

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2567)

E-ISSN: 2630-0362

Vol.11 No.1 (January 2024)

📌 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

📌 เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

❖ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต	ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระธรรมวัชรบัณฑิต	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระเทพวัชรจารย์	ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระครูอรุณสุตาลังการ	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

❖ บรรณาธิการบริหาร

บุญญาดา จงละเอียด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
-------------------	--	-----------

❖ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
-------------------	--	-----------

❖ กองบรรณาธิการ

พระเมธีวชิราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ประเทศไทย
สืบพงษ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
กันตภณ หนูทองแก้ว	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช	ประเทศไทย
สมบุรณ์ บุญโท	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	ประเทศไทย
ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
ธนิศร ยืนยง	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	ประเทศไทย
ธานี วรภัทร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	ประเทศไทย
บุษกร สุขแสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ประเทศไทย
มุกดาวรรณ พลเดช	วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้	ประเทศไทย
อุทัย เอกสะพัง	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
มะลิวัลย์ โยธารักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ สิริสุณโณ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี	วัดศาลาไม้ชัย นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อนุชิต ปราบพาล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศักดิ์ดา หารเทศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ทิพย์วรรณ จันทรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อภิรักษ์ คำหารพล	นักวิชาการอิสระ	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรสร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรศักดิ์ณณ อาษา	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรพันธ์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลีสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

☛ ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย
---------------------	-------------------------------	-----------

☛ ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติกเกอร์	ประเทศไทย
------------------------	--------------------------------------	-----------

☛ จัดรูปเล่ม

ธีรพันธ์ พาโอภาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
------------------	--	-----------

☛ โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2567 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 11 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 23 เรื่อง บทความวิชาการ 7 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **เหยื่ออาชญากรรม** เมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม ก็จะมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เข้ามาวิเคราะห์กรณีเหตุอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะให้ความสนใจไปที่ตัวของอาชญากรเป็นหลัก และมักจะไม่มีผู้ใดให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งศาสตร์ว่าด้วยเหยื่อ Science the Victim หรือ Victimology นี้จะศึกษาถึงตัวเหยื่ออาชญากรรม บทบาทของเหยื่ออาชญากรรม ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับอาชญากร ความรับผิดชอบของเหยื่ออาชญากรรมและอาชญากร สิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดอาชญากรรม พฤติกรรมที่เร้าให้เกิดการกระทำผิด ตลอดจนศึกษาถึงอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อ รวมไปถึงการแบ่งแยกประเภทของเหยื่ออาชญากรรม โดย Schafer ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 7 ประเภท และ Han Von Henting ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 13 ประเภท ซึ่งจะเห็นได้ว่าเหยื่ออาชญากรรม มีส่วนสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น การศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรมจึงต้องรวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เวลา สถานที่ ฤดูกาล อารมณ์ อายุ เพศ แรงจูงใจอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมทั้งนั้น การให้ความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น ก็เพื่อจะทำให้เราได้เข้าใจถึงปัญหาอาชญากรรมได้ดีขึ้น เราจะไม่ต้องโทษหรือโยนความผิดให้แก่ตัวอาชญากรเพียงคนเดียว สิ่งที่เราจะพิจารณาเมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้น ก็คือ ตัวอาชญากร ตัวเหยื่อ และสภาพแวดล้อม เราจะต้องทำความเข้าใจในทั้ง 3 ส่วนนี้ ซึ่งการศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรม เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรม อาชญากรและผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ก็เพื่อป้องกันผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้พ้นจากการก่อเหตุของอาชญากร และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน และปราบปราม อาชญากรรมซึ่งจะก่อให้เกิดความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในสังคม

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

๒๕.๖.๖๓

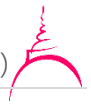
บุญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน THE RESULTS OF DEVELOPING LEARNING MODELS TO IMPROVE STUDENT ACHIEVEMENT FOR RESEARCH AS A BASIS อุษัมมงคล, ธนัฐชา รัตนพันธ์, นิตยารัตน์ คงนาลีก, ชีราพร หนูฤทธิ์, ธวัชชัย คงนุ่ม	1
การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ THE PARTICIPATORY ADMINISTRATION IN BILATERAL VOCATIONAL EDUCATION MANAGEMENT OF VOCATIONAL COLLEGES IN CHAIYAPHUM PROVINCE พิชิต สมศรี, อีรังกูร วรบำรุงกุล, เริงวิชญ์ นิลโคตร	9
กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามรูปแบบ B - SLIM เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา B - SLIM MODEL - BASED ENGLISH CAMP ACTIVITIES TO FOSTER A POSITIVE ATTITUDE TOWARDS ENGLISH LANGUAGE AMONG ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS มูฮำมัด ทะยิเลาะ, นิปปัทยา การะมีแน, ชุมนัยชะห์ ดอเลาะ	20
การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS AFFECTING ADMISSION DECISIONS OF MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS IN NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY สุจินดา พรหมขำ, สมภารณ์ นวลสุทธิ, รัตติพงศ์ ศรีภักตรา	30
เหยื่ออาชญากรรม CRIME VICTIMS เรวัฒน์ ไพโรจน์	40
นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา SOCIAL MEDIA INNOVATION TO PROPAGATE BUDDHISM พระศุภชาติ (ธมฺมิลฺลโร) ลำลึงษ์, พระปฐมพร (กิตฺติวโร) อรุณรักษ์, รัชฎาภรณ์ ลิ้มปันทพงค์, มนสิชา มะลิทอง, พระครูบวรชัยวัฒน์	52
ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และ ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 THE EFFECT OF USING 7E LEARNING CYCLE ON SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT AND LOGICAL THINKING SKILLS OF GRADE 6 STUDENTS สุวิชาติา เขียวศกกิจ, จิราภรณ์ เหมพันธ์, สุพัฒน์ บุตรดี	61

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ADMINISTRATOR'S COMPETENCIES AFFECTING ACHIEVEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURATTHANI CHUMPHON นิชารัตน์ หนูทวี, เบญจพร ชนะกุล, สุภาพ เต็มรัตน์	70
บทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนกับการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน โดยใช้แนวคิดการ ดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง THE ROLE OF COMMUNITY NURSE PRACTITIONERS' ROLE IN CARING STROKE PATIENT AT HOME WITH AN EMPHASIS ON FAMILY - CENTERED CARE เนาวรัตน์ กระมูลโรจน์, จริยา ทรัพย์เรือง, อัจฉรา เดชขุน, กันยา สุวรรณศิริพันธ์, ชุตินา สร้อยนาค, ชนิกา เจริญ จิตต์กุล	82
การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION เพชรรัตน์ ฮีมินกุล, นิตยา ศรีมกุณฑ, นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์, สิริยาภรณ์ มาละอินทร์	94
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATION FOLLOWING APARIHANYADHAMMA AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHANTHABURI TRAT กรณิกา บุญเสียง, ธีรจักร วรบำรุงกุล, วัยวุฒิ บุญลอย	102
ผลของการให้สุขศึกษาต่อความรู้และการปฏิบัติเพื่อการป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด เฉียบพลัน ในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน โรงพยาบาลเกาะสมุย EFFECTS OF HEALTH EDUCATION ON KNOWLEDGE AND PRACTICES FOR PREVENTING ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION IN PATIENTS WITH ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION IN KOH SAMUI HOSPITAL สุนทรี จิระประดิษฐ์ผล	114
การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันระบบจัดการธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ DEVELOPMENT OF MOBILE APPLICATION FOR MANAGEMENT OF GARBAGE BANK IN THE NEW NORMAL SOCIE ภูริพจน์ แก้วย่อง, ชุตินวรรณ บุญอาชาทอง, แทนทัศน์ เพียงขุนทด, สายสุดา ปันตระกูล, ทิพย์วรรณ บุญยาภรณ์	125
สถานการณ์สุขภาพช่องปากและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ORAL HEALTH STATUS AND FACTORS RELATED TO ORAL HEALTH CARE BEHAVIORS AMONG GRADE SIX PRIMARY SCHOOL STUDENTS AT KHAO PHANOM DISTRICT, KRABI PROVINCE ไกรสร อินภิบาล	137
การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาเยาวชนในด้านการศึกษายุคดิจิทัล APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA FOR YOUNG PEOPLE IN DIGITAL EDUCATION พระอดิศักดิ์ วิจิโต, พระณัฐพล ชยวุฒโฒ, วิจิต ศิริ, พระครูบวรชัยวัฒน์	150

วิเคราะห์การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักสุนทรียะทางวัฒนธรรม	160
ANALYZE THE PROMOTION OF LIVING ACCORDING TO CULTURAL AESTHETIC PRINCIPLES	
พระครูสถลสาราธิคุณ, พระเทพวชิรวิมล, พระมหาสาภส สุภระเมธี, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, ปิยะสุดา เพชรเวช	
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านคุรอด	169
DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY SETS USING THE 4MAT LEARNING MODEL COMBINED WITH GRAPHICAL MAPPING TECHNIQUES ON ECONOMICS SOCIAL STUDIES LEARNING GROUP RELIGION AND CULTURE TO PROMOTE ANALYICAL THINKING SKILLS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT OF SECONDARY SCHOOL LEVEL 1, BAN KUROD SCHOOL	
พัชรินทร์ มีครุฑ, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง, กฤษณีย์ สงสวัสดิ์	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล	178
THE DEVELOPMENT OF CREATIVE HANDICRAFT PRODUCT OF SHADOW LAMP SATUN	
กิตติยา ฤทธิภักดิ์ และวัชรวิ จินนกุล	
บทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21	188
ADMINISTRATOR ROLES IN CREATING ORGANIZATIONAL CULTURE UNDER CHANGES IN 21st CENTURY	
รุ่งทิพย์ ไชโยียงยงค์ และมัทนา วัฒนอมงค์	
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตาดมมือสองผ่านช่องทางออนไลน์	199
MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CUSTOMERS' PURCHASING BEHAVIOR OF SECOND - HAND DOLLS THROUGH ONLINE CHANNELS	
ธิดารัตน์ วังไฉ, สุธรรม พงศ์สำราญ, อิงอร ตันพันธ์	
รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนพหุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาพ” โดยนักจัดการสุขภาพชุมชน	211
DRIVING CHUMPHON MODEL FOR TOWARDS A “METROPOLITAN CITY OF HEALTH” BY COMMUNITY HEALTH MANAGERS	
วันชัย เรืองศรี, งามอาจ พรหมมงคล, ชนัญชิดา ทิพย์ญาณ, พงศ์เทพ แก้วเสถียร, เพ็ญภา สอนทอง	
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์	220
LEGAL PROBLEMS CONCERNING DEPRIVATION OF POSSESSION AND ADVERSE POSSESSION	
วรรณ รัชปวงชน, อิงคริต์ ดลเจิม, เกวลิน ต่อปัญญาชาญ	
การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	228
IMPROVING THE QUALITY OF LIFE IN THE COMMUNITY OF THE PEOPLE OF NONG SAI SUBDISTRICT, PHUN PHIN DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE	
พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ	
กลยุทธ์การสื่อสารตราสินค้าของนาฬิกาสมาร์ทวอช์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ใช้เจน X และ Y	239
SMART WATCHES BRAND COMMUNICATION STRATEGY EFFECTING FOR USAGE AND GRATIFICATION OF POPULATION GEN X AND Y	
วีระวัลย์ แหยมวิเชียร* และธีรติ์ บรรเทิง	

ความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ : การบูรณาการหลักธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน BUDDHIST EMOTIONAL INTELLIGENCE : INTEGRATING DHARMA PRINCIPLES INTO A HAPPY WORKPLACE IN BANI WORLD ERA ณัฐพร สิงห์สร, ฐิติวัฒน์ สุขป้อม, เรืองวิทย์ นิลโคตร, ณัฐพัชร สายเสนา, ณัฐกรรณ์ ปะพาน	250
แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง MOTIVATION AFFECTING ORGANIZATIONAL LOYALTY OF EMPLOYEES AT AMATA CITY INDUSTRIAL ESTATE, RAYONG PROVINCE ชายเมียวมัน และสุธรรม พงศ์สำราญ	260
สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาล ในจังหวัดสมุทรสาคร COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AND HAPPINESS AT WORK OF TEACHERS UNDER THE MUNICIPALITY IN SAMUT SAKHON PROVINCE ธัญศญา ธรรมโสภณ และสุธาสินี วิทยาภรณ์	271
การสังเคราะห์เชิงอภิमानงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ใน ประเทศไทย A META - SYNTHESIS PF RESEARCH ON EDUCATIONAL MANAGEMENT IN HISTORICAL MUSEUMS IN THAILAND วรรณธร พันธ์วงษ์, พรสวรรค์ ศิริศานันท์, เรืองวิทย์ นิลโคตร	279
ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ENHANCING CRITICAL READING SKILLS THROUGH ORGANIZED LEARNING USING THE SQ5 R TEACHING METHOD : A CASE STUDY OF STUDENTS AT BANGKOK THONBURI UNIVERSITY วิระวัลย์ ดีเลิศ และสุธาสินี วิทยาภรณ์	289
การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา CREATIVE AREA DEVELOPMENT IN THE OLD TOWN OF SONGKHLA PROVINCE พระครูโสภณรัตน์บณจิต, ไพรัตน์ ฉิมหาด, ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วนิดา เหมือนจันทร์	300
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน*

THE RESULTS OF DEVELOPING LEARNING MODELS TO IMPROVE STUDENT ACHIEVEMENT FOR RESEARCH AS A BASIS

เสณวี ฤกษ์มงคล, ธัญธชา รัตนพันธ์*, นิตยารัตน์ คงนาลีก, ชिरาพร หนูฤทธิ์, ธวัชชัย คงน่ม

Senawee Roekmongkol, Thanatcha Rattanaphant, Nitayarat Khongnaluek, Chiraporn Nhorit, Thawatchai Kongnoom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanatcha_rat@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2) หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1/2566 จำนวน 30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน t - test แบบ Dependent ผลการวิจัย พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สุดท้าย คือ ผลการศึกษาความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้, ยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน, การวิจัยเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research article are: 1) Develop and find efficiency in organizing learning activities. To raise student achievement by using research as a basis. 2) Find the academic achievement of students who use the model. Organizing learning activities to raise student achievement using research as a basis, and 3) Studying student satisfaction with learning

* Received January 6, 2024; Revised January 17, 2024; Accepted January 19, 2024

management using the format for organizing learning activities to raise achievement. Students using The research is based on a descriptive research method. The sample group was 30 students in the field of Digital Technology for Education, Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Semester 1/2023. The sample group was selected using a purposive method. The tools used in the research are 1) An evaluation form for organizing learning activities to improve student achievement using research as a basis, 2) A pre-study and post - study achievement test of students, and 3) Assessment of student satisfaction with learning management using learning activity formats to raise student achievement using research as a basis. Statistics used are mean, standard deviation. And hypothesis testing uses the Dependent t - test hypothesis test. The results of the research found that the results of the developed model have the appropriateness of the overall model at the highest level. Which consists of 6 steps: 1) Identifying research problems, 2) Setting up hypotheses, 3) Testing hypotheses, 4) Collecting data, 5) Analyzing data, and 6) Summarizing results. And the academic achievement of students after receiving learning management is higher than before. Learning management has statistical significance at the .05 level. Finally, the satisfaction results are at the highest level.

Keywords: Learning Models, Improve Student Achievement, Research as a Basis

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2542) มีเป้าประสงค์ที่จะเพื่อยกระดับการศึกษาให้คนไทยมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่สูงขึ้น โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและสังคมให้เป็นบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้ ทำให้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริม ช่วยเหลือและสนับสนุน ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และค้นหาข้อมูลที่ต้องการที่สุด เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ความรู้ของตน โดยการจัดการเรียนการสอนนั้นจึงต้องมีการพัฒนาความคิด และการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนด้วยการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญจึงต้องมี การปรับเปลี่ยนจากการจำมุ่งนำไปสู่การคิดและการแสวงหาความรู้มากขึ้น

ปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีถูกพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องรวดเร็วและก้าวกระโดด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างเฉียบพลัน เกิดกระแสแห่งการตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนปรับวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ หรือเรียกว่า การศึกษา 4.0 มีจุดมุ่งเน้นสำคัญ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมในขณะที่ไม่ละเลยการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกัน โดยมีจุดประสงค์ที่สร้างผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะสำคัญแห่งอนาคต โดยอาศัยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้สามารถเติบโตและเป็นพลเมืองที่พร้อมในการดำรงชีวิต และการทำงานในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งเน้นในด้านการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน ที่ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการเรียนรู้ให้ตอบสนองกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2561) ดังนั้น การจัดรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนให้มีความรู้สูงขึ้น จึงควรมีการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อยุคดิจิทัล

การจัดการเรียนการสอนโดยการวิจัยเป็นฐานเป็นการสอนที่เน้นกระบวนการจากการวิจัย คือ เมื่อยังไม่แน่ใจหรือยังมีข้อสงสัย และยังไม่มีความตอบก็จะมี การคิดค้นคำถามสำหรับการวิจัยเพื่อค้นคว้าต่อไป โดยผู้สอนนำคำตอบมาวิเคราะห์แล้วตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตัวเอง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยไปพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม ยกประเด็นปัญหาและหาวิธีที่จะได้มาซึ่งคำตอบ (ไพฑูรย์สินลาธน์, 2547) ทักษะการวิจัยจึงเป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ ค้นคว้าหาคำตอบอย่างเป็นระบบ มีเครื่องมือในการช่วยจัดการเรียนการสอน เพื่อหาข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้ (รุจิราพร รามศิริ, 2566) โดยทักษะการวิจัยเป็นความสามารถที่ได้มาจากการทำวิจัยซึ่งรวมถึงการได้มาของกลยุทธ์และเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ผล และการเผยแพร่ข้อมูล เป็นต้น คุณลักษณะของนักวิจัยที่ดีนั้นควรมีทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อนำไปสู่การวิจัย ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์ นำเสนอ หรือเผยแพร่ข้อมูลการวิจัยได้ (ชนธิป พรกุล, 2554)

จากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านการวิจัยมาใช้ในการเรียนและด้วยรายวิชาที่นักศึกษาต้องเรียนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตนั้น ให้มีความสำคัญกับกระบวนการวิจัย จึงได้นำกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานมาบูรณาการความรู้การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและบูรณาการสารสนเทศเข้ากับความรู้อื่นที่มีอยู่ได้ และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัย โดยสามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน โดยใช้การวิจัยเป็นฐานมี ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3 คน
2. นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1/2566 จำนวน 30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นแบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา เป็นแบบประเมินความพึงพอใจแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ โดยขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล (ทิตินา แชมมณี, 2548)
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติที่ศึกษามาพิจารณา
3. ร่าง รูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยแบบประเมินการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน มีขั้นตอนสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้ ข้อดี ข้อจำกัด หลักการ แนวคิด และการประยุกต์ใช้ ในการจัดการเรียนรู้และการวิจัยเป็นฐาน

3.2 กำหนดประเด็นคำถามเพื่อพัฒนาแบบประเมิน โดยเรียบเรียงเป็นข้อคำถามในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในด้านการสื่อความหมาย ด้านเนื้อหา และด้านการนำไปใช้ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยใช้เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสม ขององค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ประเมินรับรองและให้ข้อเสนอแนะ ส่วนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา มีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คือ 1) ให้นักศึกษาทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 2) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น 3) เมื่อสิ้นสุดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และ 4) ให้นักศึกษาทำแบบประเมินความพึงพอใจที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยนำข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการทดสอบสมมติฐานด้วย t - test dependent และนำข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีรายละเอียด คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาประเด็นสำคัญ ที่ได้รับการเก็บรวบรวมข้อมูลเทียบกับหลักการ แนวคิด แล้วนำมาปรับรูปแบบที่พัฒนาขึ้น จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert 5 ระดับ หากค่าเฉลี่ย (Mean) มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่คำนวณค่าได้ไม่เกิน 1 ถือว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ข้อคำถามนั้นมีความเหมาะสม 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเที่ยง (Validity) ของเครื่องมือโดยมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.60 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.60 (มนต์ชัย เทียนทอง, 2548) และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่า IOC (Index of Item Object Congruence) หากประเด็นการประเมินข้อคำถามใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการทดลองและหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจ โดยนำไปทดลองประเมินหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีผลดังนี้

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล โดยมีผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบ

ความเหมาะสม	Mean	S.D.	ระดับ
1. ด้านการสื่อความหมาย	4.33	0.58	มาก
2. ด้านเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด
3. ด้านการนำไปใช้	4.67	0.58	มากที่สุด
รวม	4.56	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.56) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.67) และด้านความเหมาะสมด้านการนำไปใช้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.67) และความเหมาะสมด้านการสื่อความหมาย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33) ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การทดสอบ	n	Score	Mean	S.D.	t-test	sig
ก่อนการจัดการเรียนรู้	30	20	15.60	1.31	8.45	.02*
หลังการจัดการเรียนรู้	30	20	17.20	0.98		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ	Mean	S.D.	ระดับ
1. ด้านรูปแบบการพัฒนากิจกรรม	4.63	0.55	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน	4.53	0.62	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.57	0.56	มากที่สุด
รวม	4.58	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบการพัฒนากิจกรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63) รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.57) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล โดยผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดคณิง ณ ระนอง ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ทักษะการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ การออกแบบการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป (สุดคณิง ณ ระนอง, 2563) ผลการวิจัย เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผู้เรียนได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยการลงมือทำงานวิจัยทำให้เข้าใจกระบวนการทำวิจัยมากขึ้น และความรู้ความสามารถที่ได้จากกระบวนการวิจัยนั้น จะทำให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิจัยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนต่อไป ซึ่งจะทำให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยมาแก้ไขปัญหาหรือแสวงหาคำตอบนั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในศาสตร์วิชาชีพและทักษะการวิจัยไปพร้อม ๆ กัน และทำให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งการแสวงหาความรู้นั้นผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยมาแสวงหาความรู้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ ชันซี พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่

วางไว้ เนื่องจากการจัดเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานนั้น การที่ผู้เรียนมีข้อสงสัยหรือมีปัญหาจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองและเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ ซึ่งการวิจัยจะอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อโต้แย้ง พิสูจน์หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยหลักฐานที่ตนได้ศึกษาค้นคว้ามาด้วยตัวเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้แนวทาง ขั้นตอน และวิธีการแก้ปัญหา (จิรนนท์ ชันชี, 2564)

ในส่วนผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า โดยรวมนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณรักษ์ คุ่มรักษา และศศิพิมพ์ ชุมทอง ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐานร่วมกับพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (บรรณรักษ์ คุ่มรักษา และศศิพิมพ์ ชุมทอง, 2561) เนื่องจากการจัดการเรียน การสอนดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ สนุกสนาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า การนำกระบวนการวิจัยเป็นฐานมาสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ส่งผลดีทั้งผู้สอนและผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียน นอกจากจะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนแล้วก็จะทำให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ไปด้วยเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล ขอนำเสนอเป็นแผนภาพรูปแบบการวิจัยเป็นฐาน ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการวิจัยเป็นฐาน

โดยการนำมาใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีก่อให้เกิดผลที่เห็นได้ชัดเจน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในระดับมากที่สุด ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ทำให้นักศึกษาได้ทราบกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ โดยได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อนำไปต่อยอดการทำวิจัยในโอกาสต่าง ๆ หรือการเรียนในระดับปริญญาที่สูงขึ้น ในภาพรวมนักศึกษามีผลสะท้อนกลับและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

คือ นักศึกษาให้ความเห็นว่าการวิจัยเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากต้องมีการศึกษาหาคำตอบในทุกประเด็น เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนที่สุดทำให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ การใช้ทักษะทางวิทยาศาสตร์ การสรุปและการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีที่หลากหลาย ผู้วิจัยสามารถประยุกต์นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นตัวช่วยการสอนในด้านต่าง ๆ เช่น การค้นคว้าข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังนั้น หากผู้สอนมีการสอนแทรกเนื้อหาโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้นและเรียนรู้ไปอย่างสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ เนื่องจากการทำวิจัยในครั้งนี้ได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบของการวิจัยเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การระบุปัญหาการวิจัย 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การทดสอบสมมติฐาน 4) การรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผล หากมีโอกาสศึกษาในโอกาสถัดไปควรทำการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพกว้างของการวิจัยมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการพัฒนางานวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- จิรนนท์ ชันชี. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานที่ส่งผลต่อความตระหนักทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: ทวีสินพรีนซ์.
- ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2561). นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0. เชียงใหม่: ดองสามดีไซน์.
- ทิตนา แคมมณี. (2548). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรณรักษ์ คัมรักษา และศศิพิมพ์ ชุมทอง. (2561). ผลการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน เรื่อง ชนิด สมบัติและประโยชน์ของวัสดุในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2547). การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- รุจิราพร รามศิริ. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟิก.
- สุดคณิง ณ ระนอง. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัยและทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*

THE PARTICIPATORY ADMINISTRATION IN BILATERAL VOCATIONAL EDUCATION MANAGEMENT OF VOCATIONAL COLLEGES IN CHAIYAPHUM PROVINCE

พิชิต สมศรี*, อธิกร วรบำรุงกุล, เรืองวิทย์ นิลโคตร

Pichit Somsri, Theerangkoon Warabamrunkul, Reongwit Nilkote

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: pichit.s@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ 2) เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ และ 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .987 สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์และสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การศึกษาเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และตัวแทนสถานประกอบการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบแบบสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิประกอบ 1) จัดทำแผนการดำเนินงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) สร้างข้อตกลงร่วมกัน 3) การบริหารการจัดการเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน และ 4) การบริหารจัดการโครงสร้างบริหารงานแบบการบูรณาการ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, อาชีวศึกษา, ระบบทวิภาคี

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the participatory management of bilateral vocational education management of colleges affiliated with Chaiyaphum Vocational Education, 2) To compare the participatory management of bilateral vocational education management of

* Received December 16, 2023; Revised December 28, 2023; Accepted December 30, 2023

colleges affiliated with Chaiyaphum Vocational Education, and 3) To propose guidelines for the development of participatory management in bilateral vocational education management of colleges affiliated with Chaiyaphum Vocational Education. In a quantitative study, a sample of 331 school administrators, teachers, and educational personnel was surveyed with a confidence value of .987. A qualitative study of 10 people, including school administrators, teachers, educational personnel, parents, students, and workplace representatives, was conducted with in - depth interviews and group discussions of 5 people. Analyze content data Use triangular examination and descriptive presentations. The results of the research showed that 1) Participatory management in the bilateral education system of Chaiyaphum Vocational Education Colleges as a whole and in terms was at a high level, 2) A comparison of participatory management in the bilateral education system of Chaiyaphum Vocational Education Colleges found that there was a statistically significant difference in overall and individual aspects, and 3) A participatory management approach in the bilateral education system management of Chaiyaphum Vocational Education Colleges, 1) Prepared a bilateral vocational education implementation plan, 2) Established mutual agreements, 3) Managed management for mutual benefits, and 4) integrated management structure.

Keywords: Participatory Administration, Vocational Education, Bilateral System

บทนำ

รากฐานสังคมที่ดีเกิดขึ้นโดยการศึกษา การศึกษาถือเป็นหนึ่งในเรื่องสำคัญระดับชาติเพราะมีส่วนสำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจของชาติขึ้นจากกลุ่มวิชาชีพที่ใช้เพียงแรงงานฝีมือ สู่ระดับแรงงานที่เพิ่มการใช้สติปัญญามากขึ้นหลังจากนั้นนำสติปัญญาที่ได้รับเข้าพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดมูลค่าที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่เศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2547) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาจนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจวินัยอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สม กับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับและโดยรัฐมีหน้าที่เนินการกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่า ด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการ และตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชน ได้รับการศึกษาตามนั้นรัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มีนโยบายในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Education) ในหมวด 1 มาตรา 6 ได้กล่าวว่า การจัดการอาชีวศึกษาและการอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ และมาตรา 8 (3) ได้กล่าวว่า การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ การปฏิรูปการอาชีวศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคการผลิตและภาคบริการ ทั้งในด้านการจัดการวิชาการ การใช้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและทรัพยากรร่วมกัน ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกภาคปฏิบัติในสถานประกอบการจริง เพื่อให้ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาออกไป เป็นช่างฝีมือและเป็นช่างเทคนิคเต็มรูปแบบ สามารถประกอบอาชีพหรือเป็นผู้ประกอบการเองได้ และสนองความต้องการในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

อาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยวิทยาลัยในสังกัดภาครัฐ จำนวน 5 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยเทคนิคชัยภูมิ วิทยาลัยการอาชีวศึกษาบำเหน็จณรงค์ วิทยาลัยอาชีวเมืองชัยภูมิ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ และวิทยาลัยการอาชีวศึกษาแก่งคร้อ ในปัจจุบันอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิได้ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี (ทล.บ.) ทั้งในระบบปกติและระบบทวิภาคี และจากรายงานการติดตามและประเมินผล การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ปีการศึกษา 2564 ข้อมูลจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีปริมาณน้อย ซึ่งสถานประกอบการมีความต้องการมาก เนื่องจากผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษายังขาดความเข้าใจและขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี สำหรับวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิมีความพร้อมในการจัดการศึกษาวิชาชีพระบบทวิภาคี ทั้งด้านการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการฝึกอาชีพ และการวัดและการประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนากำลังคนระดับเทคนิค ให้สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในระดับชาติ ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ปกครอง ผู้เรียนให้ความสนใจมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้เป็นไปอย่างมีรูปธรรม โดยนำหลักการที่จะส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนระบบอาชีวศึกษาทวิภาคีประสบผลสำเร็จ คือ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยความสำเร็จในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีนั้นจะต้องมีความพร้อมและเกิดการมีส่วนร่วมในทุกด้านเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีความต้องการแสวงหาความรู้ควบคู่กับการฝึกปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยของสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อประโยชน์ในขับเคลื่อนการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการยกระดับการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี

ในการเพิ่มปริมาณผู้เรียน และเป็นส่วนหนึ่งในการปรับภาพลักษณ์ (Re - branding) ในการจัดการศึกษาทวิภาคีให้ได้มาตรฐาน ตอบความต้องการของตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรม อันเป็นการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย ในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 497 คน ซึ่งจำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2565 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ 331 ตัวอย่าง และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของวิทยาลัย เป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 331 คน

การศึกษาเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลและพัฒนา

การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามเป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา มีดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อม แนวทางการพัฒนา และการวิเคราะห์สภาพบริบท ในระยะนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่ (Document Study) ได้แก่

รายงานการประชุม รายงานประจำปีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เป็นการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คน 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มโดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ตัวแทนสถานประกอบการ และตัวแทนผู้ปกครอง วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2565 เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน โดยไม่ซ้ำกับกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้วิจัยได้กำหนดคุณภาพทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มไว้ คือ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา 2) เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ 3) เป็นผู้มีความยินดีและให้ความร่วมมือให้ข้อมูลเมื่อเกิดข้อสงสัยหรือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมได้

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์บริบท (Content analysis) การวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) ใช้ในการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย ในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ใช้ในการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การศึกษาเชิงปริมาณ

1. ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Congruence : IOC) ใช้ในการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อ ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกข้อความ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

3. สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย ในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ทั้งฉบับ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแต่ละชนิด ให้นำเสนออย่างเป็นขั้นตอนดำเนินการอย่างไร อาจเขียนเป็นข้อ ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) ทั้งจากการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การกำหนดความหมาย การแยกแยะองค์ประกอบ การเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย ในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (T - test)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย ในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดวิทยาลัย

โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างแบบ LSD

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ การตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล แหล่งที่มาของข้อมูล ทฤษฎีที่นำมาใช้ประกอบการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัด อาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ในครั้งนี้ดำเนินการ ดังนี้

ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัด อาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของบุคลากรใน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

รายการ	จำนวน	
	(n = 331)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	149	45.3
หญิง	182	54.7
รวม	331	100.00
2. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	83	25
ระดับปริญญาตรี	178	53
สูงกว่าปริญญาตรี	70	22
รวม	331	100.00
3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี	178	53.8
ประสบการณ์ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	49	14.8
ประสบการณ์มากกว่า 11 ปี	104	31.4
รวม	331	100.00
4. ขนาดวิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ		
ขนาดเล็ก	142	42.9
ขนาดกลาง	54	16.3
ขนาดใหญ่	135	40.8
รวม	331	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 331 คน จำแนกตามสถานภาพ เพศ ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 54.70 และเป็นเพศชาย จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 45.30 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 53.80 ประสบการณ์ตั้งแต่ 5 - 10 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.80 และ

ประสบการณ์มากกว่า 11 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40 และขนาดวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็ก จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 42.29 ขนาดใหญ่ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 และขนาดกลาง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 16.30

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัด อาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อันดับ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของ วิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	n = 331		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	4.40	0.32	มาก	4
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.50	0.32	มากที่สุด	2
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.53	0.33	มากที่สุด	1
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.44	0.32	มาก	3
รวม	4.58	0.32	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มีค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดที่เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยอันดับแรก ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.53$) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.50$) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.44$) และการมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ วิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาด วิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ	เพศ				t	p
	ชาย		หญิง			
	(n = 150)		(n = 181)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและ ตัดสินใจ	4.59	0.37	4.41	0.25	5.43	.000
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.58	0.37	4.44	0.31	3.75	.000
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.57	0.31	4.50	0.28	2.22	.005
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.41	0.33	4.39	0.30	4.85	.000

* p < .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนก รายด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (p = .000) ด้านการมีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน (p = .0.000) และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (p = .0.005) และด้านการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล (p = .000)

ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าสามารถจำแนกได้ 4 ประเด็น คือ

1. **การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ** จะต้องมีการวางแผนพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสมรรถนะ เพื่อเป็นไปอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่สาขาวิชาและสาขางานกำหนด เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้หรือปรับใช้ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยเกิดจากการร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

2. **การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน** จะต้องมีความเห็นในการพัฒนาเพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดการระบบการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมายดำเนินการโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอน ผู้บริหารมีนโยบายที่ชัดเจนและแสวงหาความร่วมมือกับสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน

3. **การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** จะต้องมีความเห็นในการพัฒนาเพื่อการจัดการศึกษาที่ให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายโดยนอกจากผลประโยชน์ที่เป็นมูลค่าเงินยังต้องเพิ่มประโยชน์ทางวิชาการซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ถ่องแท้ โดยนำความรู้ทางทฤษฎีที่เรียนกับสถานศึกษา ไปประยุกต์เข้ากับภาคปฏิบัติในสถานประกอบการได้รวมถึงประโยชน์ด้านลักษณะนิสัยการทำงาน ฝึกให้นักเรียน นักศึกษา มีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา มีความอดทน มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับงานที่ทำ มีความเข้าใจระบบการทำงานในสถานประกอบการ มีความเข้าใจผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีในอนาคต

4. **การมีส่วนร่วมในการประเมินผล** สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันกำหนดวิธีการและเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผลการฝึกของผู้เรียน ควรแจ้งผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าเป็นระยะควรจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการฝึกวิชาชีพของผู้เรียนร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ได้ข้อค้นพบสำคัญที่ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและพัฒนา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากทั้ง 4 ด้านสามารถอธิบายได้ครอบคลุมตามความต้องการของระบบการศึกษาในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธานินทร์ ศรีชมภู และคณะ, 2557); (Mary, P., 1924)

1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ ค้นพบว่ามี 18 ข้อ โดยข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารวิทยาลัย ครู บุคลากรทางการศึกษา สถานประกอบการ ผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษา และชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากวิทยาลัยให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนคณะบริหาร และคณะดำเนินงานประกอบเป็นคณะทำงานในการวางแผนและตัดสินใจที่มีทั้งส่วนที่เป็นสถานศึกษา และสถานประกอบการโดยต้องทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย

1.2 ของ ประทีป นานคงแนบ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค้นพบว่า มี 5 ข้อ โดยข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านผู้บริหารวิทยาลัย ครู บุคลากรทางการศึกษา สถานประกอบการ ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา และชุมชนสามารถแก้ไขผลกระทบต่อการฝึกงานอาชีพต่าง ๆ ได้ทัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากขั้นตอนการดำเนินงาน เมื่อนักเรียน นักศึกษา ไปฝึกงานในสถานประกอบการต้องรายงานให้อาจารย์นิเทศที่ดูแลได้รับทราบข้อมูล เป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบและให้คำปรึกษา เพื่อให้เกิดทักษะเกิดความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น ถ้ามีอะไรเกิดขึ้นกับนักเรียน นักศึกษาฝึกงาน สามารถแก้ไขได้ทัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทีป นานคงแนบ กล่าวถึง รูปแบบการนิเทศฝึกงานสำหรับนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวความคิดในการผสมผสานการนิเทศ (ประทีป นานคงแนบ, 2554)

1.3 ของ Lehmann, W.L. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ค้นพบว่า มี 12 ข้อ โดยข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ นักเรียน นักศึกษาสามารถทำงานกับผู้อื่นได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียน นักศึกษา ได้รับการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการในสถานการณ์จริงทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสถานฝึกงานที่มีระบบ มีระเบียบ มีความรับผิดชอบในการทำงานและสามารถทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lehmann, W.L. กล่าวว่า การฝึกงานในสถานประกอบการควรมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน (Lehmann, W.L., 1997)

1.4 ของ บุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนา ค้นพบว่า มี 8 ข้อ โดยข้อที่มีระดับมากที่สุด หรือสำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารวิทยาลัย ครู บุคลากรทางการศึกษา สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการทดสอบฝีมือระหว่างฝึกอาชีพ ทั้งนี้ เนื่องจากการนิเทศติดตามของคณะครูและการเชื่อมโยงที่เอื้อต่อการประเมินผลการเรียนของนักเรียน นักศึกษาที่อยู่ในขณะฝึกประสบการณ์ เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ก็จะได้บุคคลที่เรียนจบหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างคุณลักษณะแรงงาน ฝีมืออาชีพในระดับอาชีวศึกษา (บุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559)

2. เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

2.1 ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ให้ความสำคัญต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีไปในทิศทางเดียวกันทั้งในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงตัวแปรเพศในการกำหนดหน้าที่หรือความรับผิดชอบในงานแต่ละด้าน แต่จะคำนึงในเรื่องของความรู้ความสามารถของบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ อันจะทำให้สถานศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ ซึ่งจะต้องยอมรับว่าในปัจจุบันเกิดความเท่าเทียมทางเพศเกิดขึ้นในทุกองค์กร ดังนั้น ปัจจัยด้านเพศจึงไม่ได้มีผลกระทบใด ๆ ต่อการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หรือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

2.1.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ โดยการปฏิบัติของทุกคนในองค์กรนั้นไปในทิศทางเดียวกัน มีแนวปฏิบัติที่

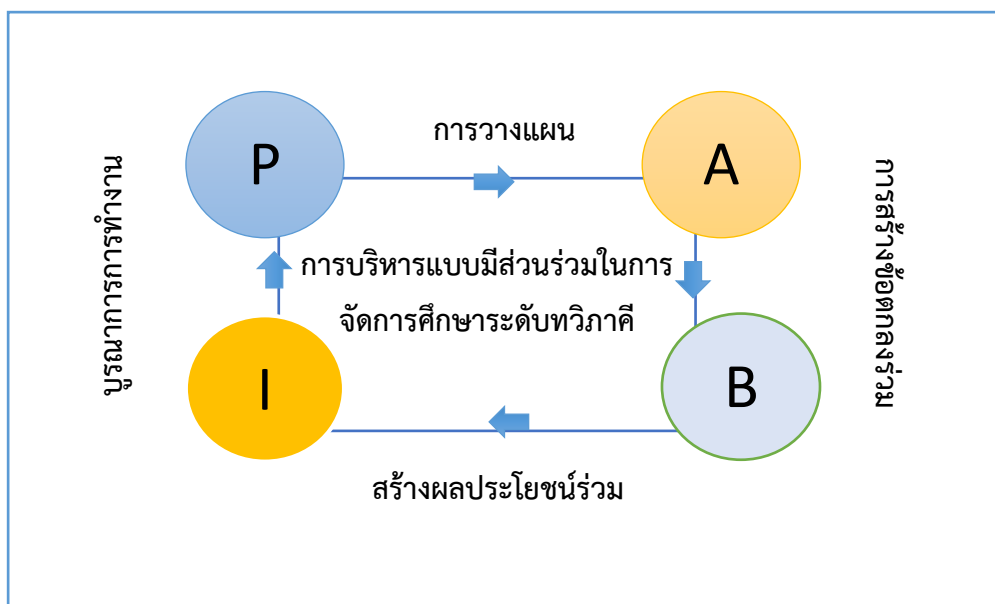

เหมือนกันและได้รับความร่วมมือในทุกฝ่าย ซึ่งงานที่ได้รับมอบหมายอาจจะไม่มีความเกี่ยวข้องกับระดับวุฒิการศึกษา แต่เป็นความถนัดของแต่ละคนมากกว่าในการได้รับงานที่ได้รับมอบหมายในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กร

2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันให้ข้อคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา วิทยาลัยในสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง บริหารงานที่บูรณาการความรู้ความสามารถของคนในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความร่วมมือร่วมใจ กันรวมทั้ง สถานประกอบการเพื่อความสำเร็จในกิจการนั้น ๆ แต่บางครั้งในแง่การปฏิบัติจริงนั้นครู และบุคลากร ทางการศึกษาแต่ละแห่งอาจจะมีหน้าที่ หรือความรับผิดชอบของแต่ละคนแตกต่างกันออกไป หรือบางคนอาจจะมี ส่วนร่วมในบางกระบวนการเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีส่วนร่วมในกระบวนการการดำเนินงาน แต่ใน กระบวนการการวางแผน หรือการประเมินผลนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมจะเป็นฝ่ายบริหาร หรือหัวหน้างานมากกว่า ทำให้ ความคิดเห็นต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้นแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา และ จำแนกข้อมูลตามแนวทางการพัฒนาแต่ละประเด็น เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี
ของวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สถานศึกษาศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาและสถานประกอบการ ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) สถานศึกษาศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา อื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้มีประสิทธิภาพ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ธานินทร์ ศรีชมภู และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 120-130.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างคุณลักษณะแรงงานฝีมืออาชีพในระดับอาชีวศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 9(1), 1268-1287.
- ประทีป นานคงแนบ. (2554). การพัฒนารูปแบบการนิเทศฝึกงานแบบผสมสำหรับนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2547). แผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ.2547-2549). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2558). สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Lehmann, W.L. (1997). TheDualSystem of Vocational training in Germany Its Organization, Structure, context and current Debate. Zurich: Kunsthaus Zurich.
- Mary, P. (1924). Creative experience. Retrieved July 10 , 2023, from <https://pqm-online.com/assets/files/lib/books/follett.pdf>

กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามรูปแบบ B - SLIM เพื่อสร้างเจตคติที่ดี ต่อภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา*

B - SLIM MODEL - BASED ENGLISH CAMP ACTIVITIES TO FOSTER A POSITIVE ATTITUDE TOWARDS ENGLISH LANGUAGE AMONG ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

มูฮัมหมัด หะยีเลาะ*, นิปัทมา การะมีแน, ซุนัยชะห์ ดอเลาะ

Moohammad Hayiloh, Nipattama Karaminae, Sunaisah Doloh

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Bachelor of Education Program, English Major, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: moohammad.h@yru.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณที่มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ทั้งหมด 19 กิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM จำนวน 18 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM อยู่ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะกิจกรรม English Phonics ที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94) ในขณะที่กิจกรรม Ice Breaking มีค่าเฉลี่ยรวมน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) และ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.71) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรม English Songs มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87) นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน มีการฝึกการออกเสียงและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากขึ้น ดังนั้น การนำกิจกรรมที่หลากหลายผ่านรูปแบบ B - SLIM มาใช้ในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเริ่มต้นกิจกรรมด้วยคำศัพท์ที่ง่ายไปสู่คำศัพท์ที่ยากตามลำดับ สามารถลดทัศนคติเชิงลบของนักเรียนที่มีต่อภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ค่ายภาษาอังกฤษ, นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา, กิจกรรมรูปแบบ B - SLIM

Abstract

The objectives of this research were to study the efficiency of an English for communication camp's B - SLIM model-based activities for elementary school students, and to examine the

* Received January 6, 2024; Revised January 18, 2024; Accepted January 20, 2024

elementary school students' satisfaction with the English for communication camp's B-SLIM model - based activities. The research was quantitative research which the research instruments comprised a set of 19 B - SLIM model - based activities for the camp and a questionnaire to assess student satisfaction. The study sample consisted of 18 elementary school students under the Office of the Basic Education Commission who participated in the camp's B - SLIM model-based activities. The statistics used for data analysis included the mean scores. The findings revealed that 1) The effectiveness of each B - SLIM model - based activity in the English for communication camp was found at a very high level, particularly the "English Phonics" activity which had the highest overall average ($\bar{X} = 4.94$), while the "Ice Breaking" activity had the lowest overall average ($\bar{X} = 4.56$), and 2) The students' overall satisfaction with the camp's activities was found at a high level ($\bar{X} = 4.71$). The students expressed the highest satisfaction with the "English Song" activity ($\bar{X} = 4.87$). The students reported having fun with pronunciation practice, and more opportunities to participate in communication. Therefore, incorporating a variety of B - SLIM model - based activities in teaching English for communication can promote positive attitudes towards the language, increase enthusiasm for learning, and effectively contribute to the development of English language communication skills. Moreover, starting activities with simple vocabulary and progressing towards more challenging words can effectively reduce negative attitudes that students may have towards the English.

Keywords: English Camp, Elementary School Students, B - SLIM Model - Based Activities

บทนำ

การจัดกิจกรรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังคมปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก ทั้งนี้ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 คือ ภาษาอังกฤษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จึงกล่าวได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ต้องเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเนื่องจากเป็นภาษาที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นภาษากลางของโลก

แม้ภาครัฐพยายามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ แต่ยังคงพบว่า ความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยยังไม่มีศักยภาพพอที่จะแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ อาจมาจากหลายสาเหตุที่ต้องพิจารณาแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของเด็กกว่าเด็กไทยไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษ ทั้งที่เรียนมามากมายยาวนาน 12 ปี แต่ใช้ภาษาอังกฤษไม่ได้ หรืออาจเป็นเพราะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเน้นเรื่องการเรียนหลักไวยากรณ์ การแปลและการท่องจำเป็นหลัก ไม่ได้ส่งเสริมการสื่อสาร ผู้เรียนขาดโอกาสในการใช้ภาษาในการสื่อสาร (บริติชเคานซิล, 2566) อีกทั้งภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนต่างวัฒนธรรม ฉะนั้น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษและสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับ ชยาพล ชมชัยยา และคณะ ที่ได้กล่าวว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสำคัญของโลก เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การติดต่อ

สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในความหลากหลายของสำเนียงและวัฒนธรรม สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ง่ายและกว้างขวางขึ้น ผู้ที่มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดีย่อมได้เปรียบในการเข้าถึงองค์ความรู้และโอกาสในการทำงาน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ชยาพล ชมชัยยา และคณะ, 2565)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้แนวทางในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังนี้ 1) ใช้กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล (The Common European Framework of Reference for Languages: CEFR) 2) ปรับจุดเน้นจุดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้โดยเน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) 3) ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐานกรอบมาตรฐานหลัก ด้วยหลักสูตรแบบเรียน สื่อการเรียนการสอน แต่ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันได้ 4) ส่งเสริมการยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ได้แก่ การขยายโครงการพิเศษด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้แก่ English Program (EP), Mini English Program (MEP), International Program (IP), English Bilingual Education (EBE) และ English for Integrated Studies (EIS) การพัฒนาห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้เรียนที่มีศักยภาพทางภาษาอังกฤษสามารถใช้ภาษาสามารถภาษาเพื่อสื่อสารทางสังคม การจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสามารถด้านภาษาอังกฤษ ได้แก่ การเข้าค่ายภาษาอังกฤษแบบเข้ม การเพิ่มชั่วโมงเรียน การจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ กระตุ้นการฝึกทักษะการสื่อสาร การจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาสนทนาภาษาอังกฤษเป็นการทั่วไป และมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้ม หรือเพิ่มเติมเป็นวิชาเลือก 5) ยกระดับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้เน้นการสื่อสาร Communicative Language Teaching: CLT และเป็นไปตามกรอบของความคิดหลัก The Common European Framework of Reference for Languages: CEFR โดยจัดให้มีการประเมินความรู้สำหรับครูและมีการฝึกอบรมครู 6) การส่งเสริมให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือในการช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของครูและผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษของนักเรียนโดยเลือกกิจกรรมที่สามารถสร้างบรรยากาศให้การเรียนการสอนเป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้และเน้นการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) ผ่านการจัดค่ายที่ส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบ B - SLIM model (Bolash's Second Language Instructional Model) (ดร. โอลินกา บิลาช) (Olenka Bilash) จาก University of Alberta Canada การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ B - SLIM ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการสื่อสาร โดยป้อนความรู้ใหม่ที่อยู่บนฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสมกับระดับความสามารถสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน เนื่องจากเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปยาก (รุ่งทิพา อุ่นเจริญ และคณะ, 2557) ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สองที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษของเด็กไทยเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้นและยังช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอีกด้วย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อวางรากฐานให้นักเรียนสามารถต่อยอดความรู้ในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้วยรูปแบบ B - SLIM

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งหมด 18 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM
2) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาทางภาษาของกิจกรรมที่ใช้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นประถมศึกษา จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยนำรูปแบบการสอนแบบ B - SLIM มาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรม ซึ่งมีกิจกรรมทั้ง 19 กิจกรรม ได้แก่

- กิจกรรม Ice Breaking
- กิจกรรม English Phonics
- กิจกรรม Math English
- กิจกรรม Role Play
- กิจกรรม Tap, Clap, Snap
- กิจกรรม I Want to Be Your Friend
- กิจกรรม Iceberg
- กิจกรรม Seven Up
- กิจกรรม What Time Is It?
- กิจกรรม Dart Board Questions
- กิจกรรม Hot Seat
- กิจกรรม Balloon Racing
- กิจกรรม Strong Egg
- กิจกรรม English Songs
- กิจกรรม Simon Says
- กิจกรรม English Movies
- กิจกรรม Storytelling
- กิจกรรม Vocabulary Presentation
- กิจกรรม Game: Touch and Go

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ระยะเวลา 3 วัน ระหว่างวันที่ 6 - 8 พฤษภาคม 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมินกิจกรรม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมที่ใช้ในค่ายภาษาอังกฤษ โดยให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

จำนวน 10 ข้อ 19 กิจกรรม โดยทำการประเมินหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน แบ่งเป็น 4 ช่วง คือ หลังกิจกรรมในวันแรก หลังกิจกรรมช่วงเช้าของวันที่สอง หลังกิจกรรมช่วงบ่ายของวันที่สอง และหลังกิจกรรมของวันที่สาม

2. แบบประเมินความพึงพอใจ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษทั้ง 19 กิจกรรมผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ประกาศรับสมัครเข้าร่วมค่ายภาษาอังกฤษโดยกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM โดยมีกิจกรรมตลอดค่ายทั้งหมด 19 กิจกรรม ได้แก่ Ice Breaking, English Phonics, Math English, Role Play, Tap, Clap, Snap, I Want to be Your Friend, Iceberg, Seven Up, What Time Is It?, Dart Board Questions, Hot Seat, Balloon Racing, Strong Egg, English Songs, Simon Says, English Movies, Story Telling, Vocabulary Presentation และ Game: Touch and Go

2.3 ให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรม และแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้วยรูปแบบ B - SLIM

2.3 นำข้อมูลจากการวิจัยทั้งหมดมาวิเคราะห์

2.4 สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 6 พฤษภาคม 2566 ดังนี้

กิจกรรม	Ice Breaking	English Phonics	Math English	Role Play
1. กิจกรรมเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	4.78	4.94	4.94	4.72
2. ระยะเวลาในการทำกิจกรรมเหมาะสม	4.89	4.61	4.72	4.67
3. กิจกรรมสนุก ไม่เครียด	4.94	4.83	4.67	4.67
4. กิจกรรมสามารถเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	4.72	4.83	4.67	4.56
5. กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ	4.72	4.83	4.78	4.61
6. กิจกรรมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.35	4.67	4.61	4.83
7. เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆจากการทำกิจกรรม	4.67	4.78	4.72	5.00
8. ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.44	4.61	4.39	4.78
9. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของนักเรียน	4.72	4.50	4.28	4.44
10. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.33	4.94	4.89	4.72
ค่าเฉลี่ยรวม	4.56	4.75	4.67	4.67
ระดับประสิทธิภาพ	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 6 พฤษภาคม 2566 อยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงลำดับประสิทธิภาพของกิจกรรมจากมากไปน้อย คือ English Phonics, Math English, Role Play และ Ice Breaking

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 (ช่วงเช้า) ดังนี้

กิจกรรม	Tap, Clap, Snap	I Want to be Your Friend	Ice berg	Seven Up	What Time Is It?	Dart Board Questions
1. กิจกรรมเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	4.78	4.78	4.89	4.67	4.89	4.83
2. ระยะเวลาในการจำกิจกรรมเหมาะสม	4.67	4.61	4.61	4.65	4.78	4.72
3. กิจกรรมสนุก ไม่เครียด	4.56	4.67	4.83	4.67	4.78	4.83
4. กิจกรรมสามารถเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	4.72	4.67	4.83	4.56	4.78	4.72
5. กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ	4.61	4.67	4.72	4.72	4.61	4.78
6. กิจกรรมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.67	78	4.78	4.72	4.72	4.78
7. เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ จากการทำกิจกรรม	4.72	4.67	4.94	4.72	4.67	4.83
8. ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.72	4.56	4.89	4.83	4.56	4.67
9. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของนักเรียน	4.72	4.61	4.50	4.50	4.28	4.67
10. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.67	4.78	4.67	4.72	4.83	4.72
ค่าเฉลี่ยรวม	4.69	4.67	4.78	4.68	4.67	4.76
ระดับประสิทธิภาพ	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 (ช่วงเช้า) อยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงลำดับประสิทธิภาพของกิจกรรมจากมากไปน้อย คือ Iceberg, Dart Board Questions, Tap Clap Snap, Seven Up, I Want to be Your Friend และ What Time Is It?

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 (ช่วงบ่าย) ดังนี้

กิจกรรม	Hot Seat	Balloon Racing	Strong Egg	English Songs
1. กิจกรรมเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	4.89	4.94	4.78	4.94
2. ระยะเวลาในการจำกิจกรรมเหมาะสม	4.78	4.94	4.72	4.83
3. กิจกรรมสนุก ไม่เครียด	4.39	4.89	4.50	4.89
4. กิจกรรมสามารถเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	4.56	4.83	4.89	4.83
5. กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ	4.61	4.94	4.44	4.89
6. กิจกรรมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.78	4.50	4.61	4.83
7. เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ จากการทำกิจกรรม	4.72	4.67	4.72	4.89

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 (ช่วงบ่าย) (ต่อ) ดังนี้

8. ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.61	4.56	4.61	4.78
9. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของนักเรียน	4.00	4.89	4.39	4.89
10. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.72	4.78	4.56	4.94
ค่าเฉลี่ยรวม	4.61	4.79	4.62	4.87
ระดับประสิทธิภาพ	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 7 พฤษภาคม 2566 (ช่วงบ่าย) อยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงลำดับประสิทธิภาพของกิจกรรมจากมากไปน้อย คือ English Songs, Balloon Racing, Strong Egg, และ Hot Seat

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 8 พฤษภาคม 2566 ดังนี้

กิจกรรม	Simon Says	English Movies	Story telling	Vocabulary Presentation	Game: Touch and Go	Simon Says
1. กิจกรรมเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง	4.83	4.83	4.94	4.94	4.89	4.83
2. ระยะเวลาในการทำกิจกรรมเหมาะสม	4.89	4.83	4.83	4.72	4.83	4.89
3. กิจกรรมสนุก ไม่เครียด	4.72	4.61	4.83	4.61	4.89	4.72
4. กิจกรรมสามารถเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	4.67	4.56	4.78	4.72	4.72	4.67
5. กิจกรรมสามารถช่วยพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษ	4.67	4.72	4.61	4.72	4.87	4.67
6. กิจกรรมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.78	4.78	4.56	4.67	4.87	4.78
7. เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ จากการทำกิจกรรม	4.61	4.78	4.83	4.56	4.56	4.61
8. ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.83	4.67	4.67	4.78	4.67	4.83
9. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของนักเรียน	4.06	4.83	4.44	4.78	4.50	4.06
10. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ	4.78	4.72	4.78	4.83	4.83	4.78
ค่าเฉลี่ยรวม	4.68	4.73	4.73	4.73	4.77	4.68
ระดับประสิทธิภาพ	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพของแต่ละกิจกรรม ที่ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 8 พฤษภาคม 2566 อยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงลำดับประสิทธิภาพของกิจกรรมจากมากไปน้อย คือ Game: Touch and Go, English Movies, Vocabulary Presentation, Storytelling, และ Simon Says

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM

ตารางที่ 5 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ดังนี้

กิจกรรม	ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
1. Ice Breaking	4.56	พอใจมากที่สุด
2. English Phonics	4.75	พอใจมากที่สุด
3. Math English	4.67	พอใจมากที่สุด
4. Role Play	4.67	พอใจมากที่สุด
5. Tap, Clap, Snap	4.69	พอใจมากที่สุด
6. I Want to be Your Friend	4.67	พอใจมากที่สุด
7. Iceberg	4.78	พอใจมากที่สุด
8. Seven Up	4.68	พอใจมากที่สุด
9. What Time Is It?	4.67	พอใจมากที่สุด
10. Dart board Question	4.76	พอใจมากที่สุด
11. Hot Seat	4.61	พอใจมากที่สุด
12. Balloon Racing	4.79	พอใจมากที่สุด
13. Strong Egg	4.62	พอใจมากที่สุด
14. English Songs	4.87	พอใจมากที่สุด
15. Simon Says	4.68	พอใจมากที่สุด
16. English Movies	4.73	พอใจมากที่สุด
17. Storytelling	4.73	พอใจมากที่สุด
18. Vocabulary Presentation	4.73	พอใจมากที่สุด
19. Game: Touch and Go	4.77	พอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.71	พอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกกิจกรรม กล่าวคือ นักเรียนได้มีโอกาสทบทวนคำศัพท์ที่เรียนมา ได้รู้จักคำศัพท์ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟัง การออกเสียง และการโต้ตอบสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ กิจกรรมมีความสนุก ตื่นเต้น และเร้าใจ ได้ฝึกสมาธิ ฝึกจินตนาการ และฝึกการเคลื่อนไหวโดยใช้ท่าทาง

อภิปรายผล

การจัดกิจกรรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมในค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM model สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาประสิทธิภาพค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM model อยู่ในระดับที่มีประสิทธิภาพสูงมาก โดยเฉพาะกิจกรรม English Song ทั้งนี้ เพราะทุกกิจกรรมที่ใช้ในค่ายเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จึงทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานและมีความกล้าที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริยา คนิวรานนท์ ที่กล่าวว่า กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้

ฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนโดยมุ่งฝึกความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย (ศิริยา คณิธรานนท์, 2541) และสอดคล้องกับ ปิยะภรณ์ พิชิตชัย และคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค B - SLIM model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะการเขียนโดยใช้เทคนิค B - SLIM model มีประสิทธิภาพของกระบวนการ และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 87.57/82.11 2) นักเรียนมีทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิค B - SLIM model มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ปิยะภรณ์ พิชิตชัย และคณะ, 2565)

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM

จากการศึกษา พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกกิจกรรม กล่าวคือ นักเรียนได้มีโอกาสทบทวนคำศัพท์ที่เรียนมาและได้รู้จักคำศัพท์ใหม่ ได้ฝึกทักษะการฟัง การออกเสียง และการโต้ตอบสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ กิจกรรมมีความสนุกสนาน ตื่นเต้น และเข้าใจ ได้ฝึกสมาธิ ฝึกจินตนาการ และฝึกการเคลื่อนไหวโดยใช้ท่าทาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ กุลสุทธิ และคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผ่านกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสูงขึ้น จากผลการทดสอบภาคปฏิบัติหลังการเข้าร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 19.75 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 39.5 2) ในภาพรวม นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มีระดับทัศนคติต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้งก่อนและหลังการเรียนรู้ผ่านกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษสูงขึ้น โดยระดับทัศนคติหลังการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 4.32 เป็น 4.38 3) นักเรียนมีทัศนคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมตามกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษ 3 ประการ ได้แก่ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ได้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้คำศัพท์และการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ในค่ายภาษาอังกฤษ 4) ในภาพรวม ครูมีทัศนคติเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการร่วมกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนเข้าค่ายภาษาอังกฤษทุกครั้งในระดับมาก โดยกิจกรรมใน Pre - camp ครั้งที่ 4 มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนระยะกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ หรือ Day Camp ครูแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนมีพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม ได้แก่ Ice Breaking Activities Team Activities Cultural Activities Base Activities และ Games & Songs ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรม Games & Songs มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง 5) นักเรียนได้เพิ่มพูนความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษระหว่างการร่วมกิจกรรมค่าย ภาษาอังกฤษ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และผลการวิเคราะห์ บันทึกลับภาคสนาม พบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้จากกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบตาดู 2) แบบหูฟัง และ 3) แบบการเคลื่อนไหวทางกาย (กนกวรรณ กุลสุทธิ และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณเฑียร ชัยประเสริฐ ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ด้วยรูปแบบ B - SLIM model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 คือ 73.07/75.94 2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี (มณเฑียร ชัยประเสริฐ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) การเลือกกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับช่วงชั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพื่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการเลือกกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกภาษาอังกฤษ มีการโต้ตอบกับผู้สอนและระหว่างเพื่อนร่วมห้อง เมื่อนักเรียนมีความคุ้นเคยกับการใช้ประโยคภาษาอังกฤษในการสื่อสารในชั้นเรียน นักเรียนจะมีความมั่นใจในการสื่อสารนอกห้องเรียนได้อย่างเป็นธรรมชาติ 2) การเริ่มต้นด้วยการใช้กิจกรรมที่ใช้คำศัพท์ง่าย ๆ พร้อมการฝึกการออกเสียงให้ถูกต้อง จากนั้นเริ่มเข้าสู่กิจกรรมอื่น ๆ ตามลำดับ สามารถลดความอคติของนักเรียนที่มีต่อภาษาอังกฤษได้ 3) การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM model ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ B - SLIM model ในการจัดการเรียนการสอนระดับชั้นเรียนเพื่อเป็นแนวทางให้ครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน ควรมีการศึกษาค้นคว้าวิธีการสอนรูปแบบ B - SLIM model ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ด้วย และควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบกลุ่มอย่างที่ใช้กิจกรรมรูปแบบ B - SLIM model กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้รูปแบบกิจกรรมปกติ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ กุลสุทธิ และคณะ. (2557). การศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาผ่านกระบวนการค่ายภาษาอังกฤษ. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา ลาตพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2566 จาก <https://eqa.snru.ac.th/th/guideline-cefr>
- ชยาพล ชมชัยยา และคณะ. (2565). การพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยใช้การเรียนรู้ด้วยตนเอง. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 14(1), 347-361.
- บริติชเคานซิล. (2566). การเรียนภาษาอังกฤษรูปแบบใหม่ที่ช่วยให้เด็กไทยเก่งภาษา. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2566 จาก <http://www.britishcouncil.or.th>
- ปิยะภรณ์ พิชิตชัย และคณะ. (2565). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิค B - SLIM Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 17(3), 109-117.
- มณเฑียร ชัยประเสริฐ. (2559). ผลการจัดค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยรูปแบบ B - SLIM สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รุ่งทิพา อุ่นเจริญ และคณะ. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ TPR และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ B - SLIM. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(3), 85-9.
- ศิริยา คณิทรานนท์. (2541). ค่ายภาษาอังกฤษ: กิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถ ในการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร และสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*
INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS AFFECTING ADMISSION DECISIONS
OF MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS
IN NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

สุจินดา พรหมขำ*, สมภารณ์ นวลสุทธิ์, รัตติพงศ์ ศรีภักตรา

Sujinda Promkum, Samaporn Nualsut, Rattipong Sripaktra

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: sujinda_oay@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาศึกษาด้านประชากรศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ที่มีต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3) ศึกษาความแตกต่างของข้อมูล ด้านประชากรศาสตร์กับการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมานใช้ Independent Samples t - test One - way ANOVA และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างด้านประชากรศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพส่วนใหญ่ อาชีพผู้ปกครองค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท และระดับการรับรู้ ด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้ความสนใจเข้าศึกษาต่ออยู่ในระดับที่ 1 ระดับการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก ในด้านการใช้ปัจจัยจูงใจที่ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ อยู่ในการรับรู้มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการรับรู้ด้านประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด คือ สื่อวิทยุ สื่อเคลื่อนที่ หนังสือพิมพ์ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านเพศ และระดับชั้นการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ การสื่อสาร การตลาดแบบบูรณาการแตกต่างกัน การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ด้านโฆษณาประชาสัมพันธ์ และด้านการติดต่อสื่อสารทางตรง มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ, การรับรู้, การตัดสินใจ

Abstract

The purposes of this research article are to study 1) To study the demographics of Mathayom 6 students who wish to study at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 2) To study

* Received December 14, 2023; Revised December 27, 2023; Accepted December 30, 2023

the level of awareness of integrated marketing communications. action that has an effect on the decision to enter further education of Mathayom 6 students and 3) Studied the differences in demographic information and perceptions of integrated marketing communications of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. The tool used to collect data is a questionnaire. Statistics used include percentages, averages, and standard deviations. As for inferential statistics, Independent Samples t - test, One - way ANOVA and multiple regression analysis were used. The results of the study found that the majority of the demographic sample were female. Being a Mathayom 6 student, most occupations Occupation: Parent's trade/personal business Monthly income 10,000 - 15,000 baht and level of awareness Integrated Marketing Communications of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Interested in further studies at level 1, level of awareness of integrated marketing communications. at a high level In terms of using motivating factors that help stimulate decision making using various tools, it is in the highest level of awareness. And when considering each finding, it was found that Level of awareness of public relations through various media. The least level of awareness is radio media and mobile media. printed media leather The results of the hypothesis testing found that demographic factors such as gender and educational level were different. There are different perceptions of integrated marketing communications. Integrated marketing communications in advertising and public relations and direct communication It affects the decision to enter further education.

Keywords: Integrated Marketing Communication, Awareness, Decision - Making

บทนำ

สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร แต่ทั้งนี้ในการดำเนินการและบริหารองค์กรสถาบัน การศึกษานั้น ย่อมต้องการรายได้เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการการดำเนินงาน และสร้างความพร้อมในการให้ บริการด้านการศึกษา เพื่อความสะดวกในการศึกษา ดังนั้น ทางสถาบันการศึกษาจึงได้มีการนำแนวคิดด้านกลยุทธ์ การตลาดในส่วนประสมทางการตลาด (7 P's) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2552) มาช่วยเพื่อเป็นการส่งเสริมกลยุทธ์ทาง การตลาดให้กับสถาบันของตนเอง เพราะในปัจจุบันสถาบันการศึกษาได้เปิดขึ้นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งได้รับนโยบายจากรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแรงงานฝีมือด้วยแล้วนั้น ย่อมต้องการหาวิธีการหรือจุดจุดใจ โลกเวิลด์ ที่ให้นักเรียนเข้ามาเรียน จึงเป็นแนวทางในการนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้ให้สอดคล้องกับสถาบันการศึกษา และการอาชีวศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยตรง เนื่องจาก เป็นการเตรียมคน เพื่อการประกอบอาชีพเป็นช่างฝีมือระดับกลาง และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่สามารถ ออกไปประกอบอาชีพ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข มีความมั่นคงในอาชีพ ภายใต้ คุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม สำหรับการศึกษาด้านอาชีวศึกษามีการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิต กำลังคนในระดับช่างกึ่งฝีมือ ช่างฝีมือและช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ สนองตอบว่าความต้องการของตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระโดยได้จัดการศึกษาและการฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชาหลัก คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการประมง พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ปัจจุบันนี้สถาบันทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยมีมากมาย ซึ่งจะจัดแยกกลุ่มตามสถาบันทางการศึกษาของทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน แต่ละสถาบันก็มีการรับนักเรียนเข้า ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในวิธีที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถาบัน มีคณะเปิดให้เรียนให้ศึกษาที่แตกต่างกันไป

ตลอดไปจนถึงความโดดเด่นและความโดดเด่นคณะสาขาของแต่ละสถาบันที่มีความแตกต่างกันออกไปอีกด้วย สำหรับคณะสาขาเปิดรับของในแต่ละสถาบันในปัจจุบันก็มีมาเพิ่มขึ้น คณะที่แปลกใหม่ ก็เกิดขึ้นในบางสถาบัน และ เกิดขึ้นเรื่อย ๆ

การสื่อสารการตลาด (Marketing Communication) เป็นการสื่อความหมายของกิจกรรมทางการตลาด เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และสร้างการยอมรับระหว่างธุรกิจกับผู้บริโภค โดยมุ่งหวังให้เกิดผลสำคัญ คือ ช่วยกระตุ้นการขาย กิจกรรมการสื่อสารการตลาดจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการตลาดทางตรง (สุภาพร ศรีทอง, 2555)

ดังนั้น การศึกษาจึงมุ่งเน้น ไปที่การศึกษาถึงปัจจัยหลักทางด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ อาทิ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้จากบุคคล การใช้บุคลากรของทางสถานศึกษา การส่งเสริมการขาย การจัดกิจกรรมพิเศษรวมถึงการทำตลาดทางตรง ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ที่จะมียผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษา ในสำนักงานการอาชีวศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช และเพื่อจะสามารถนำข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ไปใช้ และทำให้ทราบถึงการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง ให้กับผู้บริหารสถาบันในการสร้างกลยุทธ์ทางด้านตลาดทาง ด้านการสื่อสารแบบบูรณาการ ในการดึงความสนใจของผู้ปกครองและนักเรียน นักศึกษาในการตัดสินใจเข้าเรียนกับทางสถาบันการศึกษาในอนาคตต่อไป (อินทอร์ ไตรศักดิ์, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่เป็นผู้ให้บริการจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมา ยังไม่พบว่า มีการศึกษาในประเด็นนี้โดยตรง สามารถใช้เป็นแนวทางในการรับสมัครนักศึกษาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาจะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ต้องการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของข้อมูลด้านประชากรศาสตร์กับการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผู้ศึกษาไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ William. G. Cochran

(พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ, 2552) โดยกำหนดความเชื่อมั่น 95% และยอมรับให้คลาดเคลื่อนได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ 385 คน

การสุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Nonprobability Sampling) ดังนี้ (Eagle, L. et al., 2007)

ขั้นที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ศึกษาเลือกเก็บข้อมูลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมด 9 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนตรีนิมิตวิทยา โรงเรียนปากพูน โรงเรียนท่านครุฑนาวโรภาส โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ โรงเรียนขุนทะเลวิทยาคม โรงเรียนทุ่งสงวิทยา และโรงเรียนก้างปลาวิทยาคม (Kotler, P., 2003)

ขั้นที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้โควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดโควตาของกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนแต่ละแห่ง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 385 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษาเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม ด้านประชากรศาสตร์ เป็นคำถามที่ถามผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ของผู้ที่กำลังศึกษาต่อ โดยใช้มาตรวัดระดับกลุ่ม (Nominal Scale) และการวัดระดับอันดับ (Ordinal Scale) โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกคำตอบเพียงข้อเดียวที่ตรงกับคุณลักษณะของตนเองเท่านั้น

ส่วนที่ 2 แบบสอบถาม ด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสอบถามจำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 5 ด้าน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม ด้านกระบวนการตัดสินใจ ด้านกระบวนการตัดสินใจ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 4 ด้าน

3. การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยการตรวจสอบคุณภาพ

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเสนออาจารย์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 3 ท่าน นำแบบสอบถามผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตามประเด็น เนื้อหา โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปใช้ กับประชากร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนมัธยม จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนตรีนิมิตวิทยา โรงเรียนปากพูน โรงเรียนท่านครุฑนาวโรภาส โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ โรงเรียนขุนทะเลวิทยาคม โรงเรียนทุ่งสงวิทยา และโรงเรียนก้างปลาวิทยาคม โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 385 ชุด และดำเนินการจัดทำตามขั้นตอนของการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากบทความรายงานทางวิชาการ ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และห้องสมุดของมหาวิทยาลัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นขอบเขตให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสร้างสมมติฐาน

2. สร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาจากแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาประยุกต์ใช้ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของคำถาม และเรียบเรียงภาษา ความถูกต้อง ความชัดเจน โดยสร้างคำถามให้ครอบคลุมขอบข่ายที่กำหนดไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด แล้วนำผลที่ได้มาทำการหาค่าความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability of the test) ได้นำแบบสอบถามไปทดลองหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ของ Cronbach ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.916

4. นำผลการทดสอบแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลเบื้องต้นที่เก็บรวบรวมได้มาทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ของผู้ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) การคำนวณร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของผู้ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ โดยนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อวัดระดับความสำเร็จของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและวัดการกระจายของข้อมูล

แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ โดยนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่ศึกษาต่อของในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

1.1 ร้อยละ (Percentage) เป็นการคำนวณค่าสัดส่วนจากจำนวนคำตอบในแต่ละเรื่องราวมทั้งหมด ใช้เพื่อแปลความหมายของข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่ศึกษาต่อ ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ, 2552)

1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) หรือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เป็นการวัดแนวโน้มเข้าสู่ศูนย์กลางของข้อมูลใช้เพื่อแปลความหมายข้อมูล ด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่ศึกษาต่อของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช (พิมพา หิรัญกิตติ และคณะ, 2552)

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – S.D.) ใช้เพื่อแปลความหมายข้อมูลด้านการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ และกระบวนการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา (พิมพ์ หิรัญกิตติ และคณะ, 2552)

2. สถิติทดสอบเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.1 การทดสอบค่าที่ตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample t - test เป็นการทดสอบว่าค่าเฉลี่ยของลักษณะที่สนใจศึกษาของข้อมูล 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกันมีความแตกต่างกันหรือไม่ ได้แก่ เพศ กับ การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ

2.2 การทดสอบสมมติฐานด้วย One - way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ขึ้นไป คือ ความแตกต่างระหว่างข้อมูลประชากรศาสตร์

3. การวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้แก่ สื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ ด้านการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ผ่านการใช้บุคลากรของสถานศึกษา การใช้ปัจจัยจุดใจที่กระตุ้นการตัดสินใจ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ และการติดต่อสื่อสารทางตรงโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการพยากรณ์หรือทำนายตัวแปรที่ต้องการศึกษา ทั้งนี้ จะทำให้คาดการณ์ได้ว่าตัวแปรอิสระตัวใดมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุด

ผลการวิจัย

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพของผู้ปกครองค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท และให้ความสนใจมากที่สุดอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผลการศึกษา พบว่า ด้านโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการใช้บุคลากรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการใช้ปัจจัยจุดใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการติดต่อสื่อสารทางตรง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

ส่วนที่ 3 การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการรับรู้ความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านแสวงหาข้อมูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการประเมินทางเลือกข้อมูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษา “การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบผลการอภิปราย และได้อ้างอิงข้อมูลประกอบ เพื่อยืนยันให้ผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับชั้นการศึกษามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 อาชีพผู้ปกครองค้าขาย/ธุรกิจ รายได้ครอบครัวต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท เนื่องจากเพศหญิงมีความสนใจเข้าศึกษาต่อมากกว่าเพศชาย และเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 แสดงว่าการศึกษาเข้าเรียนต่อในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และจากกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่ต้องการเข้าศึกษาในสังกัดสำนักงานการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวที่ไม่สูงมาก เนื่องจากค่าใช้จ่ายและค่าบำรุงการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีค่าใช้จ่ายไม่สูง จึงถือเป็นทางเลือกให้กับครอบครัวของผู้ที่มีรายได้ในระดับ ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และไม่เกิน 15,000 บาท นอกจากนี้การศึกษาของ ประณิต ใจหนัก ศึกษาเรื่อง บทบาทของ IMC ที่มีต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เป็นนักเรียนชาย 143 คน และนักเรียนหญิง 289 คน มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน (ประณิต ใจหนัก, 2553)

2. ด้านการโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะยังสร้างกับรับรู้ไม่ครอบคลุมและทั่วถึง โดยระดับการรับรู้ที่มากที่สุด คือ สื่อบุคคล เช่น รุ่นพี่ ศิษย์เก่า เพื่อน ญาติพี่น้อง แต่ระดับการรับรู้ที่น้อยที่สุด ได้แก่ สื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อเคลื่อนที่ อาทิ รถบัสและรถตู้ของวิทยาลัย เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษาของ พัชรา เทพจันอัด ศึกษาเรื่อง การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ที่มีผลต่อความภักดีตราสินค้าเครื่องโทรศัพท์มือถือของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้การรับรู้จากบุคลากรมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการรับรู้แบบปากต่อปาก ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญด้วย (พัชรา เทพจันอัด, 2553)

3. ด้านการใช้บุคลากรของสถานศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ การแจ้งรายละเอียดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องของบุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ อาจเนื่องจากทางสถาบันการศึกษาได้มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในการแนะแนวการศึกษาไปยังโรงเรียนต่าง ๆ รวมถึงการจัด Open house ตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสายวิชาชีพที่ตนเองสนใจ จึงทำให้นักเรียนมีการรับรู้จากการใช้บุคลากรของสถานศึกษามากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ กล่าวว่า รูปแบบการติดต่อสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับข่าวสาร โดยตรงอาจเรียกว่าเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ผู้ส่งข่าวสารจะสามารถรับรู้และประเมินผลจากผู้รับข่าวสารได้ทันที ดังนั้นการแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ให้เกิดความชัดเจน ก็จะทำให้ผู้รับข่าวสารวิเคราะห์ ประเมินผล และทำการตัดสินใจได้ทันที (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2552)

4. ด้านการใช้ปัจจัยจูงใจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ แจกทุนเรียนฟรี สำหรับเด็กที่เรียนดี และบ้านยากจน อาจเนื่องจากนักเรียนมีความสนใจในด้านนี้อยู่แล้ว เนื่องจากฐานะทางครอบครัวที่มีรายได้ไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ การศึกษาของ ประณิต ใจหนัก ศึกษาเรื่อง “บทบาทของ IMC ที่มีต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 6 ในจังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า รูปแบบการสื่อสารทางการตลาดของการใช้ปัจจัยจูงใจที่กระตุ้นการตัดสินใจ คือ การแจกทุนเรียนฟรี การให้ทุนกู้ยืมประเภท กยศ. (ประณีต ใจหนัก, 2553)

5. ด้านการติดต่อสื่อสารทางตรง ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการรับรู้มากที่สุด คือ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก หรือไลน์ ที่ให้ข้อมูลของสถานศึกษา อาจเนื่องจากการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีไร้สาย นักเรียนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือ และใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อใช้งานในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงทำให้สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลในด้านนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเครื่องมือของการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการของ Kotler กล่าวว่า การสื่อสารของบริษัทส่งต่อไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อให้ลูกค้าตอบสนองจากการซื้อสินค้า การตลาดทางตรงไม่ได้มีเพียงแต่การจัดส่งแคตตาล็อก หรือจดหมายทางตรงเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วย

6. การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการรับรู้ความต้องการ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่องต้องการศึกษาต่อ เนื่องจากอยากมีอนาคตที่ดี อาจเนื่องจากนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพได้เป็นการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติงานจริง สามารถฝึกอาชีพไปในตัว อีกทั้งยังมีการส่งนักศึกษาไปฝึกการทำงานในสถานที่จริงอีกด้วย จึงอาจทำให้นักเรียนที่จะเข้ามาศึกษาต่อในด้านนี้คิดว่าเมื่อเข้าเรียนจบแล้วมีงานทำแน่นอน สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ของอดุลย์ จาตุรงค์กุล กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งผู้ซื้อจะมีการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ ความต้องการอาจได้รับการกระตุ้น โดยตัวกระตุ้นจากภายใน (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543)

ด้านการแสวงหาข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลการเรียนผ่านทางเว็บไซต์มากที่สุด อาจเนื่องจากการค้นหาข้อมูลจากผ่านทางเว็บไซต์ มีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลมากที่สุด เพราะยุคปัจจุบัน ผู้คนส่วนใหญ่ชอบความสะดวกสบาย และมีโทรศัพท์มือถือที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ในทันที สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ของอดุลย์ จาตุรงค์กุล กล่าวว่า ผู้บริโภคที่ถูกกระตุ้นแล้ว อาจมีการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม หรือไม่อาจจะทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมก็ได้ ถ้าแรงผลักดันของผู้บริโภคมีความแข็งแกร่ง และในกรณีที่สินค้านั้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อยู่ใกล้แค่เอื้อม ผู้บริโภคก็อาจทำการเชื่อมั่นในทันที หรือผู้บริโภคอาจจะเก็บความตระหนักถึงความต้องการเอาไว้ก่อน แล้วจึงทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม เพื่อทำการประเมินทางเลือก การแสวงหาข้อมูล (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543)

ด้านการประเมินทางเลือก ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษาข้อมูลของสถานศึกษาแห่งอื่นเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจ เนื่องจากการตัดสินใจในบางเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของการศึกษาต่อ ย่อมต้องใช้เวลา และการค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ของอดุลย์ จาตุรงค์กุล กล่าวว่า ผู้บริโภคใช้ข่าวสารเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าที่เลือกไว้ เพื่อทำการพิจารณาในการตัดสินใจเป็นขั้นสุดท้าย ผู้บริโภคเลือกตราสินค้าด้วยวิธีใด ดังนั้น นักการตลาดจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการประเมินทางเลือกด้วย เพื่อให้ทราบว่าผู้บริโภคใช้ข่าวสารด้านใด เพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคต่อไป อดุลย์ จาตุรงค์กุล (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2543)

ด้านการตัดสินใจ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในการตัดสินใจเลือกเรียนด้วยตนเองอาจเนื่องจากวัยรุ่นในปัจจุบันมีความคิดเป็นของตัวเอง และสามารถค้นหาข้อมูล เพื่อทำการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องปรึกษาคนในครอบครัว หรือพ่อแม่ จึงสามารถทำการตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การศึกษาของ ปฐมพร เนตินันท์ ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อแนว

โน้นการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา : โรงเรียนห้วยวัง”พบว่า มีการค้นหาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อ/สังคมออนไลน์ และทำการตัดสินใจด้วยตนเอง (ปฐมาพร เนตินันท์, 2554)

7. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่แตกต่างกัน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศที่แตกต่างกันมีการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการด้านการใช้บุคลากร และการใช้ปัจจัยจุดใจแตกต่างกัน โดยเพศชายมีระดับการรู้มากกว่าเพศหญิง อาจเนื่องจากระดับการรับรู้มากหรือน้อยเกิดจากความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่งเพศชายอาจมีความสนใจเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพมากกว่าเพศหญิงจึงทำให้เกิดการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ อาทิ การสอบถามจากบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในการแนะแนวการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับชั้นการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยมากกว่าในสายอาชีพ

อาชีพผู้ปกครองที่แตกต่างกันมีการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าผู้ปกครองจะมีอาชีพอะไรก็ตาม นักเรียนก็มีการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดที่ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ นักเรียนมีการตัดสินใจในการเลือกค้นหาข้อมูลและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

รายได้ครอบครัวต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ไม่แตกต่างกัน รายได้ต่อเดือนของครอบครัวไม่ว่ามากหรือน้อยก็มีการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากการรับรู้เกิดจากการสื่อสารข้อมูลของทางสถาบันการศึกษา จึงทำให้เกิดการรับทราบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน (วุฒิ สุขเจริญ, 2562)

8. การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ในด้านการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ และปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสารทางตรง มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมีการประชาสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการทำความร่วมมือกับสถานประกอบการในการให้เด็กเข้าไปฝึกงาน และการอัพเดทข้อมูลของสถาบัน ผ่านทางเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การศึกษาของ ปฐมาพร เนตินันท์ ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา : โรงเรียนห้วยวัง” พบว่า การติดต่อสื่อสารทางตรง ด้านสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ต่อแนวโน้มการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ (ปฐมาพร เนตินันท์, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง และให้ความสนใจเข้าศึกษาต่ออยู่ในระดับที่ 1 ระดับการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ อยู่ในระดับมาก ในด้านการใช้ปัจจัยจุดใจที่กระตุ้นการตัดสินใจโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ อยู่ในการรับรู้มากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลจากนักเรียน และ 2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการสื่อให้มากขึ้นและตรงความต้องการ ซึ่งจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่นำไปปรับปรุงและพัฒนาการ การบริการให้มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- ปฐมาพร เนตินันท์. (2554). ปัจจัยทางด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษา: โรงเรียนหอวัง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ประณีต ใจหนัก. (2553). บทบาทของ IMC ที่มีต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พัชรา เทพจันทร์. (2553). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ที่มีผลความภักดีตราสินค้าเครื่องโทรศัพท์มือถือของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิมพ์ หิรัญกิตติ และคณะ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงบริการทางการแพทย์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วุฒิ สุขเจริญ. (2562). วิจัยการตลาด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2552). พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- สุภาพร ศรีทอง. (2555). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อินทอร์ ไตรศักดิ์. (2557). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาในสำนักงานการอาชีวศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. ใน สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Eagle, L. et al. (2007). Insights into interpreting IMC: a two-nation qualitative comparison. *European Journal of Marketing*, 41(7/8), 956-970.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

เหยื่ออาชญากรรม*

CRIME VICTIMS

เรวัฒน์ ไพโรจน์

Rewat Pairote

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 9 ยะลา ประเทศไทย

Training Center of Provincial Police Region 9, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: reyes2554@gmail.com

บทคัดย่อ

เมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม ก็จะมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เข้ามาวิเคราะห์กรณีเหตุอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะให้ความสนใจไปที่ตัวของอาชญากรเป็นหลัก และมักจะไม่มีผู้ใดให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งศาสตร์ว่าด้วยเหยื่อ Science the Victim หรือ Victimology นี้จะศึกษาถึงตัวเหยื่ออาชญากรรม บทบาทของเหยื่ออาชญากรรม ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับอาชญากร ความรับผิดชอบของเหยื่ออาชญากรรมและอาชญากร สิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดอาชญากรรม พฤติกรรมที่เร้าให้เกิดการกระทำผิด ตลอดจนศึกษาถึงอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อ รวมไปถึงการแบ่งแยกประเภทของเหยื่ออาชญากรรม โดย Schafer ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 7 ประเภท และ Han Von Henting ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 13 ประเภท ซึ่งจะเห็นได้ว่าเหยื่ออาชญากรรม มีส่วนสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น การศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรมจึงต้องรวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น เวลา สถานที่ ฤดูกาล อารมณ์ อายุ เพศ แรงจูงใจอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมทั้งนั้น การให้ความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น ก็เพื่อจะทำให้เราได้เข้าใจถึงปัญหาอาชญากรรมได้ดีขึ้น เราจะต้องโทษหรือโยนความผิดให้แก่ตัวอาชญากรเพียงคนเดียว สิ่งที่เราจะพิจารณาเมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้น ก็คือ ตัวอาชญากร ตัวเหยื่อ และสภาพแวดล้อม เราจะต้องทำความเข้าใจในทั้ง 3 ส่วนนี้ ซึ่งการศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรม เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรม อาชญากรและผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ก็เพื่อป้องกันผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้พ้นจากการก่อเหตุของอาชญากร และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมซึ่งจะก่อให้เกิดความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในสังคม

คำสำคัญ: เหยื่ออาชญากรรม, อาชญากรรม, เหยื่อ, อาชญากร

Abstract

When crimes occur in society, experts from various fields will focus on crime cases and criminals more than crime victims. Therefore, the study of victimology will analyze the crime victim's personality, roles of crime victim, relationship between crime victim and criminal, responsibilities of crime victims and criminals, criminal motivations, influences of criminal behavior, and including the crimes without victims and types of criminals. Schafer defines types of crime victims as 7 types and Han Von defines victim defines crime victim types as 13 types

* Received December 19, 2023; Revised January 3, 2024; Accepted January 6, 2024

that show different types of crime victims leading to different crimes. Therefore, the study of crime victims should consider other factors that contribute to crime such as time, place, season, emotion, age, gender, motivation, etc. Focusing on crime victims will help us to understand the crime problems deeply and avoid blaming criminals. When crimes occur, we need to consider and analyze three parts such as criminal, crime victim, and environment. Therefore, the purposes of the study of the relationship among criminals, crime, and crime victims are to protect crime victims from committing crimes and to increase efficiency in crime prevention and suppression, which will create safety and peace in society.

Keywords: Crime Victims, Crime, Victim, Criminal

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นทั่วโลกมากมาย ซึ่งมีบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน รวมทั้งเสรีภาพหรือสิทธิอื่นใด บุคคลเหล่านี้ คือ เหยื่อของอาชญากรรม อย่างเช่น เหตุชาวโรฮิงญา เหตุใช้ปืนฆ่าชิงทรัพย์ร้านทอง ออโรซ่า ในห้างสรรพสินค้าโรบินสัน สาขาหลวงพระบาง เหตุจี้ปล้นกลางเมืองโคราช เหตุกราดยิงที่ศูนย์เด็กเล็ก อบต.อุทัยสวรรค์ อ.นาแก จ.หนองบัวลำภู เหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน เหตุการณ์ที่คนร้ายใช้อาวุธปืนกราดยิงเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสหรัฐอเมริกา ดังนั้น จึงมีนักอาชญาวิทยาหลาย ๆ ท่าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องเหยื่ออาชญากรรม และมีความสนใจศึกษาในเรื่องเหยื่ออาชญากรรมจึงก่อเกิดเป็นวิชาว่าด้วยเรื่องเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งอยู่ในแขนงหนึ่งในวิชาอาชญาวิทยาโดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย บทบาทของเหยื่อ และสิ่งที่จูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น และได้มีการศึกษาหาสาเหตุของอาชญากรรมเพื่อนำไปใช้ในการป้องกันผู้เสียหายให้พ้นจากการกระทำของอาชญากร ตลอดจนเพื่อป้องกันและควบคุมอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในสังคม

เหยื่อของอาชญากรรม

ความหมายของเหยื่ออาชญากรรม เหยื่ออาชญากรรม หมายถึง บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินรวมทั้งเสรีภาพหรือสิทธิอื่นใด (อัครวิยา ชูตินันท์, 2557)

ความสัมพันธ์ระหว่างเหยื่อและอาชญากร นักอาชญาวิทยาที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรมมีความเห็นว่า ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการกระทำความผิดหรือการเกิดอาชญากรรม เช่น วูล์ฟแกง (Wolfgang) ได้ทำการศึกษาและวิจัยคดีฆาตกรรม พบว่า ความประพฤตินทางชั่วร้ายของผู้เสียหายส่วนมากมักเป็นสาเหตุที่สำคัญให้เกิดอาชญากรรม นอกจากนี้ยังมีนักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่ง คือ บาร์เนส (Barnes) มีความเห็นว่า ผู้เสียหายที่ประมาทเลินเล่อหรือขาดความระมัดระวังเป็นสาเหตุประการหนึ่งให้การประกอบอาชญากรรมเป็นไปได้โดยสะดวก

จากการที่นักอาชญาวิทยาได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม สรุปได้ว่า พฤติกรรมของผู้เสียหายมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้อาชญากรลงมือประกอบอาชญากรรม มีสาเหตุ ดังนี้

1. ผู้เสียหายมักจะมีความสัมพันธ์หรือเคยรู้จักกับอาชญากรมาก่อนที่จะตกเป็นเหยื่อ เช่น เป็นสามีภรรยา คู่รัก คนรู้จัก เพื่อนร่วมงาน ทำธุรกิจร่วมกัน เป็นต้น

2. ผู้เสียหายมีพฤติกรรมชอบแต่งตัวยั่วซึ่งไปกระตุ้นอารมณ์ของอาชญากร โดยเฉพาะอาชญากรที่มีความผิดปกติทางเพศอยู่แล้ว จึงทำให้อาชญากรคิดลงมือกระทำร้ายในทันทีที่ได้โอกาส
3. ผู้เสียหายบางรายก็มีพฤติกรรมที่ข่มขู่หรือกดดันข่มเหง บีบคั้นต่อผู้กระทำความผิดอย่างมากจนระงับอารมณ์และยับยั้งสติไม่ได้จึงต้องลงมือทำร้าย เนื่องจากเพราะความคับแค้นใจหรือบันดาลโทสะ เป็นต้น
4. ผู้เสียหายบางรายไม่ได้มีพฤติกรรมยั่ว แต่อาชญากรได้ถูกยั่วจากสิ่งอื่น ๆ อยู่แล้วและผู้เสียหายเข้ามาอยู่ในสถานการณ์ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยบังเอิญ เช่น กรณีที่เหยื่อถูกกระทำชำเราที่นั่นอาจเป็นสาเหตุที่ได้รับการยั่วจากภาพในหนังสือโป๊ หรือสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
5. ผู้เสียหายตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เพราะเหตุความเชื่อทางศาสนาหรือลัทธิในกายลึกลับต่าง ๆ
6. ผู้เสียหายมีพฤติกรรมที่มีความประมาทเลินเล่ออยู่เสมอ เช่น ลืมปิดประตูหรือหน้าต่าง อาคารบ้านเรือน ลืมล็อกรถยนต์ ขอบเดินในที่เปลี่ยว เป็นต้น

จากการศึกษาสาเหตุที่นำไปสู่การเกิดอาชญากรรมจะเห็นได้ว่า บทบาทของผู้เสียหายหรือเหยื่อมักมีความสัมพันธ์กับการก่อให้เกิดอาชญากรรมอยู่เสมอ โดยเฉพาะบทบาทของผู้เสียหายในทางยั่วเร้าหรือเชิญชวนให้อาชญากรลงมือกระทำความผิด (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2557)

ประเภทของเหยื่ออาชญากรรม สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมประการหนึ่งมาจากเหยื่ออาชญากรรมเนื่องจากเหยื่ออาชญากรรมมีส่วนยั่วให้เกิดการกระทำความผิด หรือเหยื่ออาชญากรรมอาจจะตั้งตนอยู่ในความประมาทหรืออาจจะเปราะบางเหยื่อเป็นคนที่ไม่ทันกับเหตุการณ์ก็นำไปสู่การเกิดอาชญากรรมได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของเหยื่ออาชญากรรมจะส่งเสริมต่อการเกิดอาชญากรรมได้อย่างไรนั้น มีนักอาชญาวิทยาคนสำคัญได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมไว้อย่างเป็นระบบ คือ Schafer ได้จำแนกประเภทของเหยื่ออาชญากรรมออกเป็น 7 ประเภท (Stephen Schafer, 1977) ดังนี้

1. เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร Unrelated Victims กล่าวคือ เหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้เป็นผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์ในทางใด ๆ กับอาชญากรแต่เป็นเพียงผู้รับเคราะห์จากอาชญากรเท่านั้น
2. ผู้เป็นเหยื่อของตนเอง Self - Victimizing Victims เหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ตกเป็นเหยื่อโดยตนเอง ดังนั้น ตนเอง ก็คือ อาชญากร หรือเรียกการกระทำของเหยื่อ แบบนี้ว่า อาชญากรรมที่ปราศจากเหยื่อ เหยื่อประเภทนี้เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการกระทำความผิดอย่างเต็มที่ เช่น โสเภณี นักการพนัน คนติดยาเสพติด เป็นต้น

อันณพ ชูบำรุง ได้กล่าวว่า ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอาจเกิดจากการกระทำของตนเอง ได้แก่ โสเภณี ซึ่งโดยในทางอาชญาวิทยากล่าวว่า เหตุที่ทำให้เป็นโสเภณี คือ ความยากจน สภาพบ้านแตกหรือสภาพเสื่อมโทรมของครอบครัว การไม่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง การขาดคนเลี้ยงดูให้พอเหมาะพอควรแก่อัตภาพ การถูกเพื่อนหรือคนชั่วล่อลวงไป นอกจากนี้ ยังมีผู้ติดสุรายาเมา ผู้ติดการพนัน เป็นต้น ก็ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพราะการกระทำของตนเองเช่นกัน (อันณพ ชูบำรุง, 2540)

3. เหยื่อที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม Provocative Victims กล่าวคือ เหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ได้กระทำสิ่งบางอย่างที่เป็นการขัดใจอาชญากร เมื่ออาชญากรได้รับการปลุกใจหรือถูกยั่วส่งเสริมก็จะทำร้ายเหยื่อดังกล่าว จึงถือได้ว่าเหยื่อเป็นผู้ลงมือกระทำก่อน เช่น ผิดสัญญา หรือแสดงอาการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือนอกใจ เป็นต้น การกระทำต่าง ๆ ของเหยื่อดังกล่าวอาจจะส่งเสริมให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมขึ้นได้และอันตรายก็จะตกแก่เหยื่อประเภทนี้ เหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้จึงเป็นเหยื่อที่ควรจะได้รับผิดชอบมากที่สุด

4. เหยื่อที่จงใจให้เกิดอาชญากรรม Precipitative Victims กล่าวคือ เหยื่อประเภทนี้จะมีพฤติกรรมอันปราศจากความตั้งใจของเหยื่อที่กลับส่งเสริม ล่อใจ หรือจูงใจ ให้อาชญากรประกอบอาชญากรรมต่อเหยื่อ

ที่เป็นตัวล่อ เช่น การเดินในที่เปลี่ยวและที่รกร้างคนเดียวเหยื่อประเภทนี้ก็อาจถูกชิงทรัพย์ หรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศได้ เป็นต้น

5. เหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางชีวภาพ Biologically Weak Victims เหยื่อประเภทนี้อ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจเป็นผลให้อาชญากร มีความคิดที่จะทำร้ายต่อเขา เช่น คนแก่ เด็ก ผู้หญิง คนเจ็บป่วยทางจิต ก็ถือว่าเป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางชีวภาพ แม้ว่าคนพวกนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรก็ตาม กันนับว่าเป็นผู้ที่ง่ายแก่การตกเป็นเหยื่อของอาชญากร เป็นต้น

6. เหยื่อที่มีความอ่อนแอในทางสังคม Socially Weak Victims เป็นเหยื่อที่ไม่มีความเท่าเทียมกันเป็นบุคคลอื่นในสังคม เช่น พวกชนกลุ่มน้อย พวกอพยพเข้าอยู่ในถิ่นใหม่ เป็นต้น โดยเหยื่อประเภทนี้มิได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกอย่างเต็มภาคภูมิของชุมชน และอยู่ในฐานะที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพวกอาชญากรเมื่อใดก็ได้

7. เหยื่อการเมือง Political Victims เป็นเหยื่อที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากผู้ที่เป็นปรปักษ์กันทางการเมือง เป็นบุคคลที่เป็นคู่แข่งกันในการรณรงค์เพื่อให้ได้มา ซึ่งตำแหน่งที่มีอำนาจทางการเมือง แต่ถูกฝ่ายที่มีอำนาจอยู่ก่อนแล้วเจาะจงว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิด หรือเป็นอาชญากร ทั้งนี้ โดยอาศัยกฎหมายอาญาที่มีอยู่เป็นหลักในการกล่าวหา เป็นเหยื่อที่ถูกฝ่ายปรปักษ์ถือว่ามีความผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ Han Von Henting (กองบัญชาการศึกษาศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563) ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรม ได้อาศัยความรู้ทางจิตวิทยา ชีววิทยา สังคมวิทยา เป็นหลักในการกำหนดประเภทของเหยื่ออาชญากรรม เขาได้ชี้ให้เห็นถึงเหยื่อที่เป็นมาโดยกำเนิดกับเหยื่อที่เกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นเหตุ Han Von Henting ได้เขียนหนังสือเรื่อง อาชญากรและเหยื่อ The Criminal and His Victim โดยได้แยกเหยื่อออกเป็น 13 ประเภท (Han Von Henting, 1948) คือ

1. ผู้เยาว์ The young ผู้เยาว์เป็นผู้ที่อ่อนแอและขาดประสบการณ์ ง่ายต่อการถูกทำร้าย ร่างกายยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ความรู้สึกทางศีลธรรมยังมีไม่มากพอ เด็กอาจจะถูกฆ่าเพื่อทรัพย์สินก็ได้ หากมีการประกันชีวิตไว้การจับตัวเด็กไปเรียกค่าไถ่ก็เป็นความผิด อีกอย่างหนึ่งยิ่งกว่านั้น พวกอาชญากรมักจะใช้เด็กช่วยในการประกอบอาชญากรรม หากผู้เยาว์เป็นผู้หญิงด้วยแล้วก็จะตกเป็นเหยื่อในทางเพศอย่างที่ได้พบเห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

2. ผู้หญิง The Female ผู้หญิงเป็นประเภทของเหยื่ออาชญากรรมที่มีความอ่อนแออีกพวกหนึ่ง หญิงวัยรุ่นมากมายต้องตกเป็นเหยื่อของการฆาตกรรมในบางคราว หลังจากถูกทำร้ายได้รับทุกข์ทรมานเพราะตำหนิของอาชญากร ส่วนผู้หญิงแก่ ๆ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินเพราะอาจจะเป็นคนมั่งคั่ง ร่ำรวย ผู้เป็นอาชญากรนั้นส่วนมากเป็นผู้ชาย จึงย่อมมีกำลังเหนือกว่าผู้หญิง ยกเว้นความผิดด้านการรักร่วมเพศ ซึ่งมีอยู่เป็นส่วนน้อย ในกรณีเช่นนี้ภาวะทางกายภาพของหญิงเป็นสิ่งที่กำหนดให้มีการกระทำความผิดทางเพศ

3. คนแก่ The old คนแก่มักจะตกเป็นเหยื่อเกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทอง คนแก่อยู่ในช่วงอายุที่ถือครองตำแหน่งต่าง ๆ ไว้มากที่สุดในการสะสมความมั่งคั่งร่ำรวย และการใช้อำนาจเพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่งย่อมล่อแหลมต่ออันตราย เป็นเหยื่อที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเบียดเบียนความอ่อนแอของคนแก่ทำให้เกิดความยากลำบากในการหามาตรการพิเศษมาปกป้องคุ้มครองสิ่งหนึ่งจะป้องกันได้ ก็คือ การลงโทษอย่างหนักแก่ผู้ที่ทำให้คนแก่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

4. คนที่บกพร่องทางจิตวิกลจริต The mentally defective and other mentally deranged คนพวกนี้เป็นกลุ่มใหญ่โตอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างแท้จริง พวกวิกลจริต พวกเป็นโรคพสุธาเรื้อรัง พวกติดยาเสพติด พวกเป็นโรคประสาทหรือพวกที่มีจิตบกพร่องในลักษณะอื่น ๆ เป็นพวกที่อยู่ในฐานะเป็นเบี้ยล่างของพวกอาชญากร

5. พวกที่อพยพมาจากที่อื่น ๆ The immigrants พวกนี้เป็นพวกที่ง่ายแก่การถูกทำร้าย เพราะขาดประสบการณ์ มีความยากจน ปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่ได้โดยยาก มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจจะถูกคดโกงจากอาชญากรในรูปแบบต่าง ๆ ได้

6. พวกชนกลุ่มน้อย The minorities ชนกลุ่มน้อยก็มีฐานะแบบเดียวกันกับผู้อพยพเข้ามาใหม่ ได้รับความไม่เท่าเทียมกันกับประชาชนส่วนใหญ่ทั้งในแง่กฎหมายและในแง่ความเป็นจริง โอกาสที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมก็มีมากขึ้น

7. พวกที่เป็นคนโง่โดยกำเนิด The dull normal คนพวกนี้เกิดมาเพื่อเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยแท้ เหตุผลมีว่าการที่คนหลอกลวงผู้อื่นจนประสบผลสำเร็จนั้นเชื่อว่าเขาจะเป็นคนฉลาดที่หาไม่ แต่เป็นเพราะความโง่เง่าของเหยื่อของเขาต่างหาก พฤติกรรมของคนโง่โดยกำเนิดนั้นมีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของพวกที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ และพวกชนกลุ่มน้อยนั้นเองเราอาจจะจัดคน 3 พวกนี้ไว้เป็นประเภทเดียวกัน

8. พวกที่มีใจหดหู่ The depressed คนพวกนี้ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพราะภาวะทางจิตใจ ทศนคติของคนหดหู่ นั้นมักจะเฉยเมยและยอมจำนน ขาดคุณสมบัติในการต่อสู้ ขาดการต่อต้าน จึงเปิดโอกาสให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ คนหดหู่ นั้นมักจะอ่อนแอทั้งในแง่ร่างกายและในแง่จิตใจ และนี่คือ เหตุที่จะทำให้ตกเป็นเหยื่อได้

9. พวกโลภ The acquisitive คนพวกนี้จัดเป็นเหยื่ออาชญากรรมชั้นเลิศอีกพวกหนึ่ง ความโลภนั้นอาจจะทำให้เกิดอาชญากรรมและอาจจะทำให้เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ด้วยพวกองค์การอาชญากรรม พวกข่มขู่เอาเงิน พวกนักพนัน พวกต้มตุ๋น และคนชั่วประเภทอื่น ๆ ฉกฉวยประโยชน์จากความโลภของเหยื่อนั้นเอง เราอาจจะพบคนโลภที่ตกเป็นเหยื่อได้ในทุกชั้นของสังคม

10. พวกเสเพล The wanton คนพวกนี้นับเป็นเหยื่ออาชญากรรมอีกพวกหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถจะให้เหตุผลได้ชัดเจนดั่งนัก ไม่ว่าจะมองในแง่กฎหมายหรือในแง่ประเพณีของสังคม

11. พวกโดดเดี่ยวและพวกอกหัก The lonely and the broken heart การตกเป็นเหยื่อของคนพวกนี้มิได้เป็นเพื่อเงินทอง แต่เพื่อความสุขและการเป็นเพื่อนร่วมทางคนพวกนี้นอกจากจะเป็นเหยื่อของฆาตกรรมแล้วยังจะตกเป็นเหยื่อของการโจรกรรม การฉ้อโกงและการข่มขู่เอาเงินอีกด้วย

12. พวกที่ตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน The tormentor ลักษณะของเหยื่ออาชญากรรมประเภทนี้ ก็คือการขาดความมีไหวพริบอย่างคนธรรมดาสามัญ เป็นพวกที่ทำให้สถานการณ์ตึงเครียดได้ ต้องตกเป็นเหยื่อในบรรยากาศของความตึงเครียดที่เขาสร้างขึ้นด้วยตนเอง

13. พวกที่ถูกตัดโอกาส ถูกละเลย และต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของตนเอง The blocked exempted and fighting เหยื่อที่ถูกตัดโอกาส ก็คือ บุคคลซึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ประสบความสูญเสียไม่อาจจะดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต่อสู้ เช่น นายธนาคารที่เงินขาดมือก็หาทางโกงเงินเพื่อจะช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัย อาชญากรรมประเภทรุนแรงบางอย่างนั้น เหยื่ออาชญากรรมอาจจะหันกลับมาต่อสู้บ้าง เหยื่อประเภทนี้จึงไม่ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของผู้อื่น ความจริงแล้วเหยื่อที่ต่อสู้กลับนี้น่าจะตัดออกจากประเภทของเหยื่อได้ เพราะการต่อสู้กลับ หมายถึงการต่อต้านหรือการขัดขืน เหยื่อประเภทนี้จึงไม่น่าจัดเข้าประเภทใดได้

การแบ่งประเภทของอาชญากรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าจะเน้นไปทางจิตสังคมและลักษณะทางกายภาพของเหยื่อเป็นหลักสำคัญ ในการกำหนดประเภทของเหยื่ออาชญากรรม ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อศึกษาของ สตีเฟน ชาฟเฟอร์ Stephen Schafer's study (อณณพ ชูบำรุง, 2523) ซึ่งมีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อการศึกษในเรื่องปัญหาของเหยื่ออาชญากรรม ดังนี้

Schafer ได้ศึกษาบรรดานักโทษในรัฐฟลอริดา ในปี ค.ศ. 1963 จำนวนที่เขาศึกษาทั้งหมดมี 721 คน ความผิดที่เขาศึกษา คือ

- ฆ่าคนตาย 165 คน
- ทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส 217 คน
- โจรกรรม 306 คน
- ทำความผิดมากกว่า 1 อย่าง 33 คน

ในการศึกษาของเขาปรากฏว่าเขาประสบปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ 1 ขาดข้อมูลที่ดี 2 ขาดความร่วมมือจากพวกอาชญากร เพราะความลังเลใจจะทำให้ความจริงแก่ผู้ศึกษาหรือไม่

Schafer ได้เสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ของทางราชการ น่าจะรวบรวมรายละเอียดของประชากรและของผู้ถูกระทำร้ายไว้ด้วยโดยเฉพาะสารกับราชทัณฑ์น่าจะรับผิดชอบในเรื่องนี้ ในการศึกษาของเขาเขาได้สรุปเรื่องน่ารู้ไว้หลายเรื่อง กล่าวคือ

1. ข้อแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ที่ต้องตกเป็นเหยื่อและต้องกลายเป็นอาชญากร ปรากฏว่าในคดีอุกฉกรรจ์ (ฆาตกรรม, ทำร้ายร่างกายจนสาหัส, โจรกรรม) ผู้ชายกระทำมากกว่าผู้หญิง 17 เท่าตัว และพวกที่ตกเป็นเหยื่อก็เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในการโจรกรรมนั้นผู้ชายถูกทำร้ายมากกว่าผู้หญิง แรงจูงใจในการเกิดการกระทำความผิดโดยเฉพาะการปล้นก็เพื่อหวังที่จะได้เงินทอง ส่วนมากการฆาตกรรมและการทำร้ายร่างกายมักเกิดจากอารมณ์ เกี่ยวกับฐานะครอบครัวหรือฐานะสมรส ปรากฏว่าภรรยาตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์ ที่สามีกระทำมากเป็น 3 เท่า (มากกว่าที่ภรรยากระทำ) ผู้เมียมักจะทำร้ายแก่กันและมากกว่าที่จะถูกทำร้ายโดยญาติ

2. กลุ่มอายุ ปรากฏว่าผู้ชายที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และอายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี มักจะตกเป็นเหยื่อมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ทั้งนี้ เพราะว่าคนที่อายุต่ำกว่า 21 ปีนั้น อาจจะยังอ่อนแอในทางร่างกาย ส่วนคนอายุระหว่าง 51 ถึง 60 ปี อาจจะเปราะบางเพราะความร่วงโรย ส่วนผู้หญิงนั้นปรากฏว่าอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป มักตกเป็นเหยื่อมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความโดดเดี่ยวแต่ข้อกำหนดนี้ยังอธิบายอะไรได้ไม่ ส่วนกลุ่มอายุที่ประกอบอาชญากรรม พบว่า คนรุ่นเยาว์กระทำผิดเพราะหวังทรัพย์สินเงินทอง ส่วนคนที่มีอายุสูงกว่านั้นมักจะกระทำลงไปเพราะความเกียติทางอารมณ์

3. รายได้ ระดับการศึกษา และงานอาชีพ จากการศึกษปรากฏว่า ไม่มีข้อแตกต่างกันระหว่างการศึกษาและงานอาชีพของอาชญากร กับการศึกษาและงานอาชีพของเหยื่ออาชญากร การกระทำผิดกฎหมายมักจะเกิดขึ้นมากในบรรดาผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือมีฐานะเหมือน ๆ กัน

4. แรงจูงใจ โรคพิษสุราเรื้อรัง การติดยาเสพติด และความยุ่งเหยิงทางจิต สิ่งจูงใจที่มีอิทธิพลสูงสุดที่ทำให้เกิดคดีอุกฉกรรจ์ ก็คือ ทรัพย์สินเงินทอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ส่วนคดีอาชญากรรมและการทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส มักจะเกิดจากความกดดันทางอารมณ์ แอลกอฮอล์ก็มีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์ โดยเฉพาะพวกที่มีการกระทำผิดเป็นครั้งแรก และผู้รับกรรมจากอาชญากรรมประเภทนี้มักเป็นผู้หญิง อารมณ์บวกกับแอลกอฮอล์เป็นสิ่งจูงใจอย่างสำคัญที่ทำให้เกิดอาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์ ซึ่งกระทำต่อคู่สมรส ญาติ และเพื่อน อนึ่ง ความอยากได้ทรัพย์สินเงินทองก็ก่อให้เกิดการทำร้ายคนแปลกหน้าได้ พวกอาชญากรส่วนมากที่ประกอบอาชญากรรมประเภทอุกฉกรรจ์มักเป็นคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ คนที่สุขภาพไม่ดีมักมีอัตราการกระทำผิดเกี่ยวกับบุคคลสูง ส่วนอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินผู้ที่กระทำส่วนมากมักเป็นคนที่สุขภาพสมบูรณ์

5. วิธีและทัศนคติในการประกอบอาชญากรรม มีข้อสรุปที่สำคัญ คือ อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินกระทำลงไปก็เพราะต้องการทรัพย์สินเงินทอง โดยมากมักใช้ปืนเป็นอาวุธ คนที่มีอารมณ์เดือดพล่าน มักใช้อาวุธที่ใช้สำหรับแทงหรือฟัน อาวุธที่ใช้สำหรับทำร้ายกันในระหว่างผู้เมียก็มักจะใช้อาวุธที่ใช้สำหรับแทงหรือฟัน เหยื่อที่ถูกสังหารด้วยปืนมักจะเป็นเหยื่อที่ไม่มีทางตอบโต้ และการยั่วยุของเหยื่อจะกระตุ้นให้เกิดการใช้ปืนทันที

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่อาจจะสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

- ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมักประกอบคดีอุกฉกรรจ์ในตอนกลางคืน
- ผู้ชายชอบที่จะประกอบอาชญากรรมประเภทคดีอุกฉกรรจ์ในวันธรรมดา
- ผู้หญิงมักประกอบอาชญากรรมประเภทคดีอุกฉกรรจ์ในวันอาทิตย์
- ผู้ชายมักประกอบคดีอุกฉกรรจ์ในฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ ส่วนผู้หญิงมักจะกระทำในฤดูใบไม้ร่วง
- ความมืดในแถบย่านการค้ามักจะนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- การฆาตกรรมจะเกิดมากที่สุดในตอนหัวค่ำ
- โจรกรรมจะเกิดมากในฤดูหนาว
- ในฤดูหนาวคนแปลกหน้ามักจะถูกทำร้ายในตอนกลางคืน
- การฆ่ากันระหว่างผัวเมียมักจะเกิดในวันเสาร์ ในฤดูใบไม้ร่วง
- ในเมืองที่มีพลเมืองตั้งแต่ 100,000 คน ขึ้นไปมักจะมีการลักทรัพย์ โดยเฉพาะในย่านธุรกิจ
- การฆาตกรรมและทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส มักจะเกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่อาศัย
- อาชญากรรมตามเมืองใหญ่ ๆ จะมีมากกว่าในชนบท และมักจะเกิดในตอนกลางคืน ในบริเวณ

ที่อยู่อาศัยนั้น อาชญากรรมจะเกิดมากในช่วงฤดูใบไม้ร่วง

- ในตอนกลางคืนการประกอบอาชญากรรมอาจทำคนเดียวหรือหลายคน ตอนกลางคืนมักจะมี การร่วมกันประกอบอาชญากรรมมากกว่าตอนกลางวัน

- ในฤดูหนาวการประกอบอาชญากรรมโดยคุณคนเดียวจะมีมากกว่าในฤดูอื่น ๆ การประกอบ อาชญากรรมโดยคุณคนเดียวไม่ว่าฤดูไหนย่อมเสี่ยงต่อการถูกกระทำร้าย

- มักมีการฆ่ากันระหว่างผัวเมียในเขตที่อยู่อาศัย

เห็นได้ว่าเหยื่ออาชญากรรมมีส่วนสำคัญต่อการเกิดอาชญากรรมดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น การศึกษา เรื่องเหยื่ออาชญากรรมนั้นต้องรวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายเช่น เวลา สถานที่ ฤดูกาล อารมณ์ อายุ เพศ แรงจูงใจ อื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมทั้งนั้น การให้ความสำคัญแก่เหยื่ออาชญากรรมนั้น ก็เพื่อจะทำให้เราได้เข้าใจถึงปัญหาอาชญากรรมได้ดีขึ้น เราจะไม่ต้องโทษหรือโยนความผิดให้แก่ตัวอาชญากรเพียง คนเดียว สิ่งที่เราจะพิจารณาเมื่อเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้น ก็คือ ตัวอาชญากร ตัวเหยื่อ และสภาพแวดล้อม เราจะต้องทำความเข้าใจในทั้ง 3 ส่วนนี้ ซึ่งปัญหาอาชญากรรมนั้นมีอยู่มากมายหลายชนิดแต่ละชนิดก็ย่อมมีที่ เกิดไม่เหมือนกัน ดังนั้น เราต้องศึกษาปัญหาอาชญากรรมแต่ละชนิดอย่างละเอียดถี่ถ้วนและต้องศึกษาถึงตัวอาชญา กร ตัวเหยื่อ และสภาพแวดล้อมประกอบกันไปเสมอ เพราะส่วนต่าง ๆ นี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ซึ่งในปัจจุบันนี้ เราอาจจะเห็นเหยื่อหรือเป็นอาชญากรไปเมื่อไหร่ก็ได้ อาชญากรรมนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ทุก ชนชั้นแต่ในรูปแบบนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป และโดยเฉพาะในช่วงที่ผ่านมาผู้เขียนได้ลองตรวจสอบเหตุ อาชญากรรมที่เกิดขึ้น มักจะเป็นเหตุอาชญากรรมที่มีความรุนแรง และเหยื่ออาชญากรรมนั้น จะเป็นเหยื่อ อาชญากรรมตามที่ Schafer และ Han Von Henting ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมไว้เสมอ อย่างเช่น

- เหตุชาวโรฮิงญา เดือนพฤษภาคม 2558 เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้น เมื่อตำรวจค้นพบแคมป์ที่มีลักษณะ เหมือนค่ายกักกันของขบวนการค้ายมนุษย์ อยู่ที่เขตเทือกเขาแก้ว อ.สะเดา จ.สงขลา ดูลักษณะแล้ว เป็นที่คุมขังชาว โรฮิงญาที่อพยพมาจากรัฐยะไข่ ภายในแคมป์มีชาวโรฮิงญาบางคนที่รอดชีวิต และได้เปิดเผยว่าได้หนีตายออกมา จากรัฐยะไข่เพื่อลี้ภัยไปที่มาเลเซียโดยผ่านทางพรมแดนไทย แต่พอขึ้นฝั่งที่ไทย กลับโดนเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมขังไว้ แล้วโดนเรียกค่าไถ่ซ้ำ ถ้าใครไม่มีญาติที่คอยจ่ายเงินให้ ก็จะต้องโดนทรมาน ถ้าเป็นผู้หญิงบางคนก็จะโดนข่มขืนด้วย (TODAY, 2565)

ภาพที่ 1 โรอิงญากับขบวนการค้ามนุษย์

- เหตุ นายประสิทธิ์ชัย เขาแก้ว (ผอ.กอล์ฟ) ก่อเหตุใช้ปืนฆ่าชิงทรัพย์ร้านทองออโรรา ในห้างสรรพสินค้าโรบินสัน สาขาลพบุรี มีผู้เสียชีวิต 3 คน และได้รับบาดเจ็บ 4 คน เหตุเกิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2563 (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2566)

ภาพที่ 2 ผอ.กอล์ฟ ฆ่าชิงทอง 3 ศพ

- เหตุจู่โจมยิงกลางเมืองโคราช มีผู้เสียชีวิต 31 คน บาดเจ็บ 57 คน เหตุเกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2563 (PPTV HD 36, 2563)

ภาพที่ 3 จู่โจมยิงกลางเมืองโคราช

- เหตุกราดยิงที่ศูนย์เด็กเล็ก อบต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู พรากชีวิตครูและหนูน้อยไป 38 คน (รวมผู้ก่อเหตุ) เหตุเกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2565 (เดลินิวส์ ออนไลน์, 2566)

ภาพที่ 4 กราดยิงที่ศูนย์เด็กเล็ก อบต.อุทัยสวรรค์ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู

- เหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน มีผู้เสียชีวิต 2 คน บาดเจ็บ 5 คน เหตุเกิดเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2566 (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2566)

ภาพที่ 5 เหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน

- ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีเหตุการณ์ที่คนร้ายใช้อาวุธปืนกราดยิงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่นเหตุกราดยิงในลานโบว์ลิงในท้องถิ่น เมืองลูอิสตัน รัฐเมน มีผู้เสียชีวิต 22 คน และบาดเจ็บอีก 50 คน เหตุเกิดเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2566 (THAI PBS, 2566)

ภาพที่ 6 เหตุกราดยิงในลานโบว์ลิงในท้องถิ่น เมืองลูอิสตัน

การตอบสนองของสังคมที่มีต่อเหยื่อ ในปัจจุบันอาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกหนทุกแห่ง รูปแบบและลักษณะก็แตกต่างกันไปตามสภาพของสังคม ซึ่งแต่ละสังคมต่างก็มีกลไกในการบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายในความผิดทางอาญา กลไกที่ว่านั้น ก็คือกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับแต่ละสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เมื่อกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วไปแล้ว มักกล่าวถึงองค์หลัก ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยองค์กรเหล่านี้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเพื่อคุ้มครองผู้บริสุทธิ์อีกทั้งคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดกฎหมาย

สิทธิและบทบาทของเหยื่อในระบบงานยุติธรรม สำหรับประเทศไทย เดิมทีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกกละเลยอยู่มาก อีกทั้งการจ่ายค่าชดเชย หรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่ออาชญากรรม ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการฟ้องร้องเรียกจากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องละเมิด ญาติพี่น้องและบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหาย ที่บ่อยครั้งจะต้องรับภาระเลี้ยงดูจ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในระหว่างที่ผู้เสียหายเจ็บป่วย ซึ่งบางครั้งอาจถึงกับตลอดชีพ หรือพิการทุพพลภาพ จนถึงขั้นตอนการพิจารณาคดีในศาล ก็อาจตกเป็นเหยื่อในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมซ้ำแล้วซ้ำอีก ตั้งแต่การไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนในฐานะที่ตกเป็นผู้เสียหาย แต่อาจไม่ได้รับการบริการที่สะดวกรวดเร็วและสุภาพ บางครั้งใช้กริยาทำทางหรือถ้อยคำที่อาจเป็นการประทุษร้ายเหยื่อให้เกิดการเจ็บปวดทางจิตใจ ทับทิวกันขึ้น เช่น ในคดีถูกข่มขืน เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งก็สามารถช่วยแบ่งเบาภาระของผู้เสียหายในคดีอาญาได้บ้าง

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เสียหายและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้เสียหายและการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย เป็นการบ่งบอกถึงการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่มาจากสาเหตุการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว ผู้เสียหายย่อมได้รับผลกระทบจากการเกิดอาชญากรรมนั้น ๆ ดังนั้น การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับผู้เสียหายและแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจะทำให้ทราบถึงความ เป็นมาของผู้เสียหายและสิทธิของผู้เสียหาย ดังนี้

1. ทฤษฎีการตกเป็นผู้เสียหาย ทฤษฎีการตกเป็นผู้เสียหาย Hans Von Henting ได้อธิบายถึงเหยื่ออาชญากรรมเปรียบเทียบข้างป็นเป็นอาชญากร อาชญากรเป็นเหมือนนักล่าเหยื่อ และเหยื่อเหมือนผู้ถูกล่า นักเหยื่อวิทยาผู้บุกเบิกอีกท่าน คือ Stephen Schafer ได้ศึกษาตัวเหยื่อและได้เสนอแนวคิดว่ายเหยื่อได้ยั่วหรือกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้อธิบายทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อไว้ ดังนี้ (สุกิจ เจริญเวช, 2553)

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation) ตามทฤษฎีนี้ เหยื่อบางคนเป็นตัวกระตุ้นทำให้ตนเองต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ เช่น เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาจใช้คำขู่ คำทำร้าย ยั่ว หรือเริ่มต้นในการทำร้ายก่อนก็ได้ หรือเกิดจากการอยู่เฉยของเหยื่อซึ่งเหยื่อเองอาจไม่รู้ตัวว่าบุคลิกภาพส่วนตัวของเขากลายเป็นการข่มขู่ หรือยั่วยุอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น การแข่งขันสมัครงาน การเลื่อนตำแหน่งงาน เรื่องความรัก และบางครั้งเหยื่ออาจไม่เคยพบกับผู้กระทำเลย ผู้กระทำจะทำร้ายเหยื่อเมื่อรู้สึกลัวว่าตัวเองจะแพ้แก่เหยื่อ ทั้งนี้ ตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเหยื่อ (Victim Precipitation) ทฤษฎีนี้เห็นว่าเหยื่อบางคนเป็นตัวกระตุ้นทำให้ตัวเองต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่นำไปสู่การบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตายได้ โดยอาจมีพฤติกรรมที่แสดงออก (Active Precipitation) หรือการอยู่เฉย (Passive Precipitation) ก็ได้

เหยื่ออีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อย คือ กลุ่มที่ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกกลัวไม่ปลอดภัยทำลายชื่อเสียง เกียรติยศ สถานะ รวมถึงเศรษฐกิจความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของผู้กระทำ ที่เรียกว่า “อาชญากรรมแห่งความเกลียด” (Hate Crime) ตัวอย่าง กรณีผู้ลี้ภัยที่อพยพไปอยู่ในชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้คนสหรัฐอเมริการู้สึกว่าถูกแข่งขันในเรื่องของการแย่งงาน ความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่เดิม ๆ เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเกลียดกลัว กลุ่มผู้ลี้ภัยจึงตกเป็นเป้าหรือเป็นเหยื่อให้ถูกกระทำ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม ที่อยู่ควบคู่กับมนุษย์มาตั้งแต่มนุษย์รวมตัวกันเป็นกลุ่มสังคมจากสังคมเล็ก ๆ ได้ขยายตัวเป็นสังคมเผ่าจนพัฒนากลายเป็นรัฐ จึงเห็นได้ว่าเมื่อมีสังคมก็มักจะมีอาชญากรรมเกิดขึ้น ซึ่งอาชญากรรมดังกล่าวก็จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการ ไปตลอดช่วงเวลาเช่นกัน ในแต่ละยุคสมัยก็มีวิธีการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ กันตามวัตถุประสงค์หนึ่งที่สำคัญ ก็คือ การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ความหมายและความสำคัญของสิทธิผู้เสียหาย สิทธิเป็นแนวคิดพื้นฐานในทางกฎหมาย มีการกล่าวถึงและบัญญัติถึงสิทธิอยู่โดยทั่วไปในกฎหมาย แต่ก็มีได้มีการบัญญัติถึงความหมายของคำนี้ไว้โดยเฉพาะ และจากการที่มีการใช้คำว่า “สิทธิ” มากมายหลายกรณีในทางกฎหมายจึงมีการให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” แตกต่างกันไป คือ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539)

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย อธิบายความหมายของคำว่า สิทธิ ว่าหากสิทธิเป็นอำนาจที่กฎหมายให้อันอื่นที่จะมีเจตจำนงของตนเองนั้น เป็นการมองในแง่เนื้อหา ส่วนการถือว่าสิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองเป็นการมองในแง่วัตถุประสงค์ของสิทธิ ปัจจุบันถือว่าสิทธิเป็นประโยชน์และควรถือว่าสิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายให้เพื่อสำเร็จประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองอย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่าความหมายของสิทธิ ได้แก่ “ประโยชน์” ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ หมายถึง เป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองว่ามีอยู่และเป็นประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง คือ คุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย (วีระศักดิ์แสงสารพันธ์, 2544)

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “สิทธิ” ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิทธินั้นเป็นการกระทำที่กฎหมายให้อำนาจกระทำได้หรือเป็นอำนาจที่กฎหมายให้กระทำ แต่นักวิชาการบางท่านมองว่าสิทธินั้น คือ ประโยชน์ที่กฎหมายให้การคุ้มครองมากกว่าอำนาจ ซึ่งการบัญญัติสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาจึงเป็นการเน้นย้ำว่าผู้เสียหายในคดีอาญาจะได้รับการคุ้มครอง หรือเป็นวิถีทางที่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

สรุป

การศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรมเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรม อาชญากร และผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมตามเหตุการณ์ที่ผู้เขียนได้อ้างถึงในข้างต้น การศึกษาเรื่องเหยื่ออาชญากรรมจึงมีความสำคัญในด้านการป้องกันผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้พ้นจากการก่อเหตุของอาชญากรและสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้น ในเรื่องของเหยื่ออาชญากรรมจึงมิใช่เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ เราอาจจะเห็นเหยื่อหรือเป็นอาชญากรไปเมื่อไหร่ก็ได้ อาชญากรรมนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ทุกคนขึ้นแต่ในรูปแบบนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งเมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นจุดสนใจจะอยู่ที่ตัวอาชญากรเป็นสำคัญ โดยตัวบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมจะไม่ใช่ที่สนใจมากนัก โดยเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้น มักจะเป็นเหตุอาชญากรรมที่มีความรุนแรง และเหยื่ออาชญากรรมนั้น จะเป็นเหยื่อ

อาชญากรรมตามที่ Schafer และ Han Von Henting ได้แบ่งประเภทของเหยื่ออาชญากรรมไว้เสมอ ผู้เขียนจึงอยากกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านนำความรู้ในเรื่องเหยื่ออาชญากรรมมาป้องกันตนเองหรือบุคคลใกล้ชิดเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2563). ตำราเรียนหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจหมวดวิชาการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- เดลินิวส์ ออนไลน์. (2566). ย้อนเหตุการณ์กราดยิงหนองบัวลำภู. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.dailynews.co.th/news/2051652>
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2566). ดับ 2 เจ็บ 5 เหตุยิงในพารากอน ผบ.ตร.ตักเตือน ปล่อยมือปืนมีประวัติป่วยทางจิต. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2730136>
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2566). สรุปรคดี ผอ.กอล์ฟ ฆ่าชิงทอง 3 ศพ จากจุดเริ่มต้น สู้วันประหาร. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2689192>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. (2544). ผู้เสียหายในคดีอาญา การศึกษาสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภกิจ เจริญเวช. (2553). การช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้เสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารงานยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กรุงเทพมหานคร.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2557). อาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อัมณพ ชูบำรุง. (2523). ปัญหาว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 23(7), 14-25.
- อัมณพ ชูบำรุง. (2540). อาชญาวิทยาแนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Han Von Henting. (1948). The Criminal and his Victim. Studies in Sociobiology of Crime. Retrieved October 26 , 2023, from <https://www.proquest.com/openview/2f757f86c2bddb9ffdad87142730155c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1819659>
- PPTV HD 36. (2563). จำคดีกราดยิงโศกนาฏกรรมกลางเมืองโคราช. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/137230>
- Stephen Schafer. (1977). Victimology: The Victim and his Criminal. Retrieved October 26 , 2023, from https://uppolice.gov.in/writereaddata/uploaded-content/Web_Page/18_11_2013_16_50_38_HB_Victimology.pdf
- THAI PBS. (2566). กราดยิงในเมืองลูอิสตันเสียชีวิต 22 คน. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/333220>
- TODAY. (2565). โรฮิงญาภัยกับตำรวจน้ำดีลี้ภัย อธิบายคำมนุษย์แบบเข้าใจง่าย. เรียกใช้เมื่อ 26 ตุลาคม 2566 จาก <https://workpointtoday.com/explainer-rohingya-2>

นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา*

SOCIAL MEDIA INNOVATION TO PROPAGATE BUDDHISM

พระศุภชาติ (ธมมัสสโร) ลำสิวงษ์*, พระปฐมพร (กิตติวโร) อรุณรักษ์, รัชฎาภรณ์ ลิมนันทพงศ์, มนสิชา มะลิตทอง, พระครูบวรชัยวัฒน์
Phrasupachat (Tummissaro) Samreewong, Phrapathomporn (Kittiwalo) Arunrak, Ratchadaporn Limpanantapong, Manasicha Malithong,
Phrakru Bowonchaiwat

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Srithammasokkarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: sodajedd@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา” นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีนวัตกรรมของสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนากับนวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์และเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน จึงควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะปัจจุบัน เป็นสังคมยุคใหม่ที่มีอิสระเสรีในการรับข้อมูลข่าวสาร การศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องง่ายและยังเอื้ออำนวยให้แก่ประชาชนทั่วไป เพราะไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสืบค้นข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพียงแต่มีโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ก็สามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ เพราะสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้มีประโยชน์เพียงแค่สืบค้นข้อมูลแต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่พระสงฆ์ได้ ผ่านแอปพลิเคชันไม่ว่าจะเป็น Line Google Meet หรือ Zoom และยังแสดงธรรมะผ่านช่องทาง Facebook YouTube สามารถเผยแผ่ให้ผู้คนทั่วโลกได้รู้ถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า หากการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้พึงพิจารณาให้สำรวมในอิริยาบถของพระสงฆ์เพื่อเป็นแบบอย่างให้สาธุชน ซึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จึงต้องศึกษาสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อพัฒนาหลักการ วิธีการศึกษาและปรับปรุงรูปแบบและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ส่งสาร สาร ช่องทางและผู้รับสาร เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีศักยภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและนำเอาหลักการทางพุทธธรรมที่จะได้นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ และประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

คำสำคัญ: นวัตกรรม, สื่อสังคมออนไลน์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article on “Social Media Innovation to Propagate Puddhism” aims to study the concept of innovation theory of social media to propagate Buddhism with social media innovation and to propagate Buddhism among monks in today's society. It should be given. The importance of rapid change is present because it is a modern society where there is freedom in receiving information. Studying Buddhism is easy and convenient for the general

* Received January 11, 2024; Revised January 23, 2024; Accepted January 25, 2024

public. Because there is no need to travel to search for information in various places to find knowledge about Buddhism, just having a mobile phone or computer can search for information by yourself. Just like today's monks must adapt to the modern era because social media is not only useful for searching for information but can also be applied among monks. Through applications such as Line, Google Meet, or Zoom, and also showing Dhamma through Facebook and YouTube channels, we can disseminate to people around the world the teachings of the Buddha. If the use of these social media should be considered and considered to be restrained in the monks' precepts in order to be an example for the people. As for the propagation of Buddhism by monks, it is necessary to study the current social conditions. To develop principles, educational methods, and improve formats and skills in using technology in propagating Buddhism to keep up with social changes. The Buddhist Dhamma communication model must have connections regarding the elements of the communication process. Because the form will be complete or not depends on the messenger, message, channel, and receiver so that the Buddhist propagation of the monks will have more potential and efficiency and bring the principles of Buddhism to be used in creativity and can be applied further.

Keywords: Innovation, Social Media, Propagating Buddhism

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลในครั้งเริ่มนั้น พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาด้วยพระองค์เอง และเรียกคำสอนของพระองค์ว่า “พระธรรม” เพื่อทรงอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระองค์แก่พระสาวกด้วยพระองค์เอง ซึ่งวิธีการถ่ายทอดคำสอนนั้น ทรงใช้การแสดงธรรมเทศนาบ้าง อบรมสั่งสอนเป็นรายบุคคลบ้าง โดยใช้ระบบมุขปาฐะต่อมาพระมหาสาวกได้มีการจดจำ และนำคำสอนไปเผยแผ่ในหลายรูปแบบ โดยให้สืบทอดกับอาการที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน อาทิ การปฏิบัติตนให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส การสนทนาธรรม การแนะนำ การตอบปัญหาในข้อข้องใจ (บริษัทฟอร์ทูเดย์, 2566) และการแสดงธรรมในสมัยพุทธกาลนั้นพระสาวกได้เลือกเรียน ตามคำสอนที่ตนเองถนัด เมื่อพระสาวกได้ออกประกาศ พระศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก พระสาวกทั้งหลายได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง และปฏิบัติสมควร เป็นองค์ประกอบของหลักการทางศาสนา เป็นที่ยึดมั่นในคุณธรรมของผู้แสดงธรรมและเคารพนอบน้อม ในพระธรรมจนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มากยิ่งขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ (เสถียร พันธรัชนี, 2516) พระพุทธศาสนายังได้มีการเผยแผ่ไปสู่ประเทศต่าง ๆ โดยให้พระสงฆ์สาวกออกไปบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือมวลมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายโดยการนำพระธรรมคำสอนของพระองค์ไปเผยแผ่ให้สัตว์โลกได้ปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์สุขแก่ชีวิต

ปัจจุบันการศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องง่ายและยังเอื้ออำนวยให้แก่ประชาชนทั่วไป เพราะไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสืบค้นข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพียงแต่มีโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ก็สามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่เพราะสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้มีประโยชน์เพียงแค่อ่านข้อมูลแต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหมู่พระสงฆ์ได้ ผ่านแอปพลิเคชันไม่ว่าจะเป็น Line Google Meet หรือ Zoom และยังแสดงธรรมะผ่านช่องทาง Facebook YouTube สามารถเผยแผ่ให้ผู้คนทั่วโลกได้รู้ถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ หากการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้พึงพิจารณาถ้อยคำให้สำรวมในอิริยาบถของพระสงฆ์เพื่อเป็นแบบอย่างให้สาธุชนต่อไป

สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นสิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ในยุคปัจจุบันเพราะเป็นนวัตกรรมที่สะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่สนใจได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และหากกล่าวถึง พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันต้องปรับตัวให้ทันทุกการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคงดำเนินต่อไป เช่น การบรรยายธรรมผ่าน YouTube และ Facebook การนำคำพูดหรือหรือสิ่งต่าง ๆ ลงสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นเหมือนดาบสองคมผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต้องพิจารณาข้อความและคำพูดหรือสิ่งที่จะสื่อให้ถี่ถ้วน เพราะอาจจะมีทั้งบทวิจารณ์และชื่นชมรวมอยู่ด้วยกัน สื่อสังคมออนไลน์กับสังคมทั่วไปนั้นไม่แตกต่างกัน แต่สังคมออนไลน์ก็เป็นสังคมอีกลักษณะหนึ่งที่พระสงฆ์สามารถเลือกดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานะของตน อาทิ การให้ธรรมเป็นทานแก่ผู้สนใจทั่วไป การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพระสงฆ์ หรือฆราวาสที่ยึดมั่นในศีลอย่างเคร่งครัด เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงมีหลักปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามกาลเทศะและบุคคลที่จะทรงสั่งสอน ดังนั้น การพิจารณาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์จึงเริ่มตั้งแต่คุณสมบัติของผู้สอน ดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้สอนหรือนักเผยแผ่พุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย กัลยาณมิตรและไหวพริบที่ชาญฉลาด จากนั้นจะต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่ให้แก่ผู้ฟังและผู้สอนกับผู้เรียน เพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าผู้ที่เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน ในด้านการอบรมสั่งสอนนั้นย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอน ซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนั้น พระธรรมกถึกหรือนักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร 7 ประการ ดังนี้

- 1.1 ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจในฐานะเป็นที่สบายและสนิทสนม
- 1.2 ครุ เป็นที่เคารพในฐานะประพฤติดีสมควรแก่ฐานะ
- 1.3 ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง
- 1.4 วตตา จ เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร
- 1.5 วจนกขโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา
- 1.6 คมกิริยจ กถิ กตตา เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้
- 1.7 โน จมฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในอุทฺธนา

2. ลีลาการสอน การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมีกถา หรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็ดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะที่ เรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน มี 4 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

2.1 สันทิสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบาย และสามารถแสดงเหตุผลให้ชัดเจน

2.2 สมาทปนา ชักชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำและมองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญจนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ

2.3 สมุตเตชนา เร่งเร้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า คือ การปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ

2.4 สัมปหังสนา ทำให้ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง หรือการบำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบานโดยชี้ให้เห็นผลดี

3. หลักการสอน พระพุทธรองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึก ซึ่งเป็นหลักการของภิกษุผู้จะแสดงธรรมไว้สรุปความว่า ภิกษุเมื่อจะแสดงธรรมแก่ผู้อื่นพึงตั้งธรรม 5 ประการ ไว้ในตนแล้วจึงแสดงธรรมแก่ผู้อื่น ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3.1 อนุพุทธานุภาพ กล่าวความไปตามลำดับ คือ แสดงหลักธรรม หรือเนื้อหาวิชาตามลำดับ ความง่ายยากกลุ่มเล็ก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

3.2 ปริยายทสสาวิ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ คือ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละประเด็น โดยอธิบายขยายความ ยกเยื้องไปต่าง ๆ ตามแนวเหตุผล

3.3 อนุทยต ปฏิจจ แสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา คือ สอนด้วยจิตเมตตา มุ่งจะให้ประโยชน์แก่เขา

3.4 น อามิสนตโร ไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อามิส คือ สอนเขามีใช้เพราะ มุ่งที่ตนจะได้ลาภหรือผลประโยชน์ตอบแทน

3.5 อุตตทานญจ ปรณจ อนุปทจจ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งแสดงอรรถ แสดงธรรม ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น

สรุปได้ว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคสมัยพุทธกาลนั้นมีสาระที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ให้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่พระองค์ได้ทรงกำหนดไว้ 2) ทรงใช้วิธีการ สอนตามความสามารถของผู้รับฟังที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล และ 3) ทรงมีหลักการสอนที่เป็นลำดับการสอนที่เป็นขั้นตอนง่ายต่อการทำความเข้าใจ

การจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

มีนักคิดบางท่านพยายามอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมเทคโนโลยี ในยุคปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี (พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณโร (ปิยวารกุล), 2561) ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปรเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมสารสนเทศ ทำให้คนทั่วโลกติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ยุคสมัยนี้พูดได้เต็มปากว่าเป็นยุคของสื่อสังคมออนไลน์ คือ ยุคที่ข่าวสารข้อมูล ข่าวสารข้อมูลมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกัน การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาตนเอง ทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้น ควรให้ความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสาร (พจนารถ สุพรรณกุล, 2565)

เมื่อเป็นเช่นนี้ การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีการนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพราะสังคมสมัยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างรวดเร็ว การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังจะได้รับฟังธรรมผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชนหรือบุคคลที่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ เป็นข้อคิดคติธรรมจะได้ละเว้นจากการทำความชั่วทำความดีหรือได้กลับมาประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนา ขยายวงกว้างออกไปให้ แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอน ในพระพุทธศาสนาเผยแผ่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำหลักคำสอน ในพระพุทธศาสนาไป ประพฤติ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้นมีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำอันเป็น ภารกิจประจำตลอดเวลาที่

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เป็นฐานะในการจัดการศึกษาอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และ 2) เป็นฐานะในการอบรม และสั่งสอนธรรมะแก่คฤหัสถ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2548)

การจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ได้ ดังนี้ คือ ปัจจุบันภิกษุ สงฆ์ใช้วิธีในการเผยแผ่ธรรมะหลายวิธี เช่น การเทศนาปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนา ธรรม การสอนจิตภาวนา การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ถือเป็นกิจการที่สำคัญ นอกจากนี้ ยังมีลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ งานพระธรรมทูต งานที่เผยแผ่แก่ประชาชนทั่วไป หน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อ.ป.ต.) งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ การเผยแผ่ ทางวิทยุและโทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรม งานเผยแผ่ต่างประเทศ งานบรรพชา สามเณรอุดร่อน การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์และการเผยแผ่ตามศักยภาพของวัด เพื่อให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์

กระแสนิยมสื่อออนไลน์ เป็นเครื่องมือสื่อสารของสังคมทางโลก กับกลายเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อสถาบันศาสนา โดยผ่านกลุ่มพระสงฆ์ที่ยอมรับ และใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook YouTube ผ่านการโพสต์ข้อมูล ความรู้ หลักธรรมคำสอน ข้อคิดต่าง ๆ รวมไปถึง การถ่ายทอดสด แต่พระสงฆ์มีลักษณะการใช้งานอย่างไร อยู่ในความเหมาะสมได้นั้นผู้ใช้งาน หรือพระสงฆ์เองจะเป็นผู้ควบคุมเครื่องมือสื่อเหล่านี้ อาจสะท้อนให้เห็นว่าแม้วัฒนธรรมนิยมจะเข้าไปมีอำนาจต่อบุคลากรในสถาบันศาสนา แต่สุดท้ายแล้วลักษณะการใช้งานย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการโพสต์ ข้อความ การนำเสนอรูปภาพต่าง ๆ การพูดคุยผ่านสื่อ ทำให้เกิดความเสื่อมเสียภาพลักษณ์ ดังนั้น ควรตระหนักถึงสถานภาพของสมณเพศที่มีกรอบวัดความประพฤติตามหลักการพุทธบัญญัติมหาเถร สมาคมและบรรทัดฐานของสังคมไทยจึงควรวางบทบาทของตนเองให้เหมาะสม การใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ถือว่าเป็นการนำพระพุทธศาสนาออกนอกวัด ไม่จำกัดอยู่แต่เพียงการสื่อสารผ่านในวัดหรือผ่านวัด (พระ) เท่านั้น แต่การสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ยังหลายกำแพงวัดลง ทำให้การรับรู้หรือแสวงหาความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาไม่ถูกจำกัดอยู่แค่คนบางกลุ่ม เช่น เฉพาะคนกลุ่มวัด ซึ่งได้แก่ ภิกษุ และฆราวาสที่เข้าวัดหรือผู้ที่ติดต่อกับพระสงฆ์ แต่การเปิดกว้างด้านข้อมูลอย่างไร้ขีดจำกัดที่เกิดจากการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ข้อมูลทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาไหลเข้าไปในวัดไปด้วยกัน นับเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา หากภิกษุ ไม่รู้เท่าทัน หรือปล่อยใจ ปล่อยวาจาและปล่อยกายไปตาม ข้อมูลที่ภิกษุไม่พึงเสพ

การที่พระภิกษุใช้อินเทอร์เน็ตในการหาความรู้ และเพื่อเผยแผ่ธรรมะ ส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ถ้าใช้เพื่อการแชตเกี้ยวพาราสีผู้หญิง หรือท่องเว็บลามก ติดต่อบุคคลในทางที่ไม่เกี่ยวกับพระธรรมวินัย ก็เป็นสิ่งที่สมควร ซึ่งโลกปัจจุบันไม่ควรห้ามใช้อินเทอร์เน็ต เพราะเป็นการปิดกั้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่สิ่งสำคัญ คือ การต้องถวายเป็นคำแนะนำให้พระสงฆ์รู้จักใช้อินเทอร์เน็ตให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตจะมีคุณหรือโทษไม่ได้ด้วยตัวมันเอง สำคัญที่ผู้ใช้ “ถ้าใช้เป็น...อินเทอร์เน็ต ในทางกลับกันถ้าใช้ไม่เป็น...ก็จะกลายเป็นแหล่งอบายมุข แหล่งอันตราย เพราะมีคลิปโป๊, เว็บไซต์ลามก, คำแนะนำการฆ่าตัวตาย, ช่องทางการซื้อขายอาวุธ แม้แต่กระทั่งวิธีการบรรลุนิพพานก็มีเช่นกัน ดังนั้น อินเทอร์เน็ตสำหรับผู้มีปัญญา คือ สวรรค์ของการแสวงปัญญา แต่คนที่ด้อยปัญญาก็พลิกเป็นนรกได้เช่นกัน” ...พระมหาวิฑูชัย หรือท่าน ว.วชิรเมธี กล่าวด้าน พระมหาจิรพงศ์ จิรวิธโน พระเลขาฯ พระมหาสมปอง พระนักเทศน์ชื่อดังแห่งวัดสร้อยทอง เจ้าของแนวคิดธรรมะเดลิเวอรี่ บอกว่า... ในเรื่องสื่อเทคโนโลยี อันที่

จริงเขาให้ยัดที่ตัวคน และให้บังคับภายในไม่ใช่บังคับจากภายนอก ถ้าคิดให้ดีคนที่นำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ดีก็จะมีประโยชน์ ในทางกลับกันถ้านำไปใช้ในทางที่ไม่ดีไม่ว่าจะเป็นพระหรือฆราวาสก็จะมีแต่โทษ อย่างไรก็ตาม สำหรับพระนั้นหากไม่รู้ข้อมูลในปัจจุบันก็นำมาสอนใครไม่ได้ เช่น ถ้าห้ามพระใช้คอมพิวเตอร์ พระก็ไม่รู้เรื่องคอมพิวเตอร์ การเป็นครูต้องให้รู้ก่อนจึงสามารถสอนได้ เรื่องการใช้เทคโนโลยีทุกอย่างอยู่ที่ใจและเจตนา เรื่องไม่ดีที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการกระทำของคนไม่กี่คน แต่พอทำเสียสังคมก็พากันวิพากษ์วิจารณ์เสียหาย ส่วนพระที่ใช้เทคโนโลยีทำประโยชน์ได้มากไม่ค่อยมีการกล่าวถึงกัน (ธัญพัชร ขำเลิศ, 2566)

ปัจจุบันนี้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีเป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่า สื่อออนไลน์แทบจะแทรกซึมไปในผู้คนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะสังคมโซเชียลต่าง ๆ เช่น Facebook YouTube รวมไปถึงเว็บไซต์ที่ผู้คนทั่วโลกต่างเข้าถึงเปรียบเป็นโลกอีกใบหนึ่งที่เสมือนจริงสามารถเปิดเผยแสดงตัวตนได้อย่างอิสระ ไร้ขอบเขต ส่งผลให้หลายคนหลงใหลในเสน่ห์ความสุขของมัน จากการได้แสดงความคิดเห็นสื่อสารแบบสองทางโต้ตอบอย่างเสรี ในกลุ่มคนวงกว้างที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ สังคมออนไลน์จึงเปรียบเสมือน “ดาบสองคม” ที่มีความหมายว่า การกระทำที่อาจเกิดผลดีและผลร้ายได้พอ ๆ กัน หากผู้ใช้สื่อในโลกออนไลน์หรือชาวโซเชียลนั้นได้เล่นสื่อต่าง ๆ แบบไม่ระมัดระวังการกระทำคำพูด พาดพิง หรืออาจทำให้ตนเองและผู้อื่นเสียหาย ล่าสุดเกิดกระแสร้อนแรงในโลกออนไลน์ ถือเป็นการฉาวอย่างอุทราหรรณที่สำหรับชาวโซเชียลทั้งหลาย จากกรณีพระมหาตาว TikTok ล่องเรือ ดำน้ำดูปะการัง เข้าลอดถ้ำมรกต ทำชาวเน็ตวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ใช่กิจของสงฆ์ และประพฤติตัวไม่เหมาะสม รวมไปถึงพระนักเทศน์ขวัญใจวัยโจ๋ กับเรื่องฉาวในโลกออนไลน์ ทั้งปมคลิปเสียงสนทนาเชิงขู่สาวที่กำลังเป็นประเด็นร้อนในโซเชียลดังที่ผ่านมาเป็นที่ถูกจับตามอง หลังในโลกโซเชียลมีเดียมีการแชร์คลิปเสียงพร้อมข้อความในไลน์ระหว่างหญิงสาวรายหนึ่งกับพระภิกษุแอบมีเพศสัมพันธ์กันในรถยนต์ นี่ไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดกรณีในลักษณะนี้ ยังมีอีกหลายกรณีเกิดขึ้นในโลกโซเชียล ศาสนาเสื่อมเพราะโซเชียลมีเดีย โลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกลายเป็นความท้าทายต่อการใช้ชีวิตเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับมนุษย์ทุกคนบนโลก และเป็นโจทย์สำคัญทางศาสนา ในฐานะที่พึงสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจที่สามารถเข้าถึงญาติโยมได้ง่ายและรวดเร็วด้วยเช่นกัน ชาวพุทธมีการปรับใจเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคนี้ ที่เราจะได้เห็นทั้งวัดออนไลน์ วัดบนเฟซบุ๊ก การทำบุญผ่านคิวอาร์โค้ด การสวดมนต์ไหว้พระผ่านไลฟ์โปรแกรม หรือแม้แต่การสนทนาธรรมผ่านโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ ในการใช้โซเชียลมีเดียของพระนักเทศน์ทำให้ชาวพุทธได้ร่วมทำบุญฟังเทศน์ได้อย่างไร้พรมแดน เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต วัยรุ่นยุคดิจิทัลต่างให้ความสนใจปรับเปลี่ยนมุมมองการทำบุญในทางที่ดีขึ้นก็มีอยู่มาก พระพุทธศาสนาในประเทศไทยกำลังเสื่อมเสียจะเห็นได้จากพฤติกรรมพระภิกษุที่ประพฤตินอกริตนอกรอยจากการใช้สื่อออนไลน์ในทางที่ผิด เทคโนโลยีได้เข้ามาลดช่องว่างระหว่างคนธรรมดากับพระมากขึ้นกว่าเดิม หากเรามองลึกลงไปแล้วเชื่อว่าโซเชียลมีเดียจะทำลายศาสนาแต่อย่างใด เหตุเพราะพระสงฆ์ในประเทศไทยก็มีทั้งดีและไม่ดี ไม่สามารถดับกิเลสในใจตนเองได้ ปลอ่ยให้โซเชียลกลายเป็นเครื่องมือในการทำผิดศีลธรรม แทนที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนา กลับทำสิ่งที่เลวร้ายทำให้ชาวพุทธเสื่อมศรัทธาในศาสนาเข้าไปทุกที ศาสนาเสื่อมหรือคนทำให้เสื่อม จากข่าวที่กล่าวมาเบื้องต้น หลายคนคงมีคำถามในใจว่าทำไมเราถึงเห็นข่าวเกี่ยวกับพระเถรทำผิดพระวินัยต่าง ๆ ถูกจับสึกเป็นฆราวาสในโลกโซเชียลมีเดียที่นับวันยังมีมากขึ้นทุกที แต่ทำไมเราถึงไม่ตั้งคำถามบ้างว่า แล้วพระที่ถูกจับสึกเหล่านั้นเป็นใครมาจากไหนก่อนที่จะมาโกนหัวห่มจีวรขอบวชในพระพุทธศาสนาแล้วทำความเสื่อมเสียให้กับคณะสงฆ์ สร้างความเสื่อมเสียให้พระศาสนา พวกเขาลำบากนั้นก็เป็นคนธรรมดาทั่วไป คนไทยมักมีความเชื่อว่าอะไรที่ไม่ดีให้ส่งไปอยู่ในวัดเพื่อจะได้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น คนขี้ยา ขี้เมา ขี้เกียจ ขี้คุก หรือแม้แต่คนที่มักมากในกามารมณ์ มีจิตใจที่คิดไม่ดีต่าง ๆ นานา เมื่อในวัดเต็มไปด้วยคนเหล่านี้เราจะเชื่อได้อย่างไรว่า บุคคลเหล่านี้จะสามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดี คิดดี ทำดี ในแบบที่เราได้คาดหวังไว้ บางคนก็สามารถเอาธรรมะมาขัดเกลาเปลี่ยนชีวิตได้ แต่บางคนกลับยังเอานิสัยตนเมื่อครั้งเป็นฆราวาสมาใช้เหมือนเช่นเดิม คนพวกนี้แหละ คือ ต้นเหตุ

ของปัญหาและความเสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์พระใช้โซเชียลมีเดียเหมาะสมหรือไม่ เรื่องนี้คงต้องมองลงไปถึงเจตนาว่าโซเชียลมีเดียทำอะไร ใช้เพื่ออะไร ถ้าใช้ในทางที่ดีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาก็คงไม่ผิดอะไร ไม่เป็นบาปแต่กลับเป็นบุญเพราะได้นำธรรมะมาสอนคนผ่านสื่อเทคโนโลยี ที่คนสมัยใหม่มักไม่มีเวลาอ่านหนังสือธรรมะ หรือเข้าวัดเพื่อฟังธรรม การนำเสนอธรรมะผ่านโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ ก็ช่วยให้เข้าถึงประชาชนที่ไม่มีเวลานำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือใช้แจ้งข่าวบุญ ร่วมบุญในกิจกรรมงานบุญต่าง ๆ ให้ญาติโยมได้ร่วมบุญอนุโมทนาบุญร่วมกันแต่ถ้าพระใช้ในทางที่ผิดเช่น ใช้ในทางลามกอนาจารก็เป็นกรรม และเป็นกรรมที่หนักด้วยสิ่งที่ควรตระหนักเสมอว่าทุกสิ่งบนโลกนี้มีสองด้านเสมอ โซเชียลมีเดียก็เช่นกันผู้ใช้ไม่ว่าผู้ใดก็ตามต้องมีสติและนำไปใช้ในทางที่เกิดประโยชน์และไม่หลงมัวเมาจนลืมนั่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันเป็นเรื่องธรรมดาหากนำไปใช้ให้ถูกต้องประสงค์และถูกวิธีการ จะยิ่งสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองและสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ด้วยเช่นกันความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ แต่ด้วยความน่าสนใจของสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ที่ผู้ใช้สื่อทุกคนจึงสามารถเข้าถึงได้รวดเร็ว ไม่ว่าจะอยู่ทั่วทุกมุมโลกสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การส่งต่อข้อมูลและการเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปอย่างอิสระ จึงอาจเสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมายสิทธิความเป็นส่วนตัว อีกทั้งความรวดเร็วและความหลากหลายของสื่ออาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการเปิดรับและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นการขาดวิจารณญาณในการวิเคราะห์หรือขาดการทำ ความเข้าใจต่อสื่อและสาร อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ความคิดและการกระทำ ทั้งต่อตัวผู้ใช้เองและต่อสังคม เกิดเป็นองค์ความรู้และสารสนเทศที่มีความหลากหลายท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ แม้แต่การเดินทางไปสู่สถานท่องเที่ยวต่าง ๆ สถานที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาการประกอบพิธีงานบุญกุศลต่าง ๆ มีแชร์ทั้งภาพ และวิดีโอ ในโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่นาทีมีผู้คนเขาไปชมกิจกรรมและแชร์วิดีโอมากมายหลายหมื่นหลายแสนครั้งก็มีหากมองไปในอนาคตในปี 2025 ในทางตรงกันข้ามเราอาจได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและวัฒนธรรม (ฉันทพัชร ขำเลิศ, 2566)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนแต่ละ Generation

Generation X (1965 - 1980) กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 41 - 56 ปี เป็นกลุ่มคนที่เกิดมาในยุคที่มีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจสูง ในช่วงวัยนี้จะเป็นกำลังหลักของครอบครัวทำให้มีความกังวล เพราะ เป็น Gen ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างพ่อแม่ และ ลูกหลาน โดยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อจะนิยมใช้ Facebook และ Youtube เป็นหลัก เพราะชอบค้นหาข้อมูลจากช่อง YouTube หรือค้นหาในอินเทอร์เน็ต

Generation Y (1981 - 1996) กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 25 - 40 ปี สามารถเรียกได้ว่า Millennials หรือ Gen Y เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในยุคของการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ สามารถเข้าถึงโลกออนไลน์ได้อย่างรวดเร็วและเติบโตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต Gen Y จึงเป็น Gen ที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับ Gen อื่น ๆ โดยจะนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก คือ LINE, Facebook, Youtube

Generation Z (1997 - 2012) กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 9 - 24 ปี เกิดมาในยุคที่เทคโนโลยีเจริญแล้ว โดยมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นดิจิทัล คนเจนนี้จึงถนัดการดำเนินชีวิตในรูปแบบดิจิทัล (บริษัทฟอร์ทูเดย์, 2566)

การสร้างนวัตกรรมสื่อเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ในปัจจุบันการใช้สื่อสังคมออนไลน์กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก ในฐานะสื่อที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารรวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามนโยบายประเทศไทย 4.0 และเพื่อมุ่งให้ผู้สนใจสามารถเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชาวสถานการณประจำวันรวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพด้วยความน่าสนใจของสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ที่ผู้ใช้สื่อทุกคนจึงสามารถเข้าถึงได้ถึงรวดเร็ว ไม่ว่าจะอยู่ทั่วทุกมุมโลกสามารถสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้

การส่งต่อข้อมูลและการเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปอย่างอิสระ จึงอาจเสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมายสิทธิความเป็นส่วนตัว อีกทั้ง ความรวดเร็วและความหลากหลายของสื่ออาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการเปิดรับและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การขาดวิจารณญาณในการวิเคราะห์ หรือขาดการทำความเข้าใจต่อสื่อและสาร อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ความคิดและการกระทำ ทั้งต่อตัวผู้ใช้อย่างตนเองและต่อสังคม เกิดเป็นองค์ความรู้และสารสนเทศที่มีความหลากหลายท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศแม้แต่การเดินทางไปสู่สถานท่องเที่ยวต่าง ๆ สถานที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาการประกอบพิธีงานบุญกุศลต่าง ๆ มีแชร์ทั้งภาพ และวิดีโอ ในโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่นาทีมีผู้คนเขาไปชมกิจกรรมและแชร์วิดีโอมากมายหลายหมื่นหลายแสนครั้งก็มีหากมองไปในอนาคตในปี 2020 ในทางตรงกันข้ามเราอาจได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและวัฒนธรรม แอนโทนี จี.วิลเฮม เป็นต้น

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพื่อให้พระศาสนาดำรงอยู่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขเพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล โดยเฉพาะการให้ความรู้และสงเคราะห์ชาวบ้านและชุมชนทำให้เกิดพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานของพระสงฆ์ไว้ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งถือว่าเป็นฐานะเป็นบทบาทที่คณะสงฆ์ต้องดำเนินการ มีคำกล่าวว่า ทำเกษตรต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหารจะพัฒนาประเทศชาติต้องพัฒนาคน การพัฒนาอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกช่วงวัย จนมีภูมิคุ้มกันพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง แม้สถานการณ์ทางสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร งานของพระสงฆ์ยังคงแผ่ความเกื้อกูล และความเอื้ออาทรที่บริสุทธิ์แก่ชุมชนท้องถิ่น ให้ได้คลายความทุกข์ยากทั้งกายใจพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบในการจัดการศึกษาที่สำคัญอยู่ 3 ประการ ได้แก่

ปริยัติ คือ การเล่าเรียน ปฏิบัติ คือ ลงมือกระทำและปฏิเวธ คือ ประจักษ์แจ้งผลการศึกษาปริยัติ (สมศักดิ์ บุญปู, 2558) เป็นองค์ประกอบสำคัญอันเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญ เกี่ยวกับความเจริญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญาพระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการเฝ้ายามทางจิตใจ คือ เป็นที่พึ่งบวรสอนธรรม นำปฏิบัติพัฒนาปรีชากิจ คือ แต่ปัญหาติดอยู่ที่ว่าพระสงฆ์ขาดความเข้าใจในวิธีการสอน ไม่ว่าจะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีในการค้นคว้าหาข้อมูลหรือทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันว่า สถาบันศาสนาเข้าไปมีบทบาทในการสนองความต้องการของผู้คนทั้งทางด้านวัตถุสังคม และจิตใจอย่างได้ผล และที่ทำเช่นนั้นได้ก็เพราะการรู้จักปรับตัวของศาสนาเหล่านั้นอย่างเท่าทันกับสภาพการณ์ของสังคมร่วมสมัย การใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่เพียงแต่จะใช้ในการนำเสนอข่าวสารและข้อมูลเพื่อเผยแพร่ให้บุคคลอื่น ๆ ได้รับรู้เท่านั้น ปัจจุบันยังมีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งเป็นการปรับตัวทั้งในด้านสถาบันและหลักธรรมคำสอนเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน และนำไปอธิบายหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้กับคนร่วมสมัยเข้าใจได้

สรุป

นวัตกรรมสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมยุคใหม่ที่มีอิสระเสรีในการรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์จึงต้องศึกษาสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อพัฒนาหลักการ วิธีการศึกษา และปรับปรุงรูปแบบและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตัวผู้สื่อสารธรรมจำต้องเป็นผู้รู้ดี มีความชำนาญในการเผยแผ่และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยง ตามกระบวนการสื่อสาร คือ

รูปแบบต้องมีเจตนาการสื่อสารหลักธรรม ต้องเด่นชัดรูปแบบต้องโดนใจ ตลอดจนถึงรูปแบบต้องโดดเด่นและรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มีศักยภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและนำเอาหลักการทางพุทธธรรมที่จะได้นำไปใช้ในการสร้างสรรค์ และนำไปปรับพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธัญพัชร ขำเลิศ. (2566). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2566 จาก https://tonkit360.com/94_885?fbclid=IwAR1fla12GkITG_Z4s_s_FVJkamU18n3cHQfZuKRU3q3ngKkvvAT5fzo4U
- บริษัทฟอร์ทูเดย์. (2566). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนในแต่ละรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2566 จาก <https://www.foretoday.asia/articles/generationgap/>
- พจนารถ สุพรรณกุล. (2565). การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2566 จาก <https://phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-2008-27-56>
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวารกุล). (2561). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). พุทธวิธีการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- _____. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2549). วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล, ลมหายใจเข้าออกของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพีวีพีซัพพลายส์จำกัด.
- พระอนันต์ อภินันโท (ผากา). (2549). แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 13(2), 61-79.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ บุญปู. (2558). การพัฒนาคณะสงฆ์ไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2566 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14295>
- เสถียร พันธรังษี. (2516). ศาสนาเปรียบเทียบ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ผดุงวิทยาการพิมพ์.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*
THE EFFECT OF USING 7E LEARNING CYCLE ON SCIENCE LEARNING ACHIEVEMENT
AND LOGICAL THINKING SKILLS OF GRADE 6 STUDENTS

สุวิชาดา เขียวยศกิจ, จิราภรณ์ เหมพันธ์, สุปัทม์ บุตรดี*

Suwichada Kewyodkid, Chiraporn Hemapandha, Supat Buddee

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6155711017@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายชะอวด 3 อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง เงาม อุปราคา และเทคโนโลยี จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระกัน (Dependent t - test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

Abstract

The objectives of the study were to 1) To compare the achievement in science subject of primary school grade 6 Bantungmaipai School learning between pretest and posttest by using the 7E learning cycle. 2) To compare Logical Thinking Skills in science subject of primary school grade 6 Bantungmaipai School pretest and posttest using the 7E learning cycle. This research is

* Received January 4, 2024; Revised January 22, 2024; Accepted January 24, 2024

experimental research. the samples used in this study from primary grade 6 semester 2/2021 Bantungmaipai School, under the office of nakhon Si thammarat primary education service area office 3Cha-ua District, Nakhon Si Thammarat Province 20 students which was obtained by cluster random sampling using Bantungmaipai school as the sampling. The research instruments used in the study included 1) Lesson plans the using the 7E learning cycle in science subject department primary grade 6 unit shadow, eclipse and technology 4 lesson plans of 10 hours instructional periods 2) Academic achievement tests, and inductive Logical Thinking Skills practice sets. The results were analyzed using dependent t-test. The results show that 1) The results of comparing achievement in science subject by using the 7E learning cycle posttest is higher than pretest was significant at 0.05 amounts 2) The results of comparing logical Thinking skills by using the 7E learning cycle of the students primary grade 6 posttest is higher pretest was significant at 0.05 amounts

Keyword: 7E Inquiry Cycle Learning, Achievement, Rational Thinking

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาเป็นอย่างมาก เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้จัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้สอนต้องบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้ให้เต็มตามศักยภาพ มีความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดให้ผู้เรียนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลวิทยาศาสตร์ ศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่ความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีการเปลี่ยนถ่ายข้อมูลใหม่ ๆ อย่างไม่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการดำรงชีพของมนุษย์และสังคม ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อปรับตัวให้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เคยเน้นเนื้อหาวิชาไปเป็นการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และเนื่องด้วยความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรมีไว้เป็นพื้นฐานในสังคมเพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563)

จากผลการสอบวัดคุณภาพการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ จากหน่วยงานต่าง ๆ ระดับประเทศ เช่น การสอบ (Ordinary national education test; O - NET) ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาวิทยาศาสตร์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2563 มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์คือ ได้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 41.20 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2563) และผลการทดสอบระดับชาติ O - NET ประจำปีการศึกษา 2563 ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่มีคะแนนเฉลี่ย 39.95 โดยเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 สาเหตุที่ทำให้คะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 เนื่องจากแบบทดสอบเน้นเรื่องกระบวนการคิด ซึ่งนักเรียนขาดความสามารถในด้านการคิด วิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ จึงทำให้ผู้เรียนขาดทักษะความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล จึงควรพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้

กระบวนการและเจตคติ ที่เกี่ยวกับดาราศาสตร์และเทคโนโลยีมีความมุ่งมั่นและมีความสุขที่จะศึกษาค้นคว้าสืบเสาะหาความรู้เพื่อรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ผล นำไปสู่คำตอบของคำถาม และสามารถตัดสินใจด้วยการใช้ข้อมูลที่มีความคิดอย่างมีเหตุผล สิ่งสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องสามารถออกแบบการทดลอง การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ ตรวจสอบสมมติฐานและการตีความหมาย เพื่อสรุปผลการทดลองได้ (วิโรจ หล็กมัน, 2564)

การคิดอย่างมีเหตุผล คือ กระบวนการทางสมองในการที่จะลงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ต่าง ๆ สามารถสรุปผลจากเหตุหรือข้อสมมติฐานได้ (Good, C. V., 1973) โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ พิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดได้แก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลหรือข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล และสามารถช่วยพัฒนาการคิดโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ซึ่งเป็นการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ที่พัฒนาเพิ่มเติมมาจากการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยในปี ค.ศ. 2003 Eisenkraft ได้ขยายรูปแบบการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความสนใจ 3) ขั้นสำรวจค้นหา 4) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 5) ขั้นขยายความรู้ 6) ขั้นประเมินผล และ 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้สอนควรจัดเตรียมสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2558)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มาใช้เพื่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้นักเรียน มีความคิดอย่างมีเหตุผลและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายลำนางรอง 3 อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 จำนวน 13 โรงเรียน จำนวน 239 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีสภาพบริบทที่ใกล้เคียงกัน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายลำนางรอง 3 อำเภอลำดวน จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหารายวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. การเกิดเงา
2. การเกิดสุริยุปราคาและจันทรุปราคา
3. เทคโนโลยีอวกาศ

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนและเก็บรวบรวมข้อมูล

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest - Posttest Design (ไพศาล วรคำ, 2559) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิจัย

กลุ่มทดลอง	Pretest	Treatment	Posttest
E	O ₁	X	O ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E	แทน กลุ่มทดลอง
O ₁	แทน การทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มตัวอย่าง
O ₂	แทน การทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น

การสร้างเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่วิเคราะห์เพื่อกำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1.3 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการสอนโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้และแบบทดสอบ

1.4 จัดทำแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยีที่กำหนดไว้ จำนวน 4 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีส่วนประกอบต่าง ๆ ได้แก่ เป้าหมาย

การเรียนรู้ สารสำคัญ/แนวคิด สารการเรียนรู้ หลักฐานการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้รูปแบบการจัดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนวิทยาศาสตร์มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านหลักสูตรและการสอนหรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของวิธีสอน แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่ผ่านการตรวจแก้และปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ จำนวน 3 แผน กับนักเรียนโรงเรียนเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 22 คนที่กำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในศูนย์เครือข่ายเดียวกัน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้ลักษณะกิจกรรมปริมาณเนื้อหา การใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาความหมายและแนวคิดการคิดอย่างมีเหตุผล

2.2 ศึกษาหลักการและลักษณะของแบบทดสอบการคิดอย่างมีเหตุผล จากการศึกษาผู้วิจัย กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบทดสอบการคิดอย่างมีเหตุผลแบบอุปนัย

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีเหตุผล แบบอุปนัย จำนวน 10 ข้อ โดยสร้างสถานการณ์ที่ใช้ในแบบทดสอบ ประกอบด้วย สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และบทความที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน โดยเป็นข้อสอบที่อ้างอิงเนื้อหาตามบทเรียน

2.4 นำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีเหตุผล ไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนวิทยาศาสตร์ ด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบลักษณะในเรื่องสถานการณ์ การใช้คำถามภาษาที่ใช้ เนื้อหา เพื่อประเมินค่าความเหมาะสมและความสอดคล้อง (IOC) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2559) ของแบบทดสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์ สถานการณ์ ข้อคำถาม และเกณฑ์ในการให้คะแนนโดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.5 พิจารณาเลือกแบบทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีความสอดคล้อง (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2559) แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขการใช้ภาษาที่ใช้ในแบบทดสอบให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากการประเมิน

2.6 นำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนโรงเรียนเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 22 คนที่กำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในศูนย์เครือข่ายเดียวกัน

2.7 นำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์คะแนนรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (P_e) และค่าอำนาจจำแนก (D) ของแบบทดสอบ แล้วคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (P_e) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (D) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 1.00 คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.8 นำแบบทดสอบ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบโดยใช้ สูตรครอน บาคแอลฟา (พินดา วราสุนันท์, 2557)

2.9 จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้วิทยาศาสตร์คู่มือการจัด หนังสือและคู่มือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ วิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ตามแนวคิดของบลูม 4 ระดับ คือ ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์

3.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ด้านการสอนโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ตรวจสอบเนื้อหา การใช้ภาษาในข้อคำถามและตัวเลือก เพื่อคำนวณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence – IOC) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 จำนวน 20 ข้อ

3.4 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย แล้วพิจารณาเลือกแบบทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือ เท่ากับ 0.50 ขึ้นไป (พรรณี ลีกิจวัณณะ, 2559) ซึ่งถือว่าเป็นแบบทดสอบที่มีความสอดคล้อง

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนโรงเรียนเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 22 คนที่กำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในศูนย์เครือข่ายเดียวกัน

3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาตรวจสอบให้คะแนน โดยให้คะแนนสำหรับข้อที่ตอบถูก 1 คะแนน และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือ ตอบเกิน 1 คำตอบ ในข้อเดียวกัน แล้วนำมาวิเคราะห์คะแนนรายข้อเพื่อหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) แล้วคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 1.00 (พรรณี ลีกิจวัณณะ, 2559) ดำเนินการคัดเลือกข้อสอบ จำนวน 20 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงความครอบคลุมจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และโครงสร้างข้อสอบที่กำหนด

3.7 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR - 20 ของ Kuder - Richardson มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89 (พรรณี ลีกิจวัณณะ, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เพื่อวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี จำนวน 20 ข้อ

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี ใช้เวลาสอน 10 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนด้วยตนเอง

3. เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี

4. นำผลคะแนนที่ได้จากการตรวจวัดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เงาม อุปราคาและเทคโนโลยี มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เา อุปราคาและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ด้วยการทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระกัน (Dependent t - test)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ด้วยการทดสอบค่าที แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระกัน (Dependent t - test)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 29.25 แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น โดยใช้ t - test แบบ Dependent

กลุ่มทดลอง	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	20	8.20	2.41	16.03	.000*
หลังเรียน	20	14.05	3.67		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 15.00 แสดงผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปคะแนนทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น โดยใช้ t - test แบบ Dependent

กลุ่มทดลอง	จำนวน (N)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	20	6.15	1.08	11.93	.000*
หลังเรียน	20	9.15	2.05		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์และทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 14.05 สูงกว่าก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 8.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 29.25 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เพราะในแต่ละขั้นการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ สำรวจ ตรวจสอบ อธิบาย ค้นหาข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขั้นของการเรียนรู้ตามแนวคิดของ

Eisenkraft ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเกิดจากความสนใจของนักเรียนเอง เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ไม่ใช่การบีบบังคับจากครูผู้สอน ส่งผลให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างอิสระ และทำให้เข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (Eisenkraft, A., 2003)

จากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี และสามารถประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้สร้างประสบการณ์ของตนเองได้ อีกทั้งยังมีการศึกษางานวิจัยของ ธัญญรีย์ สมองดี พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา เรื่องการถ่ายเทลักษณะทางพันธุกรรมโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ส่งผลให้การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธัญญรีย์ สมองดี, 2556) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษางานวิจัยของ ศิวพร ศรีจรรย์ ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบย่อยอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศิวพร ศรีจรรย์, 2560) และการศึกษางานวิจัยของ อารฝัน บากา พบว่า การคิดวิเคราะห์หลังเรียน เรื่องการสลายสารอาหารระดับเซลล์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามระดับการวิเคราะห์ของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อารฝัน บากา, 2559)

2. นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 9.15 สูงกว่าก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 6.15 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 15.00 ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นการสอนที่เน้นการถ่ายโอนการเรียนรู้และให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนและตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมก่อนที่จะเรียนรู้ในเนื้อหาบทเรียนนั้น ๆ เป็นรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่มีการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยครูเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และจัดกิจกรรม สถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อที่นักเรียนจะสามารถสืบเสาะ ค้นหาอธิบายของคำถามต่าง ๆ ซึ่งเป็นคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้แก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไม้ไผ่ ซึ่งนักเรียนมีการรับรู้และเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาและช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ในห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 29.25 2) ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเปรียบเทียบเป็นร้อยละ 15.00 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ ครูผู้สอนต้องศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นอย่างดี มีความอดทนในการรอฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้เรียน และครูผู้สอนจะต้องเตรียมคำถามที่ใช้ให้พร้อมทุกครั้ง เพราะแต่ละขั้นตอนต้องมีคำถามที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป คือ ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคหรือนวัตกรรมอื่น เพื่อนำมาพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธัญญรีย์ สมองดี. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาชีววิทยา เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2558). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะ 7 ขั้น. วารสารวิชาการ, 10(4), 25-30.
- พรรณี ลีกิจวัฒน์. (2559). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มินเซอร์วิศัลพลา.
- พินดา วราสุนันท์. (2557). การพัฒนาความสามารถทางการวัดและประเมินผลและการวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวก. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 9(1), 75-89.
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- วิโรจ หลักมั้น. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารสมาคมครูวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 29(2), 35-38.
- ศิวพร ศรีจรรย์. (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง ที่มีผลต่อการคิดอย่างมีเหตุผลและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่องระบบย่อยอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). กรอบการเรียนรู้และแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ ในระดับปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โกโกพรีนธ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อารณ บากา. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามระดับการคิดวิเคราะห์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Eisenkraft, A. (2003). Expanding the 5E Model. Science Teacher, 70(6), 56-59.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of Education. Prepared Under the Auspices of Phi Delta Kappa (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*

ADMINISTRATOR'S COMPETENCIES AFFECTING ACHIEVEMENT OF
SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
SURATTHANI CHUMPHON

นิชารัตน์ นูทาวี*, เบญจพร ชนะกุล, สุภาพ เต็มรัตน์

Nicharat Nootawee, Benchaporn Chanakul, Supap Temrat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: nicharat2211@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 2) ศึกษาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 3) ศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Descriptive Study) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 348 คน กลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะผู้บริหาร ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสมรรถนะประจำสายงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) สมรรถนะผู้บริหารส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .158 มีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ซึ่งสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ และการมีวิสัยทัศน์ ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา 4) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหาร สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ มีทิศทางในการพัฒนาองค์กร กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร สนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่ดีและก่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้บริหาร, การบริหารสถานศึกษา, ชุมพร

* Received January 16, 2024; Revised January 25, 2024; Accepted January 27, 2024

Abstract

This research The objective is to: 1) Study the competencies of school administrators according to the evaluation criteria of the Board of Teachers and Educational Personnel Surat Thani Chumphon Secondary Education Area Office 2) Study of success in school administration Surat Thani Chumphon Secondary Education Area Office 3) Study the competencies that affect the success of school management Surat Thani Chumphon Secondary Education Area Office 4) Study of competency development guidelines that affect the success of school management. Surat Thani Chumphon Secondary Education Area Office Using research methodology (Cross - Sectional Descriptive Study) Samples in this research Be a school administrator and teacher amount 348 Samples according to the grid of Krejsy and Morgan Research Instruments namely 5 - level estimation scale query Statistics used to analyze data include : Frequency value, percent, average, standard deviation, Analysis of Pearson's correlation coefficient and analyze the content The results of the research were as follows: 1) Executive competencies include: Core competencies as a whole are at a high level. and The overall performance of the line is at a high level. 2) The overall success in school management is at a high level. 3) Executive competencies affect the success of school management. There was a statistically significant positive correlation at the level of .01 where the correlation coefficient is equal to .158 There is a low correlation level in which executive competencies affect the success of school management. Affiliated with Surat Thani Chumphon Secondary Education Area Office It consists of analysis and synthesis. Communication and motivation and visionary impact on the success of school management. 4) Guidelines for executive competency development that affect the success of school management School administrators must have knowledge and understanding of management principles, be able to set vision, and have direction for organizational development. Set organizational development goals, support colleagues in their work. Create a driving force for schools to have a good management system and create a more efficient work process.

Keywords: Executive Competencies, School Administration, Chumphon

บทนำ

ปัจจุบันระบบการศึกษาของประเทศไทย ถือเป็นกลไกสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ทักษะความสามารถ และสมรรถนะของประชากรในชาติ ซึ่งเป็นกลไกและต้นทุนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับการแข่งขันในยุคของความเปลี่ยนแปลงในสังคมบริบทโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายในการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 และการสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดีต้องมาจากการบริหารสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา รับผิดชอบและตัดสินใจในการบริหารงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ตลอดจนสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับทุกคนในสถานศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550)

สมรรถนะมีความสำคัญในการบริหารจัดการในทุก ๆ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะสถานศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะพัฒนาคนให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศในการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ องค์การทุกแห่งจึงต้องมีวิสัยทัศน์หรือประเพณีสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมีศักยภาพ (พรพิศ อินทะสุระ, 2551) ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับสายผู้บริหาร โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ สมรรถนะหลัก ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ ซึ่งจะเห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยเพียงใดในการนำไปสู่การพัฒนาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการในสถานศึกษาตามกรอบอำนาจและหน้าที่ของกฎหมาย ให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาและก่อให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2552) และร่วมกันแสวงหาวิธีการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยแสดงความคาดหวังต่อผลการดำเนินงานของครูในระดับสูง ตลอดจนการรู้จักและเข้าใจถึงความต้องการและให้ความช่วยเหลือครูแต่ละคนให้พัฒนานั้น พัฒนางานก็จะทำให้ครูเข้าใจความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาจะทำให้ครูพึงพอใจและเกิดความผูกพันกับงานกับวิชาชีพครู และผูกพันต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียน เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีสาระหลักอยู่ที่การมุ่งยกระดับการทำงานของครูให้มีความพยายามเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความเสียสละทุ่มเท เพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งก็คือความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนนั่นเอง (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2555)

จากการรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) ด้านผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่า นักเรียนมีคะแนนจากผลการทดสอบเกือบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ต่ำ เป็นสิ่งที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการให้สูงขึ้น ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในทุกระดับชั้น การจบการศึกษาตามกำหนดไม่ครบ 100% และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า มีโรงเรียนที่ได้รับการประเมินและผ่านการรับรอง คิดเป็นร้อยละ 89.00 และไม่ผ่านการรับรอง คิดเป็นร้อยละ 11.00 ส่วนใหญ่จะมีผลการประเมินตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับคุณภาพที่ควรปรับปรุง ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการศึกษา ที่ยังไม่ได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสาเหตุเนื่องจากขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านครูผู้สอนและผู้เรียน เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของสถานศึกษานั้นควรจะต้องได้รับการปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต, 2563) ด้วยความสำคัญของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิผลด้านการจัดการศึกษา และต้องการยกผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยดำเนินการบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรในการบริหารงานโรงเรียน และใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน และพัฒนาบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นข้อมูลในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2552)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 66 โรงเรียน เป็นกลุ่มประชากร จำนวน 3,697 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 150 คน และครู จำนวน 3,547 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ปีการศึกษา 2564 โดยกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (มณฑก พุ่มเพชร, 2559) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 348 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียน

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน

2. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล ตำแหน่ง สถานที่ และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งมีลักษณะเป็น คำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 2 ข้อ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิด หลักการ จากตำราเอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1.2 สร้างแบบสอบถาม โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตำราและเอกสาร แล้วนำมากำหนดเป็นตัวแปรที่จะศึกษาและกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างแบบสอบถามในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจทานและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องครบถ้วน

1.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านอาจารย์ปรึกษาแก้ไขแล้ว มาหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหารายชื่อ แล้วบันทึกผลการพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยใช้สูตร IOC ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกประเด็น

1.4 นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งการประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาได้มีการพิจารณาจากเกณฑ์การประเมินความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.94

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหาร และความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา กำหนดหัวข้อประเด็นที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2.2 รวบรวมข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ พิจารณาแต่ละข้อคำถามว่ามีความเป็นปรนัยหรือมีความชัดเจนทางภาษาเหมาะสมสำหรับการถามกลุ่มตัวอย่างหรือไม่

2.3 นำข้อคำถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามว่าครอบคลุมประเด็นที่ต้องการสอบถามหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.5 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับชั่วคราว เพื่อนำไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การสัมภาษณ์จริง จำนวน 1 - 2 คน ว่ามีความเข้าใจคำถามและสามารถตอบคำถามตามที่ต้องการได้หรือไม่ และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถาม และนำข้อคำถามไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 จัดทำหนังสือบันทึกเสนอจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม และเก็บข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากครูและผู้บริหารในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

1.3 ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาในการรับแบบสอบถามคืน โดยผู้วิจัยติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือบันทึกเสนอจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ให้สัมภาษณ์

2.2 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาต นำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์ 10 คน นัดหมายการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยกำหนดการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ใช้สถิติการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages)

3. วิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา และความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตอนที่ 1 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการศึกษสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในภาพรวม (สมรรถนะหลัก)

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา (สมรรถนะหลัก)	ระดับการปฏิบัติ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.47	.65	มาก
ด้านบริการที่ดี	3.53	.32	มาก
ด้านพัฒนาตนเอง	3.54	.31	มาก
ด้านการทำงานเป็นทีม	3.59	.26	มาก
รวม	3.53	.22	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร (สมรรถนะหลัก) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ผลการเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.59$) ด้านพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.54$) ด้านบริการที่ดี ($\bar{X} = 3.53$) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในภาพรวม (สมรรถนะประจำสายงาน)

สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา (สมรรถนะประจำสายงาน)	ระดับการปฏิบัติ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์	3.47	.26	มาก
ด้านการสื่อสารและการจูงใจ	3.48	.27	มาก
ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	3.50	.33	มาก
ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.58	.35	มาก
รวม	3.51	.17	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร (สมรรถนะประจำสายงาน) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.58$) รองลงมาด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ($\bar{X} = 3.50$) และด้านการสื่อสารและการจูงใจ ($\bar{X} = 3.48$)

ตอนที่ 2 ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการศึกษาความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา	ระดับความสำเร็จ		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	ระดับ
ด้านนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	3.46	.31	มาก
ด้านการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	3.52	.25	มาก
ด้านการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู	3.50	.27	มาก
ด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม	3.46	.32	มาก
รวม	3.49	.17	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมาด้านการสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู ($\bar{X} = 3.50$) ด้านนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.46$)

ตอนที่ 3 สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร ผลการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(X ₅)	(X ₆)	(X ₇)	(X ₈)	(Y _{tot})
(X ₁)	1.000								
(X ₂)	.095*	1.000							
(X ₃)	.015	.289*	1.000						
(X ₄)	-.027	-.042	-.035	1.000					
(X ₅)	-.090	-.088	.062	.189*	1.000				
(X ₆)	-.010	-.023	.062	.051	.215*	1.000			
(X ₇)	.015	.060	.003	.037	.062	-.002	1.000		
(X ₈)	.013	.047	.018	.109*	-.029	-.021	.346*	1.000	
(Y _{tot})	-.058	-.101*	-.031	.143*	.202*	.273*	.138*	.145*	1.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร อยู่ระหว่าง - 0.042 ถึง 0.346 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกและลบในระดับต่ำถึงปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกและลบอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง - 0.101 ถึง 0.273

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร จากการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 10 คน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุธาษฎร์ธานี ชุมพร สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหาร สามารถกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการทำงานอย่างชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำนวัตกรรม/ทางเลือกใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพของงานและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาสมรรถนะที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา

1.2 การบริการที่ดี ผู้บริหารศึกษาความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการทุกฝ่าย นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริการในเกือบทุกรายการอย่างต่อเนื่อง สามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างทั่วถึง มีการประเมินประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรหรือหน่วยงาน และติดตามผลการพัฒนาการบริการอยู่ประจำสม่ำเสมอ

1.3 การพัฒนาตนเอง ผู้บริหารมีการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ด้วยการเข้าประชุมทางวิชาการ อบรม สัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ รวบรวมและประมวลความรู้ในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการในหมู่เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในตนเองและนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 การทำงานเป็นทีม ผู้บริหารให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเสริมแรงให้กำลังใจส่งเสริม สนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย มีภาวะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่ดี

2. สมรรถนะประจำสายงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของงานและเสนอทางเลือกหรือแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหางานในความรับผิดชอบ สังเกตและศึกษาความเหมาะสมของแผนงาน/โครงการในความรับผิดชอบและความคิดเชิงระบบในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน

2.2 ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ผู้บริหารมีความสามารถในการพูด เขียนในโอกาสต่าง ๆ สามารถในการสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยี ก้าวทันสื่อ และสามารถในการจูงใจโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นด้วย ยอมรับ คล้อยตาม เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

2.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ปัญหาแก่เพื่อนร่วมงานและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้บริหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและสร้างเครือข่ายการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริม สนับสนุนและให้โอกาสเพื่อนร่วมงานได้พัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ

2.4 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ความทันสมัยและสร้างสรรค์ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนางาน พัฒนาองค์กร ให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรที่สังกัด ยอมรับ การปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการ เมื่อสถานการณ์แวดล้อมเปลี่ยนไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์การประเมินของคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) นอกจากนี้ การศึกษาของ วัชพงษ์ อัยวงศ์ ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการศึกษา พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิภาพโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการพัฒนาสถานศึกษา และจัดการศึกษาให้บรรลุผลเป้าหมาย การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านขวัญกำลังใจ

ผลักดันให้บุคลากร ในสถานศึกษาที่มีแนวโน้มจะวางเฉยในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนระบบได้กลับมามีความกระตือรือร้นทำงานอย่างต่อเนื่อง (วัชพงษ์ อัยวงศ์, 2561)

2. ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$) นอกจากนี้การศึกษาของ ดาราพร เขยเถื่อน ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้ เพราะประสิทธิผลเป็นสิ่งสำคัญของสถานศึกษา เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยการนำความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทั้งทรัพยากรและบุคลากร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (ดาราพร เขยเถื่อน, 2560)

3. สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ประกอบด้วย การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ และการมีวิสัยทัศน์ ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา (จิรพรรณ หิรัญวรเสฏฐ์, 2555) นอกจากนี้ การศึกษาของ สายใจ สีแจ้ ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การสื่อสารและการจูงใจ ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถ ในการวางแผน การดำเนินงาน มีกระบวนการในการทำงาน ตั้งแต่การจัดสรรบุคลากร จัดสรรทรัพยากร การมอบหมายงาน การพัฒนาความก้าวหน้า การให้บริการ การร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในโรงเรียนมีความก้าวหน้า (สายใจ สีแจ้, 2558)

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ มีทิศทางในการพัฒนาองค์กร กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร มีภาวะผู้นำมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน สามารถสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยีและสื่อสารให้ผู้อื่นเห็นด้วยหรือยอมรับ ศึกษาความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการทุกฝ่าย นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาตนเองมุ่งมั่นในการพัฒนาผลงานอยู่เสมอ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย นำความรู้ประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการต่อเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือสนับสนุนให้คำปรึกษาบุคลากร เสริมแรง ให้กำลังใจส่งเสริม สนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่ดีและก่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (จิรประภา อัครบวร, 2549) นอกจากนี้การศึกษาของ ปวีณา ศรีนาราง ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ความกระตือรือร้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าในการตัดสินใจ ความรู้ ความสามารถ และความซื่อสัตย์ 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียน มีทัศนคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และความสามารถแก้ปัญหา ภายในโรงเรียน 3) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ความกล้าในการตัดสินใจ (ปวีณา ศรีนาราง, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสําราชฐรธานี ชุมพร สมรรถนะหลัก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสําราชฐรธานี ชุมพร (สมรรถนะประจำสายงาน) ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา พบว่า สมรรถนะผู้บริหารและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสําราชฐรธานี ชุมพร มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหาร สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ มีทิศทางในการพัฒนาองค์กร กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร สามารถสื่อสารผ่านสื่อเทคโนโลยีและสื่อสารให้ผู้อื่นเห็นด้วยหรือยอมรับ ศึกษาความต้องการและรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการทุกฝ่าย นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง พัฒนาดตนเองมุ่งมั่นในการพัฒนาผลงานอยู่เสมอ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารและการจูงใจโดยผู้บริหาร สามารถสื่อสารให้บุคลากรมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในการมอบหมายงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา และควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารงานของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิรประภา อัครบวร. (2549). ข้อผิดพลาดด้านความสามารถ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิรพรรณ หิรัญวรเสฏฐ์. (2555). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอ เสริมงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดารารพร เขยเถื่อน. (2560). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: แอล ที เพรส จำกัด.
- ปวีณา ศรีนาราง. (2560). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พรพิศ อินทะสุระ. (2551). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มนชนก พุ่มเพชร. (2559). กระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

- วัชพงษ์ อัยวงศ์. (2561). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สายใจ สีแจ้. (2558). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต. (2563). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2563 สุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก <https://www.new.suratpeo.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2552). รายงานประจำปี 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2555). ข้อมูล - สถิติด้านการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก http://www.moe.go.th/data_stat/#ข้อมูล-สถิติด้านการศึกษา

บทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนกับการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน

โดยใช้แนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง*

THE ROLE OF COMMUNITY NURSE PRACTITIONERS' ROLE IN CARING STROKE
PATIENT AT HOME WITH AN EMPHASIS ON FAMILY - CENTERED CARE

เนาวรัตน์ กระมูลโรจน์, จาริยา ทรัพย์เรือง*, อัจฉรา เดชขุน, กัญญา สุวรรณศิริพันธ์, ชุตินา สร้อยนาค, ชนิกา เจริญจิตต์กุล

Naowarat Kramolrol, Jariya Supruang, Adchara Dejkun, Kanya Suvankereekhun, Chutima Soynahk, Chanika Jaroenjittkul

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Faculty of Nursing, Huachiewchalermprakit University, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: annjariya252326@hotmail.com

บทคัดย่อ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นโรคที่พบบ่อยในผู้ป่วยมีอุบัติการณ์และความรุนแรงของโรคเพิ่มมากขึ้น บทความนี้
นำเสนอบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน โดยใช้แนวคิดการดูแล
แบบครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการองค์ความรู้เฉพาะด้านการวางแผนการดูแลสุขภาพ เพื่อส่งเสริม
พฤติกรรมสุขภาพ และลดภาวะแทรกซ้อนในผู้ป่วยที่เป็นโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วย
โรคหลอดเลือดสมองที่บ้านโดยประสานการมีส่วนร่วมของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ทีมหมอครอบครัวและชุมชน
พบว่า ในการปฏิบัติพยาบาลแบบครอบครัวเป็นศูนย์กลางของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ต้องรับรู้บทบาทตามสภาระ
พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ในการพัฒนาจัดการและกำกับระบบการดูแลบุคคล กลุ่มคน ครอบครัวและชุมชน
การสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรคเบื้องต้น และการฟื้นฟูสภาพโรคด้านความสามารถใน
การประสานงาน ด้านความสามารถในการเสริมสร้างพลังอำนาจ การสอน การฝึกการเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติและ
ด้านความสามารถในการจัดการและประเมินผลลัพธ์ของการดูแลผู้ป่วย โรคหลอดเลือดสมองที่บ้านโดยประสาน
การมีส่วนร่วมของทีมหมอครอบครัวและชุมชน ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน ควรมีการทำงาน
ร่วมกันของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน ทีมหมอครอบครัว และชุมชน รวมถึงผู้ดูแลผู้ป่วยเพื่อสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้รับ
การฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ และการป้องกันภาวะทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งควรมีการตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของ
ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และผู้ดูแลเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ป่วยกลับมามีสุขภาพที่ดีขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: บทบาท, พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน, ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง, การพยาบาลที่เน้นครอบครัวเป็น ศูนย์กลาง

Abstract

Stroke is a common disease among patients, and both the incidence and severity of the
disease are increasing. This article presents The Role of Community Nurse Practitioners' Role in
Caring for Stroke Patients at home with an Emphasis on Family - centered Care in Integrating
acquired specific knowledge about healthcare planning to promote healthy behaviors and reduce
complications for patients with stroke. Outcomes of care for stroke patients at home by coordinating

* Received January 11, 2024; Revised January 24, 2024; Accepted January 27, 2024

the participation of the family care team and the community, it was found that the family - centered nursing care of nurse practitioners revealed that the perception of the role and competency of nurse practitioners, particularly on aspects of care management, are person group family and community, health promotion health prevention, basic medical care, and rehabilitation, aspect of collaboration, aspect of empowering, educating, coaching, mentoring, and aspect of outcome management and evaluation. There should be a collaboration between care team and the community team, including caregivers to support the patient's physical, and mental rehabilitation and prevention of health conditions that may arise. Quality of life in stroke patients should be taken into account and caregivers it is important for patients to return to better health quickly.

Keywords: Role, Community Nurse Practitioners, Stroke Patient, Family - Centered Care

บทนำ

โรคหลอดเลือดสมอง (Cerebrovascular Diseases or CVD) หรือสโตรก (Stroke) เป็นโรคทางระบบประสาทที่สมองขาดเลือดไปหล่อเลี้ยงจากหลอดเลือดสมองที่ตีบ ตัน หรือแตก ส่งผลให้เซลล์สมองตาย ซึ่งเป็นสาเหตุที่พบได้บ่อยและมีแนวโน้มสูงขึ้นทั่วโลก (World Stroke Organization, 2023) ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงการสาธารณสุขทำให้สามารถตรวจวินิจฉัยและให้การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคซับซ้อนต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางการแพทย์ช่วยให้ผู้ป่วยรอดชีวิตมากขึ้น แต่ผลของโรคมักก่อให้เกิดความพิการที่ยังไม่มีวิธีการรักษาให้หายขาดได้ ทำให้เกิดเป็นโรคเรื้อรังซึ่งต้องการการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพอย่างต่อเนื่องและใช้ระยะเวลานาน จากองค์การอนามัยโลกได้รายงานสาเหตุการตายจากโรคหลอดเลือดสมองทั่วโลกว่าเป็นอันดับสอง ในประชากรอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป รายงานอัตราการอุบัติการณ์ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพิ่มขึ้นมากกว่า 15 ล้านคนทั่วโลก ซึ่งในปีพ.ศ. 2563 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า (World Health Organization, 2022) สำหรับประเทศไทยที่มีการจากรายงานของกองยุทธศาสตร์และแผนงาน (กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2565) พบว่า มีอัตราการอุบัติการณ์ของโรคหลอดเลือดสมองเพิ่มขึ้น 38.6 ต่อประชากรแสนคน นอกจากนี้พบอัตราการตาย ปี พ.ศ. 2563 - 2565 เท่ากับ 45.62, 46.48 และ 42.94 ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค กองโรคไม่ติดต่อ, 2566) ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจะเสียชีวิตภายใน 1 เดือน และอีก 2 ใน 3 รอดชีวิตแต่เกิดความพิการอย่างถาวรหรือชั่วคราว ซึ่งต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพอย่างใกล้ชิดเป็นระยะเวลานาน ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการการดูแลสุขภาพที่ต้องการความต่อเนื่องและการจัดการการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน (ณฐกร นิลเนตร, 2562)

การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะปัจจุบันการรักษาตัว ในโรงพยาบาลของผู้ป่วยสั้นลง ผู้ป่วยจะถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลหลังพ้นระยะวิกฤตอย่างรวดเร็วภายใน 1 - 2 สัปดาห์ (พรชัย จุลเมตต์, 2566) ทำให้ผู้ป่วยต้องกลับบ้านโดยที่ร่างกายยังมีพยาธิสภาพหลงเหลือ ไม่สามารถดูแลตนเองได้อย่างเต็มที่ ทำให้ภาระการดูแลที่เกิดขึ้นในระยะยาวตกเป็นของครอบครัวที่ต้องจัดการเองที่บ้าน (ดวงจิตา โสตาพรม, 2563) อีกทั้งผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองบางรายยังมีปัญหาที่ซับซ้อนต้องใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ต่อที่บ้าน เช่น ต้องหายใจผ่านท่อหลอดลมคอ การให้อาหารทางสายยาง การคาสายสวนปัสสาวะ เป็นต้น จึงมีความจำเป็นที่ครอบครัวจะต้องมีการเรียนรู้ฝึกทักษะที่เฉพาะ ฝึกการสังเกต การประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วยเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมของผู้ป่วย ป้องกันภาวะแทรกซ้อนและลดการกลับเข้าโรงพยาบาลซ้ำ ตลอดจนส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ดีขึ้น ซึ่งการเจ็บป่วยของโรคหลอดเลือดสมอง

นอกจากนั้น ยังเป็นปัญหาทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่สำคัญ เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ ในประเทศไทยได้มีการศึกษาต้นทุนของโรคหลอดเลือดสมองอุดตัน เฉลี่ยจากการเจ็บป่วยเท่ากับ 162,664.97 บาทต่อคนต่อปี (สุริยา พองเกิด และคณะ, 2563) และทำให้สังคมและประเทศต้องสูญเสียกำลังทรัพยากรบุคคลที่จะพัฒนาประเทศ เนื่องจาก ความผิดปกติจากโรคหลอดเลือดสมองมีความจำเป็นต้องพึ่งพาครอบครัวและระบบการบริหารจัดการการดูแลต่อเนื่องที่บ้านอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570) ได้เน้นการสร้างระบบสุขภาพพอเพียงในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในการสร้างเสริมสุขภาพ และมีการจัดการความรู้ ทางสุขภาพด้วยการเรียนรู้ จึงทำให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการดูแลที่บ้านและต้องจัดการการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง เป็นปรัชญาที่สนับสนุนความเข้มแข็งของครอบครัวในการดูแลสุขภาพสมาชิกที่เจ็บป่วย โดยเชื่อว่าครอบครัวควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการดูแลสุขภาพ (กรรณิการ์ คงบุญ เกียรติ และคณะ, 2561) ซึ่งการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางจึงเป็นรูปแบบการดูแลที่นำความคิดเห็นของผู้ป่วย และครอบครัวมาร่วมในการวางแผนการให้การดูแล และประเมินผลการดูแล ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยในการดูแลสุขภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วนที่รับประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว และบุคลากรสุขภาพ โดยบุคลากรสุขภาพต้องฟังและเคารพความคิดเห็นของครอบครัว สื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพกับครอบครัวให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยและการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรสุขภาพ (สุริยา พองเกิด และคณะ, 2563) การบริการสุขภาพรูปแบบนี้ช่วยเพิ่มพลังอำนาจของครอบครัวในการจัดการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การตัดสินใจแก้ปัญหาการดูแลที่เกิดขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และผลการวิจัยได้สนับสนุนว่าการดูแลที่เป็นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้คุณภาพและความปลอดภัยในการบริการสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น สุขภาพของผู้ป่วยดีขึ้น ลดความเครียด ของครอบครัว และช่วยให้ครอบครัวมีความเชื่อมั่นในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น (ทิตาวดี สิงห์โค และคณะ, 2563) การบริการสุขภาพภายใต้แนวคิดนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้ อย่างไรก็ตามการใช้แนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการบริการสุขภาพในสังคมไทยยังมีอยู่จำกัดและยังไม่มี แนวปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนั้น พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนเป็นบุคลากรสุขภาพที่รับผิดชอบโดยตรงในกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาซับซ้อน การบริหารจัดการในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งการรักษาโรคเบื้องต้นซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ และทักษะการพยาบาลขั้นสูง ในการจัดการรายกรณีหรือใช้วิธีการอื่น ๆ การจัดระบบการดูแลผู้ป่วยเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะโรคในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมอง

ปัจจัยเสี่ยงของโรค หมายถึง ปัจจัยที่บุคคลปกติเมื่อได้รับสิ่งนั้นหรือมีสิ่งนั้นเป็นเวลานานพอสมควรจะทำให้เกิดพยาธิสภาพหรือเกิดโรคขึ้น สามารถแยกปัจจัยเสี่ยงเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ (ทิตาวดี สิงห์โค และคณะ, 2563); (วรกร วิชัยโย และคณะ, 2564)

1. ปัจจัยเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมองที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

1.1 ความดันโลหิตสูง นับว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงที่มีความสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดโรคหลอดเลือดสมอง ทั้งชนิดเนื้อสมองตายและเลือดออกในสมอง อัตราเสี่ยงของโรคของผู้ป่วยที่มีภาวะนี้จะสูงกว่าคนปกติประมาณ 6 เท่า เพราะจะทำให้หลอดเลือดสมองแข็งตัวได้ง่ายและร่างกายไม่สามารถปรับตัวให้เลือดไปเลี้ยงสมองได้เพียงพอ

1.2 โรคเบาหวาน ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดในสมองสูงกว่าคนปกติ 2 เท่า ทั้งนี้ เพราะโรคเบาหวานทำให้เกิดภาวะผนังหลอดเลือดแข็งตัว (Athero Sclerosis) เมื่อหลอดเลือดแข็งยืดหยุ่นไม่ได้จึงมีโอกาสอุดตันได้ง่ายและยังมีโอกาสเกิดหลอดเลือดโป่งพองง่ายอีกเช่นกัน

1.3 ภาวะไขมันในเลือดสูง (Hyperlipidemia) โดยเฉพาะคอเรสเตอรอล (Cholesterol) ซึ่งเข้าไปจับผนังหลอดเลือด

1.4 การสูบบุหรี่ เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของโรคหลอดเลือดสมองและโรคหลอดเลือดหัวใจ อัตราการเสี่ยงของการเกิดโรคจะมากกว่าคนไม่สูบบุหรี่สูงถึง 2 - 3 เท่า การสูบบุหรี่มีผลต่อการเกาะกลุ่มของเกร็ดเลือด การแข็งตัวของหลอดเลือด เพิ่มระดับไขมันในเลือดและเพิ่มการหลั่งสารแคทีคอลามีน (Catecholamine) ทำให้ความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นเร็วขึ้น ยิ่งกว่านั้นปริมาณคาร์บอนมอนอกไซด์ (Carbon Monoxide) ที่เพิ่มขึ้นในเลือดผู้ที่สูบบุหรี่จัดยังมีผลเสียเกิดการทำลายเซลล์ของผนังหลอดเลือดทำให้หลอดเลือดตีบได้ง่ายขึ้น

2. ปัจจัยเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมองรองลงมา คือ

2.1 อายุ โรคของหลอดเลือดสมองจะมีความสัมพันธ์กับอายุอย่างชัดเจนทั้งในกลุ่มที่เป็นชนิดอุดตันชนิดที่มีเลือดออกในสมองและในชั้นใต้เยื่อหุ้มสมอง ส่วนใหญ่จะเกิดโรคนี้ในอายุประมาณ 45 ปีขึ้นไป และจะมีอัตราการเกิดโรคมักขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น

2.2 โรคหัวใจ โรคหัวใจกับโรคหลอดเลือดสมองมีความสัมพันธ์กันมากเพราะโรคหัวใจจะทำให้เกิดตะกอนเลือดในช่องหัวใจหลุดลอยเข้าสู่หลอดเลือดสมองทำให้เกิดการอุดตันได้ และโรคหัวใจยังทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูง

2.3 แอลกอฮอล์ (Alcohol) การดื่มสุราจะทำให้หัวใจเต้นผิดปกติ ซึ่งอาจทำให้เกิดลิ่มเลือดไปอุดตันหลอดเลือดสมอง นอกจากนี้ยังพบว่า การดื่มสุราทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตสูง และเกร็ดเลือดเกาะกลุ่มทำให้เลือดแข็งตัวเร็วขึ้นทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองลดลง

2.4 โรคเลือด ภาวะเลือดข้น ค่าความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดงมากกว่าปกติ (Polycythemia) จะทำให้การไหลเวียนของเลือดหนืด เกิดการอุดตันของหลอดเลือดสมอง นอกจากนี้ยังมี โรคเลือดบางชนิดสามารถก่อให้เกิดการมีเลือดออกในสมองได้

2.5 ความอ้วน (Obesity) โรคอ้วนจะมีความสัมพันธ์กับภาวะความดันโลหิตสูงโรคเบาหวานและภาวะไขมันในเลือดสูงอย่างชัดเจน ด้วยเหตุผลดังกล่าวความอ้วนจึงมีผลเป็นปัจจัยเสริมทำให้เกิดโรค หลอดเลือดสมองอุดตัน

นอกจากนั้น ยังพบปัจจัยเสี่ยงของโรคอีกหลายอย่าง เช่น การใชยาคุมกำเนิด ภาวะขาด การออกกำลังกาย การใชยาประเภทคลายเครียดและการมีความดันโลหิตต่ำ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุซึ่งเป็นเหตุให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอดังนั้น การกำจัดปัจจัยเสี่ยงของโรคจึงเป็นสิ่งสำคัญในการป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมองได้ หรือโอกาสที่จะเกิดเป็นโรคอัมพาตก็จะน้อยลง

ผลกระทบของโรคหลอดเลือดสมอง

โรคหลอดเลือดสมองก่อให้เกิดปัญหาและความบกพร่องได้หลายอย่าง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับชนิด ขนาด ตำแหน่งของพยาธิสภาพในสมอง และระยะเวลาที่สมองขาดเลือด รวมถึงปัจจัยเสี่ยงของโรคที่เกิดร่วมด้วย เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น และยังจัดว่าเป็นโรคเรื้อรัง เนื่องจากเป็นโรคที่แม้จะสามารถรักษาให้ผู้ป่วยรอดชีวิตได้ แต่ก็มีคามพิการหลงเหลืออยู่ อาการของโรคมีแนวโน้มจะถดถอย เนื่องจากพยาธิสภาพและข้อจำกัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลทำให้ผู้ป่วยต้องเผชิญปัญหาและปรับตัวหลายด้าน เช่น การดูแลรักษาต่อเนื่องระยะยาว การควบคุมโรคไม่ให้กำเริบ การป้องกันโรคแทรกซ้อน การฟื้นฟูสภาพ เป็นต้น (พรชัย จุลเมตต์, 2566)

จากการศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองประมาณ 1 ใน 3 เสียชีวิต ภายใน 1 เดือน อีก 2 ใน 3 รอดชีวิตจะมีความพิการอย่างถาวรหรือชั่วคราว และกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีชีวิตรอดร้อยละ 80 คงเหลือความผิดปกติของร่างกายที่สามารถฟื้นฟูได้ ร้อยละ 10 จะไม่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ และอีกร้อยละ 10 สามารถหายเป็นปกติได้ (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562)

ผลกระทบของโรคหลอดเลือดสมองขึ้นอยู่กับความรุนแรงของโรค ถ้าสมองขาดเลือดในระยะเวลา สั้น ๆ หรือชั่วคราวจะทำให้เกิดอาการน้อยเพียงอาการชาแขนขา กล้ามเนื้ออ่อนแรง มีการเคลื่อนไหวช้าลง ใบหน้าและมุมปากตก ความจำเสื่อมชั่วคราว คิดอะไรไม่ออก พูดไม่ชัด อาการจะค่อย ๆ ดีขึ้นจนหายเป็นปกติ ถ้าเซลล์สมองถูกทำลายไปบางส่วน จะมีอาการปานกลางหรืออัมพาต หลังการรักษาแล้วอาการอาจดีขึ้นเรื่อย ๆ ภายใน 3 - 6 เดือน อาการมักจะเกิดขึ้นทันทีทันใด นอกจากกล้ามเนื้ออ่อนแรงแล้ว ผู้ป่วยจะสูญเสียการทรงตัว บางขณะมีอาการตามัวครึ่งตาหรือมืดไปข้างหนึ่ง สูญเสียความทรงจำและความสามารถในการคิดคำนวณ การตัดสินใจ และมักมีอาการทางอารมณ์ร่วมด้วย เช่น ซึมเศร้าหรือหงุดหงิดและถ้าเซลล์สมอง ถูกทำลายโดยถาวรจะมีอาการรุนแรงหรืออัมพาต มักเกิดการอ่อนแรงของแขนและขา ขยับแขนหรือขาเองไม่ได้ สูญเสียการทรงตัว พูดไม่ได้ หรือเปล่งเสียงออกมาจากลำคอไม่ได้ กล้ามเนื้อหน้าทำงานไม่เท่ากัน หนังตาตก กลอกตาไม่ได้ กลืนอาหารลำบาก ปฏิกริยาตอบสนองช้า สูญเสีย ความทรงจำ ถ้าอาการรุนแรงมากอาจเป็นสาเหตุของการตายของผู้ป่วยได้

นอกจากนี้ อาการทางระบบประสาทจะขึ้นอยู่กับบริเวณที่สมองขาดเลือดไปเลี้ยงด้วย ถ้าอดตัน ที่หลอดเลือดแดงไปเลี้ยงสมองส่วนหน้า (Anterior Cerebral Artery) จะมีอาการ ชา เท้า อ่อนแรง โดยแขนเป็นน้อยกว่าเสียประสาทสัมผัสของขา เท้า และกลืนปัสสาวะไม่ได้ ถ้าอดตันที่หลอดเลือดแดงไปเลี้ยงสมองส่วนกลาง (Middle Cerebral Artery) จะมีอาการอ่อนแรงที่ใบหน้าและแขนมากกว่าขา ชาและเสียประสาทรับรู้ความรู้สึกของใบหน้า แขนและขา ตาข้างหนึ่งมองไม่เห็น และพูดไม่ได้ ถ้าอดตันที่หลอดเลือดแดงไปเลี้ยงส่วนหลัง (Posterior Cerebral Artery) จะมีอาการ ตามองไม่เห็น จำไม่ได้ อัมพาตครึ่งซีกของร่างกาย ซึม การเคลื่อนไหวของแขนขาผิดปกติ อดตันที่หลอดเลือดแดงไปเลี้ยงกระดูกสันหลังท่อนล่าง (Vertebral Basilar Artery) จะมีอาการวิงเวียนศีรษะ มองเห็นภาพซ้อน มองเห็นครึ่งเดียว พูดไม่ชัด อ่อนแรงไปแถบหนึ่ง ขาไปแถบหนึ่ง และการตีบตันของหลอดเลือดแขนงเล็ก ๆ ทำให้สมองขาดเลือด เป็นหย่อมๆ อาจมีอาการดังต่อไปนี้ อ่อนแรงของใบหน้า แขน ขา มีอาการชาอย่างเดียวโดยไม่อ่อนแรง เดินเซ อ่อนแรงขามากกว่าแขน พูดไม่ชัด กลืนลำบาก ปากเบี้ยว (พรรณวลัย ผดุงวณิชกุล, 2561)

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย ความผิดปกติและความพิการที่เกิดขึ้นมักจะส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัวและสังคม ดังนี้

1. ผลกระทบต่อบุคคล ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมักมีความบกพร่องในการเคลื่อนไหว ได้แก่ กล้ามเนื้ออ่อนแรง มีการเปลี่ยนแปลงของความตึงตัวของกล้ามเนื้อ และมีปฏิกริยาตอบสนองต่อการกระตุ้น (Reflex) เปลี่ยนแปลงไป และพบว่า ร้อยละ 88 ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมีปัญหาาร่างกายอ่อนแรงครึ่งซีก (ทิตาวดี สิงห์โค และคณะ, 2563) เกิดข้อติดขัด เนื่องจากผู้ป่วยไม่อาจเคลื่อนไหวข้อต่อและกล้ามเนื้อสลับ เนื่องจากกล้ามเนื้อไม่ได้ทำงานในที่สุดจะฝ่อลีบลง ส่งผลทำให้ผู้ป่วยมีอาการเจ็บปวด เป็นอุปสรรคต่อการ จัดท่าหรือการดูแลสุขภาพมี ปัญหาการทรงตัวทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ไม่สามารถนั่งหรือเดินได้ บางรายอาจมี ปัญหาการพูด การเคี้ยวและการกลืน ไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายได้ ความจำเสื่อมหรือสับสน ผู้ป่วยบางรายไม่รู้สึกรู้ตัว (วรกร วิชัยโย และคณะ, 2564) ซึ่งส่งผลทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้ เช่น การเกิดแผลกดทับ การติดเชื้อทางเดินหายใจ การติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะ และการเกิดข้อติดขัด เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองยังเกิดอาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพจิตใจ จากการสูญเสียภาพลักษณ์ ไร้สมรรถภาพ เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นก่อให้เกิดอาการซึมเศร้า อารมณ์เปลี่ยนแปลงโมโหร้าย วิดกกังวล เครียด

จนบางครั้งเกิดความท้อแท้และสิ้นหวังในชีวิต จากการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองส่วนใหญ่มักมีความทุกข์ทรมานและเกิดภาวะซึมเศร้ามากที่สุด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ผู้ป่วยจะเกิดภาวะซึมเศร้าอย่างมากในช่วงระหว่าง 6 เดือน ถึง 2 ปี ภายหลังการเกิดโรคภาวะซึมเศร้าในช่วง 6 เดือนแรก มักเกิดจากการสูญเสียความสามารถในการทำหน้าที่ของอวัยวะในร่างกาย ในขณะที่ภาวะซึมเศร้าที่เกิดขึ้นในช่วง 6 เดือน ถึง 1 ปี มักจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้ป่วยมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมลดลง ซึ่งตรงกับการศึกษาของ อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ ได้ศึกษาผลกระทบด้านจิตสังคมในผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีกภายหลังเป็นโรคหลอดเลือดสมอง 1 ปี ในกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ป่วยเกิดภาวะซึมเศร้ามากที่สุดโดยภาวะซึมเศร้าที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์กับ การสูญเสียด้านความคิดระดับความสามารถในการทำงาน และความสามารถในการปรับตัวกับครอบครัวและสังคม (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562)

2. ผลกระทบต่อครอบครัว เมื่อบุคคลเกิดความพิการของร่างกายช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เกิดเป็นความเจ็บป่วยเรื้อรัง จำเป็นต้องพึ่งพาสมาชิกในครอบครัวคอยดูแล ต้องสูญเสียกำลังของสมาชิกในครอบครัว เพื่อดูแลผู้ป่วย ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์กับเพื่อนและกิจกรรมทางสังคมน้อยลง เวลาพักผ่อนน้อยลง ทำให้เกิดความเครียด (อาคม รัฐวงษา, 2561); (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562) บางครั้งจากการที่ต้องมาเอาใจใส่ดูแลและระยะยาวนาน มีความซับซ้อนเกี่ยวกับกิจกรรมการดูแล อาจทำให้เกิดความรำคาญ ความกลัว ไม่มั่นใจ หงุดหงิด ทำให้แสดงอารมณ์ ไม่เหมาะสม มีผลต่อความรู้สึกทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัว รู้สึกเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องดูแล การศึกษาการรับรู้ภาระการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พบว่า การดูแลเกี่ยวกับกิจกรรมการดูแลเหนื่อยใจ ดูแลเสมอ การสนับสนุนด้านอารมณ์ และการจัดการพาผู้ป่วยไปทำกายภาพบำบัด การดูแลในกิจกรรมเหล่านี้ผู้ดูแลรับรู้ว่าเป็นภาระในการดูแล อีกทั้งภาระเศรษฐกิจของครอบครัวจะมีส่วนสัมพันธ์กับการรับรู้ภาระ การดูแลผู้ป่วย ผู้ดูแลที่มีภาระเศรษฐกิจดี ย่อมตระหนักถึงภาระในการดูแลมากกว่าผู้ดูแลที่เศรษฐกิจไม่มั่นคง (อาคม รัฐวงษา, 2561) จากการศึกษาถึงภาระเป้าหมายในการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง พบว่า รายได้หรือภาระเศรษฐกิจภายในครอบครัวจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการเป้าหมายในการดูแลผู้ป่วย เกิดความเครียด ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพการดูแลผู้ป่วย (พรชัย จุลเมตต์, 2566) นอกจากนี้ยังเป็นภาระของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการรักษาและฟื้นฟูสภาพทั้งในโรงพยาบาลและที่บ้าน

3. ผลกระทบต่อสังคม เมื่อบุคคลต้องมีสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เกิดความพิการของร่างกาย ทำให้บทบาทหน้าที่ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น บิดา มารดา สามี ภรรยา หรือหัวหน้าครอบครัวได้ ไม่สามารถประกอบอาชีพ รวมทั้งไม่สามารถไปร่วมหรือมีกิจกรรมทางสังคมได้ตามปกติ อีกทั้งประเทศที่มีคนพิการจำนวนมาก ย่อมต้องถือว่าเป็นภาระของสังคม และยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะสุขภาพของสังคมประเทศนั้น ๆ ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาทางการแพทย์และสาธารณสุข (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562) ในประเทศไทยได้มีการศึกษาต้นทุนของโรคหลอดเลือดสมองอุดตันเฉียบจากจากการเจ็บป่วย เท่ากับ 162,644.97 บาทต่อคนต่อปี ส่งผลทำให้สังคมและประเทศต้องสูญเสียเศรษฐกิจและกำลังทรัพยากรบุคคลที่จะมาพัฒนาประเทศ เนื่องจากความผิดปกติจากโรคหลอดเลือดสมอง

ดังนั้น ผลกระทบของโรคหลอดเลือดสมองมีต่อบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับชนิดของโรคหลอดเลือดสมองตีบ อุดตัน หรือแตก ขนาด ตำแหน่งของพยาธิสภาพ และระยะเวลาที่สมองขาดเลือด รวมถึงปัจจัยเสี่ยงของโรคที่จะส่งผลกระทบต่อความรุนแรงของโรคมายิ่งขึ้น ดังนั้น การดูแลควบคุมปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดสมองย่อมสำคัญกว่าการดูแลรักษา เพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมาจากรโรคหลอดเลือดสมอง และถ้าไม่สามารถป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมองได้ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้ป่วยที่บ้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องที่บ้านเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยให้ดีขึ้น

ปัญหาและสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน

จากความก้าวหน้าของการดูแลรักษาและการวินิจฉัยในปัจจุบันส่งผลทำให้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองรอดชีวิตมากขึ้น แต่ผลของโรคทำให้ผู้ป่วยกลุ่มที่รอดชีวิตยังมีความพิการเรื้อรัง สูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว ไม่สามารถดูแลตนเองได้ บางรายอยู่ในสภาพที่ไม่รู้สึกตัว หรือรู้สึกตัวแต่ไม่สามารถสื่อสารได้ และมีอัมพาตครึ่งซีก หรือมีปัญหาทางระบบประสาทอื่นร่วมด้วย ไม่ว่าผู้ป่วยจะอยู่ในสภาพใดก็ตามจำเป็นต้องพึ่งพาครอบครัวในการดูแล เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และคงไว้ซึ่งความสมดุลของร่างกาย ป้องกันภาวะถดถอยและภาวะแทรกซ้อน ที่อาจเกิดขึ้นตลอดจนส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สุปริดา มั่นคง และคณะ, 2559); (ศิริพร เสมสาร และคณะ, 2561)

ปัญหาและสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน พบได้ทั้งปัญหาของผู้ป่วยและปัญหาของครอบครัว ซึ่งมีผลต่อคุณภาพการดูแลที่บ้าน ทั้งนี้เพราะผู้ป่วยแต่ละรายจะมีสภาพร่างกายพิการ ที่หลงเหลือจาการโรคแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิด ขนาด และตำแหน่งของพยาธิสภาพของโรค แต่ผู้ป่วย ส่วนใหญ่ที่พบจะมีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว ความรู้สึกนึกคิด ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองน้อยลง ส่งผลทำให้ผู้ป่วยในกลุ่มนี้ต้องพึ่งพาผู้อื่นโดยเฉพาะครอบครัว รวมถึงระบบบริการสุขภาพในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัดในการรักษา จึงส่งผลทำให้ผู้ป่วยต้องถูกจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลเร็วขึ้น บางรายต้องมียุอุปกรณ์ ทางกายภาพบำบัดติดตัวกลับไปดูแลต่อที่บ้าน จึงก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ครอบครัวในการจัดการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยที่บ้านในระยะยาว ผู้ป่วยมีปัญหาด้านภาวะสุขภาพ เกิดภาวะแทรกซ้อน และต้องกลับเข้ารับรักษาในโรงพยาบาลซ้ำบ่อย ๆ ทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาสูงขึ้น ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตผู้ป่วยกลุ่มนี้น้อยลง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมักเกิดจากครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการดูแลยังขาดความรู้ในการดูแลขาดผู้ดูแลหลักปล่อยทิ้งให้ผู้ป่วยอยู่บ้านคนเดียวบางช่วงเวลาขาดแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือในการดูแลระยะยาว รวมถึงระบบบริการสุขภาพยังขาดการเตรียมความพร้อมของครอบครัวก่อนจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562); (พรชัย จุลเมตต์, 2566)

ดังนั้น คุณภาพของการดูแลที่บ้าน คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและภาวะสุขภาพของผู้ป่วยที่บ้านจะต้องคำนึงสภาพปัญหา รวมถึงความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวเป็นหลัก เพื่อจัดบริการสุขภาพได้ อย่างเหมาะสม เน้นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแล และเสริมพลังความสามารถของครอบครัวให้สามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา สามารถพึ่งพาตนเองได้และจัดการการดูแลที่บ้านได้อย่างยั่งยืน

การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านโดยเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

การดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางจึงเป็นการตระหนักถึงความสำคัญของผู้ป่วยและครอบครัว ในการให้บริการสุขภาพทุกกลุ่ม โดยบุคลากรสุขภาพจะต้องนำผู้ป่วยและครอบครัวเข้ามีส่วนร่วม ในกระบวนการรักษาพยาบาล ร่วมกับการใช้กลยุทธ์ในการจัดการดูแลสุขภาพ ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน

ปัจจุบันสถาบันเพื่อการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางได้ปรับมโนทัศน์หลักของการดูแลที่เน้นผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลางเป็น 4 มโนทัศน์ (Harrison, 2010); (วิณา จีระแพทย์, 2558)

1. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity and Respect) หมายถึง บุคลากรสุขภาพต้องฟังและเคารพความคิดเห็น (Perspectives) ของผู้ป่วยและครอบครัวและสิ่งที่ผู้ป่วยและครอบครัวเลือก (Choices) ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของผู้ป่วยและครอบครัวจะถูกนำมาใช้ในการวางแผนและการให้การดูแล ดังนั้น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity and Respect) มีความสำคัญมากในนำประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิด การดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านเนื่องจากบุคลากรสุขภาพต้องเข้าใจผู้ป่วยและให้เกียรติยอมรับครอบครัวของผู้ป่วยว่ามีความสำคัญต่อการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน ดังนั้น การปฏิบัติการพยาบาลจึงต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยให้ผู้ป่วยและครอบครัวสามารถเลือกและตัดสินใจที่จะรับบริการการดูแลสุขภาพจากบุคลากรสุขภาพในทุกขั้นตอนของกระบวนการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพร่างกาย

เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน รวมถึงครอบครัวควรได้รับทางเลือกการดูแลรักษาบำบัดฟื้นฟูสภาพที่บ้านตามแนวคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถ ในการจัดการดูแลผู้ป่วยที่บ้านได้อย่างเหมาะสมและฟื้นฟูสภาพร่างกายได้เร็วขึ้น

2. การใช้ข้อมูลร่วมกัน (Information Sharing) หมายถึง บุคลากรสุขภาพมีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ เป็นจริงและเป็นประโยชน์กับผู้ป่วยและครอบครัวอย่างสมบูรณ์และปราศจากอคติ ผู้ป่วยและครอบครัวต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และทันเวลาเพื่อการมีส่วนร่วมในการดูแลที่มีประสิทธิภาพและใช้ในการตัดสินใจ จากความหมายข้างต้นการที่จะนำแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน บุคลากรสุขภาพจำเป็นต้องให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตรงไปตรงมา ไม่คลุมเครือ ใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงคำศัพท์ทางแพทย์ ให้เวลาที่เพียงพอเพื่อให้ครอบครัวสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงการซักถามข้อสงสัยในการดูแลรักษาเพื่อส่งเสริม ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลและร่วมตัดสินใจในการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

3. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ผู้ป่วยและครอบครัวได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มี ส่วนร่วมในการดูแลและการตัดสินใจในระดับที่พวกเขาเลือก ดังนั้นการนำแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน บุคลากรสุขภาพจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ป่วยและครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการดูแลผู้ป่วยที่บ้านอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การตัดสินใจการดูแลที่บ้านด้วยตนเอง ตั้งแต่กิจกรรมการดูแลช่วยเหลือพื้นฐานทั่วไป กิจกรรมการดูแลที่มีความยุ่งยากและซับซ้อน และกิจกรรมการดูแลรักษาเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน และลดการกลับเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลซ้ำ

4. การประสานงาน (Collaboration) หมายถึง ผู้ป่วยและครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาโครงการ การดำเนินการและการประเมินผลโครงการ ตลอดจน ร่วมกันในการออกแบบการให้บริการสุขภาพ การจัดการศึกษาของบุคลากรวิชาชีพ และการให้การดูแล ดังนั้นการประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน ร่วมกับการประสานงาน (Collaboration) นั้นบุคลากรสุขภาพให้ความไว้วางใจครอบครัวเป็นผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่บ้านที่มีปัญหาซับซ้อนและร่วมมือกับครอบครัวประเมินสภาวะการเจ็บป่วยร่วมกันวางแผนการดูแล และประเมินผลการดูแลร่วมกัน มีการนำครอบครัวให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพในองค์กรเพื่อออกแบบ จัดกิจกรรมบริการสุขภาพให้เหมาะสมกับครอบครัวส่งเสริมให้ครอบครัวสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาการดูแล ที่บ้านพึ่งพาตนเองได้ และจัดการการดูแลสุขภาพที่บ้านได้อย่างยั่งยืน

การดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนโดยเน้นครอบครัว เป็นศูนย์กลางนั้น เพื่อให้เกิดระบบการดูแลอย่างต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนต้องยอมรับและเคารพครอบครัวโดยรับฟังความคิดเห็นและเคารพการตัดสินใจหรือสิ่งที่ครอบครัวเลือกมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กับครอบครัวให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลและตัดสินใจ รวมถึงการให้ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ตลอดจนมีส่วนร่วมกับระบบการบริการสุขภาพ ส่งเสริมศักยภาพของครอบครัวในการจัดการการดูแลที่บ้านได้ ตัดสินใจแก้ปัญหาการดูแลเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ปลอดภัยและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้แนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนจึงต้องให้ความสำคัญ กับครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญและเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดผู้ป่วย สายสัมพันธ์ ความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจต่อกันพบได้ในระบบครอบครัวไทย ซึ่งจะส่งผลทำให้ครอบครัว มีความปรารถนาที่ดีต่อการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยอย่าง

สุดท้าย และพร้อมที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองให้สามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างปลอดภัย และส่งเสริมให้ผู้ป่วยฟื้นฟู จากความไม่สบายจากโรคเรื้อรังที่ต้องเผชิญอยู่ให้กลับมาปกติมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยครอบครัวจะต้องเรียนรู้การดูแลที่บ้านทุกเรื่อง สามารถจัดการกับอาการผิดปกติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม และปลอดภัย โดยการสังเกตและบันทึกอาการแสดงที่ผิดปกติจากอาการไข้ ไอ มีเสมหะ การหายใจ และปัสสาวะที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถเรียนรู้แก้ไขเบื้องต้นได้ รวมถึงการส่งข้อมูลการเจ็บป่วยของผู้ป่วยให้กับสมาชิกภายในครอบครัวได้รับรู้และร่วมกันดูแลเมื่อต้องพาผู้ป่วยมาตรวจรักษาที่โรงพยาบาลก็สามารถสื่อสารข้อมูลของผู้ป่วยให้กับแพทย์ พยาบาล เพื่อผลการรักษาได้ โดยที่ครอบครัวต้องได้รับข้อมูลความรู้ในด้านการเจ็บป่วยของผู้ป่วยและการดูแลผู้ป่วย ที่บ้านในทุกเรื่องอย่างเพียงพอ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพ ซึ่งจะสามารถจัดการดูแลที่บ้านได้เอง ครอบครัวต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถจากทีมสหสาขาวิชาชีพตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละครอบครัว โดยเน้นกลวิธีและการสื่อสารที่เข้าใจง่ายเข้าถึงและปฏิบัติได้ ซึ่งผลของการเตรียมความพร้อมของครอบครัวจะสามารถเพิ่มศักยภาพของครอบครัวในการจัดการปัญหาการดูแลที่บ้านได้เอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน และลดการกลับเข้าโรงพยาบาลซ้ำบ่อย ๆ ได้

การนำแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางสู่การปฏิบัติ

โรคหลอดเลือดสมอง เป็นโรคเรื้อรังที่มีปัญหาการดูแลที่ซับซ้อน กิจกรรมบางอย่างต้องใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การประเมินภาวะสุขภาพและภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้ป่วยมีสภาพความพิการทางด้านร่างกายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ดูแลในการดูแลฟื้นฟูสภาพตลอดเวลาเป็นระยะยาวอย่างต่อเนื่อง บางรายตลอดชีวิต ซึ่งผู้ดูแลที่เหมาะสม ก็คือ ครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดผู้ป่วยมากที่สุดและถือเป็นแหล่งสนับสนุนที่จะช่วยดูแลฟื้นฟูสภาพ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้อย่างต่อเนื่อง สายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจะส่งผลต่อการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองและยังสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน บุคลากร ทีมสุขภาพจึงไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะบุคคล แต่ควรมุ่งเน้นทั้งบุคคลและครอบครัว ให้ความสำคัญและตระหนัก ถึงศักยภาพของครอบครัวในฐานะเป็นศูนย์กลางการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วย มองครอบครัวเป็น ส่วนหนึ่งของทีมการรักษาพยาบาล (พรชัย จุลเมตต์, 2566); (สุริยา ฟองเกิด และคณะ, 2563)

ดังนั้น การดูแลที่บ้านที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมีหลากหลายปัญหาของสมาชิกที่เจ็บป่วยในครอบครัว จำเป็นต้องมีครอบครัวกำกับการดูแลเองทุกอย่าง โดยการสนับสนุนการดูแลจากบุคลากรทีมสุขภาพที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานบริการที่บ้าน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถของครอบครัวในการดูแลที่บ้านให้มีประสิทธิภาพและสามารถจัดการดูแลได้เองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยให้ดีขึ้น สามารถป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการดูแลที่บ้านและชะลอการกลับเข้าโรงพยาบาลซ้ำของผู้ป่วย

จากความสำเร็จข้างต้นจะเห็นว่าปัจจุบันรูปแบบนี้ได้มีการใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยทุกวัย และในทุกระดับของการบริการสุขภาพ ซึ่งผลการวิจัยได้สนับสนุนเพิ่มมากขึ้นว่าการดูแลที่เน้นผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลางเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย โดยทำให้เกิดคุณภาพและความปลอดภัยในการบริการสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น สุขภาพของผู้ป่วยดีขึ้นทั้งผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการและครอบครัว เกิดความรู้สึกรักมีคุณค่า เพิ่มความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัว สามารถลดความเครียดของครอบครัวได้ ผู้ป่วย/ผู้ใช้บริการและครอบครัวพึงพอใจต่อการบริการสุขภาพมากขึ้น ครอบครัวมีความเชื่อมั่นในการดูแลสุขภาพของสมาชิกมากขึ้น พึ่งพาบุคลากรสุขภาพน้อยลง การจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้นและเร็วขึ้น ค่าใช้จ่ายในการรักษาลดลง ความพึงพอใจของ

บุคลากรสุขภาพเพิ่มสูงขึ้น พยาบาลเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่า ในตนเองและควมมีอิสระทางวิชาชีพ (สุปริดา มั่นคง และคณะ, 2559); (อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ, 2562)

บทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน

พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนเป็นพยาบาลที่มีความสามารถในการประเมินภาวะสุขภาพบุคคล ครอบครัวและชุมชน การวินิจฉัยชุมชน การคัดกรองโรคและประเมินภาวะเสี่ยง บริหารจัดการในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งการรักษาโรคเบื้องต้น ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและทักษะการพยาบาลขั้นสูง โดยใช้ระบบการจัดการรายบุคคล กลุ่มบุคคล ครอบครัว และชุมชน การให้เหตุผลและตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยบูรณาการหลักฐานเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย ความรู้ ทฤษฎีการพยาบาลและทฤษฎีอื่น ๆ ที่เป็นปัจจุบัน มุ่งเน้นผลลัพธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พัฒนานวัตกรรมและระบบการดูแลบุคคล ครอบครัว และชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ร่วมงานในการพัฒนาความรู้และทักษะงานเชิงวิชาชีพ ตลอดจนควบคุมคุณภาพและจัดการผลลัพธ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงประเมินผลในการดูแลบุคคล ครอบครัว และชุมชน สมรรถนะของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน (สภาการพยาบาล, 2552); (สภาการพยาบาล, 2564) มีดังนี้

สมรรถนะที่ 1 มีความสามารถในการพัฒนา จัดการ และกำกับระบบการดูแลบุคคล กลุ่มคน ครอบครัว และชุมชน ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรคเบื้องต้น และการฟื้นฟูสภาพ

สมรรถนะที่ 2 มีความสามารถในการดูแลและให้การพยาบาลกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้พิการ วัยรุ่น ผู้สูงอายุ มารดา และทารก และกลุ่มอื่นในชุมชนที่มีปัญหาซับซ้อน (Direct Care)

สมรรถนะที่ 3 มีความสามารถในการประสานงาน (Collaboration) กับทีมหมอครอบครัว และชุมชนในการพยาบาลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง

สมรรถนะที่ 4 มีความสามารถในการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowering) การสอน (Educating) การฝึก (Coaching) การเป็นพี่เลี้ยงในการปฏิบัติ (Mentoring)

ดังนั้น บทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนทั้ง 4 สมรรถนะที่สำคัญและเด่นชัดในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านที่เน้นกลุ่มโรคเรื้อรังที่มีปัญหายุ่งยาก ซับซ้อน ในการจัดการดูแลที่บ้านอย่างมีคุณภาพ โดยพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนได้นำแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางมาจัดการระบบ การดูแลกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านเพื่อให้เกิดระบบการดูแลต่อเนื่องที่บ้าน เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ซึ่งพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนจะต้องมีสมรรถนะในการตรวจวินิจฉัยแยกโรคที่เป็นปัญหา ภาวะสุขภาพและปัญหาภาวะแทรกซ้อนที่บ้าน เช่น การประเมินระบบการติดเชื้อที่ปอด การติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ แผลกดทับ การได้สารอาหารไม่เพียงพอ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ความรู้แก่บุคคล และครอบครัว ในชุมชนโดยสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัวในทุกกิจกรรมการดูแลที่บ้าน เริ่มต้นตั้งแต่การประเมินสุขภาพ วางแผน การดูแลรักษา และการฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง การเสริมพลังอำนาจของครอบครัว ในการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน จนสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาภาวะสุขภาพและภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ปลอดภัย และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุนในชุมชน เทคโนโลยีทางการแพทย์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาปรับใช้ให้บริการสุขภาพอย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้ป่วยและครอบครัว รวมถึงการวางแผนจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำสามารถที่จะนำแนวคิดการดูแลที่เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลางหรือแนวคิดทฤษฎีการดูแลรักษาที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยต่าง ๆ มาพัฒนาสร้างนวัตกรรมหรือจัดแนวทางการดูแลกลุ่มผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน ลดการกลับเข้าโรงพยาบาลซ้ำ โดยจัดกิจกรรมการบริการสุขภาพที่บ้าน การจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพปัญหาและ ความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวในชุมชนได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม คุ่มค่า คุ่มทุน และมี

ประสิทธิภาพสูงสุด มีการจัดระบบการดูแลประสานงานและส่งต่อฐานข้อมูลสุขภาพ การดูแลรักษาของผู้ป่วย และครอบครัว เมื่อเกิดภาวะสุขภาพและเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงไปยังหน่วยบริการสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและปลอดภัย

สรุป

ชนิดของโรคหลอดเลือดสมอง ตีบ อุดตัน หรือแตก ขนาด ตำแหน่งของพยาธิสภาพ และระยะเวลาที่สมองขาดเลือด และปัจจัยเสี่ยงของโรคที่จะส่งผลกระทบต่อความรุนแรงของโรคมายิ่งขึ้น การดูแลควบคุมปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดสมองย่อมสำคัญกว่าการดูแลรักษาเพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมาจากรโรคหลอดเลือดสมอง และถ้าไม่สามารถป้องกันการเกิดโรคหลอดเลือดสมองได้ก็จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้ป่วยที่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยให้ดีขึ้น ดังนั้น พยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนต้องเข้าใจขอบเขตสมรรถนะขั้นสูงในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยที่ซับซ้อน การดูแลสุขภาพบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิในพื้นที่รับผิดชอบ โดยบทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านทฤษฎีทางการพยาบาล และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้านเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนโดยเน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างเสริมพลังอำนาจของครอบครัวในทุกกิจกรรมการดูแลที่บ้านเพื่อให้เกิดระบบการดูแล อย่างต่อเนื่องที่บ้านอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ คงบุญเกียรติ และคณะ. (2561). การรักษาผู้ป่วยโรคหลอดเลือดในเวชปฏิบัติ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค กองโรคไม่ติดต่อ. (2566). จำนวนและอัตราผู้ป่วยในปี 2563-2565. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.thaincd.com/2016/mission/documents-detail.php?id=13653&tid=32&gid=1-020>
- กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2565). ข้อมูลข่าวสารสุขภาพสาธารณสุขสถิติสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2566 จาก http://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/statistic62.pdf
- ณฐกร นิลเนตร. (2562). ปัจจัยเสี่ยงและการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในกลุ่มผู้ป่วยความดันโลหิตสูง. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(2), 51-57.
- ดวงจิตา โสตาพรม. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยงเขตเทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก. ใน วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย สาขาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิตาวดี สิงห์โค และคณะ. (2563). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความเชื่อด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองและการรับรู้ประโยชน์ของการคงไว้ ซึ่งพฤติกรรมในผู้สูงอายุกลุ่มเสี่ยง. วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์, 16(2), 42-60.
- พรชัย จุลเมตต์. (2566). การพยาบาลผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง (พิมพ์ครั้งที่ 2) . ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรรณวลัย ผดุงวณิชย์กุล. (2561). โรคหลอดเลือดสมอง. เรียกใช้เมื่อ 5 ตุลาคม 2566 จาก http://www.med.nu.ac.th/dpMed/fileKnowledge/106_2017-08-19.pdf

- วรกร วิชัยโย และคณะ. (2564). ผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเพื่อป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงและผู้ป่วยโรคเบาหวาน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยและพัฒนาสุขภาพ, 14(2), 25-34.
- วิณา จีระแพทย์. (2558). “กลยุทธ์ครอบครัวเป็นศูนย์กลางเพื่อคุณภาพการดูแลปรีกำเนิดอย่างยั่งยืน” ในการดูแลปรีกำเนิดอย่างมีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: ยูเนียนครีเอชั่น.
- ศิริพร เสมสาร และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความ สามารถของญาติผู้ดูแลต่อผลลัพธ์ด้านญาติผู้ดูแลและด้านผู้ป่วยในการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ระยะท้าย. วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ไทย, 5(1), 112-116.
- สภาการพยาบาล. (2552). ประกาศสภาการพยาบาล.ขอบเขตและสมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/H014.pdf>
- _____. (2564). ประกาศสภาการพยาบาล.แนวทางการพยาบาลทางไกล (Tele-nursing). เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/T_0049.PDF
- สุปรีดา มั่นคง และคณะ. (2559). บทบาทของญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการ ดูแลแบบประคับประคอง: การศึกษาเบื้องต้น เชิงคุณภาพ. วารสารสภาการพยาบาล, 31(4), 104-121.
- สุรียา ฟองเกิด และคณะ. (2563). บทบาทพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนในการดูแลญาติผู้ป่วยติดเตียง. วารสารพยาบาลทหารบก, 21(1), 46-55.
- อาคม รัฐวงษา. (2561). การพัฒนาแนวทางจัดการรายกรณีเพื่อดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 24(1), 22-39.
- อุไรวรรณ ทองอร่าม และนิภาวรรณ สามารถกิจ. (2562). อิทธิพลของความพร้อมในการดูแล ภาระในการดูแล และรางวัลจากการดูแลต่อการปรับตัวของ ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสาร สภาการพยาบาล, 46(3), 88-102.
- Harrison. (2010). Family-centered pediatric nursing care : State of the science. Retrieved November 9 , 2023, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/20816555>
- World Health Organization. (2022). Stroke, Cerebrovascular Accident Retrieved. Retrieved October 3, 2023, from <http://www.who.int/topics/accident/en/>
- World Stroke Organization. (2023). Stroke, Cerebrovascular Accident Retrieved. Retrieved October 3 , 2023, from <http://www.world-stroke.org/about-wso/annual-reports>

การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต*

HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION

เพชรรัตน์ ฮีมินกุล*, นิตยา ศรีมกฏพันธ์, นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์, สิริยาภรณ์ มาละอินทร์

Petcharat Heeminkool, Nittaya Simakutpun, Nuntawat Puttarakornnun, Siriyaporn Malain

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: petcharat.hee@bkkthon.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการพัฒนาสติปัญญา ของเปียเจต์ (Piaget's Cognitive Theory) ดังนี้ 1) หลักสูตร 2) ประสบการณ์ 3) การสอน/พัฒนา และ 4) การประเมินผล มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต 2) เพื่อเปรียบเทียบมุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน และ 3) เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามความต้องการ ประชากรในการวิจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา 2564 เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวนทั้งสิ้น 267 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ได้มาโดยการเปิดตารางของแครชชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (Likert) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้ โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิตโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบมุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ค่าทีและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) มุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาบัณฑิต จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามความต้องการมีแนวคิดว่าควรมีการศึกษาดูงานด้านการบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการสืบค้นเพื่อนำไปสู่การวิพากษ์เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การศึกษามหาบัณฑิต, ทุนมนุษย์

Abstract

This research employs the framework of Piaget's Cognitive. Theory to develop human capital through intellectual advancement. It focuses on curriculum, experiences, teaching/development, and assessment. The objectives are: 1) To study the development of human capital in graduate - level education, 2) To compare viewpoints on human capital development in graduate

* Received January 11, 2024; Revised January 22, 2024; Accepted January 24, 2024

education categorized by gender and work experience, 3) To identify suggestions for human capital development as per requirements. The population comprises students in the Education Management Master's program at Bangkok Thonburi University in the 2021 academic year. (Purposive sampling) yielded 267 participants, with 158 completing the questionnaire utilizing a 5 - level rating scale. Statistical analyses involved frequency distribution, percentages, mean values, standard deviations, t-tests, and content analysis. The research findings indicate: 1) Overall, human capital development in graduate education is at a significantly high level, 2) Gender and work experience - based perspectives on human capital development in graduate education do not significantly differ, and 3) Recommendations for human capital development propose studying managerial practices both domestically and internationally, along with increased research for further critical analysis.

Keywords: Development, Master's Degree, Human Capital

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็เป็นเรื่องที่สำคัญเร่งพัฒนาบุคลากรคนวัยทำงานรุ่นใหม่ให้มีทักษะทางปัญญา ทักษะสังคม และทักษะในการปรับตัว ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อเสริมสร้างทักษะใหม่ พัฒนาทักษะตนเองให้แข็งแกร่ง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีหน้าที่ในการให้ความรู้และพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ จัดรูปแบบการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ ค้นคว้าเชิงพลวัตและการมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งการเชื่อมโยงสู่ความสัมพันธ์กับโลกภายนอก สามารถนำข้อมูลความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตรงตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 2) พัฒนาศักยภาพคนให้มีความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม พัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดงาน พัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น 3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ 5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ 6) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย และ 7) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) หมายความว่า 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ซึ่งการเรียนในสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาคงไม่เพียงพอ แต่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มคุณค่าด้านทุนมนุษย์หรือความรู้ ความสามารถ ทักษะและความชำนาญ รวมถึงประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีอยู่ในปัจเจกบุคคล (Individual) ผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ตามความสนใจ ความต้องการโดยเฉพาะนักศึกษาในระดับบัณฑิตในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ในระดับอุดมศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยจัดเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ที่เน้นสังคมและคุณภาพชีวิต ด้านนโยบายทางการศึกษาด้านการสนับสนุนการผลิตและพัฒนากำลังคน ให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ

เร่งผลผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพ เพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการร่วมมือระหว่างสถานประกอบการ สถานศึกษาและสถาบันเฉพาะทาง ตลอดจนให้มีการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพตามมาตรฐานสากล (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) อาทิ การศึกษาต่อการส่งเสริมให้บุคลากรทำผลงานทางวิชาการ ด้วยการสนับสนุนทุน ซึ่งต้องปฏิรูปการศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะทุนมนุษย์สามารถสร้างและพัฒนาในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหน่วยงาน ระดับช่วงวัย เพื่อให้เขามีความรู้ ความสามารถมีทักษะและประสบการณ์มากขึ้น จะต้องดำเนินการพัฒนาทุนมนุษย์สายวิชาการในสาขาและโปรแกรมที่ขาดแคลน มีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาอาจารย์วิชาการด้วยรูปแบบที่หลากหลายและในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละหลักสูตรกำหนดไว้ อีกทั้งการเรียนรู้ ประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติวิชาชีพ เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน บริหารสถานศึกษา บริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อความมั่นคงขององค์กรและการพัฒนาประเทศชาติ

ปัจจุบันเป็นยุคของโลกไร้พรมแดนหรือไร้ขีดจำกัด และมีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อจะเป็นภูมิคุ้มกันส่วนบุคคลให้ก้าวผ่านอุปสรรคที่เกิดขึ้น การพัฒนาทุนมนุษย์โดยพัฒนาตนเองโดยที่บุคคลสามารถพิจารณา ตัดสินใจและศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่นำไปสู่การรับรู้และมีความเข้าใจอย่างเป็นเหตุผล ในการพัฒนาคุณภาพตนเป็นการเพิ่มต้นทุนมนุษย์ด้านความรู้ ความสามารถและทักษะที่เรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กร สังคมและประเทศชาติ ทั้งยังส่งผลต่อการดำรงวิถีชีวิตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและมีความรุนแรงที่รวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี โรคระบาดใหม่อย่างโควิด - 19 สภาพภูมิอากาศ และความขัดแย้งระหว่างประเทศ การก้าวสู่วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ผันผวนไม่แน่นอน สลับซับซ้อน บุคคลจะต้องเตรียมความพร้อมที่แข็งแกร่งรองรับการเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตโลก หรือแสวงหาโอกาสที่เปิดกว้างของการพัฒนาทุนมนุษย์ที่จะช่วยยกระดับความสามารถและโอกาสของคนไทยในการเติมเต็มความรู้ ทักษะที่จำเป็นและเหมาะสมกับอาชีพ เสริมทักษะแห่งอนาคต มีทักษะในการปรับตัว และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สืบค้น สร้างองค์ความรู้ สร้างงานเพื่อการดำรงชีวิต การพัฒนาทุนมนุษย์มีรูปแบบที่มีความหลากหลายมิติ อาทิ การเรียนรู้ การทำงาน รายได้ การเงิน สุขภาพ การใช้ชีวิต ที่ต้องมีความสัมพันธ์ คุณค่าและสุนทรียภาพในการใช้ชีวิตในบริบทจริงให้มีความสุขที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สร้างสรรค์งาน บริหารตนเองและองค์กรให้เกิดความก้าวหน้าที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น หากละเลยหรือไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์และขาดการพัฒนาตน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติและการขับเคลื่อนสู่การบรรลุผลสำเร็จที่ทันกาลและมีคุณภาพไม่พึงประสงค์

จากเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีก่อให้เกิดโลกไร้พรมแดนประเทศไทยและการศึกษาต้องเร่งก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อจะเป็นทุนมนุษย์ที่เปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันส่วนบุคคลให้ก้าวผ่านอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยที่บุคคลสามารถพิจารณา ตัดสินใจและศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาจะเป็นการรับรู้และมีความเข้าใจอย่างเป็นเหตุผลในการพัฒนาคุณภาพตนในการเพิ่มต้นทุนมนุษย์ ที่จะนำความรู้ ความสามารถและทักษะที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กร สังคมและประเทศชาติสู่อนาคตต่อไป ดังนั้นการพัฒนาทุนมนุษย์เป็นการเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ให้มีความสามารถและพร้อมที่จะเผชิญปัญหาเหล่านี้ได้ ผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบมุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยตามความต้องการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปเป็นแบบเลือกตอบและ แบบสอบถาม ลักษณะมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อใช้เก็บข้อมูลสนับสนุนการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เนื้อหาที่ศึกษามุ่งศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต

1.2 ขอบเขตของประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหำบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 158 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์มหำบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ทำวิจัยขอบเขตด้านเวลาที่ใช้ในการศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลและ วิเคราะห์ผลตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2564 ถึง เดือนเมษายน 2565

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ประชากรเป็นนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์มหำบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 267 คน

กลุ่มตัวอย่าง นำจำนวนประชากรมาเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 158 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัย การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบเลือกตอบ (Check List) จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ลักษณะแบบมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Rating Scale - Likert) (Likert., 1970)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับ นักศึกษา ศึกษาศาสตร์มหำบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 158 คน และนำแบบสอบถามกลับมาตรวจสอบความเรียบร้อยที่สมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แบบสอบถาม สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบเลือกตอบ (Check List) จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงานวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ตามทฤษฎีการเรียนรู้ การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการพัฒนาสติปัญญาของบุคคล ของเปียเจต์ (Piaget's Cognitive Theory) มีดังนี้ 1) หลักสูตร 2) ประสบการณ์ 3) การสอน/พัฒนา และ 4) การประเมินผล โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต โดยการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 158 คน เพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 42.41 เพศหญิงจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 57.59 ประสบการณ์การทำงาน 2 - 10 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 53.80 และ 11 ปีขึ้นไปจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 ผลการศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ภาพรวมแสดงตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ภาพรวม

ลำดับ	การพัฒนาทุนมนุษย์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	หลักสูตร	4.78	5.19	มากที่สุด
2.	ประสบการณ์	4.81	5.23	มากที่สุด
3.	การสอน/พัฒนา	4.78	5.18	มากที่สุด
4.	การประเมินผล	4.76	5.16	มากที่สุด
	รวม	4.78	5.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. 5.23) หลักสูตร ($\bar{X} = 4.78$, S.D. 5.19) การสอน/พัฒนา ($\bar{X} = 4.78$, S.D. 5.18) การประเมินผล ($\bar{X} = 4.76$, S.D. 5.16)

การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิตด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย จำนวน 4 ข้อ คือ 1) หลักสูตรผ่านการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.38) 2) หลักสูตรจัดประสบการณ์สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้ ประสบการณ์วิชาชีพของครูสภา ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) 3) หลักสูตรส่งเสริม พัฒนาประสบการณ์จริง โดยการฝึกประสบการณ์ ด้านการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาและบริหารการศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) และ 4) หลักสูตรสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่ สกอ.กำหนด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.41)

การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ด้านประสบการณ์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจำนวน 4 ข้อ คือ 1) ได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ตรงจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์ที่มีความหลากหลายตามบริบท ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.33) 2) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ผู้นำและผู้ตามในการร่วมกิจกรรมการวิพากษ์ กิจกรรมการนำเสนอต่อเพื่อนและอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.38) 3) มีความสามารถ มีทักษะในการจัดสัมมนาวิชาการที่เป็นระบบอย่างเป็นขั้นตอนตามหลักการที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.37) และ 4) มีทักษะและประสบการณ์ตรงการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การจัดสัมมนาทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.35)

การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ด้านการสอน/พัฒนา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจำนวน 4 ข้อ คือ 1) มีการสื่อสารให้ความรู้ผ่าน Online และ Onsite ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.38) 2) พัฒนาผู้นำผู้ตามและภาวะผู้นำแก่นักศึกษาทุกคนที่ทั่วถึงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.39) 3) มีการฝึกปฏิบัติจริงในการจัดโครงการสัมมนาวิชาการตามหลักสูตร ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.39) 4) มีการเรียนรู้จากวิทยากรภายนอก อาทิ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.45)

การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต ด้านการประเมินผล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยจำนวน 4 ข้อ คือ 1) ตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าการจบการศึกษาของนักศึกษาทุกคน ตามกำหนดเวลาที่หลักสูตรกำหนด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.41) 2) มีการประเมินในรายวิชาและการสอบประมวลความรู้ตามหลักสูตรกำหนด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) 3) ติดตามและประเมินผลความรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาทุกคน ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42) 4) มีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42)

ผลการเปรียบเทียบมุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิตจำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน มีดังนี้ การเปรียบเทียบมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามในการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน และมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

ผลข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิตตามความต้องการ สรุปผลได้ ดังนี้ มีแนวคิดว่าควรมีการศึกษาดูงานด้านการบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการสืบค้นเพื่อนำไปสู่การวิพากษ์เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะพัฒนาทุนมนุษย์สนองต่อความต้องการของสังคม และการเข้าสู่ตำแหน่งงานในอนาคตของผู้สำเร็จการศึกษาในการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ บัณฑิตา เพิ่มเดช ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนา และสุดท้าย คือ ด้านการฝึกอบรม และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (บัณฑิตา เพิ่มเดช, 2564) และ มินตา ขวัญงาม ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรของพนักงานภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนา ส่วนประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในด้านคุณภาพ ด้านเวลา ด้านปริมาณ ด้านค่าใช้จ่าย การพัฒนาทุนมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์กรของพนักงานภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (มินตา ขวัญงาม, 2563) อีกทั้ง ภัทร พจน์พานิช ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0. พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวทางในการนำพาประเทศหลุดออกจากกับดัก ประเทศ โดยมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ เสริมทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมรับ ปรับตัวให้เข้ากับภูมิศาสตร์เศรษฐกิจของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ภัทร พจน์พานิช, 2561) และ จินตจุฑา จันทรประสิทธิ์ ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรทางการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พัฒนาทุนมนุษย์ใน ด้านการฝึกอบรม การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเอง ซึ่งแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ การฝึกอบรม มีการสำรวจความต้องการของบุคลากร การวางแผนการฝึกอบรม ทบทวนแผน การศึกษาต่อ การชี้แจงหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเอง (จินตจุฑา จันทรประสิทธิ์, 2559) และ สุภาวดี ขุนทองจันทร์ ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้

อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มความรู้ทักษะ สมรรถนะและทัศนคติของบุคคลให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร เช่น การศึกษาต่อ การฝึกอบรม การสัมมนาทางวิชาการ การศึกษา ดูงาน และ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการพัฒนาบุคคลมีหลายวิธีจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบุคคลและภารกิจขององค์กร บุคคลทุกคนมีศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาให้สูงขึ้นทั้งด้านความรู้ ทักษะและ ทัศนคติที่ดีพอสนองต่อความต้องการของบุคคลในองค์กร (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559) และ Erickson, G. & McCall, M. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำทุนทางปัญญาไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในอุตสาหกรรม การบริการโดย ผลการวิจัยพบว่า องค์กรในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ความรู้ เพื่อเป็น การพัฒนาทุนทางปัญญาส่งผลเป็นเชิงประจักษ์ใการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล องค์กรให้ การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนา ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ ซึ่งเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความพร้อมด้วยทุนมนุษย์ ในด้านของความรู้ ทักษะ และ ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สร้างความได้เปรียบทาง การแข่งขันให้เกิดขึ้นเป็นเชิงประจักษ์ และสังคมศรัทธา เชื่อถือในการดำเนินงานขององค์กร (Erickson, G. & McCall, M., 2012) และ Senge, P. ได้ศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เพิ่มขีดความสามารถ พบว่า การพัฒนาทุน มนุษย์ด้วยวิธีการศึกษา การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มขีดความสามารถ ทำให้มีศักยภาพสร้างสรรค์งานและวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญมาสู่ตัวตนหรือทุนมนุษย์ และองค์กรในอนาคต (Senge, P., 1990) และ Nadle, L. ศึกษาวิธีการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง พบว่า การพัฒนาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถ ในการปรับตัวของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน และข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามความต้องการผู้ตอบมีแนวคิด ว่าควรมีการศึกษาดูงานด้านการบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการสืบค้นเพื่อนำไปสู่การวิพากษ์เพิ่มมากขึ้น การพัฒนา (Development) ด้วยการฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ขีดความสามารถ ในการพัฒนา ทั้งความรู้ ทักษะต่าง ๆ จะช่วยให้นำศักยภาพที่อยู่ภายในตนออกมาใช้ ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาวิถี การปฏิบัติงานได้ (Nadle, L., 1980) มุมมองการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน ไม่ต่างกันเนื่องจากผู้ตอบมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีการพัฒนาตนเองและ ต่างก็มีประสบการณ์ในการทำงานที่หลากหลาย ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับ มหำบัณฑิต ตามความต้องการ มีแนวคิดว่าควรมีการศึกษาดูงานด้านการบริหารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการสืบค้นเพื่อนำไปสู่การวิพากษ์เพิ่มมากขึ้นอาจมีผลจากการเปลี่ยนแปลงบนความหลากหลายและ สถานการณ์ที่เผชิญในแต่ละบริบทซึ่งความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาที่มีความหลากหลายและน่าสนใจที่จะศึกษา และนำมาประยุกต์เป็นนวัตกรรมการพัฒนาได้ในรูปแบบอื่น ๆ มากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษาระดับมหำบัณฑิต มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ควรนำผลการวิจัยไปพิจารณาในการปรับหลักสูตรให้มีเนื้อหาทันสมัยและสนองต่อความต้องการเพิ่มมากขึ้น อย่างต่อเนื่อง 2) การจัดกิจกรรมการพัฒนาที่เน้นความรู้และทักษะการบริหารเพื่อนำไปปรับใช้ได้จริง อาทิ จัดประสบการณ์ตรงในการฝึกประสบการณ์การบริหารการศึกษาจริงกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง บริหารสถานศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินในระดับดีถึงดีมากและศึกษาดูงาน 3) การสอน การพัฒนา จัดให้มีการสืบค้น การวิพากษ์ในรูปแบบที่หลากหลายที่ส่งเสริมความสามารถอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชา และ 4) วิธีการประเมิน ปรับและใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม ประสบการณ์ที่พัฒนาและสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้การพัฒนาทุนมนุษย์ทางการศึกษา ระดับมหำบัณฑิต ได้รับความสนใจ ความศรัทธาสนองต่อความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาวิจัย นวัตกรรมการพัฒนาทักษะทฤษฎีที่ส่งผลในการจัดการศึกษา Next Normal และ 2) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

- จินต์จุฑา จันทร์ประสิทธิ์. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรทางการศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก https://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/1004/fulltext_is_78.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- บัณฑิตา เพิ่มเดช. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินส่วนกลาง. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทร พจน์พานิช. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.1. เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก <https://r.search.yahoo.com/>
- มินตา ขวัญงาม. (2563). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรของพนักงานภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก http://www.vl-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2562-1-1_1607859057.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553 (ฉบับเดือนพฤศจิกายน 2553). เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก <http://dspace.spu.ac.th/bitstream>
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างบูรณาการ พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Erickson, G. & McCall, M. (2012). "Using Intellectual Capital to Enhance Performance in the Hospitality Industry". *Advances in Competitiveness*, 20(1), 58-66.
- Likert. (1970). *New Patterns of Management*. New York: McGraw - Hill.
- Nadle, L. (1980). *Corporate Human Resources Development*. New York: American For Training and Development.
- Senge, P. (1990). "The Fifth Discipline: The art & practice of the learning organization,". London: Century Business.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม
กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATION FOLLOWING
APARIHANIYADHAMMA AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHANTHABURI TRAT

กรณิกา บุญเลี้ยง*, อธิกร วรบำรุงกุล, วิญญู บุญลอย

Kornika Boonsiang, Theerangkoon Warabamrungkul, Waiwoot Boonloy

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: meenmeaning@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ปีการศึกษา 2565 จำนวน 306 คน ผู้วิจัยส่งเครื่องมือรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 ฉบับ ด้วยตนเอง พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนส่งเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบและรวบรวมไว้ โดยผู้วิจัยกำหนดวันในการรับเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บเครื่องมือรวบรวมข้อมูลกลับคืนด้วยตนเอง เครื่องมือการวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.43) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.51) 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.50) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.48) และ 3) การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์การบริหารสถานศึกษา, อการบริหารนิยธรรม, ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

* Received December 18, 2023; Revised December 27, 2023; Accepted December 30, 2023

Abstract

The purposes of this research were to: 1) To study the School Administration Following Aparihaniyadhamma under the Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat, 2) To study the Effectiveness of School under the Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat, and 3) To study the relationship between school administration following Aparihaniyadhamma and the effectiveness of school under the Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat. The sample was a group of 306 teachers under the Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat in the academic year 2022. The research instrument was a five - level rating scale questionnaire. The reliability of the school administration following Aparihaniyadhamma's questionnaire was 0.98, and the effectiveness of school's questionnaire was 0.93. The statistics used for data analysis were: Mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient. The results of the study were as follows: 1) The school administration following Aparihaniyadhamma was at the high level overall and in all aspects has a mean ($\bar{X} = 4.43$) and standard deviation (S.D. = 0.51), 2) The effectiveness of school was at the high level overall and in all aspects has a mean ($\bar{X} = 4.50$) and standard deviation (S.D. = 0.48, and 3) The relationship between school administration following Aparihaniyadhamma and the effectiveness of school under the Secondary Educational Service Area Office Chanthaburi Trat showed a moderate positive correlation with statistical significance at the .05 level. That is to say, the administration of educational institutions according to the principles of Aparihaniyadhamma has increased value. Effectiveness of the educational institution There will be an increase in value as well. It is in accordance with the set research hypothesis. It can be seen that the administration of educational institutions according to the principles of Aparihaniyadhamma has increased value. The effectiveness of the educational institution will also increase in value.

Keywords: School Administration Relations, Aparihaniyadhamma, The Effectiveness of School

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานอย่างหนึ่งที่สำคัญมาก เพราะเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิต มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ ตลอดจนสามารถเอาความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เริ่มจากการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ มีหลักการเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยคู่กับสากล เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจะทำให้ได้ผลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมองแนวทาง หลักทฤษฎี และหลักธรรมเพื่อนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น ผู้บริหารแต่ละคนก็มีวิถีทางในการบริหารของตนเองแตกต่างกันไปตามความถนัด ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ในเส้นทางที่หลากหลายนั้นล้วนจำเป็นต้องยึดถือแนวทางในการดำเนินงานทั้งสิ้น ที่เป็นแนวคิดทฤษฎีในประเทศและจากต่างประเทศตามที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านการฝึกอบรมประพฤตินิเทศศาสตร์ รวมทั้งการวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา

เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาและเพื่อจัดทำคู่มือ เอกสาร และสื่อประกอบการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการปฏิรูปการบริหารบุคลากรในสถานศึกษา (ทิพยาพัศ คลังแสง, 2556)

นับเป็นเวลากว่า 20 ปี ที่มีการขับเคลื่อนเรื่องปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีงบประมาณและทรัพยากรจำนวนมากที่ถูกใช้ไปสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศ มีสถาบันรับผิดชอบในด้านคุณภาพโดยตรง และมีบุคลากรในวงการศึกษาจำนวนมาก แต่ภายใต้บริบทที่เอื้ออำนวยเช่นนี้ ยังคง พบว่า การศึกษาของไทยมีปัญหาในด้าน “คุณภาพ” มาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านมาตรฐานการศึกษาภายใต้นิยาม “คุณภาพการศึกษา” ที่คับแคบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจากหลักสูตรการเรียนการสอน ความเหลื่อมล้ำ ด้านโอกาสและคุณภาพการศึกษานี้ เนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำทาง ด้านปัจจัย ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา ปัญหาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาการบริหารจัดการการศึกษาที่ติดอยู่ในกรอบระบบราชการและปัญหาอันเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างปรัชญาการศึกษาตลอดจนแนวทางปฏิบัติกับทิศทางในการจัดการศึกษา รวมถึงการปฏิบัติจริงในการพัฒนาประเทศ (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2558) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 5 และการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 39 โดยให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและบริหารสถานศึกษา หรือกล่าวได้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่ายได้เข้ามามีบทบาทในการจัดและบริหารสถานศึกษา แนวทางในการจัดและการบริหารดังกล่าวสอดคล้องกับการปฏิรูปการเมืองและการปกครองซึ่งได้กระจายอำนาจไปให้ท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้บุคคลในองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบริหารงาน ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง และกระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้ เป็นหลักการของการบริหารงานที่มีผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้ง (นนท์กิตติ แก้วกล้า, 2553)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมปรากฏในวรรณคดีเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ มีที่มาจากนิทานในหนังสือธรรมจักษุ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว.ชื่น นนวงศ์) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ พระสุคุณคณาจารย์ เป็นผู้เรียบเรียงมาจากสมังคลวิลาสินี อรรถกถาทีฆนิกายมหารรค ความในต้นเรื่อง ปรีนิพพานสูตร นายชิต บุรทัต ได้อ่านนิทานแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีจึงแต่งเป็นคำฉันท์ เนื้อเรื่องมีอยู่ว่า พระเจ้าอชาตศัตรูทรงครองแคว้นมคธมีราชคฤห์เป็นเมืองหลวง ต้องการขยายอาณาจักรไปยังแคว้นวัชชีอันมี พวกกษัตริย์ลิฉฉวีปกครอง แต่พระองค์ทราบ ว่ากษัตริย์ลิฉฉวีทุกพระองค์ล้วนทรงมั่นอยู่ในธรรม ที่เรียกว่า “อปรีหานิยธรรม 7” คือ ธรรมอันเป็นไปเพื่อเหตุแห่งความเจริญ พระองค์จึงวางแผนให้วัสสการพราหมณ์ที่เป็นอำมาตย์คนสนิทไปเป็นไส้ศึก หลังจากวัสสการพราหมณ์ได้ดำเนินอุบายเพื่อทำลายความพร้อมเพรียงและ ความสามัคคีของกษัตริย์ลิฉฉวี เวลาผ่านไป 3 ปี ความสามัคคีก็ถูกทำลายสิ้น พระเจ้าอชาตศัตรูจึงสามารถยึดครองเมืองเวสาลีได้โดยง่าย (ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ, 2558)

ดังนั้น การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทุกคนควรยึดหลักธรรมตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ หรือเป็นศาสนาแห่งความเพียรพยายาม หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงมุ่งเน้นที่การปฏิบัติเป็นสำคัญ การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจะเป็น

นักบริหารที่เก่งและดีควรประพฤติปฏิบัติธรรมและนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหาร หลักการบริหาร 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญทั้งส่วนตนและส่วนรวม หรือหลักปฏิบัติที่นำความสุขความเจริญมาสู่หมู่คณะ เป็นหลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความสามัคคีของหมู่คณะและการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่งในแต่ละข้อคุณธรรมเป็นเหตุให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริมคุณภาพในการบริหารการปกครอง และทำให้เกิดความสุขความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ทำให้เกิดความสุข” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) จากที่กล่าวมานี้ การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักการบริหาร 7 ของสถานศึกษา จะเป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างมีระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษาจากสถานศึกษามีคุณภาพตามความมุ่งหวัง ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและผู้เกี่ยวข้องมีความมั่นใจในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะนำไปใช้พัฒนาและเป็นแนวทางในการบริหารงานตามหลักการบริหารให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหาร 7 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหาร 7 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหาร 7 กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ปีการศึกษา 2565 ครูจำนวน 1,422 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละจังหวัดที่ตั้งของสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นนิยามศัพท์การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหาร 7 กับประสิทธิผลของสถานศึกษาเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อดำเนินการ

- 2.2 เลือกเทคนิคที่ใช้ในการวัด ในครั้งนี้เลือกเทคนิคการวัดเจตคติของตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท ที่เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด

2.3 สร้างข้อความเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 46 ข้อความ และข้อความเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จำนวน 30 ข้อความ ตามนิยามศัพท์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4 นำข้อความที่สร้างขึ้นทั้งหมดมาปรับปรุงภาษาให้อ่านง่าย เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนแล้วจัดเรียงข้อความตามรูปแบบของการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อความรายข้อ นำแบบตรวจสอบความตรงของข้อความรายข้อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.5 นำข้อความที่คัดเลือกไว้ตามข้อ 4 มาสร้างเป็นแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมตามความคิดเห็นของครู และประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยจัดเรียงข้อความหรือ ข้อคำถามตามลำดับของตัวแปรแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

2.6 นำข้อความที่คัดเลือกไว้ตามข้อ 5 มาสร้างเป็นแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมตามความคิดเห็นของครู และประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยจัดเรียงข้อคำถามตามลำดับของตัวแปรแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้ครั้งแรก จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2.7 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงจุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาตามหลัก อปริหานิยธรรม และแบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ระหว่าง 0.24 - 0.89 และ 0.26 - 0.88 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับของการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมและแบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา เท่ากับ 0.98 และ 0.93

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อขอความอนุเคราะห์จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย

3.2 ผู้วิจัยนำสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.3 กำหนดวันในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 306 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านหมั่นประชุม	4.41	0.56	มาก	5
2. ด้านรวมกลุ่มพร้อม	4.38	0.58	มาก	7
3. ด้านน้อมนำข้อบังคับ	4.39	0.59	มาก	6
4. ด้านคำนับผู้ใหญ่	4.44	0.60	มาก	3
5. ด้านไม่หลงใหลอำนาจ	4.43	0.59	มาก	4
6. ด้านประกาศศรัทธา	4.50	0.53	มาก	1
7. ด้านบูชาคนดี	4.49	0.57	มาก	2
รวม	4.43	0.51	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) และเมื่อเรียงลำดับรายด้านจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ 1) ด้านประกาศศรัทธา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) 2) ด้านบูชาคนดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และ 3) ด้านคำนับผู้ใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ในภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.53	0.49	มากที่สุด	2
2. ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน	4.50	0.54	มาก	3
3. ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู	4.45	0.55	มาก	5
4. ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.57	0.50	มากที่สุด	1
5. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา	4.46	0.53	มาก	4
รวม	4.50	0.48	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต จันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) 2) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$) 4) ด้าน ความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และ 5) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมกับประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการบริหารสถานศึกษาตามหลัก อปริหานิยธรรม กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇ Y
X ₁	1.00						
X ₂	0.79*	1.00					
X ₃	0.70*	0.74*	1.00				
X ₄	0.72*	0.79*	0.76*	1.00			
X ₅	0.70*	0.75*	0.76*	0.84*	1.00		
X ₆	0.70*	0.71*	0.69*	0.71*	0.77*	1.00	
X ₇	0.72*	0.79*	0.73*	0.81*	0.82*	0.82*	1.00
Y	0.72*	0.76*	0.72*	0.72*	0.74*	0.79*	0.83* 1.00

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรการบริหารสถานศึกษาตามหลัก อปริหานิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยการเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

ด้านค่านับผู้ใหญ่ (X₄) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.84$)

ด้านบุษาคคนดี (X₇) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.83$)

ด้านประกาศศรัทธา (X₆) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.82$)

ด้านหมั่นประชุม (X₁) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.79$)

ด้านไม่หลงใหลอำนาจ (X₅) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.77$)

ด้านน้อมนำข้อบังคับ (X₃) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.76$)

ด้านรวมกลุ่มพร้อม (X₂) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ($r_{xy} = 0.74$)

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตรัต โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.43) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านประกาศศรัทธา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.50) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.53) 2) ด้านบุพการณดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.49) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.57) 3) ด้านค่านับผู้ใหญ่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.44) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.60) 4) ด้านไม่หลงใหลอำนาจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.43) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.59) 5) ด้านหมั่นประชุม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.41) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.56) 6) ด้านน้อมข้อบังคับ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.39) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.59) และ 7) ด้านรวมกลุ่มพร้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.38) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.58) ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวิโส (รณจันทรวงษ์) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารงานบุคคลตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลของการวิจัย พบว่า การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านให้ความเคารพต่อเพศสตรี ด้านมีความเคารพต่อสถานที่ภายในโรงเรียน ด้านไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียน ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ด้านมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม และด้านให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ตามลำดับ (พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวิโส (รณจันทรวงษ์), 2555) และนอกจากนี้ผลการศึกษาของ เวธิกา แดงเรือง เรื่องการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาล ตำบลหนองผึ้ง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.37 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ คือ ด้านการไม่บัญญัติหรือลั่นเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ด้านการประชุมกันเนื่องนิตย์ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ด้านการพร้อมเพรียงกันประชุม และด้านการอารักขาคุ้มครอง ปกป้องอันชอบธรรม ตามลำดับ (เวธิกา แดงเรือง, 2560)

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ปรากฏ ด้านค่านับผู้ใหญ่อยู่นำดับมากที่สุด ซึ่งให้เห็นว่าสังคมไทยยังให้ความสำคัญในการนับถือความอาวุโส ตามที่การศึกษาของ ปวีพัสตร์ ทศนาบุญ ระบุว่า ผลการศึกษากการปรากฏร่วมของกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการแสดงความ ไม่พอใจกรณีผู้ฟังเป็นบุคคลที่อาวุโสกว่า พบว่า ผู้พูดภาษาไทย มักเลือกใช้การปรากฏร่วมของกลวิธีทางภาษามากกว่าการเลือกใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งเพียงกลวิธีเดียว และพบทั้งการปรากฏร่วมของกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจภายในถ้อยคำและการปรากฏร่วมของกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจระหว่างถ้อยคำเช่นเดียวกับกรณีผู้ฟังเป็นบุคคลที่ไม่ได้อาวุโสกว่า โดยการปรากฏร่วมของกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจภายในถ้อยคำ พบทั้งการปรากฏร่วมของกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจแบบ ตรงไปตรงมาร่วมกัน และกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจแบบลดน้ำหนักความรุนแรงปรากฏร่วมกัน และพบว่า มีการปรากฏร่วมกันมากที่สุดเพียง 2 กลวิธี ส่วนการปรากฏร่วมของกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจระหว่างถ้อยคำพบ การปรากฏร่วมกันมากที่สุด 4 กลวิธี และพบว่า การปรากฏร่วมของกลวิธี การแสดงความไม่พอใจระหว่างถ้อยคำส่วนใหญ่จะปรากฏกลวิธีทางภาษาแบบลดน้ำหนักความรุนแรง ร่วมด้วยเสมอ ยกเว้นการปรากฏร่วมกับกลวิธีในการแสดงความไม่พอใจแบบตรงไปตรงมา ซึ่งอาจเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยส่วนใหญ่นำถึงปัจจัยเรื่อง “ความอาวุโส”

ในสถานการณ์ที่ต้องแสดงความไม่พอใจผู้ฟังที่อาวุโสกว่า ด้านที่ความสัมพันธ์ตัวแปรอยู่ในลำดับน้อยที่สุด คือ ด้านรวมกลุ่มพร้อม แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมให้ครูมีความพร้อมเพรียงกันในการประชุม การเลิกการประชุมและกระตุ้นการทํากิจกรรมที่ได้รับมอบหมายตามมติที่ประชุมด้วยเต็มใจ มีการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน แนะนำให้เห็นความสำคัญของการทํางานส่วนรวม ให้ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อนักศึกษา (ปวีพัสตร์ ทศนาบุญรณ์, 2562)

สรุปได้ว่า อปรีหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและองค์กร มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อให้เกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ทั้งยังเป็นแนวทางให้รู้จักหลักการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในสังคมทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมืองและฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.50) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา เรียงลำดับรายด้านจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.57) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.50) 2) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.53) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.49) 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.50) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.54) 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.46) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.53) และ 5) ด้านความพึงพอใจในทํางานของครูอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.45) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.55) ตามที่ ประยูร คุณนาม ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในอำเภอบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนบ่อทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ประยูร คุณนาม, 2557) นอกจากนี้ผลการศึกษาของ กชกร สร้อยโพธิ์พันธุ์ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสตรีกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้บริหารได้ดำเนินการแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 - 2559 ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ 1) ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทผ่านการรับรองมาตรฐานทางการศึกษา 3) คนไทยทุกกลุ่มทุกวัยมีโอกาสด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม 4) ผลงานวิจัยและนวัตกรรมมีคุณภาพ ได้รับการเผยแพร่ไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคม ประเทศ หรือต่อยอดในเชิงพาณิชย์ 5) ผู้เรียนและกำลังแรงงานได้รับการเตรียมความพร้อมเชื่อมโยงสู่สังคมและประชาคมอาเซียน 6) ภาศึเครือข่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา (กชกร สร้อยโพธิ์พันธุ์, 2559) นอกจากนี้ผลการศึกษาของ ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ เรื่องการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และด้านที่มีระดับปฏิบัติการน้อยที่สุด คือ ความใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้

ด้วยตนเองของนักเรียน ส่วนการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นเพราะในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาด้านปัจจัยสนับสนุนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งรวมไปถึงสื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือ และนวัตกรรมทางการศึกษา (ยุคพันธ์ หวานฉ่ำ, 2555)

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงและหาตัวชี้วัด ให้ได้ว่าอะไรบ้างที่ผู้บริหารควรนำมาเป็นประเด็นในการพิจารณาประกอบรายละเอียด เพื่อตรวจสอบการประเมินตนเองให้เกิดความมั่นใจว่าสถานศึกษามีคุณภาพดีมีประสิทธิภาพที่เกิดจากการบริหารจัดการ ที่สำคัญไปกว่านั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์หว่ามองค์ประกอบใดบ้างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งของปัจจัยเหล่านั้นมาวางแผนพัฒนาสถานศึกษาพร้อมทั้งมีการประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตราด โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมมีค่าเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ก็จะมีค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมมีค่าเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพของสถานศึกษาก็จะมีค่าเพิ่มขึ้นไปด้วย ทั้งนี้อาจเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตราด มีการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ พระอธิการปรีชา ตึกขญาโณ (มาทา) ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาล ตำบล นาแก้ว อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิผล การบริหารงานของเทศบาลตำบลนาแก้ว อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารของเทศบาลตำบลนาแก้ว อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง ในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (พระอธิการ ปรีชา ตึกขญาโณ (มาทา), 2560) และนอกจากนี้ผลการศึกษาของ เสาวนีย์ วิยะบุญ เรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการสร้างธรรมาภิบาลตามหลักการบริหารนิยธรรมของสภาองค์กรชุมชนเทศบาล ตำบลชากบก จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการสร้างธรรมาภิบาลตามหลักการบริหารนิยธรรมของสภาองค์กร ชุมชนเทศบาลตำบลชากบก จังหวัดระยอง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการสร้างธรรมาภิบาลตามหลักการบริหารนิยธรรมของสภาองค์กรชุมชน เทศบาลตำบลชากบก จังหวัดระยองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมรักษาวินัยธรรมอันดีงามมีระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรีและ ที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ ด้านการอารักขาคุ้มครองปกป้องอันชอบ ธรรมและด้านการประชุมกันเนื่องนิตย์ (เสาวนีย์ วิยะบุญ, 2558) นอกจากนี้ผลการศึกษาของ ธนชุตา ตันตรานุกูล เรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผลวิจัยพบว่า ผลการศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหาร ทั่วไป มีวิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ดังนี้ 1) ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2) ด้านพร้อม เปรียงกันประชุม พร้อมเปรียงกันเลิกประชุม 3) ด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน 4) ด้านการเคารพนับถือ ผู้ใหญ่ 5) ด้านไม่ลู่แก่อำนาจความอยากความเห็นแก่ตัว 6) ด้านเคารพสักการะสิ่งที่ชุมชนนั้นนับถือ 7) ด้านเคารพ ในพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล และผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลัก การบริหารนิยธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและมีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความเห็นต่อ

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธนชุตา ดันตรานุกูล, 2565)

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก กล่าวคือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของสถานศึกษาจะมีในระดับมากด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตราด พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรม ในประเด็นด้านค่านับผู้ใหญ่ กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตราด สูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะโดยมีผู้นำและผู้ตามเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ส่งเสริมให้รับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำของผู้อาวุโสตามเหตุและผลที่เหมาะสม ให้เกียรติและความเคารพนับถือในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์ กระตุ้นให้เกิดความเคารพผู้นำ ทั้งนี้ ประเด็นในด้านที่รวมกลุ่มพร้อมกับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในลำดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้ตระหนักในเรื่องความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในองค์กร เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นภายในสถานศึกษา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษาตั้งไว้ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการนำการบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรมในการบริหารสถานศึกษาต่อไป และศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กชกร สร้อยโพธิ์พันธุ์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสตรีกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ทิพย์พัศ คลังแสง. (2556). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนชุตา ดันตรานุกูล. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักอภินิหารธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทกิตติ แก้วกล้า. (2553). การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเขตตำบลท่ากระดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริการการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ประยูร คุณนาม. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาในอำเภอปอทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปวีพัสตร์ ทศนาบุรณ์. (2562). “ความอาวุโส” กับกลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมการแย้ง การแสดงความไม่พอใจ และการแนะนำในภาษาไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทว โส (รณจันทร์วงษ์). (2555). การบริหารงานบุคคลตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). ธรรมานุชิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- พระอธิการปรีชา ดิग्ขญาโณ (มาทา). (2560). ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาสกร เกิดอ่อน และคณะ. (2558). วรณคดีและวรรณกรรม ม.5. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ยุกตนันท์ หวานฉ่ำ. (2555). การบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. เล่ม 116 (ตอนที่ 74 ก), หน้า12.
- เวธิกา แดงเรือง. (2560). การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ วิยะบุญ. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างธรรมนูญชุมชนตามหลักการบริหารนิยธรรมของสภาองค์กรชุมชน เทศบาลตำบลชากบก จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย:ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558). ใน รายงานการวิจัย . สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม.

ผลของการให้สุศึกษาต่อความรู้และการปฏิบัติเพื่อป้องกัน
การเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน
ในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน โรงพยาบาลเกาะสมุย*
EFFECTS OF HEALTH EDUCATION ON KNOWLEDGE AND PRACTICES FOR
PREVENTING ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION IN PATIENTS WITH
ACUTE MYOCARDIAL INFARCTION IN KOH SAMUI HOSPITAL

สุนทรี จิระประดิษฐ์ผล

Sunthree Jirapraditpon

โรงพยาบาลเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Samui Hospital, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kaertburi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยก่อนการทดลองเบื้องต้นครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความรู้ การปฏิบัติก่อนและหลังให้สุศึกษาในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันในโรงพยาบาลเกาะสมุย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเกาะสมุย จำนวน 10 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรค แบบสอบถามการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรค และแบบวัดความพึงพอใจต่อการให้สุศึกษาของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยการทดสอบด้วยวิธีอัลฟาของครอนบาค มีค่า เท่ากับ 0.71 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติ Paired t - test ผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการให้สุศึกษาเท่ากับ 7.70 ($\bar{X} = 7.70$, S.D. = 2.26) และหลังการให้สุศึกษา เท่ากับ 10.00 ($\bar{X} = 10$, S.D. = 0.00) คะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังการให้สุศึกษาแตกต่างกับก่อนให้ความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.00$) ความพึงพอใจในการให้สุศึกษา มีความพึงพอใจระดับมาก ร้อยละ 94 และเมื่อพิจารณาการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน พบว่ามีการปฏิบัติตัวอยู่ในระดับปานกลางและระดับดี ร้อยละ 80 และร้อยละ 20 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการให้สุศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน เพื่อให้มีความรู้/ความสามารถในการการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: สุศึกษา, ความรู้, การปฏิบัติตัว, โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน

Abstract

Pre - Clinical research Preliminary this time The objective is to study and compare knowledge. Practices before and after health education in patients with acute myocardial infarction in Koh

* Received January 3, 2024; Revised January 25, 2024; Accepted January 26, 2024

Samui Hospital. The sample group included patients with acute myocardial infarction. who received treatment at Koh Samui Hospital, a total of 30 people, by selecting a sample group Purposive sampling. The research instruments include questionnaires, general information, disease knowledge questionnaires. Questionnaire on behavior for disease prevention and a measure of satisfaction with health education for patients with acute myocardial infarction. which was checked for validity by 3 experts and tested for confidence using Cronbach's alpha method, the value was 0.713. Data were analyzed using descriptive statistics and Paired t - test statistics. The results of the research found that patients with muscle disease Acute ischemic heart disease The average score of knowledge before providing health education was 7.70 (S.D. = 2.26) and after providing health education was 10.00 (S.D. = 0.00). When testing statistical differences, it was found that the average score of knowledge after providing health education Statistically significant increase Satisfaction in providing health education There was a high level of satisfaction, 94 percent, and when considering the treatment of patients with acute myocardial infarction, it was found that Their conduct was at a moderate and good level, 80 percent and 20 percent, respectively. Suggestions from this research Use the information obtained to improve and develop health education in patients with acute myocardial infarction. To have knowledge/ability to behave correctly.

Keywords: Health Education, Knowledge, Practice, Acute Myocardial Infarction

บทนำ

โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน เป็นปัญหาสาธารณสุข รวมทั้งเป็นสาเหตุการเสียชีวิตและทุพพลภาพที่สำคัญของทั้งประเทศไทยและประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลก โดยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คาดว่าในปี พ.ศ. 2573 ประชากรทั่วโลกจะมีอัตราการเสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น 23 ล้านคน (world heart federation, 2021) เป้าหมายที่สำคัญของการดูแลผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน คือ การรักษาที่ถูกต้อง รวดเร็ว ได้รับการเปิดหลอดเลือดหัวใจให้เร็วที่สุด ภายใน 6 ชั่วโมง ด้วยยาละลายลิ่มเลือด (Fibrinolytic agents) ซึ่งถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจะมีโอกาสเสียชีวิตสูง และหากรอดชีวิตอาจเกิดภาวะหัวใจล้มเหลวเรื้อรัง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตลดลงและมีโอกาสกลับเป็นซ้ำได้ (เกรียงไกร เสงร์ศรี, 2560) ดังนั้น การดูแลรักษาผู้ป่วยกลุ่มนี้ต้องการทีมดูแลรักษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยมีเป้าหมาย (Golden period) คือ ทันเวลาโดยได้รับยาภายใน 3 ชั่วโมง หลังมีอาการ จึงต้องพัฒนาทักษะความสามารถในการให้ยาละลาย ลิ่มเลือดเพื่อให้ผู้ป่วยมีโอกาสรอดชีวิตสูงและปลอดภัย

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการให้บริการดูแลสุขภาพด้านโรคหัวใจและหลอดเลือด ทั้งในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบการให้บริการเครือข่ายบริการสุขภาพโรคหัวใจและหลอดเลือดอย่างต่อเนื่องมีโรงพยาบาลศูนย์สุราษฎร์ธานีเป็นแม่ข่ายดูแลทั้งระบบ และโรงพยาบาลทักษิณ เข้าร่วมให้บริการดูแลผู้ป่วย STEMI (เครือข่ายโรคหัวใจและหลอดเลือดจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2565) นอกเวลาราชการ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาโรคหัวใจ โรงพยาบาลเกาะสมุย ซึ่งเป็นโรงพยาบาลทั่วไป ที่ให้การดูแลผู้ป่วยระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ เปิดให้บริการ 166 เตียง มีผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน 4 ปี ย้อนหลัง ในปีงบประมาณพ.ศ. 2563 - 2566 จำนวน 52, 40, 40 และ 42 ราย ตามลำดับ (โรงพยาบาลเกาะสมุย, 2566) จากการเก็บรวบรวมรายงานพบแนวโน้มผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน อยู่ในวัยทำงาน ช่วงอายุ 30 - 45 ปี

จำนวน 22 ราย ไม่มีโรคประจำตัวและไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี จำนวน 18 ราย จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (โรงพยาบาลเกาะสมุย, 2566) แล้วส่งผลให้มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง

ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทีมสุขภาพปฏิบัติงาน จึงเห็นความสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันโรงพยาบาลเกาะสมุยให้มีความรู้ความเข้าใจ โดยงานวิจัยนี้ได้ประเมินความรู้ก่อนและหลังให้การศึกษาแก่ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน สามารถดูแลตนเองให้ได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้มีการรักษามีประสิทธิภาพ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนเกิดขึ้น ผู้ป่วยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการให้การศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน
2. เพื่อประเมินการปฏิบัติตัวก่อนและหลังการให้การศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันต่อการให้การศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (STPHO2023 - 109) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Quasi - Experimental Research) เปรียบเทียบกลุ่มเดียววัดผลก่อน - หลัง (One group pre - Posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์อายุรกรรมว่าเป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเกาะสมุย ระหว่างวันที่ 1 มี.ค. - 30 ก.ย. 2566

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ทั้งเพศชายและหญิง ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์อายุรกรรมว่าเป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเกาะสมุย จำนวน 10 คน โดยใช้สูตรของ Two Dependent means จาก App N4studies จากผลการวิจัยของ จิราพร มณีพราย วิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรังในระยะเปลี่ยนผ่าน ต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดซ้ำผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรัง อายุ 15 ปีขึ้นไป ที่รับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก คลินิกโรคหัวใจ โรงพยาบาลกำแพงเพชร พบว่า คะแนนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพก่อนเริ่มโปรแกรมเท่ากับ ($M = 29.35$, $S.D. = 4.98$) หลังเข้าโปรแกรม 6 เดือน ($M = 45.77$, $S.D. = 4.65$) มีผลต่างของคะแนน เท่ากับ 16.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของก่อนและหลังเข้าโปรแกรมเท่ากับ 7.305 เมื่อกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และอำนาจในการทดสอบ 77

$$\text{ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน } S.D. = \frac{4.98 + 4.65}{2} = 7.305$$

$$\text{ผลต่างความรู้ (เดลต้า)} = 45.77 - 29.35 = 16.42$$

$$\frac{(z1 - \alpha + z1 - \beta)^2 \sigma^2}{2} \\ \Delta^2$$

$$\text{Standard deviation } (\sigma) = 16.42$$

$$\text{Differenced data between 2 group } (\Delta) = 7.305$$

$$\text{Alpha } (\alpha) = 0.05 \quad \text{Beta } (\beta) = 0.20 \quad n = 2$$

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกข้อมูลการวิจัยจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยโดยตรง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ โรคประจำตัว และข้อมูลการสูบบุหรี่ ของผู้ป่วย

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้ เกี่ยวกับโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน (ก่อน/หลังให้สุขศึกษา) จำนวน 10 ข้อ ใช้ลักษณะคำถามแบบถูกหรือผิด (True and false) ให้เลือกตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ หรือไม่ทราบ อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ตอบไม่ทราบได้ 0 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนร้อยละ < 60 (ค่าคะแนน 0 - 7) หมายถึง มีความรู้ระดับต่ำ

คะแนนร้อยละ 60 - 79 (ค่าคะแนน 8 - 9) หมายถึง มีความรู้ระดับปานกลาง

คะแนนร้อยละ > 80 (ค่าคะแนน 10 - 12) หมายถึง มีความรู้ระดับดี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันของกองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการรับประทานยา ด้านการมาตรวจตามนัด ด้านการออกกำลังกาย ด้านการใช้สารเสพติด ด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และด้านความเครียด จำนวน 16 ข้อ ใช้ลักษณะคำถามการปฏิบัติเป็นประจำ (5 วันขึ้นไป/สัปดาห์) ปฏิบัติบางครั้ง (2 - 4 วัน/สัปดาห์) และไม่ปฏิบัติเลย (< 1 วัน/สัปดาห์)

ส่วนที่ 4 แบบวัดความพึงพอใจต่อการให้สุขศึกษาของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันเกณฑ์อิงกลุ่มของ Best (1970) คิดจากคะแนนดิบ ค่าสูงสุด - ค่าต่ำสุด

จำนวนขั้นที่แบ่ง เช่น ความพึงพอใจวัดมา 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) หากต้องการแบ่งเป็น 3 ระดับ ทำได้ ดังนี้ $5 - 1/3 = 1.33$ (ช่วง) เพราะฉะนั้น จัดคะแนนในภาพรวมได้เป็น 3 กลุ่ม (ระดับ) ดังนี้

คะแนน 3.67 - 5.00 ระดับมาก

คะแนน 2.34 - 3.66 ระดับปานกลาง

คะแนน 1.00 - 2.33 ระดับน้อย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นจากการนำแบบสอบถามที่มีการใช้ในโรงพยาบาลอื่นมาใช้ และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับโรค แผนการรักษา และการพยาบาลของผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาให้คะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณจากสูตรของครอนบาช (Cronbach's Coefficient + Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .713

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาใช้สถิติพรรณนา ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความรู้ การปฏิบัติ ก่อนและหลังให้สุขศึกษาในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Paired Samples t - test

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 70 มีอายุในช่วง 35 - 55 ปี ร้อยละ 60 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 50 มีรายได้อยู่ในช่วง 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 50 ตั้งรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	70.00
หญิง	3	30.00
อายุ (ปี)		
40 - 49	3	30.00
50 - 59	3	30.00
≥ 60	4	40.00
$\bar{X} = 56.10$ S.D. = 15.43		
สถานภาพ		
โสด	3	30.00
คู่	5	50.00
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	2	20.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	7	70.00
มัธยมศึกษา	3	30.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/บาท		
≤ 5,000	2	46.66
5,001 - 10,000	5	50.00
> 10,000	3	3.33
$\bar{X} = 18,000$ S.D. = 7495.18		
อาชีพ		
รับจ้าง	5	50.00
ค้าขาย	2	20.00
อื่น ๆ	3	30.00
โรคประจำตัว		
เบาหวาน	2	20.00
ความดัน	6	60.00
ไขมัน	4	40.00
อื่น ๆ	3	30.00
การสูบบุหรี่		
ไม่สูบบุหรี่	7	70.00
สูบบุหรี่	2	20.00
เลิกสูบบุหรี่แล้ว	1	10.00

2. ความรู้เกี่ยวกับโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน

ก่อนการให้สุศึกษาผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีความรู้เกี่ยวกับ โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ที่ถูกต้อง 2 อันดับแรก ได้แก่ เรื่องความหมาย, อาการของโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน และการขอความช่วยเหลือจากหน่วยแพทย์ฉุกเฉินร้อยละ 90 รองลงมา คือ เรื่องผู้ที่มีโรคประจำตัวมีโอกาสเสี่ยงต่อโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ร้อยละ 70.00 และตอบผิดมาก 2 อันดับแรก ได้แก่ เรื่องภาวะแทรกซ้อนและการรักษาของกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ร้อยละ 70 รองลงมา คือ เรื่องผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน จำเป็นต้องได้รับยาละลายลิ่มเลือดทุกรายและไม่สามารถหยุดยาได้เอง ร้อยละ 60

หลังการให้สุศึกษาผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันตอบถูก ได้แก่ เรื่องความหมายของโรค อาการ สาเหตุ ปัจจัยเสี่ยงและโรคประจำตัวมีโอกาสเสี่ยงต่อโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน เรื่องการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ สามารถป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน และเมื่อมีอาการผิดปกติสามารถโทรหาแพทย์ฉุกเฉินได้ ร้อยละ 100.00 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันตามคะแนนความรู้ที่ตอบถูกก่อนและหลังการให้สุศึกษา

ข้อที่	ความรู้	ก่อนการให้สุศึกษา	หลังการให้สุศึกษา
		ร้อยละ	ร้อยละ
1.	โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันเป็นโรคที่เกิดจากหลอดเลือดแข็งตัวหรือไขมันไปเกาะที่ผนังหลอดเลือดทำให้เกิดการตีบตัน ทำให้เลือดไหลผ่านได้น้อย	90.00	100.00
2.	ผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง มีโอกาสเสี่ยงน้อยต่อโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน	70.00	100.00
3.	อาการเจ็บหน้าอก คล้ายมีของทับหรือบีบรัด อาจมีเจ็บร้าวถึงขากรรไกร ต้นคอ และแขนด้านใน เป็นอาการที่พบบ่อยในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน	90.00	100.00
4.	ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ควรทำงานหนักที่ต้องออกแรงมาก ทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน ไม่ควรหยุดพัก	70.00	100.00
5.	โรคหัวใจล้มเหลวเกิดจากสาเหตุหลอดเลือดหัวใจตีบตัน	90.00	100.00
6.	การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ เน้นผัก ผลไม้ หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันสูง เช่น เครื่องในสัตว์ ไข่แดง หอย กุ้ง และปลาหมึก สามารถป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันกลับมาเป็นซ้ำได้	70.00	100.00
7.	ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ควรดื่มชา กาแฟ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะช่วยให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น	70.00	100.00
8.	น้ำหนักตัวเกินและอ้วน เกิดจากการมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่มากเกินไปซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันได้	70.00	100.00
9.	ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันจะต้องได้รับยาละลายลิ่มเลือดทุกรายและสามารถหยุดยาได้เอง	60.00	100.00
10.	เมื่อมีอาการผิดปกติ ต้องการขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน โทรหา 1669 (หน่วยแพทย์ฉุกเฉิน)	90.00	100.00

เมื่อพิจารณาระดับความรู้หลังให้สุศึกษาโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน จำแนกตามระดับความรู้ก่อนและหลังการให้สุขศึกษา

ระดับความรู้	ก่อน		หลัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปานกลาง (6 - 7 คะแนน)	6	60.00		
สูง (8 - 10 คะแนน)	4	40.00	10	100
รวม	10	100.00	10	100
$\bar{X} = 7.70$ S.D. = 2.26 Min = 3 Max = 10 $\bar{X} = 10.00$ S.D. = 0.00 Min = 10 Max = 10				

3. การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการให้สุขศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการให้สุขศึกษา เท่ากับ 7.70 ($\bar{X} = 7.70$, S.D. = 2.26) และหลังการให้สุขศึกษา เท่ากับ 10.00 ($\bar{X} = 10$, S.D. = 0.00) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังการให้สุขศึกษา เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนและหลังการให้สุขศึกษา

ความรู้	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ก่อนการให้สุขศึกษา	7.70	2.26	- 3.21	0.00
หลังการให้สุขศึกษา	10.00	0.00		

4. การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน

ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ การรับประทานยาตามขนาดยาที่แพทย์สั่ง เช่น แพทย์สั่ง รับประทานยา ครั้งละ 1 เม็ด ท่านก็รับประทานยา 1 เม็ด ทุกวันอย่างต่อเนื่องและการมาตามแพทย์นัด ร้อยละ 80 รองลงมา คือ ภายใน 1 เดือน/สัปดาห์ เคยลิ้ม รับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง ร้อยละ 40 ผู้ป่วยเบาหวานมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ ต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ ยาตอง วิสกี้ บรันดี ไวน์ ในปริมาณมาก และดื่มสุราทุกครั้งเมื่อชีวิตประสบปัญหาเครียด ร้อยละ 90 รองลงมา คือ ท่านออกกำลังกายระดับหนัก คือ ออกจนท่านรู้สึก เหนื่อย มาก โดยหายใจแรงหรือหอบ ไม่สามารถพูดคุยได้จบประโยค เช่น แอโรบิก วิ่ง เล่นฟุตบอล นานครั้งละ 20 นาที จำนวน 3 วันต่อ สัปดาห์และมีการใช้สารเสพติด (สูบบุหรี่/ยาสูบ, เสพกัญชา, น้ำกระท่อม, ยาบ้า) ร้อยละ 80. ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันจำแนกตามการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันรายข้อ

ข้อคำถาม	ปฏิบัติเป็นประจำ (5 วัน ขึ้นไป)	ปฏิบัติบางครั้ง (2 - 4 วัน/สัปดาห์)	ไม่ปฏิบัติเลย (≤ 1 วัน/สัปดาห์)
ด้านการบริโภคอาหาร			
1. ท่านรับประทานผักและผลไม้ (บลูเบอร์รี่, ราสเบอร์รี่, องุ่น น้อยกว่าครึ่ง กิโลกรัมหรือน้อยกว่า 5 กำมือต่อวัน	10.00	60.00	30.00
2. ท่านรับประทานผลไม้รสหวาน เช่น ลำไย ทุเรียน ขนุน องุ่น น้อยกว่ามะม่วงสุก เงาะหรืออื่น ๆ	60.00	40.00	0.00

ตารางที่ 5 ร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันจำแนกตามการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันรายข้อ (ต่อ)

ข้อคำถาม	ปฏิบัติเป็นประจำ (5 วัน ขึ้นไป)	ปฏิบัติบางครั้ง (2 - 4 วัน/ สัปดาห์)	ไม่ปฏิบัติเลย (≤ 1 วัน/ สัปดาห์)
3. ทานดื่มเครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เช่น น้ำอัดลม น้ำผลไม้สำเร็จรูป น้ำหวาน ชานม กาแฟหรืออื่น ๆ	40.00	30.00	30.00
4. ทานรับประทานเนื้อสัตว์ที่มีไขมันสูง เช่น เนื้อหมูติดมัน หมูสามชั้น หนังไก่ คอหมูย่าง เครื่องในสัตว์ หอย ปลาหมึก หรืออื่น ๆ	30.00	70.00	0.00
5. ทานรับประทานอาหารที่ปรุงด้วยกะทิที่เคี้ยวแตกมัน เช่น แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงคั่ว หรืออื่น ๆ	30.00	60.00	10.00
6. ในการรับประทานอาหารเช้าแต่ละมื้อ ทานเติมน้ำปลา/เกลือ/น้ำปลาพริก/ซีอิ้ว/ซอสมะเขือเทศและซอสอื่น ๆ เพิ่ม	10.00	70.00	20.00
ด้านการรับประทานยา			
7. ทานรับประทานยาตามขนาดยาที่แพทย์สั่ง เช่น แพทย์สั่ง รับประทานยาครั้งละ 1 เม็ด ทานก็รับประทานยา 1 เม็ด ทุกวันอย่างต่อเนื่อง	80.00	10.00	10.00
8. ภายใน 1 เดือน/สัปดาห์ ทาน เคยลืม รับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง	40.00	20.00	40.00
การมาตรวจตามนัด			
9. ทานมาพบแพทย์ตามนัดทุกครั้ง เช่น ทานมารับการตรวจตาม วันเวลานัดหมายครั้งต่อไปตามใบนัดของแพทย์	80.00	0.00	20.00
ด้านการออกกำลังกาย			
10. ทานออกกำลังกายระดับหนัก คือ ออกจนท่านรู้สึก เหนื่อย มาก โดยหายใจแรงหรือหอบ ไม่สามารถพูดคุยได้จบประโยค เช่น แอโรบิก วิ่ง เล่นฟุตบอล นานครั้งละ 20 นาที จำนวน 3 วันต่อ สัปดาห์	80.00	20.00	0.00
11. ทานออกกำลังกายระดับปานกลาง คือ ออกจนรู้สึกเหนื่อย พอควร โดยหายใจแรงขึ้นกว่าปกติเล็กน้อย แต่ยังสามารถพูดคุยได้ จบประโยค เช่น ขุดดิน ภูบ้าน ล้างรถ เดินเร็ว ปั่นจักรยาน นานครั้งละ 30 นาที จำนวน 5 วันต่อสัปดาห์	20.00	40.00	40.00
ด้านการสูบบุหรี่/สารเสพติด			
12. ทานสูบบุหรี่/ยาสูบ, เสพกัญชา, น้ำกระท่อม, ยาบ้า	80.00	0.00	20.00
13. ในแต่ละวันท่านได้รับควันบุหรี่ภายในสถานที่ทำงานหรือใน บ้านของท่าน	60.00	10.00	30.00
ด้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์			
14. ทานดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ ยาดอง วิสกี้ บรั่นดี ไวน์ ในปริมาณมาก <u>เพศหญิง</u> คือ การดื่มเบียร์มากกว่า 1 ขวดต่อวัน หรือ เหล้าขาวรับประทาน 2 เป๊กต่อวัน หรือ ดื่มสุรา 3 ฝาต่อวัน <u>เพศชาย</u> คือ การดื่มเบียร์ มากกว่า 2 ขวดต่อวัน หรือ ดื่มเหล้าขาว 4 เป๊กต่อ วัน หรือดื่มสุรา 6 ฝาต่อวัน	90.00	10.00	0.00
ด้านความเครียด			
15. ทานดื่มสุราทุกครั้งเมื่อชีวิตประสบปัญหาเครียด	90.00	0.00	10.00
16. เมื่อไม่สบายใจ ท่านมักจะเก็บตัวอยู่คนเดียว	60.00	10.00	30.00

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน พบว่า มีการปฏิบัติตัวอยู่ในระดับปานกลางและระดับดี ร้อยละ 80 และร้อยละ 20 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน จำแนกตามระดับการปฏิบัติตัว

ระดับการปฏิบัติตัว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ดี (0 - 16 คะแนน)	-	-
ปานกลาง (17 - 30 คะแนน)	8	80.00
ดี (31 - 48 คะแนน)	2	20.00
รวม	10	100.00
$\bar{X} = 28.10$, S.D. = 3.38 , Min = 21.00, Max = 32.00		

5. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ต่อการให้สุศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมของความพึงพอใจด้านการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มอย่างมีความพึงพอใจมาก ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจด้านการรักษาพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
1.	ถ่ายทอดวิธีการสอนและสาธิตเข้าใจง่าย	4.70	0.48	มาก
2.	อุปกรณ์การสอน แผ่นพับ/ภาพพลิกที่เพียงพอ	4.70	0.48	มาก
3.	ระยะเวลาที่เหมาะสมในการให้ความรู้	4.70	0.48	มาก
4.	ในการดูแลตนเองได้ถูกต้อง	4.70	0.48	มาก
5.	ท่านได้รับความรู้จากการสอน	4.70	0.48	มาก
รวม		23.50	2.22	มาก

อภิปรายผล

การศึกษานี้ พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการให้สุศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน โรงพยาบาลเกาะสมุย มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการให้สุศึกษา เท่ากับ 7.70 และหลังการให้สุศึกษา เท่ากับ 10.00 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังการให้สุศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ภัทรสิริ พจมานพงศ์, 2562) การประเมินการปฏิบัติตัวก่อนและหลังการให้สุศึกษาในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ การรับประทานยาตามขนาดยาที่แพทย์สั่ง เช่น แพทย์สั่งรับประทานยา ครั้งละ 1 เม็ด ท่านก็รับประทานยา 1 เม็ด ทุกวันอย่างต่อเนื่องและการมาตามแพทย์นัด ร้อยละ 80 รองลงมา คือ ภายใน 1 เดือน/สัปดาห์ เคยลืม รับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง ร้อยละ 40 ผู้ป่วยเบาหวานมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง 2 ลำดับแรก คือ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ ยาตอง วิสกี้ บรันดี ไวน์ ในปริมาณมาก และดื่มสุราทุกครั้งเมื่อชีวิตประสบปัญหาเครียด ร้อยละ 90 รองลงมา คือ ท่านออกกำลังกายระดับหนัก คือ ออกจันทันรู้สึกเหนื่อยมาก โดยหายใจแรงหรือหอบ ไม่สามารถพูดคุยได้จบประโยค เช่น แอโรบิค วิ่ง เล่นฟุตบอล นานครั้งละ 20 นาที จำนวน 3 วันต่อ สัปดาห์และมีการใช้สารเสพติด (สูบบุหรี่/ยาสูบ, เสพกัญชา, น้ำกระท่อม, ยาบ้า) ร้อยละ 80 และการประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันต่อการให้สุศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมของความพึงพอใจด้านการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มอย่างมีความพึงพอใจมาก

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราพร มณีพราย ได้ทำการวิจัย เรื่องผลของโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรังในระยะเปลี่ยนผ่าน ต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดซ้ำ (จิราพร มณีพราย, 2563) วิธีดำเนินการวิจัยตัวอย่างคือผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรังที่ได้รับการรักษาที่คลินิกโรคหัวใจ โรงพยาบาลกำแพงเพชร มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 77 ราย กลุ่มตัวอย่างทุกคนได้รับโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรังในระยะเปลี่ยนผ่านที่พัฒนาจากแนวคิดการเปลี่ยนผ่านของเมลิสและคณะ โดยทำการประเมินพฤติกรรมดูแลสุขภาพ ก่อนเริ่มโปรแกรม หลังเข้าโปรแกรม 6 เดือน และระยะติดตามผล 1 ปี ประเมินโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ผลการวิจัย ผู้ป่วยที่เข้าโปรแกรมมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพดีขึ้น ทั้งการปฏิบัติตัวเพื่อการรักษา : การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการอารมณ์ และการสูบบุหรี่แตกต่างกันระหว่างก่อนเริ่มโปรแกรม หลังเข้าโปรแกรม 6 เดือน และระยะติดตามผล 1 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p = .000$; $p.000$; $p.000$ ตามลำดับ รวมถึงมีโอกาสรiskต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดซ้ำลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$)

สอดคล้องกับผลการศึกษาของนักพญช ยาวะโนภาส ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วย ภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลระหว่าง เมษายน ถึง มิถุนายน 2561 วิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พอยท์ไบซีเรียล (นักพญช ยาวะโนภาส, 2561) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันมีพฤติกรรมดูแลตนเองใน ระดับสูง คะแนนเฉลี่ย 60.74 (S.D. = 5.14) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ได้แก่ เพศ ($rpb = 0.247$, $p < 0.01$) ความเชื่อด้านสุขภาพ ($r = 0.185$, $p < 0.01$) ระยะเวลาการเจ็บป่วย ($r = 0.151$, $p < 0.05$) และการสนับสนุนทางสังคม ($r = 0.145$, $p < 0.05$)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีระดับความรู้หลังให้สุขศึกษา โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 เมื่อเปรียบเทียบความรู้ การปฏิบัติ ก่อนและหลังให้สุขศึกษาในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน พบว่า ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการให้สุขศึกษา เท่ากับ 7.70 (S.D. = 2.26) และหลังการให้สุขศึกษา เท่ากับ 10.00 (S.D. = 0.00) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังการให้สุขศึกษา เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษานี้จะเห็นได้ว่า ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ยังขาดความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน แล้วเมื่อมีอาการฉุกเฉิน เจ็บหน้าอก ไม่รีบมารับการรักษา และการปฏิบัติตัวหยุดยาเอง ซึ่งไม่ถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมีการจัดอบรม ให้ความรู้เพิ่มเติม โดยเน้นเนื้อหา เรื่องความตระหนักถึงปัจจัยเสี่ยง ความรู้เกี่ยวกับอาการ และอาการแสดง รวมถึงการรักษาโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน ในกลุ่มผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน 2) ควรมีการจัดทำสื่อให้ความรู้ เช่น แผ่นพับ สติกเกอร์ เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างความตระหนักในการสังเกตลักษณะอาการของโรค ให้แก่คนใกล้ชิดของผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เสงี่ยม. (2560). มาตรฐานการรักษาผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน. กรุงเทพมหานคร: สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- เครือข่ายโรคหัวใจและหลอดเลือดจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2565). โรคกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลันชนิด STEMI ปีงบประมาณ 2565. สุราษฎร์ธานี: สำนักงาน สาธารณสุข จังหวัด สุราษฎร์ธานี.
- จิราพร มณีพราย. (2563). ผลของโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคหัวใจขาดเลือดเรื้อรังในระยะเปลี่ยนผ่านต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดซ้ำ. วารสารสภาการพยาบาล, 35(2), 15-31.
- นัฏพงษ์ ยาวะโนภาส. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยภาวะหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(3), 331-352.
- ภัทรสิริ พจมานพงศ์. (2562). นิพนธ์ต้นฉบับการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพหัวใจผู้ป่วยสูงอายุกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดหลังการขยายหลอดเลือดหัวใจในระยะ ผู้ป่วยนอก. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 2(1), 63-72.
- โรงพยาบาลเกาะสมุย. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดเฉียบพลันที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเกาะสมุย. สุราษฎร์ธานี: โรงพยาบาลเกาะสมุย.
- World heart federation. (2021). site:world-heart-federation.org. Retrieved March 10, 2022, from <https://world-heart-federation.org/world-heart-day/about-whd/world-heart-day-2021>

การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันระบบจัดการธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่*

DEVELOPMENT OF MOBILE APPLICATION FOR MANAGEMENT OF
GARBAGE BANK IN THE NEW NORMAL SOCIETYกฤษณ์ แก้วย่อง¹, ชุติวรรณ บุญอาชาทอง¹, แทนทัศน์ เพ็ญขุนทด¹, สายสุดา ปันตระกูล^{1*}, ทิพย์วรรณ บุญยาภรณ์²

Phuripoj Kaewyong, Chutiwan Boonarchatong, Tantsu Peikkoontod, Saisuda Pantrakool, Tippawan Boonyaporn

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Suan Dusit University, Bangkok, Thailand

²หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง ประเทศไทย

Nursing Science Program, Boromarajonani College of Nursing, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: saisuda_pan@dusit.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ และเพื่อประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) การวางแผนระบบ การวิเคราะห์และออกแบบระบบ และ 2) การปรับใช้ระบบและการประเมินและบำรุงรักษา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารโครงการธนาคารขยะ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนสวนอ้อยและมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และสมาชิกของธนาคารขยะ จำนวน 241 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินประสิทธิภาพระบบสนับสนุนการบริหารธนาคารขยะอัตโนมัติในสังคมปกติวิถีใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการธนาคารขยะ การออกแบบระบบให้สามารถรองรับกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาระบบ ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ การออกแบบระบบประกอบด้วย การให้ความรู้ การคัดแยกขยะ การชั่งน้ำหนัก การคิดราคา การสะสมยอดขยะ และการแลกรางวัล การประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ พบว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมต้นแบบโดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความง่ายของการใช้งานโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือของการประมวลผลของระบบ ด้านความตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ และด้านประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของระบบตามลำดับ

คำสำคัญ: การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน, การจัดการขยะ, ธนาคารขยะ, สังคมปกติวิถีใหม่, โปรแกรมประยุกต์

Abstract

The purposes of this research were aimed 1) To develop a mobile application to support the management of an automated garbage bank in a new normal society and 2) To evaluate the efficiency of an automatic garbage bank management support system in a new normal society with a mobile application. The research was divided into 2 phases: 1) System planning, system

* Received December 11, 2023; Revised January 7, 2024; Accepted January 11, 2024

analysis, and design. The sample group was 241 people including the manager and the related people around Suan Aoi Community, and member of the garbage bank. The research instruments consisted of an interview form for the waste bank operation process, problems, obstacles, factors that support success, and the questionnaires of the automatic waste bank management support system in a new normal society efficiency evaluation. Four main statistical analysis methods were employed in data analysis: percentages, means, standard deviations, and content analysis. The results found that the appropriate system for supporting garbage bank management in a new normal society should be designed to be able to support the following activities: 6 Module include providing knowledge about waste separation, notification of garbage prices and mobile unit's calendar, weighing and recording data, calculating prices, accumulating waste values, and reward redemption. The newly developed system's performance evaluation was found that overall users' opinions had an average at high level. When considered in each aspect, it was found that the appropriate with the user-friendly interface designed, the user need, and the reliability of the system and processing.

Keywords: Development of Mobile Application, Garbage Management, Garbage Banks, New Normal Society, Application Program

บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันประเทศไทยมีปริมาณขยะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ที่ผ่านมามีภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยใช้หลัก 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle เพื่อลดปริมาณขยะสะสมและปัญหาสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2564) ธนาคารขยะรีไซเคิลจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่หน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งขึ้นทั้งในโรงเรียนและชุมชนต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปริมาณขยะสะสม และสอดคล้องกับนโยบายการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) ในการกำจัดขยะมูลฝอยในสถาบันการศึกษา องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐบาล

ธนาคารขยะเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการขยะอย่างยั่งยืนตามแนวทางปฏิบัติและกลยุทธ์เป้าหมายของประเทศ มีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือกำจัด ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการมีส่วนร่วมของชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) การจัดการเกี่ยวกับโครงการธนาคารขยะมีการศึกษาวิจัยจำนวนมาก ได้แก่ การศึกษาโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล พบว่า ผู้ใช้งานมีความสนใจที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของธนาคารขยะรีไซเคิลและให้ความเห็นว่าควรมีบริการอย่างน้อยเดือนละครั้งและสนับสนุนในด้านภาษีและอุปกรณ์ใส่ขยะ รวมถึงเสนอแนะให้มีการส่งเสริมและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ด้านการจัดการขยะให้มากขึ้น (พรทวี กองร้อย และคณะ, 2564) อีกทั้งการศึกษายทเรียนเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารขยะ ความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่และการบริหารงานและศักยภาพของ องค์กร และปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชน การมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านความรู้ ความสามารถ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านแรงจูงใจ การมีจิตอาสา การนำหลัก 3R (Reduce - Reuse - Recycle) มาใช้บริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (นิชนันท์ ปฏิทัศน์, 2561) และการพัฒนาแอปพลิเคชันการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของคนในยุคปัจจุบัน (จิรายุ ธรรมรินทร์ และคณะ, 2560)

สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่จะมีปริมาณขยะเป็นจำนวนมากที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคลากร นักเรียน นักศึกษาและบุคคลทั่วไป การจัดการแก้ไขปัญหาขยะในองค์กรมีหลายวิธีการ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีการทำโครงการธนาคารพลาสติกเพื่อณรงค์การคัดแยกขยะรีไซเคิลในองค์กรและชุมชนรอบ ๆ โดยจัดวางถังขยะแต่ละประเภทตามจุดบริการ และได้มีการนำขยะไปจัดการโดยแม่บ้านและฝ่ายอาคารสถานที่เพื่อทำการคัดแยกและรวบรวมขยะไปบริจาคให้กับองค์กรแปรรูปขยะรีไซเคิล (ศูนย์สิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2565) แต่การจัดการขยะในปัจจุบันยังขาดระบบการขายขยะที่บุคลากรและนักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการนำมูลค่าจากขยะไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะโดยการนำขั้นตอนการพัฒนาแบบ (System Development Life Cycle : SDLC) ในรูปแบบน้ำตก (Waterfall Model) เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ โดยนำหลักการการวางแผนระบบ การวิเคราะห์ปัญหาของการจัดการขยะแบบเดิม เพื่อพัฒนาระบบโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะพัฒนาบนระบบ Android และ IOS ที่ช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินงานจัดการขยะ ผู้ใช้งานการมีส่วนร่วมในการจัดการคัดแยกขยะ การฝากและการขายขยะรีไซเคิลผ่านแอปพลิเคชันทำได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว และยังเป็นส่งเสริมให้เกิดการนำขยะไปใช้ประโยชน์และเกิดเครือข่ายของธุรกิจการซื้อขายวัสดุรีไซเคิลอย่างเป็นระบบต่อไป มหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีนโยบายการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการกำจัดขยะมูลฝอย และขยะอันตราย การสนับสนุนให้มีการทิ้งขยะให้ถูกประเภทของถังขยะ ที่ทางมหาวิทยาลัยได้วางถังขยะในจุดต่าง ๆ ไว้ให้บริการสำหรับนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย และธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นอีกวิธีการหนึ่งในแก้ปัญหาการจัดการขยะ การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในสังคมปกติวิถีใหม่เป็นอีกแนวทางที่สำคัญในการคัดแยกขยะ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ โดยแอปพลิเคชันได้พัฒนาคิดค้นขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการข้อมูลขยะ โดยมีการรับซื้อขยะรีไซเคิลผ่านระบบแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนเพื่อฝากขายขยะและสนับสนุนให้นักศึกษา บุคลากร และชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะรีไซเคิลและสามารถจัดการขยะให้มีระบบมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาต้นแบบโปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ รูปแบบการวิจัยประยุกต์ (Applied research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - Information) จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้บริหารโครงการธนาคารขยะ จำนวน 2 คน
 - 1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนสวนอ้อยและมหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 2 คน
 - 1.3 สมาชิกของธนาคารขยะ จำนวน 237 คน (ศูนย์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2565)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานธนาคารขยะ ปัญหา อุปสรรค สิ่งสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ จำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ อายุ ที่อยู่ สถานที่ทำงาน

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานของธนาคารขยะ

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค สิ่งสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จของธนาคารขยะ

2.2 โปรแกรม AppSheet ใช้สำหรับการสร้างและพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน

2.3 แบบประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ จำนวน 2 ตอน

ตอนที่ 1 ประเมินของผู้ใช้ ได้แก่ ผู้จัดการ สมาชิกธนาคารขยะ และประชาชน

ตอนที่ 2 โปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ด้านความน่าเชื่อถือของระบบการประมวลผลข้อมูล ด้านประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของระบบ และด้านความง่ายของการใช้งานโปรแกรม

3. การพัฒนาระบบ โปรแกรมประยุกต์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การวางแผนระบบ การวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การทดสอบและปรับใช้ระบบ และการบำรุงรักษา (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การวางแผนระบบ จากการวิเคราะห์ระบบเดิมในปัจจุบันมีปัญหาดังนี้ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต มีการทำโครงการลดคัดแยกขยะ แบ่งประเภทถังขยะ โดยมีการทิ้งผ่านถังขยะแต่ละประเภทที่ทางมหาวิทยาลัยได้เตรียมไว้สำหรับนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย และได้มีการนำขยะไปจัดการผ่านแม่บ้านที่นำขยะไปขายต่อ แต่การจัดการขยะไม่มีระบบในการขายและบุคคลในมหาวิทยาลัยไม่ได้มีส่วนร่วมในการได้รับรายได้

3.2 การวิเคราะห์ระบบ ระบบโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะได้พัฒนาเพื่อช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินงาน การให้ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ การแจ้งราคาขยะและปฏิทินการออกหน่วยเคลื่อนที่ล่วงหน้า การชั่งน้ำหนักและการบันทึกข้อมูล การคำนวณราคา การสะสมยอดมูลค่าขยะ การประเมินคาร์บอนเครดิต การแลกเปลี่ยนรางวัล การลดการสัมผัส และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในภายหลัง โดยการพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบแอปพลิเคชัน

การวิเคราะห์ระบบจากแผนภาพบริบท (Context Diagram) ของระบบเดิมการพัฒนาระบบจัดการธนาคารขยะ มีขั้นตอน คือ นักศึกษาและบุคลากรคัดแยกขยะและนำไปทิ้งในถังขยะ การจัดการขยะ และแม่บ้านนำขยะไปขาย

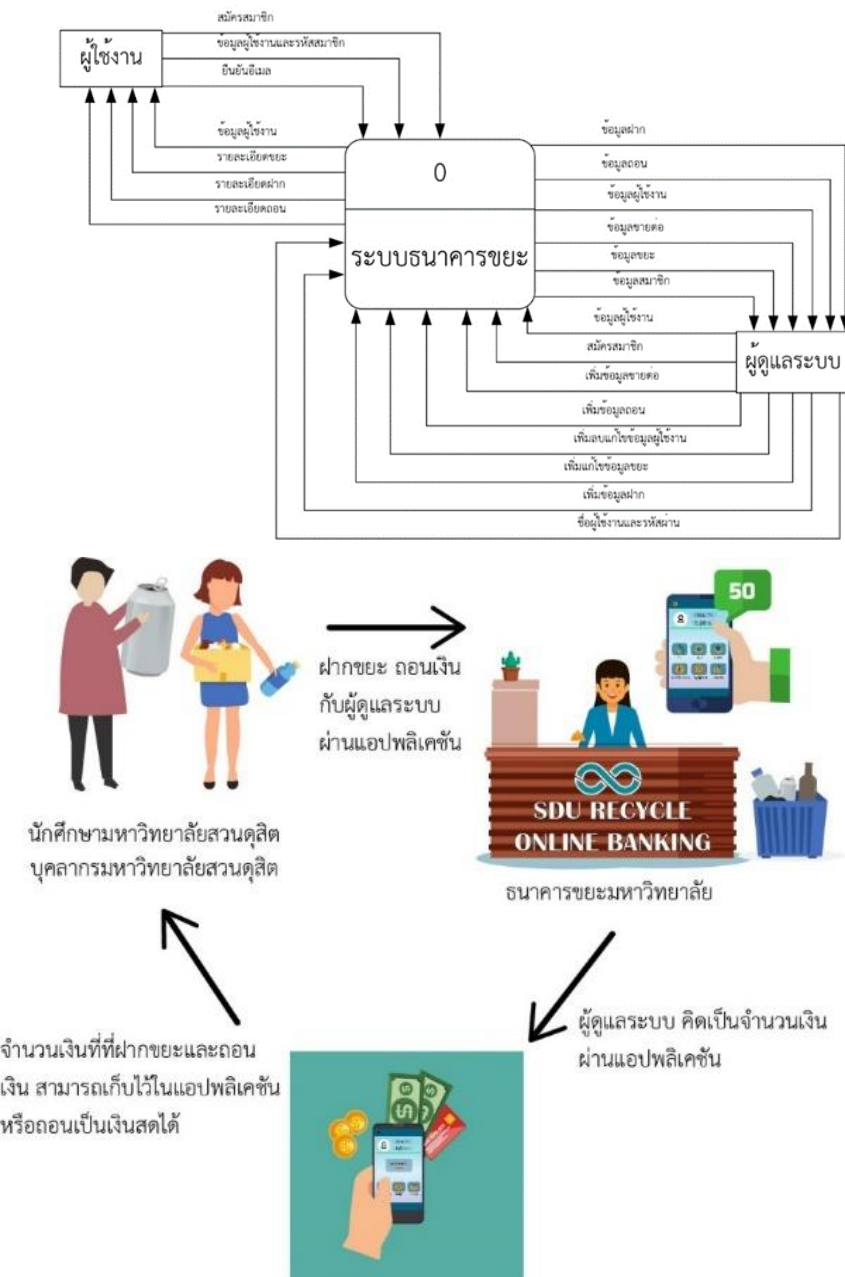

ภาพที่ 1 Context Diagram ของงานระบบเดิม

3.3 การออกแบบระบบ ขั้นตอนการออกแบบเพื่อพัฒนาระบบธนาคารขยะในมหาวิทยาลัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย การนำขยะมาฝากธนาคารขยะ ผ่านแอปพลิเคชันเพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะรีไซเคิลแล้วนำไปขายซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายธุรกิจการซื้อขายวัสดุรีไซเคิลอย่างจริงจัง จากนั้นนำมาเขียน แผนภาพบริบท (Context Diagram) แผนการภาพไหลเวียนของข้อมูล (Data Flow Diagram) แผนภาพความสัมพันธ์ข้อมูล (ER - Diagram) และส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface) เพื่อแสดงขั้นตอนการทำงานดังนี้

3.3.1 แผนภาพบริบทของงานระบบใหม่

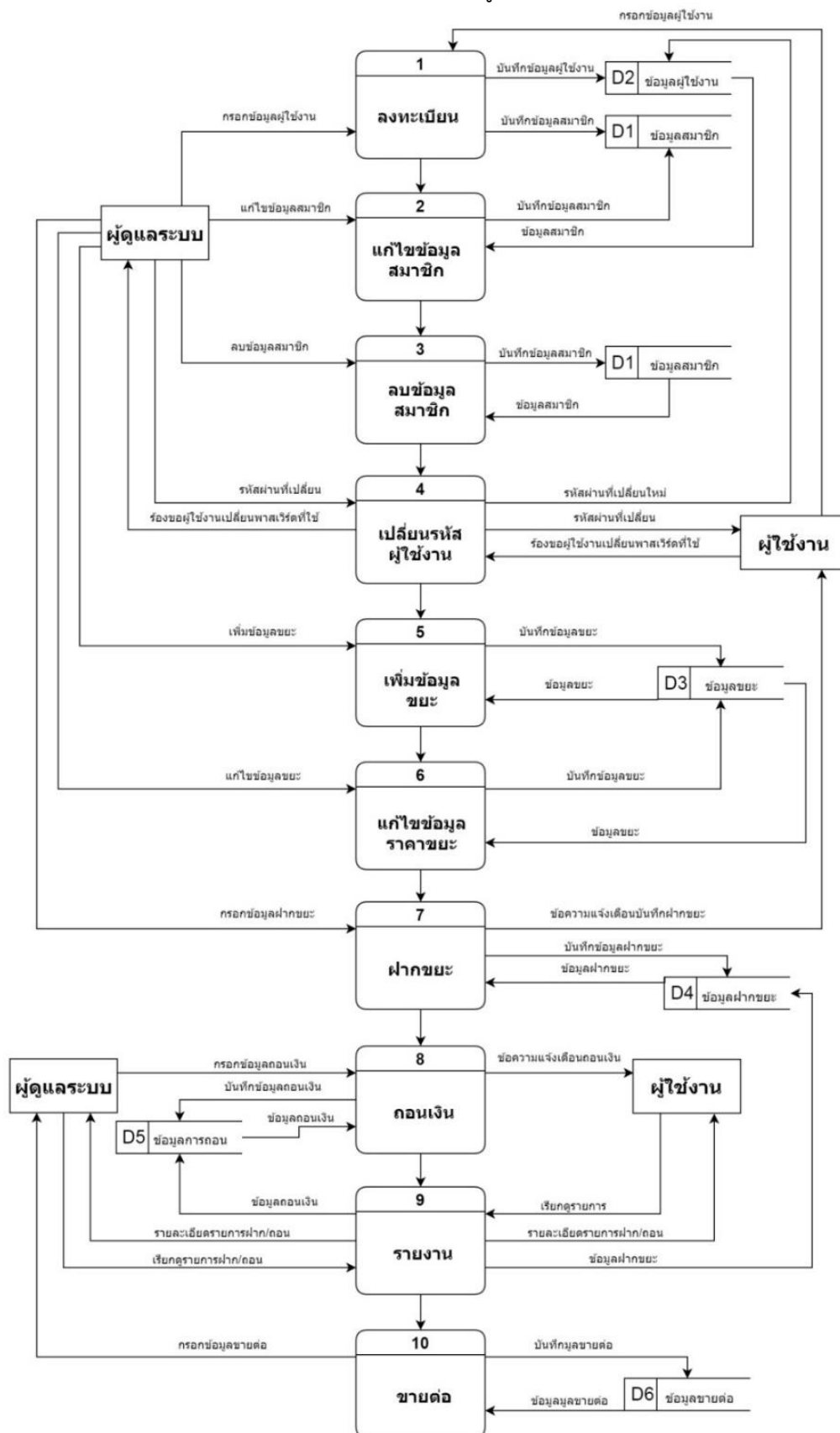
Context Diagram ระบบธนาคารขยะ

ภาพที่ 2 Context Diagram ของงานระบบใหม่

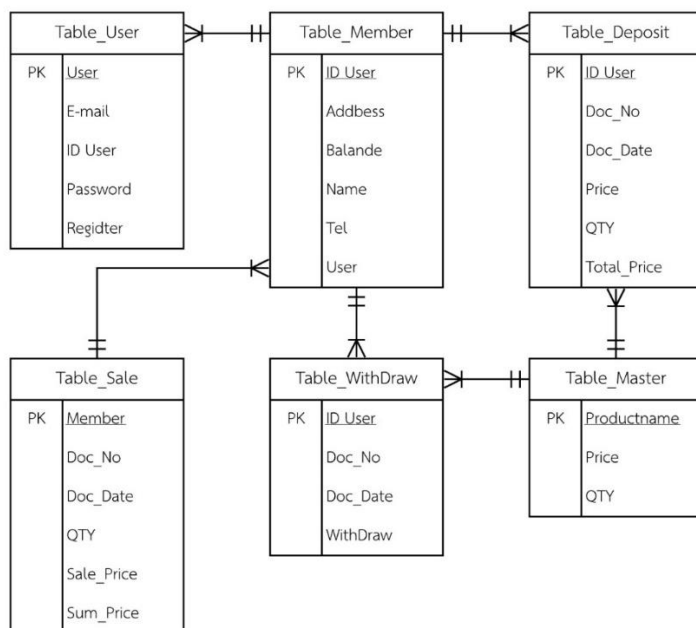

3.3.2 แผนการภาพไหลเวียนของข้อมูล

ภาพที่ 3 Data Flow Diagram Level 0

3.3.3 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ภาพที่ 4 ER - Diagram

3.3.4 ส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface) การออกแบบเข้าสู่ระบบ หน้าต่างแรกที่ปรากฏคือ ยินดีต้อนรับเข้าสู่ระบบ

ภาพที่ 5 การออกแบบหน้าระบบ

3.4 การทดสอบและปรับใช้ระบบ ในการทดสอบการทำงานของระบบผ่านโทรศัพท์มือถือทั้งระบบ Android และ iOS และประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้งานและวัดผลการทำงานภาพของแอปพลิเคชัน ความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นนำมาประเมินข้อเสนอแนะ วิเคราะห์และปรับปรุง พัฒนาระบบแอปพลิเคชัน

3.5 การบำรุงรักษา เมื่อทดลองใช้แอปพลิเคชันมีการใช้ไประยะหนึ่ง อาจพบปัญหาหรือเกิดข้อผิดพลาด จึงนำข้อผิดพลาดมาแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องทันกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4.1 จัดทำจดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงประธานชุมชนและผู้บริหารธนาคารขยะ

4.2 นัดหมายวันเวลาและสถานที่ เพื่อขอสัมภาษณ์ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม - 30 พฤศจิกายน 2566

4.3 คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่นัดหมาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการถดถอยผลการวิเคราะห์ข้อมูล พิจารณาค่าเฉลี่ยเลขคณิตตามเกณฑ์จุดกลาง (Midpoint) ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

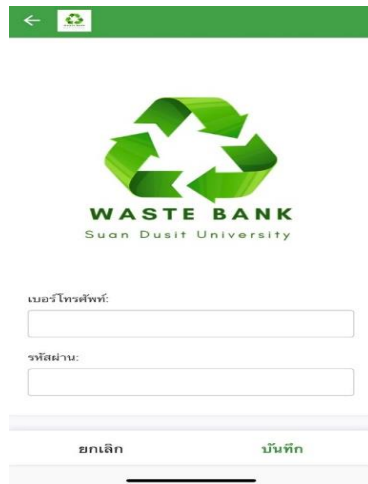
ค่าเฉลี่ย 0.51 - 1.50 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุป รวบรวม เรียบเรียง จัดคำตอบต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง พรรณนาลงข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้จัดการและสมาชิกธนาคารขยะและประชาชนในชุมชนที่มีการทำธนาคารขยะเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลของระบบเดิมที่มีการดำเนินการเก็บข้อมูลในรูปแบบแฟ้มเอกสารเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น พบว่า การออกแบบโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะได้พัฒนาเพื่อช่วยลดขั้นตอนในการดำเนินงาน การให้ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ การแจ้งราคาขยะและปฏิทินการออกหน่วยเคลื่อนที่ล่วงหน้า การชั่งน้ำหนักและการบันทึกข้อมูล การคำนวณราคา การสะสมยอดมูลค่าขยะ การประเมินคาร์บอนเครดิต การแลกรางวัล การลดการสัมผัส และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในภายหลัง โดยการพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบแอปพลิเคชันที่รองรับได้ทุกระบบปฏิบัติการ

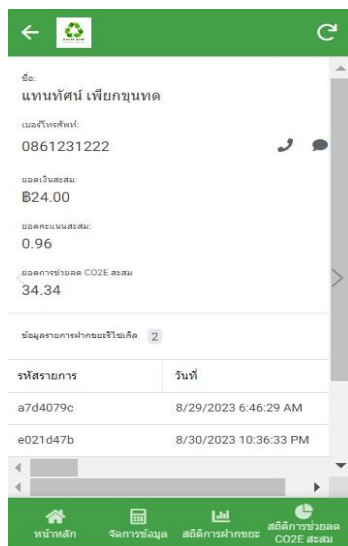
นอกจากนั้น จึงออกแบบให้ระบบสามารถเข้าถึงโดยผู้ใช้งานแตกต่างกัน 2 ประเภทตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใช้ได้แก่ ผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งาน ดังหน้าจอโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ

การเข้าสู่ระบบ

รายการ

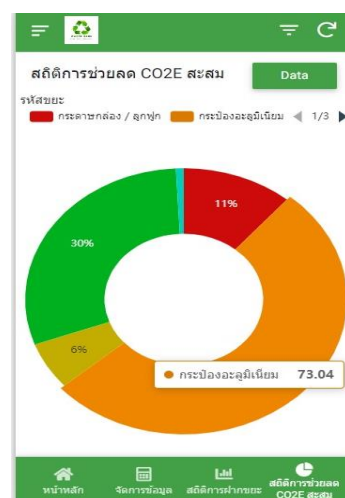
ระบบฝากขยะ

ปฏิทินการออกหน่วยธนาคารเคลื่อนที่

สถิติการฝากขยะ

สถิติคาร์บอนเครดิต

ภาพที่ 6 โปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ

จากภาพที่ 6 โปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ การออกแบบระบบประกอบด้วย การให้ความรู้ การคัดแยกขยะ การชั่งน้ำหนัก การคิดราคา การสะสมยอดขยะ และการแลกรางวัล โดยมีรายละเอียดการทำงาน ดังนี้

1.1 การเข้าสู่ระบบ เมื่อเข้าสู่ระบบ หน้าต่างแรกที่ปรากฏ คือ ยินดีต้อนรับเข้าสู่ระบบ ก่อนเข้าใช้งานระบบทุกครั้ง ผู้ใช้งานต้องคลิกที่ยินดีต้อนรับเข้าสู่ระบบเพื่อเข้าสู่ระบบ (กรณีมีชื่อ ผู้ใช้งานแล้ว) หรือลงทะเบียนเพื่อยืนยันการใช้งานบนแอปพลิเคชัน และการเปลี่ยนรหัสผ่าน

1.2 การทำรายการ ประกอบด้วย การฝากขยะผ่านระบบ การกรอกจำนวนน้ำหนักขยะ และเมื่อกดบันทึกข้อมูลยอดรวมจะแสดงผ่านหน้าจอผู้ใช้งาน การทำรายการถอนเงิน โดยระบบจะคำนวณยอดเงินคงเหลือ อัตโนมัติและเมื่อผู้ดูแลระบบกดยืนยันข้อมูลจะทำการปรับปรุงยอดคงเหลือและสามารถตรวจสอบได้ที่หน้าจอข้อมูลของผู้ใช้งาน

1.3 ระบบการฝากขยะ แสดงหน้าจอบัญชีผู้ใช้งาน ระบบแสดงข้อมูลชื่อ ที่อยู่ เบอร์ โทรศัพท์ อีเมล อราคาขยะ ระบบแสดงข้อมูลราคาขยะต่อวัน

1.4 ปฏิทินการออกหน่วยธนาคารเคลื่อนที่ โดยผู้ดูแลระบบจะวางแผนการ ออกหน่วยเคลื่อนที่และบันทึกข้อมูลในระบบล่วงหน้าเพื่อให้ผู้นำชุมชนและผู้ใช้งานตรวจสอบและ ทราบกำหนดการจากหน้าจอระบบของผู้ใช้

1.5 สถิติการฝากขยะ ระบบจะนำข้อมูลประวัติการฝากขยะจากสมาชิกทั้งหมดมาประมวลผลเป็นรายงานสรุป สถิติการฝากขยะของสมาชิกรายบุคคล และข้อมูลในภาพรวมทั้งหมดของชุมชน เพื่อผู้บริหารชุมชน นำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการ

1.6 สถิติค่าคาร์บอนเครดิต ผู้ดูแลระบบจะนำเข้าข้อมูลจำนวนค่าคาร์บอนเครดิต ของรางวัลประจำเดือน โดยสามารถเรียกดูข้อมูลจากหน้าจอ ของผู้ใช้งานและผู้ดูแลระบบ

2. การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ พบว่า ผู้จัดการและสมาชิกธนาคารขยะและประชาชนในชุมชนประเมินประสิทธิภาพของระบบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ ด้านความน่าเชื่อถือของระบบประมวลผลข้อมูล ด้านประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของระบบ ด้านความง่ายการใช้งานโปรแกรม รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะ

การประเมินประสิทธิภาพการใช้งานโปรแกรม	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านประสิทธิภาพการทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้	4.35	0.58	มาก
2. ด้านความน่าเชื่อถือของระบบการประมวลผลข้อมูล	4.32	0.65	มาก
3. ด้านประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของระบบ	4.15	0.72	มาก
4. ด้านความง่ายของการใช้งานโปรแกรม	4.43	0.59	มาก
รวม	4.35	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมผู้ใช้งานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ด้านประสิทธิภาพของโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในภาพรวมที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ มีค่าเฉลี่ย 4.35 (S.D. = 0.62) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความง่ายของการใช้งานโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.43 (S.D. = 0.59) มีระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือของการประมวลผลของระบบมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 (S.D. = 0.65) ระดับมาก

ด้านความตรงต่อความต้องการของผู้ใช้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D. = 0.58) ระดับมาก และด้านประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของระบบมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.15 (S.D. = 0.72) ระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.1 ระบบที่พัฒนาขึ้นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการลดระยะเวลาและลดขั้นตอนการรับฝากขยะ การคัดแยกขยะรีไซเคิล และลดการสัมผัสของพนักงาน

3.2 ระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ได้จริง

อภิปรายผล

การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแสดงหน้าแอปพลิเคชันติดต่อกับผู้ใช้งานทุกสถานะ สามารถเข้าใช้งานได้ และส่วนของผู้ดูแลระบบสามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข ตรวจสอบข้อมูลและจัดการฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลผู้ใช้งาน ข้อมูลฝากขยะ ข้อมูลถอนเงิน ตัวแอปพลิเคชันการจัดการขยะ การออกแบบหน้าจอแอปพลิเคชันการจัดการขยะ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเหมาะสมของระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการพัฒนาโปรแกรมระบบธนาคารขยะรีไซเคิลออนไลน์ (จิรายุ ธรวรินทร์ และคณะ, 2560) ที่สามารถช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้ถูกต้องแม่นยำ และบริหารจัดการสร้างฐานข้อมูลการคัดแยกขยะในระดับชุมชนให้เป็นระบบเอื้อในการต่อยอดสู่งานวิจัยของหลากหลายสาขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาการส่งเสริมการจัดการธนาคารขยะสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โครงการธนาคารขยะรีไซเคิลเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการขยะมูลฝอยและส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยโดยมีวัตถุประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชน ประยูร วงศ์จันทร์ อีกรังยังมีการศึกษาของ 3R Reduce Reuse และ Recycle มาใช้บริหารจัดการขยะมูลฝอยที่สามารถนำไปปฏิบัติจนสามารถลดปริมาณขยะต้นทาง และเพิ่มมูลค่าที่สร้างรายได้ให้กับคนในองค์กรและชุมชน อีกรังยังมีสามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลง ด้วยการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (ประยูร วงศ์จันทร์, 2559)

ผลการพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ สามารถจัดการข้อมูลธนาคารขยะ มีระบบสมัครสมาชิก ฝากขยะ ถอนเงิน และสะดวกต่อการใช้งาน และยังช่วยคัดแยกขยะและนำมาใช้ได้จริง โดยการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจระดับมากในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความง่ายของการใช้งานโปรแกรม ที่สามารถตอบสนองความต้องการใช้งานของกลุ่มผู้ใช้ระบบตามเป้าหมายของการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันระบบจัดการธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาและบุคลากร ในการนำขยะมาฝากธนาคารขยะผ่านแอปพลิเคชันและเกิดการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะรีไซเคิล อีกรังยังมีสอดคล้องกับการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการจัดการข้อมูลธนาคารขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมหาโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน (พัชรภรณ์ หงษ์สืบสอง และคณะ, 2564) มีการทำงานออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ ระบบจัดการข้อมูลสมาชิก ระบบรับซื้อ - ขายขยะ ระบบบริหารจัดการขยะ และระบบการแสดงผลรายงาน เป็นระบบที่สามารถทำงานได้ในทุกแพลตฟอร์มและไม่จำกัดอุปกรณ์ เพิ่มความสะดวกให้แก่คณะกรรมการของชุมชนในด้านการจัดเก็บข้อมูล และทำให้การเก็บข้อมูลเป็นระบบมากเป็นยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ การออกแบบระบบประกอบด้วย การให้ความรู้ การคัดแยกขยะ การชั่งน้ำหนัก การคิดราคา การสะสมยอดขยะ และการแลกรางวัล ระบบสามารถรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการธนาคารขยะ ในด้านการให้ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ การแจ้งราคาขยะและปฏิทินการออกหน่วยเคลื่อนที่ล่วงหน้า การชั่งน้ำหนักและการบันทึกข้อมูล การคำนวณราคา การสะสมยอดมูลค่าขยะ การประเมินคาร์บอนเครดิต การแลกรางวัล การลดการสัมผัสและสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในภายหลัง และการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมต้นแบบบนอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนขยะในธนาคารขยะในสังคมปกติวิถีใหม่ พบว่า โปรแกรมต้นแบบสามารถนำไปใช้จัดการข้อมูลธนาคารขยะ มีระบบสมัครสมาชิกฝากขยะ ถอนเงิน และสะดวกต่อการใช้งาน และยังช่วยคัดแยกขยะและนำมาใช้ได้จริง และแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไปได้ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 1) ผู้ใช้งานควรใช้ข้อมูลถูกต้องตามความเป็นจริง เช่น ชื่อ - นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทร เป็นต้น และควรมีการเข้าใช้งานระบบอย่างสม่ำเสมอเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่มีและเป็นการอัปเดตใหม่อย่างสม่ำเสมอ และ 2) ควรมีพัฒนาให้ระบบสามารถแลกเปลี่ยนกับร้านค้าหรือบริการอื่น ๆ ได้เพื่อเพิ่มความสามารถในการใช้งานระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). การศึกษาองค์ประกอบขยะมูลฝอย ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย.
- _____. (2565). ปริมาณขยะมูลฝอย ปี 2565. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2566 จาก thaimsw.ped.go.th
- _____. (2565). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570). กรุงเทพมหานคร: กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย.
- จิรายุ ธรรมรินทร์ และคณะ. (2560). แอปพลิเคชันการจัดการขยะมูลฝอย. วารสารโครงการงานวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 3(2), 56-62.
- นิชนันท์ ปฏิทัศน์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้ง และการบริหารจัดการธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลราชสถิตย์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอำนาจทอง. วารสารสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 61(2), 220-230.
- ประยูร วงศ์จันทร์. (2559). การส่งเสริมการจัดการธนาคารขยะ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีสาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2566 จาก <https://he03.tci-thaijo.org/index.php/ech/article/view/647>
- พรทวี กองร้อย และคณะ. (2564). ความรู้ ความต้องการ และความพึงพอใจต่อโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 1(1), 75-85.
- พัชรภรณ์ หงษ์สืบสอง และคณะ. (2564). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการจัดการข้อมูลธนาคารขยะโดยมีส่วนร่วมของชุมชนมหาโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(1), 73-86.
- ศูนย์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2565). โครงการพลาสติกแบงก์. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2566 จาก <http://www.envcenter.dusit.ac.th>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2560). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สถานการณ์สุขภาพช่องปากและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
การดูแลสุขภาพช่องปาก เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่*

ORAL HEALTH STATUS AND FACTORS RELATED TO ORAL HEALTH CARE
BEHAVIORS AMONG GRADE SIX PRIMARY SCHOOL STUDENTS AT
KHAO PHANOM DISTRICT, KRABI PROVINCE

ไกรสร อินภิบาล

Kraisorn Inphiban

โรงพยาบาลเขาพนม กระบี่ ประเทศไทย

Khao Phanom Hospital, Krabi, Thailand

*Corresponding author E-mail: aswer1003@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์สุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก กลุ่มตัวอย่าง คือ 1) นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ จำนวน 254 คน 2) ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ 1) แบบสอบถามนักเรียนและผู้ปกครอง 2) แบบบันทึกข้อมูลการตรวจฟัน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และ Chi - square test ผลการวิจัย พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีฟันแท้ ร้อยละ 50.0 (ผู้ 1 - 2 ผู้ 3 - 4 ผู้ 5 และตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ร้อยละ 27.5, 16.1 และ 6.4 ตามลำดับ) โดยเฉลี่ยฟันแท้ 1.3 ผู้ มีฟันน้ำนม ร้อยละ 51.8 (จากที่มีฟันน้ำนม 83 คน) ลักษณะของฟันผุ เป็นฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 36.2 เป็นโรคปริทันต์ ร้อยละ 32.3 มีคราบจุลินทรีย์ ร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ ยังไม่มีการสูญเสียฟันแท่งก่อนกำหนด มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ ร้อยละ 57.9 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง และสูง ร้อยละ 40.5 และ 1.6 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.05) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก และการสนับสนุนจากครอบครัว ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนดังกล่าว และส่งเสริมให้ผู้ปกครองเด็กช่วยดูแลเด็กให้มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ, สุขภาพช่องปาก, เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

The objectives of this cross-sectional analytical research were to 1) study oral health status, and oral health care behaviors among grade six primary school students at Khao Phanom District, Krabi Province, 2) study factors related to oral health care behaviors. The samples were

* Received January 16, 2024; Revised January 30, 2024; Accepted January 31, 2024

1) 254 students studying in grade six primary school at Khao Phanom District, Krabi Province, 254 parents of students. Research tools in conducting research were 1) questionnaire for students and parents, 2) dental examination data record form. Data were analyzed by descriptive statistic, and chi-square test. The research results found that : grade six primary school students had decayed permanent teeth at 50.0% (1 - 2 teeth, 3 - 4 teeth, and 5 or more teeth, 27.5%, 16.1%, and 6.4%, respectively), on average, 1.3 permanent teeth decay, decayed primary teeth at 51.8% (out of 83 people with primary teeth). Characteristics of tooth decay were early stages of tooth decay at 36.2%. There were 20.1% of plaque. However, there had been no premature loss of permanent teeth. There was a low level of oral care behavior at 57.9%, followed by medium and high levels, 40.5% and 1.6%, respectively. Factors related to oral health care behaviors by statistically significant (p - value < 0.05), includes: knowledge about oral health, perceived benefits of prevention and treatment of oral diseases, receiving information about dental diseases and oral health, and family support. Therefore, should be changed the oral health care behavior and encourage parents of children to help children for correct oral health behaviors.

Keywords: Healthcare Behavior, Oral Health, Grade Six Primary School Students

บทนำ

ปัญหาสุขภาพช่องปาก เป็นปัญหาที่มีความสำคัญในงานสาธารณสุขของประเทศไทย ที่พบได้บ่อย ได้แก่ โรคฟันผุ สภาวะเหงือกอักเสบ และโรคปริทันต์ (นภา สุวรรณพรีรัตน์, 2562) พบเป็นปัญหาอันดับแรกในเด็กวัยเรียน โดยเฉพาะในเด็กนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุสูง และเป็นวัยที่มีฟันแท้ขึ้นมาในช่องปาก (สุระเดช พรหมนต์, 2562) จากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากในเด็กวัยเรียน (อายุ 12 ปี) ของประเทศไทย ปี 2560 พบมีความชุกของโรคฟันผุร้อยละ 52.0 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุ 1.4 ซี่/คน มีการสูญเสียฟันร้อยละ 3.0 ซี่/คน ปัจจัยที่มีผลโดยตรง คือ พฤติกรรมการแปรงฟัน ซึ่งพบว่า ร้อยละของการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันของเด็กอายุ 12 ปี ลดลงจากร้อยละ 53.9 เป็นร้อยละ 44.7 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งที่ผ่านมามีการดื่มน้ำอัดลมทุกวันร้อยละ 13.4 และกินขนมกรุบกรอบทุกวัน ร้อยละ 32.6 เคยปวดฟัน ร้อยละ 36.7 เคยหยุดเรียนเพราะไปทำฟันร้อยละ 12.2 เคยได้รับการตรวจฟันร้อยละ 84.7 เคยได้รับการรักษาฟันและเหงือกร้อยละ 50.8 ทั้งนี้ สถานบริการภาครัฐยังคงเป็นสถานบริการหลักในการไปรับบริการในเด็กอายุ 12 ปี (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย, 2560)

ช่องปากเป็นประตูด้านแรกของสุขภาพ ถ้าสุขภาพช่องปากดีก็จะทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่ดีและมีประโยชน์ เหมาะสมตามหลักโภชนาการ ส่งผลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของร่างกาย (บรรพต โหมงไก่อ, 2560) และเป็นวัยที่มีฟันแท้ขึ้นมาในช่องปาก โดยฟันแท้ที่ขึ้นจะยังไม่แข็งแรงเท่าที่ควร ต้องมีการสะสมของแร่ธาตุอีกไม่ต่ำกว่า 2 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคไปยังอวัยวะอื่นได้ เด็กที่มีฟันผุลุกลามในบริเวณกว้างและมีอัตราการผุที่เร็ว อาจต้องสูญเสียฟันตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งส่งผลต่อการเกิด ความผิดปกติของการสบฟันและการเคี้ยวอาหารของเด็ก และอาจทำให้ฟันกรามแท้ซี่ที่ 1 ขึ้นผิดปกติ (Yaseen, et al., 2011) เกิดกลิ่นปาก อาการเสียวและปวดฟัน ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา บุคลิกภาพและปัญหาทางโภชนาการตามมา (Woodward, et al., 1994) โรคฟันผุในเด็กนั้นมีความสำคัญต่อการเรียงตัวในชุดฟันแท้ด้วย ซึ่งจะส่งผลไปถึงด้านการใช้งาน การทำความสะอาดและความสวยงามของเด็กคนนั้นได้ เกิดความเจ็บ

ปวดทรมาน เคี้ยวอาหารไม่ได้ มีผลกระทบต่อระบบทางเดินอาหารและสภาพจิตใจ จะขัดขวางพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสติปัญญา (กรมอนามัย, 2561)

ปัญหาทางทันตสุขภาพต่าง ๆ มักเกิดจาก พฤติกรรมไม่เหมาะสมของตัวบุคคลเอง เช่น พฤติกรรมการไม่แปรงฟัน การบริโภคอาหารหวานและขนมขบเคี้ยว การไม่ไปพบเจ้าหน้าที่ทันตบุคลากร เป็นต้น แม้ทันตบุคลากรจะทุ่มเทพยายามเพียงใด ก็ไม่สามารถทำให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ยั่งยืนได้ ถ้าไม่สามารถกระตุ้นให้เด็กดูแลอนามัยส่วนบุคคลได้ (Hirunwidchayarat, et al., 2019) การมีพฤติกรรมสุขภาพช่องปากที่ดี เป็นการป้องกันและรักษาให้หายจากโรคในช่องปากทั้งที่อยู่ในสภาวะที่เป็นโรคหรือไม่เป็นก็ได้ (เพิ่มรัตนะ สรรีระเทวิน, และคณะ, 2564) เด็กวัยเรียนหากปล่อยให้มีความผิดปกติในช่องปากไม่ดี จะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายของเด็กอย่างเห็นชัดเจน ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและประเทศชาติ เนื่องจากต้องเสียเวลา และเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาที่มีมูลค่าสูง ปัจจุบันแนวคิดของการดูแลสุขภาพช่องปาก ไม่ใช่เพื่อการรักษาโรคในช่องปากเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากควบคู่ไปด้วย ตลอดจนต้องรู้จักโรค สาเหตุของการเกิดโรค ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค ซึ่งจะนำมาเพื่อการป้องกันการสูญเสียฟัน และความผิดปกติของอวัยวะภายในช่องปากได้ (บรรพต โหมงแก้ว, 2560)

อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ มีเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2566 จำนวน 694 คน ใน 23 โรงเรียน จากการปฏิบัติงาน พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกิดโรคฟันผุจำนวนมาก และส่วนใหญ่มักจะพบบ่อยหลายซี่ ซึ่งจะต้องทำการรักษาหลายครั้ง (ขึ้นกับจำนวนฟันที่ผุ) บางรายก็ไม่ได้ไปรักษา ทำให้เกิดฟันผุมากขึ้นหรือรุนแรงมากขึ้น หรือเกิดโรคทางช่องปากอื่น ๆ ตามมา จนอาจต้องทำให้เสียฟันหรืออาจเกิดโรคแทรกต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสถานการณ์สุขภาพช่องปาก และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ โดยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผนให้การดูแลรักษาโรคฟันผุ ในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ให้มีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันโรคฟันผุ ดูแลรักษาพยาบาลให้เกิดประสิทธิผลที่ดี ลดอัตราการเกิดโรคฟันผุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์สุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Analytical Research)

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ จำนวน 694 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ซึ่งคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ (Yamane, T., 1967) ดังนี้

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ จำนวน 694 คน

e คือ ความคลาดเคลื่อนเท่าที่จะยอมรับได้ = 0.05

$$\frac{n = 694 = 253.7}{1 + 694(0.05)^2}$$

ดังนั้น ในการศึกษานี้ได้ใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 254 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เข้าร่วมการตรวจสุขภาพช่องปากได้ และยินยอมให้ความร่วมมือในการศึกษา

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ ไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมในการศึกษา หรือไม่ยินยอมให้ความร่วมมือในการสอบถาม

วิธีการเลือกตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเลือกตัวอย่างนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ซึ่งมี 23 โรงเรียน มา 1/3 เท่า ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ได้สุ่มเลือกโรงเรียนตัวอย่างมาร้อยละ 33 (จาก 23 โรงเรียน) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมา 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเจริญเวช โรงเรียนห้วยเสียด โรงเรียนทุ่งปรือ โรงเรียนเขาดิน โรงเรียนบางเหริ่ง โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนโคกหาร และโรงเรียนห้วยสาร

ขั้นตอนที่ 2 เลือกนักเรียนตัวอย่างทั้งหมด จากโรงเรียนตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) จากบัญชีรายชื่อเรียนในแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ซึ่งอาจเป็นพ่อ/แม่/ผู้ที่ดูแลเด็กนักเรียน โดยให้เด็กนักเรียนเลือกผู้ปกครองหลักที่ให้การดูแลสุขภาพนักเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 254 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. แบบสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และผู้ปกครอง ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การได้รับเงินไปโรงเรียน ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด หรือให้เติมข้อเท็จจริงในช่องว่างที่เว้นไว้ รวมจำนวน 3 ข้อ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก เป็นการประเมินว่านักเรียนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก มากน้อยเพียงใด ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ แบบวัดมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสารทุกวัน เป็นประจำ นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคือ ถ้าตอบทุกวัน ให้ 3 คะแนน เป็นประจำ ให้ 2 คะแนน นาน ๆ ครั้ง ให้ 1 คะแนน และไม่เคยเลย ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก มีจำนวน 14 ข้อ ลักษณะแบบวัดจะมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ หรือไม่ทราบ ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด/ไม่ทราบ ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 3 การรับรู้ของบุคคล ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดการรับรู้ภาวะสุขภาพ ตามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model) (Becker, M. H., 1974) เป็นการรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก 6 ข้อ การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก 6 ข้อ และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก

6 ข้อ แบบวัด เป็นข้อคำถามให้เลือกตอบว่า เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือ ถ้าตอบเห็นด้วย ให้ 2 คะแนน ไม่แน่ใจ ให้ 1 คะแนน และไม่เห็นด้วย ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียน ประกอบด้วยคำถาม 15 ข้อ แบบวัดมีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบว่า ทุกวัน เป็นประจำ เป็นบางครั้ง และไม่เคยเลย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือ ข้อความเชิงบวก ตอบทุกวัน ให้ 3 คะแนน เป็นประจำ ให้ 2 คะแนน บางครั้ง ให้ 1 คะแนน ไม่เคยเลย ให้ 0 คะแนน ข้อความเชิงลบ ตอบทุกวัน ให้ 0 คะแนน เป็นประจำ ให้ 1 คะแนน บางครั้ง ให้ 2 คะแนน ไม่เคยเลย ให้ 3 คะแนน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลทั่วไป (ของผู้ปกครองเด็ก) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ความสัมพันธ์กับเด็ก อาศัยอยู่กับเด็ก และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการทันตกรรม ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด หรือให้เติมข้อเท็จจริงในช่องว่างที่เว้นไว้ จำนวน 9 ข้อ และความสามารถในการพาเด็กนักเรียนเข้ารับบริการทันตกรรม ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ แบบวัดมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบว่าสามารถเข้ารับบริการทันตกรรม มาก ปานกลาง และน้อย โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือ ถ้าตอบมาก ให้ 2 คะแนน ปานกลาง ให้ 1 คะแนน และน้อย ให้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 6 การสนับสนุนจากครอบครัวในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก แบบวัดส่วนนี้มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 10 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบว่า เป็นประจำ เป็นบางครั้ง และไม่เคยเลย ในข้อ 1 - 9 ส่วนในข้อ 10 ให้เลือกตอบว่า ทุก 6 เดือน มากกว่า 6 เดือน และไม่เคยเลย โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อ คือ ถ้าตอบเป็นประจำ/ทุก 6 เดือน ให้ 2 คะแนน เป็นบางครั้ง/มากกว่า 6 เดือน ให้ 1 คะแนน และไม่เคยเลย ให้ 0 คะแนน

2. แบบบันทึกข้อมูลการตรวจฟัน ทันตแพทย์/ทันตบุคลากร จะเป็นผู้บันทึก ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับฟันแท้ ฟันน้ำนม ฟันผุระยะเริ่มต้น โรคปริทันต์ คราบจุลินทรีย์และมีการสูญเสียฟันแท่งก่อนกำหนด รวมจำนวน 5 ข้อ

คุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ด้านทันตกรรม 2 ท่าน และด้านการวิจัย 1 ท่าน) เพื่อดูความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.66 - 1.00 นอกจากนี้ ได้วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดโดยการวัดความสอดคล้องภายใน แบบครอนบาค อัลฟา (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก = 0.71 การรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก = 0.70 การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก = 0.73 การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก = 0.72 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียน = 0.79 และการสนับสนุนจากครอบครัว = 0.77

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากโรงพยาบาลเขพนม จังหวัดกระบี่ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เพื่อขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ประชุมชี้แจงผู้ช่วยวิจัยถึงวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดของแบบสอบถาม และแบบบันทึกสถานะของฟัน ตลอดจนวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ดำเนินการตรวจและให้ผู้ช่วยวิจัยลงบันทึกสถานะของฟันตามแบบบันทึกที่สร้างขึ้น และนำแบบสอบถามให้นักเรียนดำเนินการตอบด้วยตนเอง ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที พร้อมกันนี้ ให้นักเรียนนำแบบสอบถามในส่วนที่ผู้ปกครองตอบ ไปให้ผู้ปกครองตอบ และส่งให้คุณครูประจำชั้น เพื่อส่งให้ผู้วิจัยต่อไป

4. หลังจากตอบคำถามเสร็จ ผู้วิจัย/ผู้ช่วยวิจัยจะดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถามว่า มีการตอบแบบสอบถามดังกล่าวครบทุกรายการหรือไม่ หากไม่ครบ ก็จะสอบถามให้ครบ/ให้ผู้ปกครองตอบให้ครบ (กรณีที่ไม่ตอบ) แล้วดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มา นำเข้าสู่วิเคราะห์ต่อไป เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน พฤศจิกายน 2566 - ธันวาคม 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพช่องปาก ข้อมูลทั่วไป และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก และปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก โดยใช้ Chi - Square Test

จริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยและเครื่องมือการวิจัย ให้คณะกรรมการวิจัยในมนุษยจังหวัดกระบี่พิจารณา ซึ่งผ่านการรับรองตามหนังสือเลขที่ KBO - IRB 2023/020.1109 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2566

ผลการวิจัย

ลักษณะเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.9 มีอายุ 12 ปี ร้อยละ 71.7 ได้เงินไปโรงเรียน/วัน 50 - 100 บาท ร้อยละ 65.4 โดยเฉลี่ยได้เงินไปโรงเรียน วันละ 61.6 บาท

ลักษณะผู้ปกครองเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.0 มีอายุ 30 - 39 ปี และ 40 - 49 ปี ร้อยละ 46.9 และ 35.4 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยมีอายุ 40.8 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 77.2 มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา/ปสว. หรือสูงกว่า ร้อยละ 33.4 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 28.3, 27.6 และ 22.4 ตามลำดับ ส่วนในเรื่องอาชีพ พบว่า ประกอบอาชีพรับจ้างและเกษตรกร ร้อยละ 37.8 และ 37.4 ตามลำดับ มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 37.0 และ 5,000 - 9,999 บาท ร้อยละ 36.3 โดยเฉลี่ยมีรายได้ 12,783.9 บาท ทั้งนี้ ผู้ปกครองเด็ก ส่วนใหญ่เป็นมารดาเด็ก ร้อยละ 69.3

สถานการณ์สุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีฟันแท้ ร้อยละ 50.0 โดยฟัน 1 - 2 ซี่ 3 - 4 ซี่ และตั้งแต่ 5 ซี่ขึ้นไป ร้อยละ 27.5, 16.1 และ 6.4 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยฟันแท้ 1.3 ซี่ ยังมีฟันน้ำนม ร้อยละ 32.7 (83 คน) โดยผู้ที่มีฟันน้ำนมดังกล่าว มีฟันผุ 1 - 2 ซี่ 3 - 4 ซี่ และตั้งแต่ 5 ซี่ขึ้นไป ร้อยละ 37.4, 9.6 และ 4.8 ตามลำดับ โดยเฉลี่ยฟันน้ำนมผุ 1.1 ซี่ ลักษณะของฟันผุ เป็นฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 36.2 (1 - 2 ซี่ และ 3 - 4 ซี่ ร้อยละ 29.5 และ 6.7 ตามลำดับ) เป็นโรคปริทันต์ ร้อยละ 32.3 คราบจุลินทรีย์ ร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ เด็กนักเรียนทั้งหมดยังไม่มี การสูญเสียฟันแท่งก่อนกำหนด รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละสถานการณ์สุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สถานการณ์สุขภาพช่องปาก	จำนวน (n = 254)	ร้อยละ (100.0)
ฟันผุ		
ฟันแท้ผุ		
ฟันดีไม่ผุ	127	50.0
ฟันผุ	127	50.0
1 - 2 ซี่	70	27.5
3 - 4 ซี่	41	16.1
ตั้งแต่ 5 ซี่ขึ้นไป	16	6.4
$\bar{X} = 1.3$ S.D. = 1.8 Min = 0 Max = 9		
ฟันน้ำนม		
ไม่มีฟันน้ำนม	171	67.3
ยังมีฟันน้ำนม	83	32.7
ฟันน้ำนมผุ	(n = 83)	100.0
ฟันดีไม่ผุ	40	48.2
ฟันผุ	43	51.8

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละสถานการณ์สุขภาพช่องปากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ต่อ)

สถานการณ์สุขภาพช่องปาก	จำนวน (n = 254)	ร้อยละ (100.0)
1 - 2 ซี่	31	37.4
3 - 4 ซี่	8	9.6
ตั้งแต่ 5 ซี่ขึ้นไป	4	4.8
$\bar{X}$ = 1.1 S.D. = 1.5 Min = 0 Max = 7		
ฟันผุระยะเริ่มต้น (White Spot)		
ไม่มี	162	63.8
มี	92	36.2
1 - 2 ซี่	75	29.5
3 - 4 ซี่	17	6.7
โรคปริทันต์ (Periodontal Disease)		
ไม่มี	172	67.7
มี	82	32.3
คราบจุลินทรีย์ (Dental Plaque)		
ไม่มี	203	79.9
มี	51	20.1
การสูญเสียฟันแท้ก่อนกำหนด		
ไม่มี	254	100.0
มี	0	0.0

ปัจจัยนำ

ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 57.1 รองลงมา มีความรู้ในระดับดี และต่ำ ร้อยละ 21.7 และ 21.2 ตามลำดับ

การรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก พบว่า ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก และการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปากในระดับสูง ร้อยละ 71.6 และ 63.8 รองลงมา มีการรับรู้ภาวะเสี่ยงฯ และการรับรู้ประโยชน์ฯ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.6 และ 30.7 ระดับต่ำ ร้อยละ 0.8 และ 5.5 ตามลำดับ ส่วนการรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก ส่วนใหญ่มีการรับรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.6 รองลงมา มีการรับรู้ความรุนแรงฯ ในระดับสูง และระดับต่ำ ร้อยละ 18.9 และ 18.5

ปัจจัยเอื้อ

ความสามารถในการเข้าถึงการรับบริการทางทันตกรรม และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการทันตกรรม พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการเข้าถึงการรับบริการทางทันตกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 45.3 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง และสูง ร้อยละ 31.5 และ 23.2 ตามลำดับ ส่วนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการทันตกรรม (ไป - กลับ) พบว่า ส่วนใหญ่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 100 บาท ร้อยละ 64.6 โดยเฉลี่ยเสียค่าใช้จ่าย 144.8 บาท

ปัจจัยเสริม

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปากในระดับน้อย ร้อยละ 87.8 รองลงมา คือ ระดับปานกลางและมาก ร้อยละ 11.4 และ 0.8 ตามลำดับ

การสนับสนุนจากครอบครัว พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการดูแลสุขภาพช่องปาก ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.1 รองลงมาอยู่ในระดับมาก และน้อย ร้อยละ 31.5 และ 22.4 ตามลำดับ

พฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 57.9 มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ รองลงมา คือ ระดับปานกลาง และสูง ร้อยละ 40.5 และ 1.6 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

พฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก	จำนวน (n = 254)	ร้อยละ (100.0)
ต่ำ (0 - 26 คะแนน)	147	57.9
ปานกลาง (27 - 35 คะแนน)	103	40.5
สูง (36 - 45 คะแนน)	4	1.6
$\bar{X}$ = 25.1 S.D. = 4.9 Min = 12 Max = 39		

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีพฤติกรรมไม่ถูกต้องที่พบมาก โดยมีการปฏิบัติเป็นประจำถึงทุกวัน ได้แก่ กินขนมกรุบกรอบ ร้อยละ 80.7 ดื่มน้ำหวานหรือน้ำผลไม้ ร้อยละ 64.2 ดื่มน้ำอัดลม ร้อยละ 50.8 รับประทานอาหารจุบจิบระหว่างมื้ออาหาร ร้อยละ 36.3 และกินลูกอม ร้อยละ 31.5 นอกจากนี้มีการปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ถึงไม่เคยเลย ได้แก่ จัดเตรียมแปรงสีฟันและยาสีฟันไปใช้ที่โรงเรียน ร้อยละ 94.5 พบทันตแพทย์หรือทันตบุคลากรทุก 6 เดือน ร้อยละ 88.6 ปฏิบัติตามคำแนะนำของทันตแพทย์อย่างเคร่งครัดในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน ร้อยละ 57.9 ตรวจดูความผิดปกติของเหงือกและฟันด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 55.5 กินผลไม้สดแทนขนมหวาน ร้อยละ 45.6 แปรงลิ้นนอกเหนือจากแปรงฟัน ร้อยละ 38.2 ใช้เวลาในการแปรงฟันนานกว่า 2 นาที ร้อยละ 35.5 และใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ ร้อยละ 33.1

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.05) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก และการสนับสนุนจากครอบครัว ส่วนการรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก ความสามารถในการเข้าถึงการรับบริการทางทันตกรรม และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการทันตกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	พฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก				p - value
	ระดับต่ำ		ระดับปานกลาง - สูง		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก	147		107		0.014
ต่ำ (0 - 7 คะแนน)	37	68.5	17	31.5	
ปานกลาง (8 - 10 คะแนน)	87	60.0	58	40.0	
ดี (11 - 14 คะแนน)	23	41.8	32	58.2	
การรับรู้ภาวะเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปาก	147		107		0.173
ต่ำ - ปานกลาง (0 - 9 คะแนน)	47	65.3	25	34.7	
สูง (10 - 12 คะแนน)	100	54.9	82	45.1	

ตัวแปร	พฤติกรรมกาการดูแลสุขภาพช่องปาก				p - value
	ระดับต่ำ		ระดับปานกลาง - สูง		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การรับรู้ความรุนแรงของโรคในช่องปาก	147		107		0.299
ต่ำ (0 - 6 คะแนน)	28	59.6	19	40.4	
ปานกลาง (7 - 9 คะแนน)	96	60.4	63	39.6	
สูง (10 - 12 คะแนน)	23	47.9	25	52.1	
การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก	147		107		0.045
ต่ำ (0 - 6 คะแนน)	11	78.6	3	21.	
ปานกลาง (7 - 9 คะแนน)	51	65.4	27	34.6	
สูง (10 - 12 คะแนน)	85	52.5	77	47.5	
ความสามารถในการเข้าถึงการรับบริการทางทันตกรรม	147		107		0.201
ต่ำ (0 - 5 คะแนน)	62	53.9	53	46.1	
ปานกลาง (6 - 7 คะแนน)	45	56.3	35	43.7	ผ
สูง (8 - 10 คะแนน)	40	67.8	19	32.2	
ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับบริการทันตกรรม	147		107		0.127
ไม่มีค่าใช้จ่าย	15	68.2	7	31.8	
น้อยกว่า 100 บาท	100	61.0	64	39.0	
101 - 200 บาท	15	53.6	13	46.4	
มากกว่า 200 บาท	17	42.5	23	57.5	
การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก	147		107		0.012
น้อย (0 - 8 คะแนน)	136	61.0	87	39.0	
ปานกลาง - มาก (9 - 15 คะแนน)	11	35.5	20	64.5	
การสนับสนุนจากครอบครัว	147		107		0.025
น้อย (0 - 11 คะแนน)	41	71.9	16	28.1	
ปานกลาง (12 - 15 คะแนน)	67	57.3	50	42.7	
มาก (16 - 20 คะแนน)	39	48.8	41	51.2	

หมายเหตุ* p - value จาก Chi - Square Test

อภิปรายผล

สถานการณ์สุขภาพช่องปาก และพฤติกรรมกาการดูแลสุขภาพช่องปาก ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ พบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีฟันแท้ ร้อยละ 50.0 มีฟันน้ำนม ร้อยละ 51.8 ลักษณะของฟันผุ เป็นฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 36.2 เป็นโรคปริทันต์ ร้อยละ 32.3 มีคราบจุลินทรีย์ ร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ ยังไม่มีการสูญเสียฟันแท็ก่อนกำหนด เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจสถานการณ์สุขภาพช่องปาก ในรอบ 5 เดือน (ตุลาคม 2564 - กุมภาพันธ์ 2565) (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย, 2565) พบว่า เด็กอายุ 12 ปีปราศจากฟันผุ ร้อยละ 72.9 (เป้าหมายร้อยละ 71) ฟันดีไม่มีผุ ร้อยละ 82.5 (เป้าหมายร้อยละ 82) ซึ่งจะเห็นว่า สถานการณ์เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอลำพูน จังหวัดกระบี่ มีฟันผุมากกว่าระดับประเทศ ในรอบ 5 เดือน และมากกว่าเป้าหมายซึ่งเป็นตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข (เป้าหมายปราศจากฟันผุ ร้อยละ 71) นอกจากนี้ พบว่า เป็นฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 36.2 เป็นโรคปริทันต์ ร้อยละ 32.3 และยังไม่มี การสูญเสียฟันแท็ก่อนกำหนด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีจากการสำรวจในปี 2560 ของ (สำนักทันตสาธารณสุข

กรมอนามัย, 2560) พบว่า กลุ่มเด็กอายุ 12 ปี มีปัญหาฟันผุระยะเริ่มต้น ร้อยละ 21 เป็นโรคปริทันต์ ร้อยละ 66.3 และมีการสูญเสียฟัน ร้อยละ 3 จะพบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เป็นฟันผุระยะเริ่มต้นมากกว่าผลการสำรวจในระดับประเทศ แต่เป็นโรคปริทันต์ และมีการสูญเสียฟัน น้อยกว่าผลสำรวจดังกล่าว กล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ยังมีปัญหาฟันผุที่มากเป็นโรคปริทันต์น้อย แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข และไม่มีปัญหาเรื่องการสูญเสียฟันแท้ ในส่วนพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่ถูกต้อง คือ มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากในระดับต่ำ ร้อยละ 57.9 และระดับปานกลาง ร้อยละ 40.5) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนในอำเภอเขาพนมอยู่ในพื้นที่ชนบท การสื่อสารความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก ยังมีข้อจำกัดในการได้รับข้อมูลเหล่านั้น ผู้ปกครองเด็กจะสนใจเรื่องการทำมาหากินเป็นหลัก ไม่ค่อยมีเวลามาดูแลเด็ก และโดยเฉพาะในเรื่องฟัน จึงทำให้เด็กส่วนมากมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก ซึ่งจะพบปัญหาว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 มีการกินขนม/ของหวานที่มีน้ำตาลสูง กินขนมกรุบกรอบทุกวัน/เป็นประจำกันมาก มีการจัดเตรียมแปรงสีฟันและยาสีฟันไปใช้ที่โรงเรียน และมีการตรวจสุขภาพช่องปากและปฏิบัติตามคำแนะนำของทันตแพทย์หรือทันตบุคลากร นาน ๆ ครั้งถึงไม่เคยเลย ซึ่งส่งผลต่อการเกิดโรคฟันผุ โรคปริทันต์ การมีคราบจุลินทรีย์ สอดคล้องกับผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง ปีงบประมาณ 2564 โดยสำนักทันตสาธารณสุข ที่พบว่า เด็กวัยเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ด้านการแปรงฟันและการบริโภคอาหารยังน้อยอยู่มาก มีพฤติกรรมบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสมที่พบมาก คือ ดื่มน้ำอัดลม ดื่มน้ำหวาน และกินขนมกรุบกรอบ (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย, 2565)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก และการสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก สามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เพราะความรู้เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยด้านพัฒนาการหรือวุฒิภาวะของบุคคล ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมดูแลตนเองที่เหมาะสม ทั้งนี้ การที่บุคคลได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ/ป้องกันโรค จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ดี (Dodd, et al, 2011) เป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะ ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ หรือสิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติองควิชาในแต่ละสาขา ดังนั้น การที่เด็กนักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากได้ถูกต้อง (พริธชา สัตนาโค, 2562) หรือกล่าวได้ว่า การที่นักเรียนจะดูแลอนามัยช่องปากหรือไม่ขึ้น ขึ้นกับระดับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก (Hirunwidchayarat, et al., 2019) ดังนั้น ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก สอดคล้องกับการศึกษาของ (วรลัญช์ ธีรวิชัยรัตน์ และคณะ, 2564) ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก ของนักเรียนนิสิตทันตแพทย์และทันตแพทย์ในกรุงเทพมหานคร (ศุภกร ศิริบุร, 2560) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 บรรพต โหมงแก้ว พบว่า ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (บรรพต โหมงแก้ว, 2560)

การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เพราะการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเอง ขึ้นอยู่กับการปฏิบัตินั้นจะเป็นประโยชน์ช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ หรือป้องกันไม่ให้เกิดโรคโดยการปฏิบัตินั้น เปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสีย

ของพฤติกรรมนั้น โดยเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย (Rosenstock, I. M., 1974); (Becker, M. H., 1974) ดังนั้น การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ เมธาวิ นิยมไทย และสุพัฒนา คำสอน ที่พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทันตสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 (เมธาวิ นิยมไทย และสุพัฒนา คำสอน, 2564)

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เพราะการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้และแหล่งประสบการณ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเอง ปฏิบัติเอง ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองได้เหมาะสมยิ่งขึ้น (Bernstein, D. M., 1999) ซึ่งการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปากผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข) ทำให้เด็กนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปากเพิ่มมากขึ้น เกิดพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากและส่งผลต่อสุขอนามัยช่องปากที่ดีขึ้น ดังนั้น การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงพร กตัญญูตานนท์ และคณะ ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วยเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดวงพร กตัญญูตานนท์ และคณะ, 2562)

การสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เพราะการสนับสนุนจากครอบครัวทำให้บุคคลมีกำลังใจ และเกิดปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพ ช่วยลดโอกาสการเจ็บป่วย (Cohen, S. & Will, T. A., 1995) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติตัวเพื่อดูแลตนเอง ช่วยให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม (Green, L. W., & Kreuter, M. W., 1996) เป็นความผูกพันในเชิงบวก ให้กำลังใจและให้คำแนะนำ (Pender, P. J., 1996) เกิดการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะ สามารถกระทำพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ปรารถนา และช่วยคงพฤติกรรมเหล่านี้ไว้ได้ เช่น สนับสนุนให้มีและใช้อุปกรณ์ในการดูแลสุขภาพช่องปาก ได้แก่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เส้นไหมขัดฟัน รวมถึงสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ ดังนั้น การสนับสนุนจากครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก สอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย ทองฤทธิ์ และภุชญา วุฒิสินธ์ ที่พบว่า การสนับสนุนจากเพื่อน ครอบครัว และทันตบุคลากร มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (วินัย ทองฤทธิ์ และภุชญา วุฒิสินธ์, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ เป็นโรคฟันผุถึงครึ่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมาก นอกนั้นเป็นโรคปริทันต์ประมาณ 1 ใน 5 มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่ไม่ถูกต้องจำนวนมาก และพบว่า ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคและสุขภาพช่องปาก และการสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อเสนอ ดังนี้ 1) ดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มมากขึ้น โดยทันตแพทย์/ทันตบุคลากร ในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ด้วยการ 1.1) จัดอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการดูแลทันตสุขภาพในโรงเรียนแก่คุณครู เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจต่อการดูแลสุขภาพช่องปาก สามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนแทนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้และกำกับ ติดตามให้นักเรียนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากให้ถูกต้องอีก 1.2) เด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ดังนั้น ควรดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนคุณครูให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก สร้างการรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันและรักษาโรคในช่องปาก และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรค

และสุขภาพช่องปากแก่เด็กนักเรียนและผู้ปกครอง 1.3) ส่งเสริมให้คุณครูสนับสนุนครอบครัวเด็กนักเรียนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปาก ให้แก่ผู้ปกครอง เช่น บิดา มารดา เพื่อให้นักเรียนเกิด การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากให้ถูกต้อง 2) ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมในการบริโภค/สิ่งที่ อื้อต่อสุขภาพช่องปากที่ดีแก่นักเรียน ได้แก่ 2.1) ไม่ขายขนมกรุบกรอบ น้ำหวานหรือน้ำผลไม้ น้ำอัดลม และส่งเสริม ให้เด็กนักเรียนดื่มน้ำแทน 2.2) ให้นักเรียนจัดเตรียมแปรงสีฟันและยาสีฟันไปใช้ที่โรงเรียน 2.3) ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ปกครองนำเด็กไปพบทันตแพทย์/ทันตบุคลากรทุก 6 เดือน 3) ทันตแพทย์/ทันตบุคลากรในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ควรเข้าไปดูแลสุขภาพช่องปากนักเรียนประถมศึกษา เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2561). เด็กไทยกับโรคฟันผุ ปัญหาใหญ่ที่ส่งผลถึงอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2567 จาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/help-knowledgs/kid-and-decay-tooth/>
- ดวงพร กตัญญูตานนท์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้ป่วย เบาหวาน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลวัดศรีวารีน้อย ตำบลศรีชะจรเข้ใหญ่ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(5), 792-801.
- นภา สุวรรณพรัตน์. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็ก 0-5 ปีในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เขต อำเภอคลองไทรลาด จังหวัดสุโขทัย. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(ฉบับเพิ่มเติม 1), 23-33.
- บรรพต โหมงโก้ว. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนท่ามะขามวิทยา ตำบลดอนทราย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วารสาร หัวหินสุขใจไกลกังวล, 2(2), 23-34.
- พรธิชา สัตนาโค. (2562). ผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากโดยฐานการเรียนรู้ ร่วมกัน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 - 6 ในเขตอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สาธารณสุขศาสตร. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพิ่มรัตนะ ศรีระเทวิน, และคณะ. (2564). พฤติกรรมสุขภาพช่องปากและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับคุณภาพ ชีวิต ในมิติสุขภาพช่องปากของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนนทบุรี. วารสารทันตภิบาล, 32(2), 55-69.
- เมธาวี นิยมไทย และสุพัฒนา คำสอน. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทันตสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปลักแรด อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วารสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 29(1), 168-179.
- วรวิทย์ หิรัญวิชญารัตน์ และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่อง ปาก ของนักเรียนนิสิตทันตแพทย์และทันตแพทย์ในกรุงเทพมหานคร. วารสารทันต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, 14(2), 48-64.
- วินัย ทองฤทธิ์ และกฤษณา วุฒิสินธ์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพในเด็ก นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6 โรงเรียนเขตตำบลโพธิ์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมศึกษา, 5(1), 36-46.
- ศุภกร ศิริบุร. (2560). ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากด้วย PRECEDE Framework ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(3), 355-367.

- สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. (2560). รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมสุขภาพอนามัย.
- _____. (2565). รายงานสถานการณ์สุขภาพช่องปาก/ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและความรู้/แผนการขับเคลื่อนและการนิเทศติดตาม รอบ 5 เดือนหลัง (มีนาคม - กรกฎาคม 2565). เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก <https://dental.anamai.moph.go.th/web-upload/5x9c01a3d6e5539cf478715290ac946bee/tinymce/04>
- สุระเดช พรหมนต์. (2562). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาแต่โคกสำราญ ตำบลนาแต่ อำเภอมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2567 จาก http://www.amno.moph.go.th/amno_new/files/3p17.pdf
- Becker, M. H. (1974). The health belief model and personal health behavior. Michigan: Charles B. Slack.
- Bernstein, D. M. (1999). Perception is everything. New York: Ronjo Magic.
- Cohen, S. & Will, T. A. (1995). Stress , Social Support and the Buffering Hypothesis. Psychological Bulletin, 98(2), 310-357.
- Dodd, et al. (2011). Advancing the science of symptom management. Journal of Advance Nursing, 33(5), 668-675.
- Green, L. W., & Kreuter, M. W. (1996). Health program planning an educational and ecological approach. New York: Quebecor World Fairfield.
- Hirunwidchayarat, et al.,. (2019). Correlation of knowledge and behaviours on general health and oral health care among Srinakharinwirot university. SWU Dent J, 12(1), 81-94.
- Pender, P. J. (1996). Health Promotion in nursing practice. 3d ed. Toronto: Prentice Hall. Canada.
- Rosenstock, I. M. (1974). The Health Belief Model and Preventive Health Behavior. Health Education Monographs, 2(4), 330-335.
- Yamane, T. (1967). Statistics : An Introductory Analysis. London: John Weather Hill, Inc.
- Yaseen, et al. (2011). Ectopic eruption - A review & case report. J Contemporary Clinical Dent, 2(2), 3-7.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาเยาวชนในด้านการศึกษายุคดิจิทัล*

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF IDDHIPADA FOR YOUNG PEOPLE IN DIGITAL EDUCATION

พระอดิศักดิ์ วิจิโต, พระณัฐพล ชยวุฒโฒ, วิจิต ศรี*, พระครูบรรชัชวัฒน์

Phraadisak Vichitoo, Phranattapol Chayawuttoo, Wichit Siri, Phrakru Bowonchaiwat

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author Email: mariochaisongkram101@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาไทยในยุคดิจิทัลเป็นการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนต้องสามารถรับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา สิ่งสำคัญ คือ การให้เด็กเยาวชนได้รับการพัฒนาครบทุกทักษะที่เด็กต้องใช้ในโลกอนาคตได้ เยาวชนถือเป็นรากฐานและอนาคตของชาติ การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งด้านความสามารถในการเรียนรู้และควบคู่กับคุณธรรมเป็นระบบที่สร้างศักยภาพของเยาวชนให้เกิดการบ่มเพาะคน เพื่อที่จะให้เป็นคนหรือประชากรที่ขับเคลื่อนสังคมได้ และสิ่งที่เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งอันดับแรกมากที่สุด ก็คือ “ระบบการศึกษา” จึงเกิดคำถามต่อว่าเราจะพัฒนาคนให้อยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีสุขและเพิ่มทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตของยุคดิจิทัลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอยู่ดีมีสุขทั้งร่างกายและสุขภาพใจ ซึ่งในเรื่องการพัฒนาสังคมเยาวชนต้องมีความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมและต่อยอดนวัตกรรมทางการศึกษาที่ไม่มีขีดจำกัด ให้เยาวชนคนใดที่อาจตกหล่นจากการพัฒนาได้มีโอกาส ดังนั้น การลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมและด้านต่าง ๆ ในอนาคตต่อไปโดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น ตามหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาเยาวชนในโลกยุคดิจิทัลให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นักเรียนควรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนการทำงานให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้สั่งไว้ได้อย่างแยบยล ประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักอิทธิบาท 4, พัฒนาเยาวชน, การศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

Thai education in the digital age is an education in which teachers and students must always accept changes. It is important for young people to fully master all the skills that children need in the future world. Young people are the foundation and future of the country; Develop the potential of the younger generation, whether in learning ability or in combination with morality; It is a system to cultivate the potential of young people; In order to make them become the driving force of society, the most important thing they see is the "education system". Therefore, the question arises: How can we make people live a happy life in the 21st century and

* Received January 17, 2024; Revised January 25, 2024; Accepted January 27, 2024

improve their skills necessary for living in the digital era, so as to produce high-quality learning and make them physically and mentally healthy? Among them, in terms of social development, young people must master all aspects of knowledge, strengthen innovation, and realize the infinite peak of educational innovation. Any young people who may fall into development urgently need to invest in high-quality human resources of young people and young people to help promote the country to achieve its future economic and social goals. The specific way is to successfully develop education by applying the principle of Iddhipada, and further develop education in the digital world according to the principle of Iddhipada. Through effective learning, Students should follow the 4 principles of Iddhipada, which is a guideline for learning to work successfully that the Lord Buddha had carefully heard. It consists of 4 principles of practice, namely chanda, viriya, citta, and vimansa. All 4 of them continuously support each other. No one of them can be lacking in order to make us successful in life and work according to our hopes and goals. important “The 4 Iddhipāda principles” do not arise in isolation from other dharma principles, which are holistic and interconnected. Buddhist principles are a framework for organizing learning and driving learning for students to learn according to Buddhism. How to use it to solve problems and improve the lives of students.

Keywords: Application, Principles of Iddhipada 4, Youth Development, Education, Digital Age

บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เพื่อเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วของโลกยุคดิจิทัลโดยพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและโลกอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา The Active ขวนศึกษารายละเอียดว่า แผนพัฒนาประเทศฉบับใหม่ จะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทิศทางใดบ้าง ผ่านมุมมองของ “อัฒไท กิตติพงศ์ไพบูลย์” ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ และ “วันฉัตร สุวรรณกิตติ” รองเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ “แผนไม่ใช่กฎหมาย แต่แผนเป็นตัวนำทางประเทศในการเดินทางพัฒนาไปอีก 5 ปีข้างหน้า แผนจะมีกลไกบางอย่างที่ทำงานร่วมกับระบบงบประมาณของประเทศ ตัวระบบงบประมาณนี้จะพิจารณาสาระสำคัญของแผนด้วยการที่หน่วยงานต่าง ๆ จะเขียนโครงการอะไรก็ต้องสอดคล้องกับข้อกำหนดที่อยู่ในแผนด้วย งาน เงิน คน ต้องไปด้วยกัน เพราะฉะนั้นแผนจึงต้องบูรณาการทั้งสามเรื่องนี้”

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยียุคดิจิทัลกับการดำรงชีวิตนวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบอินเทอร์เน็ตก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้ปัจจุบันนี้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็พยายามตีความและอธิบายด้วยเทคโนโลยี มีนักคิดบางท่านพยายามอธิบายหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งวิทยาศาสตร์สังคมเทคโนโลยียุคดิจิทัลนี้ เราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี (พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวรากุล), 2561)

หลักพุทธวิธีเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้มุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสหลักพุทธวิธีการบริหารอันจะเป็นแนวทางในการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย อันประกอบด้วยหลักธรรม ที่เรียกว่า อธิติบาท 4 ซึ่งปรากฏในสูตรต้นตปิฎกที่ฉินิกาย มหาวรรค ว่า “พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอธิติบาท 4 ประการนี้ และเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้ประสบความสำเร็จ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อธิติบาท 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำในสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาที่จะทำให้ได้ผลยิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ (ความคิดมุ่งไป) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ใจเกิดความฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ 4) วิมังสา (ความไตร่ตรองหรือทบทวน) คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อที่บกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผลคิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุง อธิติบาท 4 นี้จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในการศึกษายุคดิจิทัล วิทย วิชาแพทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลัก อธิติบาท 4 ไว้ดังนี้ องค์ประกอบของ อธิติบาท 4 ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น 2) วิริยะ คือ ความเพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น 3) จิตตะ คือ ความเอาใจฝึกใฝ่สิ่งนั้น 4) วิมังสา คือ การหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น สรุปว่า อธิติบาท 4 หมายถึง หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่าง ๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วยฉันทะ (ความ พยายาม) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง) (วิทย วิชาแพทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2544)

ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาด้านการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านเครื่องมือดิจิทัลนับว่าเป็นนวัตกรรมที่เข้าถึงเยาวชนได้อย่างรวดเร็ว เช่น Facebook (เฟสบุ๊ก) LINE ไลน์ ยูทูบ ทวิตเตอร์และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สะดวกต่อการเข้าถึงของเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือแม้กระทั่งบนเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนของคุณครู เพราะเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัลที่เกิดขึ้น เพื่อให้พัฒนาปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ภายใต้บทบาทของการประยุกต์เอาหลักธรรมนำมาเผยแผ่ให้เหมาะสมกับเยาวชนยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีกระบวนการพัฒนาเยาวชนที่เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องพัฒนาตนเองและประเทศชาติซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาการศึกษาเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

การศึกษาในยุคดิจิทัล

ไพโรจน์ ชินศิริประภา กล่าวว่า การสอนตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน Constructionism เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสามารถ เข้าถึงงานที่ผู้สอนได้มอบหมาย โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการปฏิบัติจริงช่วยให้ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงงานที่ผู้สอนได้มอบหมาย และผู้เรียนเข้าใจในเรื่องที่สนใจได้อย่างลึกซึ้ง และยัง สามารถพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถเข้าถึงงานที่ผู้สอนได้มอบหมายไปสู่ผู้เรียนได้ ตลอดชีวิต (ไพโรจน์ ชินศิริประภา, 2550)

Hogan กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ในหลักสูตรและการเรียนการสอน จากวิวัฒนาการของสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน ได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับในการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมทุกกลุ่ม ดังนั้น จึงมีการนำมาทดลองใช้ในการศึกษา การเรียนรู้ จากสื่อประเภทดังกล่าวนี้ ซึ่งเหตุผลบางประการสำคัญของการนำเอาสื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media มาใช้ร่วมกันในหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้น มีหลายแบบ แต่มีเหตุผล 2 ประการสำคัญ ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า 1) สื่อสังคมออนไลน์ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำให้ผู้เรียนมีอิสรภาพ ในการค้นหาความรู้มากขึ้น ซึ่งการนำเอาสื่อประเภทนี้เข้ามาใช้ในโรงเรียน จะสนองต่อจุดประสงค์

และเป้าหมายของผู้เรียนได้ 2) การนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการศึกษาเป็นการเพิ่มช่องทาง และมีความเหมาะสมสำหรับผู้เรียน ที่จะสามารถพัฒนารูปแบบการสื่อสารได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะ การสื่อสารและการใช้เว็บไซต์ อีกทั้งเป็นระบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับต้นได้อีกด้วย (Hogan M.J., 2005)

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในระบบของการศึกษา เรียกได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ที่จะช่วยให้การศึกษามีการพัฒนาและเติบโตไปในวงกว้าง ซึ่งมีข้อดี ก็คือ เป็นการลดความเหลื่อมล้ำโอกาสทางการศึกษาได้เป็นอย่างมาก โดยสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ตนเอง เทคโนโลยีถูกนำมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางรากฐานในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ตั้งแต่เริ่มมีการนำเทคโนโลยีแบบต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาประเทศไทยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาภายใต้บริบท โดยเน้นการศึกษาในยุคดิจิทัลในการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรมพื้นฐานอีกหลักที่สำคัญเป็นแหล่งปัญญาของสังคมที่มีพันธกิจเป็นที่ยอมรับในระดับสากลและการเรียนในยุคดิจิทัลยังต้องมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ จากบทความเรื่องทักษะของคนในยุคดิจิทัล ได้กล่าวว่า การศึกษาในยุคดิจิทัลที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต (อติพร เกิดเรือง, 2560)

การใช้สื่อโซเชียลมีเดียและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ในยุคที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ ในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการศึกษากิจการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนสู่การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ ธัญญา แสงตันชัย ได้กล่าวว่า สื่อการศึกษา หมายถึง วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอนซึ่งอาจเป็นรูปแบบวิธีการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะกระบวนการที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้เทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง การใช้สื่อดิจิทัลอุปกรณ์ รวมถึงเทคนิคการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่น ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบและส่งเสริมระบบการเรียนการสอนโดยเน้นที่วัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่สามารถวัดได้อย่างถูกต้องแน่นอน แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) อุปกรณ์หรือเครื่องมือ ได้แก่ กล้องถ่ายรูปชุดคอมพิวเตอร์ชุดโปรเจคเตอร์ โทรทัศน์และชุดเครื่องเสียง และ
- 2) วิธีการ ได้แก่ กิจกรรมการสาธิต ทดลองต่าง ๆ ซึ่งจะต้องมีระบบการนำมาบูรณาการให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ การที่ครูผู้สอนจะบูรณาการเครื่องมือทางเทคโนโลยีจะต้องมีการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ ดังนั้น การสอนที่ดีต้องมีการวางแผนอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะการใช้สื่อและเทคโนโลยีการวางแผนการสอนที่ใช้สื่อการสอนโดยอาศัยเทคโนโลยีร่วมด้วย เรียกว่า “ASSURE Model” ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียนการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นการวิเคราะห์เพื่อครูผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนมากน้อยเพียงใด 2) การระบุมาตรฐานและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (State Standards and Objectives) การระบุมาตรฐานและวัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้และตั้งขึ้นเพื่อคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถบรรลุถึงสิ่งใด หรือมีความสามารถใหม่อะไรบางอย่างในการเรียนนั้น การตั้งหรือการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนนี้ 3) การเลือกวิธีการใช้เทคโนโลยีสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ (Select Strategies, Technology, Media, and Materials) การเลือกวิธีการ เทคโนโลยี สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
- 4) การใช้เทคโนโลยี สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอน (Utilize Technology, Media, and Materials) การใช้เทคโนโลยี สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนการสอนเป็นขั้นของการปฏิบัติจริง 5) การให้ผู้เรียนมีปฏิริยาตอบสนอง (Require learners' participation) การให้ผู้เรียนมีปฏิริยาตอบสนองเป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ซึ่งผู้เรียนจะมีการตอบสนองหรือไม่และมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับ

สื่อการสอนที่นำมาใช้ สื่อการสอนบางชนิดเมื่อใช้แล้วจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากกว่าสื่อการสอนชนิดอื่น เช่น การให้อ่านข้อความในหนังสือหรือดูรูปจะทำให้ผู้เรียนมีการอภิปรายจากสิ่งที่อ่านหรือเห็นผู้เรียนย่อมมีการตอบสนองที่เกิดขึ้นได้ทันทีและง่ายกว่าการให้รับชมภาพยนตร์ ทั้งนี้ เพราะการรับชมภาพยนตร์จะต้องดูให้จบเรื่องก่อนแล้วจึงอภิปรายซึ่งจะดีกว่าการหยุดดูที่ละช่วงแล้วอภิปราย เพราะจะทำให้มีการขัดจังหวะเกิดความไม่ต่อเนื่องในการรับชมอาจจะทำให้ไม่เข้าใจหรือจับใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถมีการตอบสนองโดยเปิดเผย (Overt Response) โดยการพูดหรือเขียนและการตอบสนองภายในตัวผู้เรียน (Covert Response) โดยการท่องจำหรือคิดในใจ เมื่อผู้เรียนมีการตอบสนองแล้วครูผู้สอนควรให้ผลย้อนกลับทันทีเพื่อให้ผู้เรียนทราบว่า ตนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องหรือไม่ การเรียนการสอนโดยการให้ทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การอภิปราย หรือการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีการตอบสนองและได้รับการเสริมแรงระหว่างการเรียนได้เป็นอย่างดี 6) การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข (Evaluation and Revise) ครูผู้สอนสามารถประเมินผลการจัดการเรียนรู้ได้ (ธัญภา แสงตันชัย, 2561)

จะเห็นได้ว่าจากเครื่องมือ ASSURE model จะเน้นถึงการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบในสภาพของห้องเรียนจริงเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำรูปแบบจำลองนี้ มาใช้วางแผนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากผู้สอนสามารถ ดำเนินการได้ตามกระบวนการได้ถูกต้องทุกขั้นตอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบ ASSURE Model หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นรูปแบบจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้ของรายบุคคล เนื่องจากเน้นการจัดเตรียมสื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองผู้เรียนที่ผู้สอนได้วิเคราะห์แล้วว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร อีกทั้งเน้นการมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลการเรียนการสอน เน้นการวัดผลทั้งกระบวนการเรียนการสอนว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ ไม่ได้เน้นมุ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างเดียว

ยุคดิจิทัลกับปัญหาทางการศึกษาของเยาวชนไทย

ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นยุทธศาสตร์ชาติด้านแรกยุทธศาสตร์ชาติ 2561 มีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เยาวชน” ไว้ดังนี้ เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ขณะที่ วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวว่า เยาวชนไทยแลนด์ 4.0 เป็นช่วงวัยของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดเติบโตขึ้นมาบนสังคมที่ไหลเททางวัตถุและเทคโนโลยี โดยเป็น Gen Y และ Gen Z ซึ่งมีความถนัดด้านเทคโนโลยีและเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีได้ดีกว่ากลุ่มคนรุ่นอื่น โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายกับการนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทั้งจากการทำงานและการประกอบกิจกรรมอื่นในสังคม เช่น การเรียนหรือความสามารถในการทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกัน และสอดคล้องกับคำที่กล่าวว่า “เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” การปฏิรูปหลักสูตรของการศึกษาเป็นอีกเรื่องที่สำคัญในการที่จะสร้างกรอบที่กำหนดวิสัยทัศน์และเป็นแนวทางในการที่กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้และผลลัพธ์รวมถึงความคาดหวังให้เกิดขึ้นได้กับนักเรียนทั่วประเทศ ดังนั้น จะเห็นว่ากระบวนการปฏิรูปหลักสูตรของการศึกษาจึงควรจะนำไปเพื่อการปลูกฝังความรู้ ทักษะประสบการณ์ ทศนครติที่ครอบคลุมถึงค่านิยมต่าง ๆ

ที่เยาวชนจำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดมีเพื่อจะ让他们เติบโตได้โดย ไม่ใช่แค่ในโลกปัจจุบันเท่านั้น แต่ได้รวมถึงอนาคตข้างหน้าผ่านกระบวนการดังกล่าว และการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ของตน รวมทั้งต้องตอบสนองต่อเป้าหมายและความคาดหวังในการพัฒนาของประเทศผ่านกระบวนการที่ทุกคนมีส่วนร่วมตอบสนอง

ร่วมกับความต้องการของเยาวชนอีกทั้งสามารถพัฒนาทักษะที่ดีตามความต้องการให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้ที่สอดคล้องของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาได้นำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นที่ต้องการรวมถึงความพร้อมของระบบการพัฒนาบุคลากรในทางการศึกษาและความเชื่อมั่นของบุคลากรครูที่จะปฏิบัติตามแนวทางเป็นที่สำคัญต่อความสำเร็จเพื่อนำหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะความสามารถผู้เรียนไปปฏิบัติจริง ดังนั้น เราจึงให้โอกาสบุคลากรทางการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมถึงกระบวนการปฏิรูปหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นที่จะได้เดินตามในขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนั้น ครูควรได้รับการสนับสนุนเพื่อแนวทางใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและเป็นการเข้าถึงทรัพยากรและองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนให้อำนวยต่อการพัฒนาทักษะประสบการณ์การเรียนรู้ และการมีกิจกรรมร่วมกันเนื่องจากกระบวนการสอบและการประเมินผลในระดับของประเทศในปัจจุบันไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อภายใต้กรอบแนวคิดที่ต้องการพัฒนาทักษะความรู้และสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งนี้ การประเมินผลควรจะเป็นการวัดสมรรถนะและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ของเยาวชนและควรเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นตลอดปีการศึกษา

หลักอิทธิบาท 4 กับการศึกษายุคดิจิทัล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า ในการที่จะต้องพัฒนาบุคลากรครูและนักเรียน ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีความพอใจ มีความขยันขันแข็ง มีความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552)

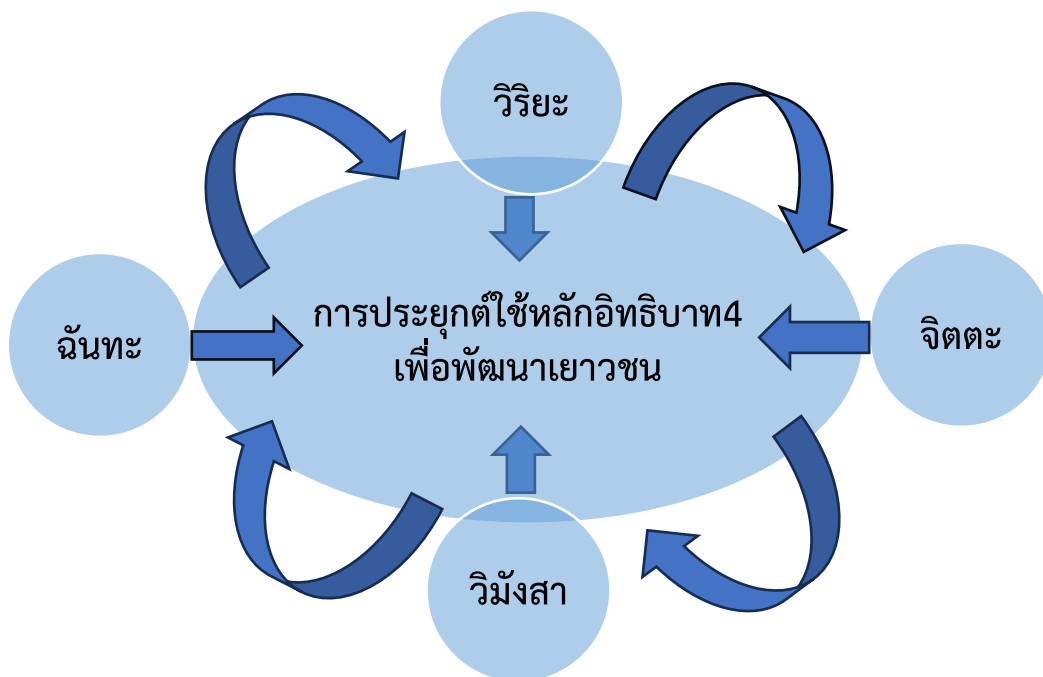
พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึง หลักอิทธิบาท แยกออกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐานเชิงรอง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (พุทธทาสภิกขุ, 2537) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง หลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง ได้แก่ ฉันทะ (ความ พื่อใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝึกใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวนวิมังสา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนกิจการงานให้ถึงความสำเร็จ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ อิทธิบาท 4 ฉันทะ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะ คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อุตุน เอาจริงไม่ทอดทิ้ง จิตตะ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัว อุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ และมีความสุขได้ด้วยความศรัทธา ความเชื่อมั่น เป็นหลักการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและมีความสุขกับงาน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550) ยิ่งได้รวมพลังกับธรรมข้ออื่นก็จะเพิ่มความสำเร็จเพิ่มความสุขในการทำงานยิ่งขึ้น นั้น เรียกว่าอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ เป็นองค์ธรรมหนึ่งที่จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ วิริยะ เป็นองค์ธรรมความเพียรที่เกิดจากตนเอง และความเพียรที่บุคคลอื่นช่วยกระตุ้น จิตตะ ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยเสมอ ทำกิจการงานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน ตรวจสอบข้อบกพร่องเป็นต้นอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาถึงอิทธิบาท 4 ประการ คือ เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดฉันทะ และความเพียร ที่มุ่งมั่นเจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิด จากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิด จากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย

วิมังสาสมาธิปธาน สังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสา และความเพียรสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น อธิปัตถ 4 มีองค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ความประสงค์จะทำยิ่งขึ้น ความพึงพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความพอใจในธรรม ฉันทสมาธิ หมายถึง สมาธิที่เกิดจาก ฉันทะ วิริยะ หมายถึง การปรารภความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ จิต หมายถึง มโนมานัส มโน วิญญูณธาตุที่สมกัน และปธานสังขารหมายถึง ความเพียรที่มุ่งมั่น (ปธาน) ปรารภความเพียรประกอบจิต ความขะมักเขม้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) (ความบากบั่น ความตั้งหน้าความพยายาม ความอดุสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งธุระความประคับประคอง ธุระไว้ด้วยดีวิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยะพละสัมมาวายามะ วิมังสา หมายถึง ปัญญา กิริยาที่รู้ชัดสรุปว่า อธิปัตถ 4 ทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วยหลัก 4 อย่าง ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ คือ ความเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ท้อถอย 3) จิตตะ คือ ความคิดจดจ่อจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ และ 4) วิมังสา คือ ความสอบสวนไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ วิถีปฏิบัติปรับปรุง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีมีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในด้านการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของประเทศจากเดิมนำไปสู่การศึกษาแบบดิจิทัลสมัยใหม่ เพื่อแก้ปัญหาการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรทางด้านความรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ การสอนที่มีคุณภาพขึ้นได้อย่างเท่าเทียมกันและยุคดิจิทัลเป็นยุคที่เทคโนโลยีได้ถูกนำมาเพื่อพัฒนาต่อยอด ของเทคโนโลยีทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถทำงานเองได้อย่างอัตโนมัติและเพื่อเพิ่มให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการนำมาใช้กับผู้เรียนของยุคปัจจุบันนี้ที่ยังมีบริบทของสังคมไทยที่คงมีฐานในด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งทำให้เกิดการประยุกต์นำหลักธรรมอภิปัตถ 4 เข้ามาปรับใช้ในการศึกษาต่อผู้เรียน คือ เยาวชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในด้านการเรียนและการใช้ชีวิตให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักอภิปัตถ 4 เพื่อพัฒนาเยาวชน

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาเยาวชน

1. ด้านฉันทะ ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากทางโรงเรียนไว้คอยตรวจสอบและดูแลคอยให้กำลังใจกับนักเรียนเยาวชนที่ออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนต่อสังคม และประสานงานกับหน่วยงานชุมชนที่นักเรียนเข้าไปทำกิจกรรมเพื่อที่จะได้ทำงานอย่างสะดวกมากกว่าเดิมอีกทั้ง มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้พร้อมไปด้วยฉันทะ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการสอนเพื่อให้เกิดความพอใจ ความไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการสอนโดยเฉพาะการสอนใช้สื่อออนไลน์ในวิชาที่มีเนื้อหาค่อนข้างจะทำให้เด็ก ๆ เห็นภาพเรียนรู้ได้เร็วทำให้เด็ก ๆ ผู้เรียนและผู้สอนมีความพอใจในสิ่งที่สอนและเรียนก็จะทำให้ประสบผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย

2. ด้านวิริยะ ควรมีการควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบของทางโรงเรียนให้มากที่สุด ควรมีการจัดแผนและนโยบายของโรงเรียนเพื่อไว้รองรับการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนของนักเรียนไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดอีกทั้งมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนหาสื่อใหม่ ๆ ที่น่าสนใจเพื่อจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอิทธิบาท 4 ในการเรียนการสอน พร้อมไปด้วยวิริยะความเพียรพยายามของผู้สอนและผู้เรียนในการเตรียมข้อมูลและสื่อใหม่ ๆ พร้อมให้เด็ก ๆ ได้ปรับตัวเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะใช้ความยากลำบาก ใจสู้ไม่ย่อท้อ ไม่ท้อแท้ ต่ออุปสรรค ต้องเอาชนะให้ได้และทำให้สำเร็จตามที่หวัง มีความเพียรพยายามในสิ่งที่ทำก็จะไม่หยุดการทำงานให้สำเร็จ หากครูผู้สอนมีความเพียรพยายามศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลพัฒนาตนเองอยู่เสมอก็จะทำให้ผู้สอนมีทักษะการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและผู้เรียนก็มีคุณภาพการเรียนเพิ่มขึ้นเช่นกัน

3. ด้านจิตตะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ทราบบ้างหน้าว่าการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง และเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้งก่อนออกไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดในการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียน อีกทั้งมีการส่งเสริมการสอนกระบวนการการสอนแบบใหม่อาศัยสื่อออนไลน์เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่จะเอาใจใส่และจดจ่อกับการเรียน ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูได้จัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ไปพร้อมด้วยจิตตะ เป็นการเอาใจใส่ฝึกฝนในการสอน ถ้าไม่เอาใจใส่ในการสอนแล้วการสอนนั้นก็จะเป็นการไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ผู้สอนมุ่งหวัง วิธีการที่จะทำให้เกิดการเอาใจใส่ คือ การศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ก็เปรียบเสมือนว่ามีทรัพย์จิตตะ ครูผู้สอนนั้นก็จะมีสนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นมีจิตใจจดจ่ออยู่เสมอทำให้มีสมาธิเกิดขึ้น

4. ด้านวิมังสา ควรทำประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสำคัญและร่วมมือกับนักเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมอย่างแท้จริง ควรเปิดการฝึกอบรมให้เข้าใจหลักธรรมอย่างแท้จริงเสียก่อน ถ้าไม่อบรมให้ความรู้ก่อนแนะนำผู้อื่นในทางที่ผิดได้และควรอบรมวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเนื่องจากนักเรียนบางคนไม่เคยมีประสบการณ์เรียนรู้เทคโนโลยีและไม่เคยออกไปนอกสถานที่ อีกทั้งมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมสื่อออนไลน์ใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจในเรื่องของอิทธิบาท 4 ที่พร้อมไปด้วยวิมังสา การสอนเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของที่สอน เพื่อให้เกิดการไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ศึกษาหาเหตุผล ตรวจสอบโดยข้อบกพร่องขัดข้องในเรื่องของการสอน รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหาปรับปรุงโดยใช้ปัญญาสติปัญญานำไปแก้ไข้ปัญหา ซึ่งครูผู้สอนต้องคิดค้นหาเหตุผล ทดสอบทดลองมีการพิจารณาต่อไป เช่น คิดว่าคนนี้เกิดจากอะไรทำไมถึงเป็นอย่างนี้วิมังสานั้นเป็นการสอนที่ผู้สอนควรพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบตรวหาเหตุผลในการเรียนรู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เหตุผลที่ดีหรือวิธีการสร้างการพิจารณาใคร่ครวญในการสอนต้องดูเหตุปัจจัย องค์ประกอบที่ทำให้ผู้สอนประสบความสำเร็จในสิ่งที่สอนได้

สรุป

การศึกษามีบทบาทมากและมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลต่อการพัฒนาชีวิตของเยาวชนในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการเมือง และเทคโนโลยีสิ่งต่าง ๆ ก็ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการใช้ชีวิตของผู้คนในสังคม จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ทุกคนควรต้องหันกลับมาทบทวนด้านต่าง ๆ เพื่อจะให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีสิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก็อย่าง ก็คือ ผู้สอนที่จะต้องมึลักษณะเป็นกัลยาณมิตรสามารถให้ความรู้กับเยาวชนอย่างถูกต้องเหมาะสมครบถ้วนสามารถโน้มน้าวและส่งเสริมให้เยาวชนสามารถนำสิ่งที่ถูกต้องที่ได้จากการเรียนรู้มาคิดพิจารณาอย่างแยกแยะจนเกิดปัญญาสามารถแยกแยะด้วยตนเองและสามารถที่จะฝึกควบคุมจิตใจให้สงบเพื่อจะได้นำมาเป็นพื้นฐานการพัฒนาได้ง่ายและปัญหาต่าง ๆ ที่เยาวชนเป็นผู้ก่อก็จะลดน้อยถอยลงไปซึ่งจะเป็นผลให้เยาวชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและประเทศชาติได้เจริญรุ่งเรืองรุ่งหน้าโดยการพัฒนาเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกถือเป็นสิ่งมีค่ายิ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนขุมทรัพย์แห่งความรู้ที่ได้ซึมลึกเข้าไปสู่ทั้งทางด้านความคิดและอุดมการณ์ของคนไทยที่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากตั้งแต่โบราณมา ดังนั้น โรงเรียนควรได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้เพื่อนำไปสู่แนวทางแห่งความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมอันดี คือ ความเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนมีพัฒนาตามหลักของพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องดังงามด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าในด้านการเรียนการสอนประยุกต์ต่ออิทธิบาทธรรมในการจัดการเรียนรู้ และปฏิสัมพันธ์เอื้ออาทรเป็นกัลยาณมิตรต่อกันส่งเสริมทั้งความเมตตาจึงจัดได้ว่า การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยนักเรียนควรปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นแนวทางในการเรียนในการทำงานให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงสดับไว้ซึ่งประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ 1) ด้านฉันทะ ควรมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากทางโรงเรียนไว้คอยตรวจสอบและดูแลคอยให้กำลังใจกับนักเรียนเยาวชนที่ออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนต่อสังคม และประสานงานกับหน่วยงานชุมชนที่นักเรียนเข้าไปทำกิจกรรมเพื่อที่จะได้ทำงานอย่างสะดวกมากกว่าเดิม 2) ด้านวิริยะ ควรมีการควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบของทางโรงเรียนให้มากที่สุดควรมีการวางแผนและนโยบายของโรงเรียนเพื่อไว้รองรับการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนของนักเรียนไม่ซ้ำทำปีต่อปี 3) ด้านจิตตะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ทราบล่วงหน้าว่าการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง และเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้งก่อนออกไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดในการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียน 4) ด้านวิมังสา ควรทำประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีความสำคัญและร่วมมือกับนักเรียนในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่อสังคมอย่างแท้จริง ควรเปิดการฝึกอบรมให้เข้าใจหลักธรรมอย่างแท้จริงเสียก่อน ถ้าไม่อบรมให้ความรู้ อาจแนะนำผู้อื่นในทางที่ผิดได้และควรอบรมวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเนื่องจากนักเรียนบางคนไม่เคยมีประสบการณ์และไม่เคยออกไปนอกสถานที่ ซึ่งต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหวัง ด้วย “หลักอิทธิบาท 4” เพื่อพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งในพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแนวพุทธนาไปใช้ในการแก้ปัญหาป้องกันและพัฒนาชีวิตที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญา แสงตันชัย. (2561). การบริหารสื่อและเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน
ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวารกุล). (2561). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล.
ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง และขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2552). การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). การทำงานที่เป็นสุข. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- ไพโรจน์ ชินศิริประภา. (2550). สนุก สุขใจ ได้ปัญญา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิไทยคม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พลัสเคชั่นส์ จำกัด.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2544). หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). การบริหารจัดการแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อติพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6(1), 173-184.
- Hogan M.J. (2005). Adolescents and media violence: Six crucial issues for practitioners. New York:
Med Clin.

วิเคราะห์การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักสุนทรียะทางวัฒนธรรม*

ANALYZE THE PROMOTION OF LIVING ACCORDING
TO CULTURAL AESTHETIC PRINCIPLES

พระครูสีลสรวิชัย*, พระเทพวชิรวิมล, พระมหาสาธิต สุภรเมธี, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, ปิยะสุดา เพชรเวช

Phrakru Silasathikhun, Phratriepvachiravimon, Phramaha Sakol Subharamedhi, Sowit Bamrungphak, Piyasuda Pecharawech

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด ประเทศไทย

Graduate School, Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Roi Et, Thailand

*Corresponding author E-mail: pahan2556@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ 2) ศึกษาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สุนทรียศาสตร์ คือ วิชาที่ว่าด้วยความงาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ สุนทรียศาสตร์ทางด้านธรรมชาติ และสุนทรียทางศิลปะ สุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต คือ การดำเนินชีวิตให้กลมกลืนรู้และเข้าใจในคุณค่าของประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งจะนำมาซึ่งความสุขในการดำเนินชีวิตของตนเองและคนในสังคม แนวทางการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักสุนทรียศาสตร์สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด คือ การใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจในทฤษฎีความงามและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ เช่น ความงามคืออะไร สุนทรียธาตุของความงามคืออะไร เกณฑ์ตัดสินความงามมีอะไรบ้าง เมื่อนักศึกษาเข้าใจในทฤษฎีและก็นำนักศึกษาลงมือศึกษาความงามจากสถานที่จริงจากศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมและประติมากรรมต่าง ๆ เมื่อนักศึกษาเข้าใจและสามารถอธิบายความและคุณค่าจากศิลปะประเภทต่าง ๆ และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น เมื่อจบวิชานักศึกษาสามารถเข้าใจในคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจคุณค่า ความงามและความดีของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมทั้งในด้านความเชื่อทางศาสนาวัฒนธรรมและศิลปะต่าง ๆ มากขึ้น

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต, สุนทรียศาสตร์, สุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรม

Abstract

This research article the objectives are to 1) Study aesthetic theory 2) Study cultural and lifestyle aesthetics 3) Study guidelines for promoting aesthetics. Philosophy major student Religion and culture This research is qualitative field research. By studying from the Buddhist scriptures academic documents and related research the research tool used in-depth interviews. Then present the research results using descriptive analysis. The research results found that:

* Received January 20, 2024; Revised January 27, 2024; Accepted January 29, 2024

Aesthetics is the study of beauty. which is divided into 2 aspects: natural aesthetics and artistic aesthetics. Cultural aesthetics and lifestyle are living life harmoniously, knowing and understanding the value of traditions and culture of the locality in which you live. which will bring happiness in the lives of oneself and those in society. Guidelines for promoting living according to aesthetic principles for philosophy students Religion and culture Mahamakul Buddhist University Roi Et Campus It is the use of a teaching process that emphasizes students' understanding of beauty theory and aesthetic value. Such as what is beauty? What are the aesthetic elements of beauty? How many criteria are there to judge beauty? When students understand the theory and have students study the beauty from real places from various types of art such as architecture and sculpture. When students understand and are able to explain the meaning and value of various types of art. and various local cultural traditions Upon completion of this subject, students will be able to understand the value of various traditions and cultures more and be able to live their lives with a greater understanding of the value, beauty, and goodness of various environments in society in terms of religious beliefs, culture, and various arts.

Keywords: Lifestyle, Aesthetics, Cultural Aesthetics

บทนำ

สุนทรียศาสตร์ (อังกฤษ: Aesthetics) เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ว่าด้วยธรรมชาติของความงามและรสนิยม รวมทั้งปรัชญาศิลปะ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาและสาขาหนึ่งของสุนทรียศาสตร์) สุนทรียศาสตร์วิเคราะห์คุณค่าทางอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลหนึ่ง หรือบางครั้งอาจกล่าวได้ว่าปรัชญาสาขานี้เป็นการตัดสินความรู้สึกและรสนิยม และเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ ทางวิทยาศาสตร์ ก็คือ การศึกษาการรับรู้ทางประสาทสัมผัสหรือการศึกษาคุณค่าของอารมณ์ความรู้สึกที่บางครั้ง เรียกว่า เกณฑ์การตัดสินอารมณ์และรสนิยม นักปราชญ์ในสาขานี้ นิยามไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า สุนทรียศาสตร์ คือ การสะท้อนเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมและครอบคลุมทั้งแหล่งที่มาธรรมชาติประสบการณ์และการตัดสินเชิงสุนทรีย์ โดยวิพากษ์วิจารณ์ (พวง มีนอก, 2536) ว่าเกิดอะไรขึ้นในจิตใจของเราเมื่อเรามีส่วนร่วมกับวัตถุหรือสภาพแวดล้อมสุนทรีย์ เช่น การดูงานทัศนศิลป์ การฟังเพลง การอ่านกวีนิพนธ์ หรือการสำรวจธรรมชาติ เป็นต้น ปรัชญาศิลปะศึกษาว่า ศิลปินจินตนาการ สร้างสรรค์ และแสดงผลงานศิลปะได้อย่างไร และผู้คนใช้ เพลิดเพลินและวิจารณ์ศิลปะของศิลปินเหล่านั้นอย่างไร ปรัชญาศิลปะยังศึกษาความรู้สึกทั่วไปของบุคคลหนึ่งที่มีต่อศิลปะ ทำไมพวกเขาจึงชอบผลงานกลุ่มหนึ่ง และไม่ชอบผลงานอื่น และศิลปะสามารถส่งผลกระทบต่ออารมณ์หรือแม้กระทั่งความเชื่อของเราได้อย่างไร ทั้งสุนทรียศาสตร์ทั่วไปและปรัชญาศิลปะถามคำถามโดยเฉพาะจำพวก อะไรคือศิลปะ อะไรคืองานศิลปะ? และอะไรทำให้ศิลปะดี นักวิชาการในสาขาได้นิยามสุนทรียศาสตร์ว่าเป็น “การสะท้อนเชิงวิจารณ์ต่อศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติ” ในภาษาอังกฤษสมัยใหม่ คำว่า “Aesthetics” ยังสามารถหมายถึงหลักการจำนวนหนึ่งภายใต้ความเคลื่อนไหวและทฤษฎีทางศิลปะที่เฉพาะเจาะจง เช่น บุคคลหนึ่ง อาจกล่าวถึง ประสบการณ์ทางสุนทรีย์ภาพ กฎเกณฑ์ทางศิลปะ วิชาสุนทรียศาสตร์ นับว่าเป็นแขนงหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาคำค่า (Axiology) ในสมัยก่อนวิชานี้เป็นที่รู้จักกันในรูปของวิชา “ทฤษฎีแห่งความงาม” (Theory of beauty) หรือปรัชญาแห่งรสนิยม (Philosophy of taste) (เครือจิต ศรีบุญนาค และคณะ, 2542)

ดังกล่าวแล้วว่า “สุนทรียศาสตร์” ปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยความงาม และสิ่งทีงามในธรรมชาติหรือศิลปะ ความสวย ความงาม และความไพเราะ สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส เกิดความรู้สึกปิติยินดี อิ่มเอมใจพอใจ และชื่นชมในสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาปะทะอาจจะเป็นในธรรมชาติเอง หรือที่มนุษย์ผลิตคิดค้นขึ้นโดยมีจุดประสงค์ให้มีความงาม” สุนทรียภาพ “ประสบการณ์ทางความงามเกิดขึ้นจากการได้สัมผัสกับสิ่งทีมีความงาม ความไพเราะแล้วทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ เกิดความปิติสุขเพลิดเพลิน” ประสบการณ์ทางความงามมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ประสบการณ์ตรง ซึ่งมีผลต่อการรับรู้คุณค่าสุนทรีย์ได้มากที่สุดและประสบการณ์รอง ส่วนใหญ่ล้วนเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นและไม่มีโอกาสได้ชมของจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

การศึกษาในรายวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต Cultural Aesthetics and Living มุ่งศึกษาความสำคัญของสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต วิธีคิดเชิงสร้างสรรค์ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น หลังจากการศึกษาและนำวิธีการทางสุนทรียศาสตร์มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตนักศึกษาเข้าใจและมีความสุขในการดำเนินชีวิตดีกว่าก่อนที่จะศึกษาวิชานี้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์แก่นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
2. เพื่อศึกษาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา การวิจัยแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ประกอบด้วยหัวข้อการวิจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร

เป็นการวิจัยเฉพาะแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เท่านั้น

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นปีที่ 3 ที่เรียนรายวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต Cultural Aesthetics and Living ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 9 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และใช้การยืนยันข้อมูลแบบสามเส้า

3. การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2565 เป็นต้นไป ผู้วิจัยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

มีขั้นตอน ดังนี้

- ศึกษาหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งนี้

- กำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อนำไปใช้ในการสร้าง

เป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถาม

- สร้างแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยประยุกต์และเก็บความหมาย รายละเอียด

จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับตัวแปรมาเขียนข้อคำถามขึ้น และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 รูป/คน ในการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงต่อไป

- แก้ไขตามข้อที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ที่สร้างขึ้นตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ เสนอผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหา และสำนวนภาษา

โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item-objective Congruence Index) มีเกณฑ์ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นหรือข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่สร้างขึ้นนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหาและความชัดเจนด้านภาษา ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 3 รูป/คน การหาค่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Item - Objective Congruence Index) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน หากมีข้อคำถามบางข้อที่มีค่าไม่ถึง 0.50 ผู้วิจัยต้องปรับแก้ไขข้อคำถามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเมื่อปรับปรุงข้อคำถามใหม่ ค่า IOC จึงมีค่าตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล/การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างอย่างไร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการนำสุนทรียศาสตร์มาปรับใช้ในชีวิตของนักศึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่มระหว่างผู้วิจัยและตัวอย่าง เพื่อศึกษาหลักสุนทรียศาสตร์ ในการดำเนินชีวิต ร่วมกันหาแนวทางส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

5. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเฉพาะปีงบประมาณ 2565 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2565

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากพื้นฐาน จากแบบแนวทางการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

7. การยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการทำวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทุกขั้นตอน โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาเครื่องมือ และได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา สรุปลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ พบว่า สุนทรียศาสตร์ มาจากภาษาสันสกฤตว่า สุนทริยะ แปลว่า งามและศาสตร์ แปลว่า วิชา เมื่อรวมทั้งสองคำแล้วได้ความหมายว่า สุนทรียศาสตร์ วิชาที่ว่าด้วยสิ่งสวยงาม ในภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า เอ็ชเทธิกส์ (Aesthetics) ซึ่งประวัติความเป็นมาของคำ ๆ นี้เกิดจากนักปรัชญาเหตุผลนิยมชาวเยอรมัน ชื่อ โบมกาเดิน (Alexander Baumgarten) ได้เขียนหนังสือชื่อว่า เอ็ชเทธิกา (Aesthetica) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า เอ็ชเทธิกส์ (Aesthetics) หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ เมื่อปีค.ศ. 1750 (ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง, 2541) ได้กล่าวถึง ความแตกต่างระหว่างความรู้ทางผัสสะและความรู้ที่เป็นเหตุผลตามนัยแห่งตรรกวิทยาจึงขาดรายละเอียดในด้านศิลปะและความงาม แต่นักปรัชญาโดยทั่วไปยังคงยอมรับหนังสือเล่มนี้ให้เป็นเล่มแรกที่ใช้คำว่า Aesthetics อย่างไรก็ตามโบมกาเดินไม่ใช่บุคคลแรกที่สร้างคำว่า เอ็ชเทธิกา (Aesthetica) หรือเอ็ชเทธิกส์ (Aesthetics) เพียงแต่เขาได้หยิบยกเอาชื่อนี้มาจากปรัชญากรีกซึ่งใช้คำว่า อีสเทธิโคส (Aisthetikos) แปลว่า รู้ได้ด้วยสัมผัสนับแต่นั้นมา คำว่า Aesthetics หรือ Aesthetica จึงถูกใช้เมื่อมีการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกี่ยวกับศิลปะและความงามเป็นพื้นฐาน (ศรีณย์ วงศ์คำจันทร์, 2531) ในทางสุนทรียศาสตร์ ความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่จะมีอยู่ในทุกสิ่ง ทั้งที่เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา จากคำกล่าวที่ว่าความงามเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่อาจจะมิได้อยู่ในทุกสิ่ง จึงมีคำถามว่าใช้อะไรตัดสินความงามดังกล่าว นักปรัชญาทั้งหลายจึงได้จึงได้ค้นหาเกณฑ์ตัดสินความงามขึ้นมา โดยสรุปแล้วได้เกณฑ์ตัดสินความงาม 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีจิตนิยม นัคิดกลุ่มนี้เชื่อว่า จิตของมนุษย์เป็นเกณฑ์ตัดสินสิ่งทั้งหลายว่างามหรือไม่งาม โดยเชื่อว่าความงามขึ้นอยู่กับจิตของมนุษย์ วัตถุต่าง ๆ ไม่มีความงามในตัววัตถุนั้น ๆ 2) ทฤษฎีวัตถุนิยม นักคิดกลุ่มนี้เชื่อว่า ความงามแท้จริงมีอยู่แล้วในตัววัตถุ ถึงใครจะเห็นหรือไม่เห็นวัตถุนั้นก็ตาม 3) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นกลุ่มนักคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสองกลุ่มแรก โดยมีความเชื่อว่า ความงามเกิดขึ้นจากจากจิตของมนุษย์ได้รับรู้ในวัตถุนั้น ๆ และที่สำคัญต้องใช้ความเชื่อด้านศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมที่วัตถุนั้นเป็นเครื่องมือในการตัดสินว่าวัตถุหรือเรื่องราว นั้น ๆ งามหรือมีคุณค่าหรือไม่ (สุจิน สังวาลมณีเนตร และคณะ, 2562)

2. ศึกษาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต พบว่า การดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น ปลายทาง คือ ความงามที่เกิดจากความสุขในจิตใจ ที่สงบ ซึ่งความสุขที่ต้องแสวงหาจากภายนอกมักทำให้เกิดทุกข์ทั้งแก่ตนเองและภายนอก จึงควรเรียนรู้วิธีการสร้างสุขที่ถูกต้องที่ไม่ต้องแสวงหา เป็นชีวิตที่มีความสุขอยู่ในตัวเอง เป็นอิสระ สงบเย็น มีความรู้เท่าทัน จะไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น อันจะทำให้มีชีวิตที่เกื้อกูลแก่กันและกัน ในสังคมมากขึ้นตามลำดับ การพัฒนาความสุขจึงเป็นการพัฒนาคนและสังคม ที่รวมถึงด้านจิตใจและปัญญาด้วยการพัฒนาประเทศ ที่เน้นแนวทางพัฒนาความสุขจึงเป็นการพัฒนาที่ยกระดับขึ้น ไปจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อความสุขในระดับวัตถุนั้น และยังเป็นการพัฒนาส่งเสริมให้มีประโยชน์สุขในสังคม เนื่องจากความสุขในระดับที่มากกว่า ความสุขที่ต้องหาขึ้นไปจนใกล้สู่ระดับนิพพานสุข ล้วนทำให้เกิดประโยชน์สุข ดังนั้น การพัฒนาความสุขของบุคคล จึงเป็นการพัฒนาประโยชน์สุขของสังคมด้วย

ความสุขที่ถกเถียงในเชิงหลักการที่เกี่ยวกับรายได้ ความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ และความสะอาดสบาย ทางวัตถุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสุขของแต่ละคนสามารถเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการ “จากนอกสู่ใน (Outside - In)” ปัจจุบันไม่มีความสงสัยแล้วว่าสภาพแวดล้อม “จากนอกสู่ใน” ของชีวิตส่งผลกระทบต่อความสุข และหลายสิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อม ทางสังคมที่สามารถทำให้เกิดด้วยนโยบายและข้อกำหนดของรัฐบาล อย่างไรก็ตามปัจจัย “จากในสู่ใน (Inside - Out)” เช่น วัฒนธรรม ความเชื่อในศาสนา ก็สามารถมีอิทธิพลต่อความสุขผ่านการแปลความหมายและการใช้เหตุผลในเหตุการณ์ ประจำวันได้ (Biswas - Diener, et al., 2012).

บรรทัดฐานทางวัฒนธรรมสามารถมีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยใน ความพึงพอใจ ในชีวิตได้ (Suh, E., et al., 1998). ศึกษาจากผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่า 62,000 คน จาก 61 ประเทศ พบว่า บรรทัดฐานเป็นตัวพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตในวัฒนธรรมรวมกลุ่ม (Collectivist Cultures) มากกว่าวัฒนธรรมปัจเจกชน (Individualist Cultures) (Biswas - Diener, et al., 2012). แสดงหลักฐานว่า ในด้านที่ไม่ใช่วัตถุของชีวิต เช่น ความสัมพันธ์เชิงสังคมที่มีคุณภาพสูง มุมมองเชิงบวกในการมองตนเอง เป็นต้น เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อความสุขของบุคคล

สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคอีสานของประเทศไทย ชาวร้อยเอ็ดส่วนมากเป็นพุทธศาสนิกชน ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่ว่าประเพณี วัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตายเป็นประเพณี วัฒนธรรมของพระพุทธศาสนา ร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัดในทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก นักศึกษาของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจึงรู้และเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในมุมมองของศาสนาเป็นอย่างดี เพื่อให้ให้นักศึกษามีมุมมองกว้างขึ้นสามารถเข้าใจในคุณค่าของสิ่งที่แวดล้อมอยู่ข้างกายตัวเอง มองเห็นคุณค่าของความงาม ความดี ของสิ่งทั้งหลาย และดำเนินอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งการเรียนวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต จะทำให้นักศึกษาเข้าใจและมีมุมมองที่กว้างมองสิ่งต่างตามหลักการทางสุนทรียศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นความงามทางวัตถุหรือความงามทางด้านจิตใจ เช่น เห็นศิลปะทางพระพุทธศาสนาจะเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้นมีคุณค่าอย่างไร คุณค่าแท้ของศิลปะนั้นอยู่ที่ไหนไม่ไข่มุมงามงดงามอยู่ที่ตัวของศิลปะเท่านั้น ความงามของศิลปะแต่ละชิ้นอาจจะเริ่มจากกระบวนการสร้างสรรค์ ศรัทธา ความเพียร คุณค่าของวัสดุที่นำมาสร้าง เป็นต้น หรือแม้แต่คุณค่าหรือความงดงามที่เกิดขึ้นในประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสมาชิกในสังคม ความพร้อมเพียง ความสามัคคี ความสงบเสถียร และความกตัญญู สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีให้เห็นอยู่เป็นประจำในงานที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของพระพุทธศาสนา

3. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ร่วมกันระดมสมอง (Brain Storm) พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ในการหาแนวทาง การออกแบบแนวทางของสุนทรียศาสตร์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์จะต้องมีความสุขงามเจือปนอยู่ด้วยเสมอ ความรู้สึกของความงามจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทัศนคติและจินตนาการของแต่ละคนที่สามารถแยกแยะออกเป็นการรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ซึ่งสุนทรียศาสตร์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่คู่อยู่กับชีวิตของมนุษย์ตลอดไปและจัดแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 สุนทรียศาสตร์ทางด้านธรรมชาติ เป็นความงามตามธรรมชาติที่มนุษย์ไม่ได้รังสรรค์ขึ้น แต่เป็นมุมมองของมนุษย์ในการใจเข้าถึงแก่นของธรรมชาติแต่ละชนิด แต่ละประเภท โดยมนุษย์ซึ่งผ่านการรับรู้ของมนุษย์จากประสาทสัมผัส ความรู้สึกสัมผัสถึงความงามที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งแน่นอนว่าธรรมชาติไม่ได้สร้างงานศิลปะมาเพื่อให้มนุษย์เกิดสุนทรียภาพ แต่มนุษย์มองธรรมชาติให้เกิดความงามตามจินตนาการของตนเอง ดังนั้น สุนทรียศาสตร์ จึงขึ้นกับมุมมอง ประสบการณ์ การตัดสินใจ การตีความการรับรู้ ตามรสนิยม สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละถิ่น การเปรียบเทียบ โดยเฉพาะด้านศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่เกิดขึ้น เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญเดือน 10 หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ หรือความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี เช่น ผีปูด ผีตาแฉก เป็นต้น ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้แก่นสารของประเพณีคืออะไร คุณค่า ความดี ความงาม ของความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาประเพณีและ วัฒนธรรมเหล่านี้ คืออะไร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ในในเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าและความประเพณีต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ทราบว่านักศึกษาได้เข้าใจและเห็นคุณค่าและความงามในวัฒนธรรมประเพณีของพระพุทธศาสนามากขึ้น

ประการที่ 2 สุนทรียศาสตร์ทางด้านมนุษย์สร้างขึ้น เป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้น การรับรู้ ความซาบซึ้งของมนุษย์ถึงความงามในสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา ทั้งความงามด้านศิลปะ ความไพเราะ ความรู้สึกทางบวก เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส ความรู้สึก พอใจ ปิติยินดี และชื่นชมในสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามา ในส่วนที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้นมานี้ คุณค่าเกิดขึ้นที่ทั้งประสาทสัมผัส และใจสัมผัส ให้ซาบซึ้งถึงความงามแห่งศิลปะ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประติมากรรม รูปปั้นต่าง ๆ เช่น รูปเทวดา พระพุทธรูป จิตรกรรม ภาพวาดทั่วไป ภาพจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์และศาลา และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เช่น บ้าน โบสถ์ ศาลาการเปรียญวัด เป็นต้น เมื่อนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร ได้ศึกษาสุนทรียศาสตร์ทำให้เข้าใจและเห็นคุณค่า ความงาม ทั้งในด้านรูปธรรม และนามธรรมที่ซ่อนอยู่ในศิลปะที่ได้พบเห็น เช่น พระพุทธรูปในด้านรูปธรรมพระพุทธรูปมีความงามอย่างไรบ้าง งามทั้งรูปทรงและวัสดุที่ใช้สร้าง ด้านนามธรรมพระพุทธรูปเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นรูปเคารพแทนพระพุทธเจ้า ความงามที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูปนั้น คือ พุทธคุณเกื้ออย่างของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

จากการวิจัยแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร สรุปได้ว่า การศึกษาวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้ให้นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร ได้รู้และเข้าใจในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมอยู่รอบ ๆ ตัวเองในสังคมมากขึ้น ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาเข้าใจในทฤษฎีความงามและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ เช่น ความงามคืออะไร สุนทรียธาตุของความงามคืออะไร เกณฑ์ตัดสินความงามมีกี่อย่างอะไรบ้าง เมื่อนักศึกษาเข้าใจในทฤษฎีและก็นำมาศึกษาลงมือศึกษาความงามจากสถานที่จริง เช่น สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ประติมากรรมต่าง ๆ เช่น พระพุทธรูป รูปปั้นต่าง ๆ เมื่อนักศึกษาเข้าใจและสามารถอธิบายความและคุณค่าจากศิลปะประเภทต่าง ๆ ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ให้นักศึกษาได้ศึกษาคุณค่าและความงามจากวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น เมื่อเรียนจบวิชานี้ นักศึกษาสามารถเข้าใจในคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอย่างเข้าใจคุณค่า ความงาม และความดีของสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ในสังคมทั้งในด้านความเชื่อทางศาสนาวัฒนธรรมและศิลปะต่าง ๆ มากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยด้านการวิเคราะห์หลักสุนทรียศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร พบว่า สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาสาขาหนึ่ง โดยปรัชญา หมายถึง วิชาที่มีเนื้อหากว้างขวาง เพราะเป็นต้นตอแห่งวิชาการหรือศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนมีปรัชญาเป็นหลัก ปรัชญา เป็นเรื่องของความที่มนุษย์พยายามที่จะเข้าใจสภาวะของโลก ธรรมชาติ รวมทั้งชีวิตมนุษย์ว่าคืออะไร เป็นไปอย่างไร มีเป้าหมายอะไรหรือไม่มีความแท้จริงอย่างไร เราจึงรู้ความจริงได้แค่ไหน รวมทั้งการตีค่าสิ่งต่าง ๆ หรือการกระทำต่าง ๆ ว่ามีคุณค่าต่อชีวิตหรือไม่และเราควรดำเนินชีวิตอย่างไร จึงจะทำให้ชีวิตมีคุณค่า ความคิดทางปรัชญาเกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดลอมรอบ ๆ (สถิต วงศ์สวรรค์, 2543) ในการดำเนินชีวิตมนุษย์นั้นสามารถรับรู้หรือสัมผัสความงามได้ 2 ระดับ คือ ความงามขั้นธรรมดาสามัญเกิดจากเราไปสัมผัสกับสิ่งของที่เรารับรู้พอใจธรรมดาทั่วไปความงามที่จะเกิดขึ้นจากจิตนั้นขึ้นเบื้องต้นที่เดียวสิ่งนั้นก็ต้องมีพื้นฐาน 3 อย่าง คือ 1) ส่วนสัด (จิตของมนุษย์ชอบและชินต่อการรับรู้เรื่องส่วนสัดจนสามารถแยกได้ขั้นแรกว่าอะไรมีส่วนสัดดีหรือเลว) 2) ความชัดเจนหรือบริสุทธิ์ (จิตมนุษย์ไม่ชอบสิ่งคลุมเครือเคลือบแฝง) 3) ความเป็นเอกภาพ (ทุกองค์ประกอบในสิ่งนั้น ๆ ส่งเสริมกันเองไม่แตกแยกกันหรือแข่งขันกันเอง) จิตของมนุษย์จัดอยู่กับพื้นฐานพวกนี้อยู่แล้วพอได้โอกาสสัมผัสเข้าก็สร้างความพอใจขึ้นต้นให้ได้ความงามขั้นธรรมดาสามัญก็เกิดแก่จิต

ทันที และความงามขั้นสุดยอด ความงามระดับนี้ เกิดจากจิตเรารู้สึกว่าเรามีความสันทัดในเรื่องนั้น ๆ อยู่ก่อนแล้วเกิดชอบเกิดพึงพอใจให้ความชื่นชอบตลอดชีวิตตลอดกาลสัมผัสเมื่อใดก็ชอบเมื่อนั้นเพื่อจะให้จิตเกิดความพึงพอใจขั้นสุดยอดเราก็ต้องพยายามไปสัมผัสกับผลงานทางศิลปะ (ยุทธกร ศรีรักษานนท์ และคันสนีย์ จะสุวรรณ์, 2563) ดังนั้น สุนทรียศาสตร์ จึงสามารถนำมาบูรณาการส่งเสริมสุนทรียศาสตร์ ให้นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้ซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของความงาม ทั้งเป็นแบบรูปธรรมและแบบนามธรรม แต่ทั้งนี้ยังคงอยู่ภายใต้หลักจริยธรรมอีกทางหนึ่ง เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นกลุ่มนักคิดที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสองกลุ่มแรก โดยมีความเชื่อว่า ความงามเกิดขึ้นจากจากจิตของมนุษย์ ได้รับรู้ในวัตถุนั้น ๆ และที่สำคัญต้องใช้ความเชื่อด้านศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมที่วัตถุนั้นเป็นเครื่องมือในการตัดสินว่าวัตถุหรือเรื่องราว นั้น ๆ งามหรือมีคุณค่าหรือไม่ (สุจิน สังวาลมณีเนตร และคณะ, 2562) การส่งเสริมให้นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ศึกษาวิชาสุนทรียศาสตร์จนรู้และเข้าใจในทฤษฎีต่าง ๆ จนเห็นคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตน ทั้งคุณค่าในตัววัตถุ จิตใจ และความสวยงามที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ซึ่งสอดคล้องกับ พระเรื่องเดช สิริปัญโญ ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์อุปถัมภ์บ่มบ่มณัง สิมวัดป่าเลไลยก์ตามหลักสุนทรียศาสตร์ โดยท่าน ได้กล่าวว่า โดยความเชื่อและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาแล้ว ไม่ได้ปฏิเสธความมีอยู่ของนามกับรูปหรือจิตกับวัตถุ แต่พระพุทธศาสนาไม่ให้ความสำคัญในความงามด้านวัตถุเท่านั้น (พระเรื่องเดช สิริปัญโญ, 2557)

ฉะนั้น การศึกษาวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต จึงเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงคุณค่าและความงามได้กว้างขึ้นส่งผลให้ รักและหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลังจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยได้พบประเด็นข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ผู้ที่ได้ศึกษาวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตจะทำให้เข้าใจในสิ่งต่างที่แวดล้อมตัวได้มากขึ้น ทั้งความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม และสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา มองเห็นคุณค่าทั้งด้านความงาม ความดี ทำให้เข้าใจแก่นสารของ ธรรมชาติของมนุษย์ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความทุกข์ ความต้องการความสุข และรวมถึงการดำเนินชีวิตตามวิถีประเพณีศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น จึงเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไ้มีโอกาสศึกษาวิชาสุนทรียทัศน์ทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตมากขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานด้านจิตใจของมนุษย์ โดยซึมซับหลักสุนทรียศาสตร์ การนำสุนทรียศาสตร์ไปใช้ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะดำเนินตามวิถีประเพณีศิลปวัฒนธรรม ซึ่งนักศึกษาสาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นภิกษุ สามเณร ที่ต้องให้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีฐานทางด้านจิตใจ ร่างกาย เข้มแข็ง และโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ชุมชน โรงเรียน เพื่อเป็นที่ขัดเกลาจิตใจให้มีความ มีเหตุผล ตั้งแต่วัยเยาว์และสภาพแวดล้อมรอบตัวซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับชาติ โดยเฉพาะในระดับครอบครัวที่เป็นด่านแรกที่ต้องรู้และเข้าใจ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรจะทำวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้ คือ 1) การศึกษาคุณค่าในประเพณีศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสาน 2) การศึกษาคุณค่าของดอนปู่ตาที่เกิดกับชาวอีสาน

เอกสารอ้างอิง

- เครือจิต ศรีบุญนาท และคณะ. (2542). สุนทรียภาพของชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอิร์ตเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเรืองเดช สิริปณโย. (2557). การศึกษาวิเคราะห์อุปแต้มบนผนังสิมวัดป่าเลไลยก์ตามหลักสุนทรียศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ่วง มีนอก. (2536). สุนทรียศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาปรัชญาและศาสนา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูรย์ พัฒนาใหญ่ยิ่ง. (2541). สุนทรียศาสตร์ : แนวความคิด ทฤษฎีและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- ยุทธกร ศรีขกานนท์ และคันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2563). สุนทรียภาพของชีวิต. ใน เอกสารประกอบการสอน สำนักวิชาการศึกษาทั่วไปและนวัตกรรมการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมปรัชญา ไทย - อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. (2531). ปรัชญาเบื้องต้น คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยครุเก่าแพงเพชร. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2543). ปรัชญาเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- สุจิน สักวาลมณีเนตร และคณะ. (2562). สุนทรียศาสตร์และจริยธรรมในการดำรงชีวิต (ทัศนศิลป์). ใน เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Biswas - Diener, et al. (2012). Happiness in India. New York: Springer.
- Suh, E., et al. (1998). The shifting basis of life satisfaction judgments across cultures: Emotions versus norms. Journal of Personality and Social Psychology, 74(2), 482-493.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก
สาระเศรษฐศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ที่มีผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านคุรอด*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY SETS USING THE 4MAT LEARNING MODEL
COMBINED WITH GRAPHICAL MAPPING TECHNIQUES ON
ECONOMICS SOCIAL STUDIES LEARNING GROUP RELIGION AND CULTURE TO
PROMOTE ANALYICAL THINKING SKILLS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT OF
SECONDARY SCHOOL LEVEL 1, BAN KUROD SCHOOL

พัชรินทร์ มีครุฑ*, สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง, กฤษณีย์ สงสวัสดิ์

Patcharin Meekrut, Sirisawas Thongkanluang, Kritsanee Songsawat

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: meekrut0011@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ ให้มีค่าประสิทธิภาพและดัชนีประสิทธิผล ตามเกณฑ์ 80/80 และ 0.50 ขึ้นไป 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิค ผังกราฟิก และ 3) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้ แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรซึ่งเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านคุรอด จำนวน 30 คน ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ จำนวน 6 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์จำนวน 5 ข้อ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 83.06/80.44 และ ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม การเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.13 สูงกว่าก่อนเรียน ที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.83 และ 3) ทักษะการคิดวิเคราะห์หลังการเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.80-2.93 โดยมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT, ผังกราฟิก, ทักษะการคิดวิเคราะห์

* Received January 16, 2024; Revised January 29, 2024; Accepted January 31, 2024

Abstract

The objectives of this research were, 1) to develop a set of learning activities to promote analytical thinking skills to using the 4MAT learning model combined with graphical mapping techniques on Economics to have an efficiency value and effectiveness index according to the criteria of 80/80 and 0.50 or higher, 2) to compare the learning achievement of students Economics between pretest and posttest, and 3) to develop students' analytical thinking skills by using the learning activities. Using a single group experimental research design with pre - and post - tests. This research is a population - based study of population were 30 grade 7 students of Ban Kurod School in academic year 2023. The tools used to collect data include learning activity sets and 6 learning management plans, a 30 - items learning achievement test, a 5 - items analytical thinking skills test and the data were analyzed using basic statistics, including finding percentages, means, and standard deviations. The results of the research found that 1) 4MAT learning activity set combined with graphical mapping techniques had efficiency values (E_1/E_2) were 83.06/80.44, the effectiveness index (E.I.) was 0.71, which were higher than the specified criteriaes, 2) leaning achievement posttest average of 24.13 was higher than pretest average of 9.83, and 3) analytical thinking skills after using the 4MAT learning activities combined with graphical mapping techniques have averages of 2.80-2.93 with a quality high level.

Keywords: Learning Activities Set, 4MAT Learning Model, Graphic Diagram, Analytical Thinking Skills

บทนำ

จากสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับด้านการศึกษา โดยการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนไปให้ทันกับโลกที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ตอบสนองผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติเกี่ยวกับมาตรา 6 การจัดการศึกษาเป็นส่วนช่วยพัฒนาคนไทยอย่างสมบูรณ์ที่มีทั้งพัฒนาการด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านวัฒนธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560ก) ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญซึ่งสะท้อนให้เห็นการบูรณาการร่วมกันและปรับเปลี่ยนอย่างสมบูรณ์ระหว่างโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีที่ทันสมัย กับการพัฒนาความรู้และจากข้อสรุปของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560ข) ที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านของความรู้ ของด้านร่างกาย และของด้านคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมือง โดยยึดถือในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และให้มีทั้งความรู้ ทักษะ ความคิดที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการศึกษา โดยเน้นนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญและอิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่ได้มีการกำหนดสมรรถนะของผู้เรียนที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านการคิด ด้านการแก้ปัญหา ด้านการใช้ทักษะชีวิต และด้านการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะทักษะทางด้านการคิด เป็นความสามารถในการคิดสังเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ทางความคิด การคิดด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ คิดตามหลักของเหตุผลและการคิดที่เป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง สังคม และการเปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม

สภาพการณ์ที่ผ่านมา นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสอนให้รู้จักวิธีการคิดอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งการคิดของมนุษย์นั้นมีกระบวนการหลายแบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจะนำไปสู่ทักษะ ที่เรียกว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนจำแนกแยะแยะส่วนประกอบหลัก - ย่อยของเหตุการณ์หรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง มีสาระสำคัญอย่างไร ตลอดจนสามารถสรุปหลักการได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้น การคิดวิเคราะห์จึงช่วยส่งเสริมความฉลาดทางปัญญา (วิรุตา คงมณี, 2563) ในการช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ในปัจจุบันถึงแม้จะได้นำเอาวิธีการที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังคงเน้นการท่องจำจากตำรา ผู้เรียนจึงขาดประสบการณ์และการศึกษาจากความเป็นจริงรอบตัว ขาดการคิดวิเคราะห์ ขาดการนำประสบการณ์มาสังเคราะห์ให้มีการพัฒนาความคิด โดยกระบวนการสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน คือ การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 แบบ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะมีความถนัดในแบบเรียนแตกต่างกันไป ได้แก่ แบบที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดใช้จินตนาการ แบบที่ 2 ผู้เรียนที่ถนัดใช้การวิเคราะห์ แบบที่ 3 ผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึกแบบที่ 4 ผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้รูปแบบ 4 MAT ยังได้คำนึงถึงความถนัดในการใช้สมองทั้งสองซีกของผู้เรียน (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2564) ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความถนัด ความสามารถแตกต่างกันทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันทั้ง 4 แบบ เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสมองซีกซ้าย และซีกขวาอย่างสมดุล นอกจากนี้เทคนิคผังกราฟิก เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมวิธีการจัดลำดับความคิด เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิดหลัก ความคิดรอง โดยนำเสนอเป็นภาพหรือแผนผัง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยเริ่มจากการคิด การวางแผน และวิธีการนำเสนอ ส่งผลให้วิธีสอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ (ทิศนา ขมมณี, 2550) และวิธีสอนโดยใช้เทคนิคผังกราฟิกช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการจัดระบบระเบียบความคิดของตนเองได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดรวบยอดและความคิดสร้างสรรค์ และเกิดการจดจำเนื้อหาได้มากขึ้นอีกด้วย

จากการสำรวจผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านครูด พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในปีการศึกษา 2565 คิดค่าเฉลี่ยได้ร้อยละ 70.11 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนด โดยกำหนดไว้ร้อยละ 80 และผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ยังได้เท่ากับ 71.35 ซึ่งพบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ อีกทั้งเนื้อหาสาระในสาระเศรษฐศาสตร์มีความซับซ้อนของเนื้อหา ซึ่งต้องอาศัยการเข้าใจมากกว่าการจดจำ โดยสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายมากยิ่งขึ้น คือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นสื่อนวัตกรรมที่ผลิตขึ้นมาอย่างมีระบบ (อุษา พร้อมประเสริฐ, 2563) มีความสอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นนวัตกรรมทางการเรียนรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นการจัดการกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและผู้เรียนมีโอกาใช้ความคิดอย่างเต็มที่

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านครูด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รู้จักวางแผนตลอดจนเป็นการเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคนและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม เอาใจใส่ รับผิดชอบต่อตนเอง มี และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) และดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ตามเกณฑ์ 80/80 และ 0.50 ขึ้นไป
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The One - Group, Pretest - Posttest Design) โดยมีการวัด สังเกตตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาเปรียบเทียบกัน

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรซึ่งเป็นผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านครูดสังกัด สพป.พังงา จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สาระเศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 ชุด/แผน ประกอบด้วย

- ชุดที่ 1 เรื่อง ประเภทของสถาบันการเงิน
- ชุดที่ 2 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงิน
- ชุดที่ 3 เรื่อง ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
- ชุดที่ 4 เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจของไทย
- ชุดที่ 5 เรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- ชุดที่ 6 เรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิต

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน

3. แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์แบบแยกแยะความสำคัญ (Analysis of Element) สาระเศรษฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ 15 คะแนน โดยมีระดับคุณภาพ 4 ระดับ คือ ระดับดี (12 - 15 คะแนน) ระดับผ่าน (8 - 11 คะแนน) ระดับปรับปรุง (4 - 7 คะแนน) และระดับไม่ผ่าน (0 - 3 คะแนน)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรโรงเรียนบ้านครูด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้สังคมศึกษา สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคผังกราฟิก การสร้างแบบทดสอบ และการสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์

2. ดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ตามแนวการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์
3. นำชุดกิจกรรมตามแนวการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ควบคุมการค้นคว้าอิสระตรวจสอบ เพื่อนำมาแก้ไข
4. นำชุดกิจกรรมตามแนวการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ ทั้ง 6 ชุด ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา จำนวน 2 ท่าน โดยยึดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์ตัดสิน ซึ่งได้ผลการประเมินค่าความเหมาะสม เท่ากับ 4.00 - 4.52
5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบแต่ละข้อ โดยมีค่าความยากง่าย 0.50 - 0.75 ค่าอำนาจจำแนก 0.25 - 0.50 และค่าความเชื่อมั่น 0.63
6. นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่เป็นการวัดรายบุคคล 5 ข้อแบบอัตนัย ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องรายข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนก 0.38 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่น 0.72
7. นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึง หลักการ เหตุผล และประโยชน์ของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์
2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง พร้อมบันทึกคะแนนเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน จำนวน 30 คะแนน
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 6 ชุด ชุดละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง (ไม่นับรวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) และเก็บคะแนนระหว่างเรียนไว้ทุกกิจกรรมของแต่ละชุดกิจกรรม ชุดกิจกรรมละ 10 คะแนน
4. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มประชากร ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดิมกับการทดสอบก่อนเรียน ใช้เวลา 1 ชั่วโมง แล้วตรวจให้คะแนนและบันทึกคะแนนเก็บไว้เป็นคะแนนหลังเรียน จำนวน 30 คะแนน
5. นำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทดสอบหลังเรียน แล้วตรวจให้คะแนนและบันทึกคะแนนเก็บไว้จำนวน 15 คะแนน
6. นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

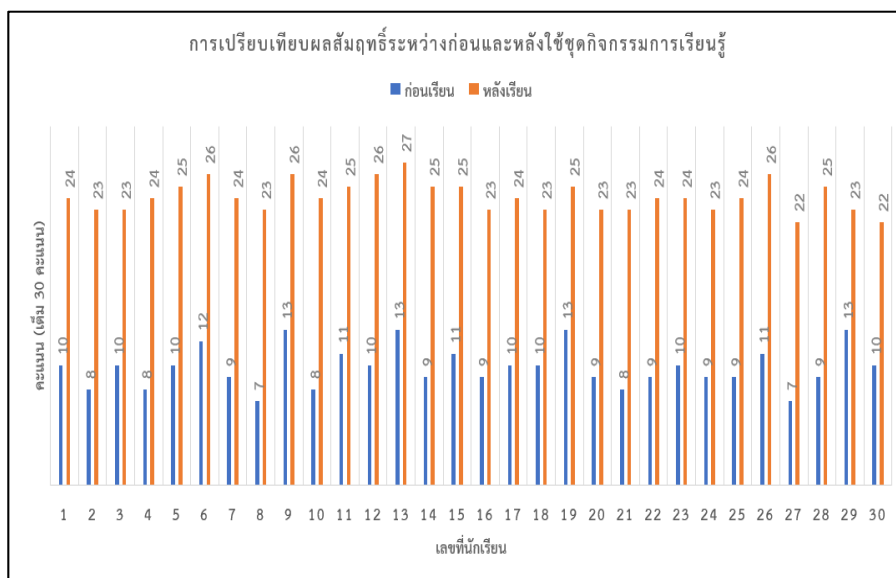
1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัด ใบบางระหว่างเรียนและร้อยละของคะแนนแบบทดสอบย่อยท้ายชุดกิจกรรม มาเปรียบเทียบกับและหาค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 จากสูตร (E_1/E_2)
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติค่าที (t - test)
3. วิเคราะห์ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ที่ระดับ 2.00 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารระ เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย ผลการทดลองครั้งที่ 1 การทดลองใช้รายบุคคล ได้ค่า ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 83.33/80.00 และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.69 และผลการทดลองใช้ ครั้งที่ 2 การทดลองใช้กลุ่มย่อย ได้ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.83 กับ 80.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.70 สูง กว่าเกณฑ์มาตรฐาน 0.50 ขึ้นไป

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับ เทคนิคผังกราฟิก สารระ เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุด กิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล

จากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สามารถสรุปออกมาใน รูปแบบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ระหว่างก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การทดสอบ	N	μ	σ	t
ก่อนเรียน	30	9.83	1.70	56.21**
หลังเรียน	30	24.13	1.28	

หมายเหตุ ** $p < .01$

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.13 ($\mu = 24.13$) คะแนน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 9.83 ($\mu = 9.83$)

3. ผลการศึกษาระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้ แบบ 4 MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารระ เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์

การทดสอบ	μ	ระดับคุณภาพ
1. ลักษณะสำคัญของสถาบันการเงินแต่ละประเภท มีความแตกต่างกันอย่างไร	2.87	ดี
2. ผู้ผลิต ผู้บริโภค และสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์กันในมิติใดบ้าง	2.90	ดี
3. ให้นักเรียนยกตัวอย่างและอธิบายการพึ่งพากันด้านการผลิตในชุมชนของตนเอง	2.93	ดี
4. ให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย	2.80	ดี
5. หากนำหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต นักเรียนคิดว่าส่งผลต่อตนเองและสังคมอย่างไร	2.83	ดี
สรุปผล	2.86	ดี

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ หลังเรียน พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.86 อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.06/80.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีกระบวนการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบตามวิธีการที่เหมาะสมโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นวิเคราะห์ เนื้อหาหลักสูตร เนื้อหาของสารเศรษฐศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปานลดา เอกนวุฒิพันธุ์ (ปานลดา เอกนวุฒิพันธุ์, 2560) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ซึ่งสรุปได้ว่า การออกแบบและพัฒนาชุดกิจกรรมให้ได้ประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัย การออกแบบ วางแผน และศึกษาข้อมูลหลากหลายด้าน จึงจะช่วยให้ชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพทั้งนี้ผู้วิจัยได้ ออกแบบชุดกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็น 6 ชุดกิจกรรม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเวลาและลักษณะของเนื้อหา โดยจัดเรียงลำดับของเนื้อหาจากง่ายไปยาก และออกแบบชุดกิจกรรมให้มีความเข้าใจง่าย มีจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่ตรงกับเนื้อหาสาระ มีภาพประกอบที่สวยงาม น่าสนใจ และมีองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงความเหมาะสม ระหว่างเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรมและวัยของนักเรียน ตลอดจนพื้นฐานความรู้เดิมและศักยภาพของนักเรียนรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงศ์ วรสาร (จักรพงศ์ วรสาร, 2565) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนผ่าน การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 9.83 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.13 คะแนนซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนของนักเรียนโดยสามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ได้ปฏิบัติจริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พัฒนาชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภริดา สุชีลักษณ์ (ภริดา สุชีลักษณ์, 2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกประเภทของชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน การเรียงลำดับเนื้อหาสาระที่จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนานักเรียนว่ามีคุณภาพตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้น้อยเพียงใดและเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพโดยเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ที่ได้นั้นต้องมีความถูกต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชิต ฤทธิ์เจริญ (วิชุดา คงมณี, 2563) ได้กล่าวไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การวัดความรู้ ทักษะ และความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

ระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก สารเศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประชากรจำนวน 30 คน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนที่ระดับ 2.86 โดยมีระดับคุณภาพระดับดี แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นกว่าที่กำหนด เนื่องจากนักเรียนได้ปฏิบัติจริง ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ 4MAT ลงมือปฏิบัติในการทำผังกราฟิกแต่ละชุดกิจกรรมเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนและความสามารถของสมองทั้ง 2 ซีก ทำให้นักเรียนที่มีความสามารถที่ต่างกันสามารถเรียนร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยลดภาวะการเรียนรู้ที่เบื่อหน่ายและได้พบกับความท้าทายจากการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ภรภัทร พลาทิพย์ (ภรภัทร พลาทิพย์, 2562) ได้กล่าวว่า “เทคนิคผังใยแมงมุม ผังโน้ตสโนว์ ผังกราฟิก คือ การสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย กระชับ ผ่านการนำข้อมูลมาจัดเรียง จัดลำดับซึ่งต้องใช้ทักษะการคิด เช่น การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การสังเกต และการจัดลำดับ จากนั้นจึงมีการตัดสินใจเลือกรูปแบบในการนำเสนอข้อมูลที่ต้องการออกแบบให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการ”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกขึ้น พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านครูด มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ย 24.13 สูงก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 9.83 และนักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.87 โดยมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จากการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกขึ้น ครูผู้สอนควรออกแบบขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ให้มีความกระชับและเข้าใจง่าย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่องของเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้ง่ายมากขึ้น 2) จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเกิดจากการออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้และจัดเนื้อหาสาระที่คำนึงถึงช่วงวัยของนักเรียน เน้นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ควรมีการยกประสบการณ์พร้อมวิเคราะห์ประสบการณ์ของตนเองเป็นหลัก เช่น การให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยตรง 3) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนนั้น ควรมีการออกแบบวิธีการพัฒนาและวิธีการวัดระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน 4) ควรพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบอื่นโดยและควรมีการเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก กับการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560ก). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560ข). เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จักรพงษ์ วรสาร. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าหนาด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทิตินา แคมมณี. (2550). การสอนจิตวิทยาการเรียนรู้ เรื่อง ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปานลดา เอกนพพิพันธ์. (2560). ผลการใช้ชุดกิจกรรมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชใกล้ตัว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภรภัทร พลาทิพย์. (2562). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ กฎหมายและการเมือง เรื่องใกล้ตัวและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแผนผังมโนทัศน์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ภริดา สุลักษณ์. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อทักษะการทำงานร่วมกันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิรุตา คงมณี. (2563). การสร้างชุดการสอนตามรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องบรรยากาศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดประสาธนิกร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2564). การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบ Backward Design. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุษา พร้อมประเสริฐ. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สารเคมีศาสตร์ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล*

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE HANDICRAFT PRODUCT OF SHADOW LAMP SATUN

กิตติยา ฤทธิภักดี^{1*} และวัชรรา จินนุกุล²

Kittiya Rittipakdee and Watchara Gennukul

¹ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สตูล ประเทศไทย

Center for the Promotion of Lifelong Learning, Satun, Thailand

²นักออกแบบผลิตภัณฑ์ สตูล ประเทศไทย

Product Designer, Satun, Thailand

*Corresponding author E-mail: kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการลวดลาย และรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล 2) ออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล และ 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาความต้องการลวดลายและรูปแบบของผลิตภัณฑ์โคมไฟ จากกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุง จากกลุ่มเกาะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประเมินความพึงพอใจ พบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการโคมไฟลายว่าวควาย และรูปทรงเรขาคณิตมากที่สุด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำการสร้างภาพร่างโคมไฟ 3 รูปแบบ ทำการประเมินเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้คำถามปลายเปิด ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกภาพร่าง รูปแบบที่ 3 เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์โคมไฟหนังตะลุงต้นแบบมากที่สุด สร้างผลิตภัณฑ์โคมไฟต้นแบบ นำมาประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุง จากกลุ่มเกาะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ พบว่า ด้านการออกแบบผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ในการผสมผสานลวดลายมีความเหมาะสมกับรูปทรงมากที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.77) ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจผลิตภัณฑ์เหมาะสมที่จะนำไปจำหน่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78) และความพึงพอใจโดยรวม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.78)

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์, หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์, โคมไฟหนังตะลุงสตูล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study demand for the pattern and the model of the creative handicraft product of the Shadow Lamp Satun, 2) to design and develop the creative handicraft product of the Shadow Lamp Satun, and 3) to assess consumer satisfaction in the creative handicraft product of the Shadow Lamp Satun. The study was the qualitative research

* Received January 10, 2024; Revised January 24, 2024; Accepted January 26, 2024

to study demand of the pattern and the model of the lamp product with 60 tourists who were interested in the shadow lamps of the carved shadow puppet group. The research instrument was a satisfactory assessment. According to the results, the consumers mostly demanded the lamp patterns of buffalo-kite and geometric shapes. The products were developed in 3 models to find the most suitable model. The samples were 3 experts in product design and development. The used instrument was an open-ended in-depth interview. The experts selected the draft of Model 3 to be mostly suitable for making the prototype of the shadow lamp product so this model was made and assessed in terms of the consumer satisfaction in the product. The samples were 60 tourists who were interested in the shadow lamps of the carved shadow puppet group. The research instrument was the satisfactory assessment. It was found that the consumers were mostly satisfied in the combined pattern matching with the shape ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.77), and in product utility mostly suitable for sales ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78). Finally, the overall satisfaction was at the high level ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.78).

Keywords: Product Evelopement, Creative Handicraft, Shadow Lamp Satun

บทนำ

ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวที่วุ่นวายนักท่องเที่ยวจะมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อ สินค้าและบริการต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และจากกระแสความชื่นชอบผลิตภัณฑ์ที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการนำทุนทางวัฒนธรรมผนวกกับ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างสรรค์เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณค่า มูลค่าและ ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้ามากขึ้น ในปัจจุบันการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์หลายอย่างในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาในแบบของผลิตภัณฑ์เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนา ด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการในชุมชนต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญ เพราะการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับตัวผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจ เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการทำธุรกิจ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างแท้จริง สร้างความน่าสนใจในตัว สินค้าและสามารถสร้างผลสำเร็จได้ในอนาคตเพื่อก้าวไปสู่ตลาด (จิตพนธ์ ชุมเกต, 2560) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วย ส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงท้องถิ่นด้วย ในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญของการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หรือการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้เพื่อให้สามารถดึงดูดความต้องการของผู้บริโภคได้ แต่ผู้ประกอบการ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ หรือปรับบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ ทำให้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นไม่เป็นไปตามที่ต้องการ ดังนั้น ผู้ประกอบการ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ส่งผลให้เป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ (ทวีศักดิ์ สาสงเคราะห์, 2551) และในการวิจัยนี้จะเน้นในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ ทาริกา สระทองคำ และคณะ ได้กล่าวว่า การสร้างผลิตภัณฑ์ ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกำลังเป็นที่นิยมอยู่ในขณะนั้นโดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ความงามเอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ผลิตภัณฑ์นั้นจะเป็นตัวสร้างแรง

กระตุ้นให้ผู้ซื้อสินค้าได้เป็นอย่างดี ผู้บริโภคส่วนมากจะมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ ที่ตรงตัวกับผู้ซื้อและองค์ประกอบบนผลิตภัณฑ์ ล้วนมีอิทธิพลกับการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคและเป็นตัวเลือกอันดับต้นของผู้บริโภค รูปแบบ ผลิตภัณฑ์สามารถดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้อย่างง่ายดาย (ทาริกา สระทองคำ และคณะ, 2565) จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ผ่านมา มีการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชน โดยศึกษาปัญหาและศักยภาพของชุมชนเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยคำนึงถึงการใช้ วัตถุดิบในชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มี ความหลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภค การเพิ่มคุณค่าของตราสินค้าโดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ (ปิยกนิษฐ์ โชติวนิช และคณะ, 2560) ของชุมชนจึงควรใช้วัตถุดิบและแรงงานในท้องถิ่น และการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์อย่างเหมาะสมและมีรูปแบบตรงความต้องการของผู้บริโภคเพื่อให้เกิดความยั่งยืนชุมชน รวมทั้งกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรสามารถนำประสบการณ์และความรู้ กระบวนการวิธีที่ได้รับการแนะนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองต่อไปได้ (ณรงค์ศักดิ์ วดีศิริศักดิ์, 2555); (กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย, 2560); (พรพิมล ศักดา และบรร เกรือรัตน์, 2561);

การแกะหนัง นับเป็นภูมิปัญญาที่เคียงคู่กับศิลปะการแสดง “หนังตะลุง” อันเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนวิถีชีวิต บอกกล่าวเล่าเรื่องราวผ่านหน้าจอผ้าขาวที่มีมากกว่า 200 ปี “ตัวหนัง” จึงต้องอาศัยช่างแกะหนังที่ต้องเป็น ที่ผู้ที่เปี่ยมไปด้วยทักษะและความชำนาญตั้งแต่การเลือกหนัง ฟอกหนัง วาดรูปตัวหนังด้วยเหล็กจารตลอดจนถึงขั้นตอน การแกะและตอกตัวหนังตะลุง ด้วยการเผื่อระยะการมองจากแสง ที่ส่องผ่านเกิดเป็นความงามที่น่าประทับใจ การแกะรูปหนังตะลุง ถือเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัวของตัวเองหรือเรียนรู้ด้วยการฝึกหัด ฝึกฝนเป็นหลัก จากเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน ซึ่งการแกะรูปหนังตะลุงมักจะแกะอยู่ในกรอบของวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งรูปแบบและลวดลายที่มีคุณค่า จังหวัดสตูล มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์เด่นชัด ได้แก่ หัตถกรรมแกะหนังตะลุง โดยในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านพรุ และในหมู่ที่ 9 บ้านวังผาสამคคี ตำบลควนกาหลง อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ได้มีการรวมกลุ่มเกิดเป็นกลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มแกะรูปหนังตะลุง ทั้งนี้ การแกะหนังเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง เดิมนิยมแกะด้วยหนังวัวควาย หมี เสือ กวาง และกระเจง โดยแกะเป็นรูปหนังตะลุง ปัจจุบันประชาชนนิยมนำรูปหนังตะลุงไปใช้เป็นเครื่องประดับบ้านหรือสำนักงาน ทำให้รูปหนังตะลุงกลายเป็นสินค้าพื้นเมืองที่นิยมแพร่หลายมาก นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบของการแกะหนังให้ทันสมัย และเป็นไปตามความต้องการของสังคมมากขึ้น ผลงานศิลปหัตถกรรมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีความรู้มีฝีมือเชิงช่าง เป็นผู้สืบทอดศิลปะดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อย ที่มีความรู้ทั้งความเป็นมา วัสดุขั้นตอน กระบวนการในการผลิตและผนวกกับการถ่ายทอดความรู้จะถ่ายทอดความรู้กันในวงแคบเฉพาะแค่กลุ่ม ลูกหลาน หรือคนสนิทเพียงเท่านั้นซึ่งหากในอนาคตอาจส่งผลทำให้ศิลปหัตถกรรมการแกะรูปหนังสูญหายไป

จากการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล เนื่องจากการแกะหนังตะลุง สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถต่อยอดไปถึงการสร้างรายได้รูปแบบอื่นภายในชุมชน นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ แล้วยังถือเป็นการยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งหวังให้ชุมชน ช่างภูมิปัญญาช่วยกันสร้างให้เกิดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเองให้เป็น ที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว นำรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการลวดลาย และรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล

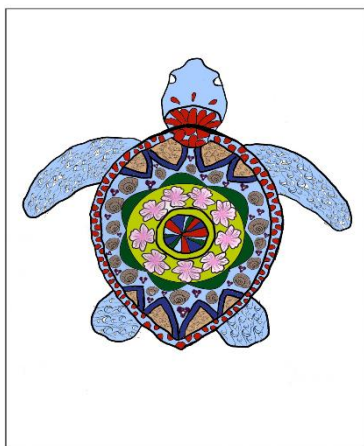
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการลวดลาย และรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุง จากกลุ่มเกาะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ (Satisfaction Scale) โดยใช้แบบสอบถามกำหนด ค่าน้ำหนักของการประเมิน เป็น 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert's method) (James, C. & Perla, R. J., 2007)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ทำการสร้างภาพร่างชุดโคมไฟหนังตะลุงสตูล จำนวน 3 รูปแบบ จากนั้นประเมินเพื่อหาภาพร่าง ที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต และการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - Depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open - Ended Questions) ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบลวดลายโคมไฟหนังตะลุง รวมทั้งสิ้น 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ลายสัตว์ทะเล แบบที่ 2 ลายดอกไม้ แบบที่ 3 ลายว่าวควาย

ภาพที่ 1 แบบร่างลวดลายโคมไฟหนังตะลุง

ขั้นตอนที่ 3 นำภาพร่าง ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูลต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจ ของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุง จากกลุ่มเกาะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert's method) มีค่าความเชื่อมั่นเท่า .99

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ความต้องการลดตาย และรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล รวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุง จากกลุ่มเกาะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็น เพศชาย ร้อยละ 48.00 และเพศหญิง ร้อยละ 52.00 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี (ร้อยละ 40.00) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 60.00) ส่วนมากประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 70.00) กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ดังนี้ ด้านลดตาย ผู้บริโภคต้องการลดตายว่าวควายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.77) รองลงมา ได้แก่ ลายรูปลายสัตว์ทะเล ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.87) ลายดอกไม้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.81) และผสมผสานทุกลายเข้าด้วยกัน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ ด้านรูปทรง ผู้บริโภคต้องการรูปทรงเรขาคณิต มากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.82) รองลงมา ได้แก่ รูปทรงอิสระ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.78) ด้านประเภทของโคมไฟ ผู้บริโภคต้องการประเภท โคมไฟตั้งโต๊ะ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.76) รองลงมา โคมไฟเพดาน ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.76) และโคมไฟตั้งพื้น ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล (n = 60)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านลดตาย			
ลายว่าวควาย	4.62	0.77	มากที่สุด
ลายสัตว์ทะเล	4.54	0.87	มากที่สุด
ลายดอกไม้	4.20	0.81	มาก
ผสมผสานทุกลายเข้าด้วยกัน	4.08	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.36	0.82	มาก
2. ด้านรูปทรง			
รูปทรงเรขาคณิต	4.65	0.82	มากที่สุด
รูปทรงอิสระ	4.52	0.78	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.58	0.83	มากที่สุด
3. ประเภทของโคมไฟ			
โคมไฟตั้งพื้น	4.04	0.82	มาก
โคมไฟตั้งโต๊ะ	4.56	0.76	มากที่สุด
โคมไฟเพดาน	4.24	0.75	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.28	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.40	0.87	มาก

หมายเหตุ: ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ

4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

2. การออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล พบว่า ปัญหาของผลิตภัณฑ์การแกะหนังตะลุง ในจังหวัดสตูล ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบไม่หลากหลาย ไม่มีความแปลกใหม่ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยออกแบบภายใต้กรอบแนวคิดจากการนำศิลปะการแกะหนังตะลุงมาออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมหัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์เอกลักษณ์ของจังหวัดสตูล แนวทางการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ คณะผู้วิจัย โดยมีแรงบันดาลใจจากวลิตถาว่าวควาย จังหวัดสตูลสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นวลิตถาใหม่ บนฐานทักษะฝีมือความชำนาญในการแกะหนังตะลุง ให้มีรูปแบบที่ทันสมัยคัดเลือกเอกลักษณ์ที่เป็นรูปว่าวควาย มาสร้างสรรค์บนผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ผสานกับแนวคิดหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ บนพื้นฐานโดยใช้ทฤษฎีการออกแบบและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของ Osborn, Alex F. เป็นแนวทางในการออกแบบมาใช้ในการกระบวนการออกแบบงานวิจัย เช่น การลดทอน (Minify) การเพิ่มขยาย (Magnify) การปรับเปลี่ยน (Adapt) การจัดใหม่ (Rearrange) การทดแทน (Substitute) การสลับเปลี่ยน (Reverse) การแก้ไข (Modify) และการผสมรวม (Combine) (Osborn, A.F., 1963)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล สร้างภาพร่าง จำนวน 3 รูปแบบ ประเมินหารูปแบบที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้คำถามปลายเปิดผู้เชี่ยวชาญได้เลือกภาพร่างรูปแบบที่ 3 (ภาพที่ 1) เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์โคมไฟหนังตะลุงสตูล ต้นแบบมากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญยังมีความคิดเห็น ดังนี้ รูปแบบที่ 3 มีการพัฒนาและการออกแบบที่ดี นำความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะมาใช้ได้อย่างสวยงาม จากการจัดวางรูปแบบเหมาะสมในการนำไปใช้งานตกแต่งตามโรงแรมและรีสอร์ทเหมาะสมกับห้องนอน ห้องนั่งเล่น ห้องรับแขก

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ นำภาพร่าง ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูลต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจ ของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในโคมไฟหนังตะลุงจากกลุ่มแกะหนังตะลุง จังหวัดสตูล จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็น เพศชาย ร้อยละ 64.00 และเพศหญิง ร้อยละ 36.00 อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 41 - 50 ปี (ร้อยละ 42) ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 60.00) ส่วนมาก ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 64.00) ผลการประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจการผสมผสานวลิตถาที่มีความเหมาะสมกับรูปทรง

มากที่สุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.77) รองลงมา ได้แก่ สัดส่วนของตัวผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.81) ความแข็งแรงของตัวผลิตภัณฑ์เหมาะสม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.86) องค์ประกอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์ที่มีความสมดุล ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.79) และวัสดุร่วมมีความกลมกลืนกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.92) ตามลำดับ ด้านความสวยงาม ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผลิตภัณฑ์การวางลวดลายมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.79) รองลงมา มีความสวยงามประณีต ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.90) ด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ผลิตภัณฑ์เหมาะสมที่จะนำไปจำหน่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.78) รองลงมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เหมาะสมที่จะให้ในโอกาสพิเศษ และความพึงพอใจ โดยรวมพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.80) ด้านการดูแลและบำรุงรักษา ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่ง่ายต่อการซ่อมแซมเมื่อเกิดการชำรุด มากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.79) รองลงมา ง่ายต่อการทำความสะอาด ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.90) ตามลำดับ และผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.79) โดยผู้บริโภคมีความเห็นว่าผลิตภัณฑ์ ควรจัดจำหน่ายในราคาเท่าไรสำหรับผู้บริโภค เห็นสมควรให้ขายที่ราคา 3,000 - 3,500 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 40) รองลงมา ได้แก่ 3,500 - 4,000 บาท (ร้อยละ 33.30) และ 4,000 - 4,500 บาท (ร้อยละ 26.70) ตามลำดับ และเมื่อผลิตภัณฑ์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ผลิตมาเพื่อจำหน่าย ผู้บริโภคมีความเห็นว่าผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้สามารถที่จะจำหน่ายได้ (ร้อยละ 100) (ตารางที่ 2 และ 3)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ต้นแบบ (n = 60)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการออกแบบ			
ความแข็งแรงของตัวผลิตภัณฑ์	3.81	0.86	มาก
สัดส่วนของตัวผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม	3.85	0.81	มาก
วัสดุร่วมมีความกลมกลืนกับผลิตภัณฑ์	3.66	0.92	มาก
องค์ประกอบโดยรวมของผลิตภัณฑ์มีความสมดุล	3.77	0.79	มาก
การผสมผสานลวดลายมีความเหมาะสมกับรูปทรง	3.94	0.77	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.81	0.84	มาก
2. ด้านความสวยงาม			
ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามประณีต	3.95	0.90	มาก
การวางลวดลายมีความเหมาะสม	4.09	0.89	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.02	0.92	มาก
3. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
ผลิตภัณฑ์เหมาะสมที่จะนำไปจำหน่าย	4.05	0.78	มาก
ผลิตภัณฑ์เหมาะสมที่จะให้ในโอกาสพิเศษ	3.97	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.01	0.75	มาก
4. ด้านการดูแลและบำรุงรักษา			
ง่ายต่อการซ่อมแซมเมื่อเกิดการชำรุด	4.11	0.79	มาก
ง่ายต่อการทำความสะอาด	4.00	0.90	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.05	0.81	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน	4.01	0.78	มาก

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล
ต้นแบบ (n = 60)

รายการ	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าผลิตภัณฑ์ควรจัดจำหน่ายในราคาเท่าไร	
3,000 - 3,500 บาท	40.00
3,500 - 4,000 บาท	33.30
4,000 - 4,500 บาท	26.70
2. หากผลิตภัณฑ์โคมไฟหนังตะลุงสตูล ผลิตมาเพื่อจำหน่ายท่านคิดว่าจะจำหน่ายได้หรือไม่	
จำหน่ายได้	100.00
ไม่แน่ใจ	0.00
จำหน่ายไม่ได้	0.00

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ลวดลาย และรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ สามารถเพิ่มคุณค่าของโคมไฟหนังตะลุงสตูล โดยใช้ลายว่าวควาย ซึ่งเป็นว่าวไทยที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสตูล ใช้กรรมวิธีการแกะและตอกหนังสื่อถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Local Characteristics) เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้แตกต่างจากสินค้าของชุมชนอื่น การสร้างเอกลักษณ์ทางด้านงานออกแบบหัตถกรรมสร้างสรรค์ ควรมีการนำองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจกับผู้ซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรุพหลภย์ พฤกษ์โสภี เรื่อง การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร พบว่า ลวดลายการปักผ้าย้อมครามทั้งหมดจะเป็นลวดลายที่มาจากธรรมชาติ คือ ดอกไม้ ใบไม้ ต้นไม้ และในบางผลงานจะเป็นการเล่าเรื่องราววิถีชีวิตชาวบ้านใน อำเภอภูพาน เป็นการนำเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ซื้อ ส่งผลต่อการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง (พรุพหลภย์ พฤกษ์โสภี, 2566)

2. ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์โคมไฟหนังตะลุงสตูล ให้เป็นไปตามแนวโน้มความต้องการของตลาดและผู้บริโภค และเน้นลักษณะจุดเด่นของงานผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ และควรเลือกใช้วัสดุซึ่งหาได้จากท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ เลิศ วรแสง และคณะ การพัฒนาเครื่องจักสานร่วมกับผ้าไหมมัดหมี่เพื่อการออกแบบโคมไฟ ของชุมชนบุรพา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การออกแบบโดยใช้แนวคิดของภูมิปัญญา ในการออกแบบรูปทรง และออกแบบลวดลายบนตัวโคมไฟให้มีความสวยงาม เป็นการนำเอาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานและผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ ผสมผสานกับการออกแบบสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนระหว่าง ความนิยมในปัจจุบันกับรูปแบบลายดั้งเดิม เน้นความสวย สะดุดตา แปลกใหม่ (เลิศ วรแสง และคณะ, 2557) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนของ อรณัฐ สุธาคำ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชิงสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชน กลุ่มจักสานบ้านป่าจั่ว ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่เป็นลายขัด นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์บนผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่เป็นผลิตภัณฑ์ของใช้และของตกแต่ง และเอกลักษณ์ที่เป็น ลายดอกพริก ได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์บนป้ายสินค้าที่จะช่วยส่งเสริมการตลาดให้กับกลุ่ม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอื่น มีอัตลักษณ์เฉพาะ กลุ่มแตกต่างจาก

กลุ่มอื่นนั้นยัง จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลแก่ลูกค้าให้รับรู้ถึงผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ทั้งนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล (อรนุตมฐิ์ สุธาคำ และตรีชฎา สมพอง, 2563) คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยให้ความสำคัญในด้านรูปแบบที่แปลกใหม่จากของเดิมโดยใช้ตามหลักการออกแบบของ นวลน้อย บุญวงษ์ ที่ต้องคำนึงถึงหน้าที่ใช้สอย (Function) ความสวยงาม น่าใช้ (Aesthetics) ความสะดวกสบายในการใช้ (Ergonomics) ความปลอดภัย (Safety) การบำรุงรักษาและซ่อมแซม (Maintenance) ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมานั้นสามารถเป็นของฝากของที่ระลึก หรือเหมาะสมที่จะให้ในโอกาสพิเศษ รวมทั้งสร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับชุมชน (นวลน้อย บุญวงษ์, 2542); (ทาริกา สระทองคำ และคณะ, 2565)

3. ขั้นตอนประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ที่ออกแบบและพัฒนาเป็นต้นแบบ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมาก อาจเนื่องจากการได้มีการออกแบบรูปแบบที่มีความแตกต่างไปจากผลิตภัณฑ์เดิม โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ เสริมศรี สงเนียม และคณะ เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์โคมไฟไทยจากลูกปัดมโนราห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาออกแบบและพัฒนา โคมไฟลูกปัดมโนราห์ และเพื่อประเมินความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจในผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในด้านการนำไปใช้งานของผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในหัวข้อ ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้ในการตกแต่งอาคารบ้านเรือนสถานที่ ได้ปัจจัยและราคา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความพึงพอใจในหัวข้อ ผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์จากลูกปัดมโนราห์ให้เลือกหลากหลายราคา ด้านปัจจัยในด้านของรูปแบบและลวดลาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในหัวข้อ เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่แปลกใหม่ ด้านปัจจัยการส่งเสริมการขาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในหัวข้อผลิตภัณฑ์มีการลดราคาหรือในบางโอกาส ซึ่งมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยผลงานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางช่วยในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชน จังหวัดสตูล ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนต่อไป (เสริมศรี สงเนียม และคณะ, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) ความต้องการลวดลาย และรูปแบบของ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูลผู้บริโภคมีความต้องการเป็น โคมไฟตั้งโต๊ะ ลายว่าวควาย รูปทรงเป็นทรงเรขาคณิต ทรงกระบอก 2) การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โคมไฟหนังตะลุงสตูล รูปแบบที่ 3 เหมาะสมที่จะใช้ สร้างโคมไฟหนังตะลุงสตูลต้นแบบ เนื่องจากการพัฒนาและการออกแบบที่ดีนำความคิดสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะมาใช้อย่างสวยงาม และมีการจัดวางรูปแบบเหมาะสมกับการนำไปใช้งาน จากการออกแบบ โคมไฟโคมไฟหนังตะลุงสตูล โดยใช้วิธีการตอก และการแกะหนัง จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาด กว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร และสูง 59 เซนติเมตร มีความเหมาะสมในการนำมาใช้เป็น ผลิตภัณฑ์โคมไฟหนังตะลุงสตูล ใช้ประดับตกแต่ง ภายในห้องนอน ห้องนั่งเล่น หรือสถานที่อื่น ๆ และสามารถเป็นของฝากของที่ระลึก รวมทั้งสร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับชุมชน 3) การประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อ โคมไฟหนังตะลุงสตูล ต้นแบบ ผู้บริโภคพึงพอใจการผสมผสานลวดลายมีความเหมาะสมกับรูปทรง การดูแลและบำรุงรักษาอย่างมีความสวยงามประณีตเหมาะสมที่จะนำไปจำหน่ายและเห็นสมควรให้ขายที่ราคา 3,000 - 3,500 บาท และมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ คือ 1) การสร้างผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ควรสะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน และมีการสื่อสารกับผู้บริโภคเกี่ยวกับ บริบทของชุมชน อันนำไปสู่การสื่อสารเรื่องราวของชุมชน กับผู้บริโภคในชุมชน นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งเสริมการขาย สร้างรายได้เพิ่มขึ้น 2) ควรมีการศึกษา และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ ประจำจังหวัด เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาให้แก่เยาวชน บุคคลผู้ที่มีความสนใจ และ 3) หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจสามารถนำรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการวิจัย

ครั้งนี้ไปปรับปรุง ประยุกต์ใช้กับพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นการช่วยยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ตำบลแม่ทะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 10(2), 1-11.
- จิตพนธ์ ชุมเกต. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัยสนับสนุนโดยคณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณรงค์ศักดิ์ วัตศิริศักดิ์. (2555). นวัตกรรมของการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการตลาดเชิงสุนทรีย์ : กรณีศึกษาบรรจุภัณฑ์น้ำผลไม้. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการสื่อสารบัณฑิต. วิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ทวีศักดิ์ สาสงเคราะห์. (2551). การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมสุรินทร์. กรุงเทพมหานคร: คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและการออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ทาริกา สระทองคำ และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตอบสนองความต้องการลูกค้าในยุคอนาคต. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 239-250.
- นวนน้อย บุญวงษ์. (2542). หลักการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพจน์ พลฤกษ์. (2566). การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายสตรีด้วยผ้าฝ้ายย้อมครามของแบรนด์ ภูคราม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร. Journal of Roi Kaensarn Academ, 8(2), 286-305.
- ปิยนิษฐ์ โชติวนิช และคณะ. (2560). การพัฒนาช่องทางการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถ์ทำขึ้นจากวัสดุธรรมชาติกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานเชิง นวัตกรรม. วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 1-15.
- พรพิมล ศักดา และบรรณ เครือรัตน์. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทของใช้จากวัสดุธรรมชาติของกลุ่มอาชีพบ้านสุขเกษม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เลิศ วรแสง และคณะ. (2557). การพัฒนาเครื่องจักสานร่วมกับผ้าไหมมัดหมี่เพื่อการออกแบบโคมโไฟของชุมชนบุรพา อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 5(2), 1-20.
- เสริมศรี สงเนียม และคณะ. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์โคมโไฟไทยจากลูกปัดมโนราห์. วารสารเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 1(1), 1 – 14.
- อรนุทธิ์ สุธาคำ และตรีชญา สมฟอง. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชิงสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชน กลุ่มจักสานบ้านป่าจั่ว ตำบลทาเหนือ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรม, 4(2), 22-38.
- James, C. & Perla, R. J. (2007). Ten common misunderstandings, misconceptions, persistent myths and urban legends about Likert scales and Likert response formats and their antidotes. Journal of Social Sciences, 3(3), 106-116.
- Osborn, A.F. (1963). Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Thinking. New York: Charles Scribner's Sons.

บทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21*

ADMINISTRATOR ROLES IN CREATING ORGANIZATIONAL CULTURE UNDER CHANGES IN 21st CENTURY

รุ่งทิพย์ ไชยโยียงยงค์^{1*} และมัทนา วังถนอมศักดิ์²

Rungtip Chaiyoyingyong and Mattana Wangthanomsak

¹คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Nursing, Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Education, Silpakorn University, Nakornpathom, Thailand

*Corresponding author: Email: rungtip@bcnr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายใต้การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการแข่งขันที่สูงขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์กรโดยคิดหากลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการจัดการองค์กรในการปรับเปลี่ยนองค์กรสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ วัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญที่สมาชิกในองค์กรยอมรับร่วมกัน เป็นแนวทางการประพฤติและวิธีปฏิบัติที่ทุกคนในองค์กรต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ทุกองค์กรที่ประสบความสำเร็จต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีที่จจะนำพลังแห่งความสำเร็จให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ของความเป็นองค์กรหนึ่งเดียว โดยผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อนำไปสู่การบริหารองค์กรในยุคของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ผู้บริหาร ทั้งนี้ผู้บริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้นได้ด้วยบทบาทของผู้บริหาร ดังนี้ 1) การปรับกรอบความคิด (Mindset) ของคนในองค์กร 2) การกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจน 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบทีมงาน 4) การให้ข้อมูลและการสื่อสาร 5) การอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือ 6) สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการปรับตัว 7) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ 9) สร้างหรือพัฒนาระบบการสร้างขวัญ กำลังใจ ดังนั้นผู้บริหารที่สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีจะสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานต่าง ๆ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้

คำสำคัญ: บทบาทผู้บริหาร, วัฒนธรรมองค์กร, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this article is to present the roles of administrators in creating an organizational culture under rapid change in the 21st century. Rapid academic changes, advanced information technology, and rising competitions have challenged administrators in order to lead the organization to success in keeping with its objectives. As a result, the organization must be

* Received January 7, 2024; Revised January 17, 2024; Accepted January 19, 2024

changed by administrators adopting new strategies for managing it. The organizational culture is a vital supporting factor that is mutually accepted by members of the organization, additionally, it is also a code of conduct and procedures that everyone in the organization must accept and implement. For this reason, the important thing that administrators need to consider first when it comes to changing their organization is organizational culture. The image of a united organization is enhanced by a good organizational culture, which is essential for every successful organization to achieve success. Administrators hold key roles in driving organizational culture to lead the organization during an era of change. Hence, administrators have the ability to create an organizational culture through their roles as follows: 1) Adjusting the mindset of people within the organization 2) Establishing a clear direction for the organization 3) Promoting an organizational culture that emphasizes teamwork 4) Sharing information and communicating 5) Facilitating and providing assistance 6) Creating an organizational culture that prioritizes learning and adaptability 7) Developing of technology that focuses on information and communication 8) Initiating a collaborative network, and 9) Creating or developing a system that promotes morale. Therefore, administrators who have created a good organizational culture will be able to drive their management and be prepared to handle any changes that may come up to achieve the organization's objectives.

Keywords: Administrator Role, Organizational Culture, 21st Century

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อเทียบกับศตวรรษก่อน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิทยาการและนวัตกรรม ซึ่งเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในอดีตได้ถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้และนวัตกรรมที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ มีความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกวันที่ทำให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและหลายช่องทาง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนในภาคส่วนต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าไม่มียุคสมัยใดที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และมีผลกระทบรุนแรงเท่าในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อโครงสร้างองค์กร ผลกระทบต่อคนทำงาน ภายในองค์กร ผลกระทบต่อกระบวนการทำงานภายในองค์กร รวมถึงผลกระทบต่อวัฒนธรรมขององค์กร ทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวและแสวงหาแนวทางเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ (นิทัศน์ มาสาส์ และคณะ, 2565) องค์กรที่มีศักยภาพและอยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้นั้น คือ องค์กรที่มีการปรับตัวและมีการพัฒนาอยู่เสมอ ให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลง กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เข้ามามีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์กร ก็คือ ผู้บริหาร เป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางและนำองค์กรสู่ความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นขององค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อยังคงสร้างมูลค่าเพิ่มแบบเดิมหรือแบบใหม่ เพื่อความยั่งยืน และเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ความสามารถในการอยู่รอด และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในฐานะผู้บริหารต้องทำให้คนในองค์กรมองเห็นแนวคิดขององค์กรยุคใหม่ที่ต้องขับเคลื่อนด้วยรูปแบบการทำงานที่ไม่ใช่การทำงานแบบเดิม ๆ การกระตุ้นให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ และที่สำคัญผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงต้องนำมาใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งการปรับตัวสู่องค์กรยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในองค์กร ในการที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปรับเปลี่ยนองค์กร เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ (จุฑามาศ รัชนจิตบริสุทธิ์ และคณะ, 2566) การบริหารให้เกิดประสิทธิผลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ประการ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ วัฒนธรรมองค์กร เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และมีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กรเสมอ เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นแบบแผนของความคิด ความรู้สึกที่บุคลากรได้กำหนดร่วมกันภายในองค์กร เพื่อเป็นบรรทัดฐานให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติและมีการสืบทอดไปสู่สมาชิกใหม่ขององค์กร เพราะวัฒนธรรมองค์กร คือ การเชื่อมโยง (Alignment) ของพลังความไว้วางใจสูงสุดร่วมกันของทุก ๆ คนที่ทำงานในองค์กร (Shared Organization Trust) ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรขึ้นเพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และมีแนวทางในการทำงานให้กับบุคลากร รวมถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในองค์กรด้วยความเชื่อและความเข้าใจร่วมกัน (ณัฐฉิณห์ โยมงาม และอุไร สุทธิแย้ม, 2565) ซึ่งจะทำให้องค์กรดำเนินไปได้ด้วยพลังความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและร่วมแรงร่วมใจกันของบุคลากรทุกคนในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์การจูงใจบุคลากรภายในองค์กรร่วมในการปฏิบัติงานด้วยวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ร่วมขับเคลื่อนการบริหารงานต่าง ๆ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

สำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นยุคดิจิทัล และเป็นยุคของเทคโนโลยีซึ่งเป็นโลกสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเร็วของการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ยากให้เกิดการยอมรับในองค์กร ความท้าทายของผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 จึงให้ความสำคัญกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงสามารถนำพาองค์กรบรรลุเป้าประสงค์ไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวิสัยทัศน์ได้ ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้สังคมในปัจจุบันและในโลกอนาคตมีการแข่งขันสูงขึ้นก่อให้เกิดความซับซ้อนของปัญหาต่าง ๆ เป็นยุคที่ต้องใช้ความรู้ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นสำเร็จตามเป้าหมาย และจากการเปลี่ยนแปลงที่มีอัตราการแข่งขันขององค์กรต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทำให้หลายองค์กรให้ความสำคัญกับการสร้างทุนมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีบทบาทสำคัญในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยองค์กรต่าง ๆ จะมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะการทำงานเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคนให้มีศักยภาพสูงในองค์กร เป็นกลยุทธ์ที่ผู้บริหารในองค์กรสมรรถนะสูงต่าง ๆ ให้ความสำคัญ

การบริหารองค์กรแห่งศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี (Management) และความเป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องมีความเด่นชัด โดยผู้บริหารต้องแสวงหาวิธีการที่สร้างสรรค์ เพื่อทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นยั่งยืน (Gill, R., 2007) การบริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งมั่นในความสำเร็จในอนาคต มีความสามารถในการปรับตัวและมีการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องเป็นนักคิดเชิงระบบ (System Thinker) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรมใหม่ (Innovator) ผู้รับใช้

(Servant) ผู้ประสานงานที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (Polychromic Coordinator) เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Visionary) ต้องมีความพร้อมทั้งด้านคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะทางปัญญาระดับสูง และการบริหารจัดการ แนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นอกจากนี้ต้องมีเจตคติที่ดีมุ่งสร้างความสำเร็จตลอดจนพัฒนาองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่ การบริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ผู้บริหารจะต้องเชื่อมโยงความคิด ความรู้ และใช้เทคโนโลยีเป็นตัวส่งผ่านเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน และให้ความสำคัญ กับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและนอกองค์กร รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งในและนอกองค์กร

บทบาทของผู้บริหารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการบริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ (เบญจพร สุคนธร, 2565)

1. การนำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีทักษะและความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ การบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้น ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงก่อนแล้ว จึงกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ แล้วจึงนำไปปฏิบัติตามแผนที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกคนในองค์กร

2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานที่ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง คือ องค์กรที่ขาดศักยภาพในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการสร้างให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ไม่ใช่กระบวนการที่ทำได้ในทันทีทันใด แต่เป็นการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาปรับเปลี่ยนคนในองค์กรให้มีความเห็นร่วมกัน ทำงานร่วมกันสู่เป้าหมายเดียวกัน

3. มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน

4. การจัดการความรู้ในองค์กร ผู้บริหารกระตุ้นให้คนในองค์กรพัฒนาความรู้ สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์กรต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถนำพาองค์กรสู่การเป็นผู้นำได้ ซึ่งการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้การจัดการความรู้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความรู้สึกร่วมของคนในองค์กร สร้างความภาคภูมิใจในการทำงานและกระตุ้นให้คนในองค์กรทำงานอย่างเต็มศักยภาพ

5. การทำงานอย่างเป็นเครือข่าย องค์กรที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยว จะเป็นองค์กรที่ขาดประสิทธิภาพไป โดยอัตโนมัติ องค์กรจึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และร่วมกันทำงาน เพื่อผลักดันการบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

6. การทำงานร่วมกับสถานประกอบการ จากกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง เป็นโจทย์ให้จำเป็นต้องเพิ่มการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องตอบสนอง ขณะเดียวกันต้องเรียนรู้ความต้องการของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง

การที่ผู้บริหารจะพัฒนาองค์กรให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าทำ เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรและนำองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารที่จำเป็นต้องมี 4 ประการ ดังนี้

- ประการที่ 1 ความสามารถในการวิเคราะห์ ผู้นำรุ่นใหม่จะต้องวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงได้ว่า อะไร คือ ปัญหา อะไร คือ สิ่งที่เกิดขึ้น อะไร คือ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังเหล่านั้น

ประการที่ 2 ความสามารถในการสร้างสรรค์ ผู้นำควรทำให้องค์กรเกิดการสร้างสรรค์คิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ต่างไปจากเดิม โดยมีแนวทางเป็นของตนเอง

ประการที่ 3 ความสามารถในการสร้างผลงาน แสดงความสามารถในการคิดนอกกรอบ นำความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมด้วยการพัฒนาผลผลิตใหม่ ๆ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมขึ้นมา และมีคุณภาพสูงพอในการแข่งขันได้

ประการที่ 4 ความสามารถในการด้านความรับผิดชอบ แสดงความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม นั่นคือ ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติและทิศทางของโลกในอนาคต

นอกจากนี้ การที่ผู้บริหารจะสามารถขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กรหรือทีมงาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์กรในศตวรรษที่ 21 เพราะการดำเนินงานให้องค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ทีมงานมีความสำคัญอย่างมาก หากทุกคนในองค์กรรู้สึกว่าคุณอยู่ในทีมเดียวกันและร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานให้สำเร็จร่วมกัน งานก็จะบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างทีมงานให้เกิดขึ้นในองค์กร ดังนี้

1. ผู้บริหารมีการปฏิบัติตัวร่วมกับคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชาในฐานะผู้ที่เดินทางไปสู่เป้าหมายร่วมกัน เพราะผู้บริหารไม่สามารถทำงานคนเดียวได้ ดังนั้น ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน
2. ผู้บริหารต้องเรียนรู้ความสามารถของบุคลากรในองค์กร วางตัวคนทำงานให้เหมาะสมกับงาน นอกจากจะได้ผลลัพธ์ของงานที่ดีแล้ว ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับคนทำงาน สร้างความเชื่อใจระหว่างคนในทีม เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดและปรับปรุง พัฒนางานให้ดีขึ้น
3. ผู้บริหารใช้ความรักความเข้าใจในการขับเคลื่อนทีมงาน หากบุคลากรในองค์กรรู้สึกไม่ดีต่อหัวหน้าก็จะเกิดการต่อต้านมากกว่าการทำงานให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ฉะนั้นการเป็นผู้นำจึงมาพร้อมกับหน้าที่ในการเป็นที่รักของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้ความสัมพันธ์ที่ดีสร้างการทำงานที่ดีขึ้นมา
4. ผู้บริหารสร้างความเชื่อใจว่าจะอยู่เคียงข้างผู้ใต้บังคับบัญชา คอยผลักดัน และช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาทำให้เกิดความไว้วางใจ มากกว่าที่จะปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเผชิญปัญหาลำพัง
5. ผู้บริหารต้องปรับตัว การเข้าใจผู้ร่วมงาน ทั้งด้านทัศนคติ วิถีชีวิต เพื่อให้ปรับตัวและเข้าใจวิธีการผลักดันผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างตรงจุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า บทบาทผู้บริหารในยุคของการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องเปิดใจยอมรับประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การคิดเชิงระบบในองค์ความรู้ใหม่ (Brent Gleeson, 2019); (นิทัศน์ มาสาลี และคณะ, 2565) บริหารงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) และแบ่งปันประสบการณ์ด้านผู้นำ (Sharing Leadership) โดยให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และมีนวัตกรรมการแก้ปัญหาใหม่ ๆ การสร้างทีมงาน และการสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งในองค์กร และการปรับตัวเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารองค์กรเพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีพลวัตเพื่อความอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการทำงาน ตลอดจนให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมองค์กร เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และมีแนวทางในการทำงานสำหรับบุคลากรในองค์กรในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารอาจมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรและส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสมัยใหม่มาใช้เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา, 2561)

วัฒนธรรมองค์กร

ในทศวรรษนี้หากผู้บริหารต้องการที่จะปรับเปลี่ยนองค์กร อันดับแรกที่ต้องนึกถึง คือ วัฒนธรรมองค์กร ทุกองค์กรที่ประสบความสำเร็จต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีที่จะนำพลังแห่งความสำเร็จให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ และบุคลิกภาพของความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร การวางกลยุทธ์ในการปรับปรุงองค์กรควรทำทั้งโครงสร้างและ วัฒนธรรมขององค์กร เพราะการเปลี่ยนแปลงเฉพาะโครงสร้างองค์กรเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันได้ว่า องค์กรจะประสบความสำเร็จ トラบใดที่วัฒนธรรมของคนในองค์กรไม่มีการเปลี่ยนแปลง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ ดีและเหมาะสมกับเทรนด์ของโลกปัจจุบัน ก็คือ สิ่งที่องค์กรเปิดรับและปรับตัวเพื่อให้วัฒนธรรมสร้าง ความรู้สึก ด้านบวกและก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกภาคส่วนขององค์กรต่อไปในอนาคต (ศุภวรรณ คงเสมา และคณะ, 2565)

วัฒนธรรมองค์กร เป็นค่านิยม แนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในการที่จะพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้ ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร เช่น การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นสิ่งที่ มีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมและการบริหารองค์กร ซึ่งต้องใช้ทั้งความสามารถของผู้บริหารในการเสริมสร้างวัฒนธรรม ที่ดีงามภายในองค์กร รวมทั้งความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ ร่วมมือร่วมใจดำเนินงานตามภารกิจของ องค์กรให้ประสบผลสำเร็จอย่างเต็มความรู้ความสามารถ วัฒนธรรมองค์กรเปรียบเสมือนเบ้าหลอมบุคลากรให้อยู่ ในวิถีที่ควรจะเป็น เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายร่วมกัน วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ต้องร่วมสร้าง ให้มีความหนักแน่น มั่นคงและต่อเนื่องให้เป็นแนวทางเดียวกันที่ทุกคนในองค์กรต้องยอมรับและปฏิบัติตาม ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรมีส่วน ช่วยในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อก่อให้เกิดคนที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรม และเมื่อคนใน องค์กรมีคุณธรรมแล้วย่อมส่งผลให้องค์กรมีคุณภาพ ด้วยเช่นกัน (จุฑามาศ รัชจิตติบริสุทธิ และคณะ, 2566) เมื่อวัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่ทำนายผู้บริหาร คือ จะปลดล็อกวัฒนธรรมองค์กร ที่มีอยู่มาใช้จริงในองค์กรได้อย่างไร

ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กรเป็นแบบหรือวิธีการดำรงชีวิตที่ทำให้องค์กรมีเอกลักษณ์ของตนเองต่างไปจากองค์กรอื่น วัฒนธรรมองค์กรเปรียบเสมือนเป็นหลักยึดขององค์กรหรือหน่วยงานให้กลมเกลียวไม่แตกสลายลงไป ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรไว้ ดังนี้

สุกัญญา ลำสัน กล่าวว่า ความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กรเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สมาชิกในองค์กร ยอมรับร่วมกัน ทำให้เกิดระเบียบแบบแผนในองค์กรและช่วยให้มีความเข้าใจถึงเหตุผลในการดำเนินการ ต่าง ๆ หล่อหลอมสมาชิกในองค์กรให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความยึดมั่นผูกพันซึ่งกันและกันในองค์กร ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้เกิดความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน (สุกัญญา ลำสัน, 2565)

กิงกมล เกลี้ยงแก้ว กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมในองค์กร เปรียบเสมือน กรอบหรือกฎระเบียบที่ไม่เป็นทางการ เป็นหลักยึดในการกำหนดวิธีการทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน เป็น เครื่องมือในการกำหนดโครงสร้างขององค์กรภายใต้ความเข้าใจและเชื่อมั่นในเป้าหมายขององค์กร ยังผลต่อ การดำเนินงานและการตัดสินใจต่าง ๆ ของสมาชิกในองค์กร อีกทั้งมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของสมาชิกของ องค์กร ทำให้เห็นเอกลักษณ์ที่สามารถแยกออกจากองค์กรอื่นได้ (กิงกมล เกลี้ยงแก้ว, 2562)

ศุภวรรณ คงเสมา และคณะ กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวแทนของค่านิยมและความเข้าใจร่วมกัน ของพนักงานทุกคน วัฒนธรรมองค์กรยังเป็นระบบของค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ และบรรทัดฐานร่วมกัน ที่ผูกพันสมาชิกขององค์กรให้สามารถเข้าใจได้ตรงกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางการประพฤติและวิธีปฏิบัติ (ศุภวรรณ คง เสมา และคณะ, 2565)

ดังนั้น หากผู้บริหารมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบุคลากร ชุมชนและสภาพแวดล้อมขององค์กรได้ การบริหารงานจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานต่าง ๆ ทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องผลักดันบุคลากรในองค์กรและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดขึ้นจริง ความท้าทายของการผลักดันวัฒนธรรมองค์กร คือ การนำบุคลากรในองค์กรไปพร้อม ๆ กัน จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารในการปรับบริบทเฉพาะขององค์กรให้สอดคล้องกับค่านิยมใหม่ โดยที่ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างให้กับคนในองค์กร พลังการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเกิดจากความสามารถของผู้บริหารที่จูงใจและกระตุ้นให้คนในองค์กรเกิดความผูกพัน ความมุ่งมั่น และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีพลังจะต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ทันต่อความเป็นพลวัตรของวัฒนธรรมองค์กร ที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมรอบด้าน วัฒนธรรมองค์กรจึงเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการขององค์กรทุกประเภท เป็นเครื่องมือที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และเป็นองค์กรคุณภาพมีความเป็นเลิศในการบริหาร

ลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร

มีนักวิชาการได้อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรไว้ ดังนี้

ไว ซีร์มย์ และคณะ ได้สรุปลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรยุคใหม่ที่ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กร และขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ดังนี้ (ไว ซีร์มย์ และคณะ, 2563)

1. วัฒนธรรมมุ่งผลงาน (Result - Based Culture) องค์กรยุคใหม่ต้องมุ่งผลงาน ผลงาน คือ สิ่งที่ยกถึงความสำเร็จขององค์กร การทำงานใด ๆ ก็เพื่อให้เกิดผลงาน บุคลากรในองค์กรต้องระลึกเสมอว่า ผลงาน คือ สิ่ง que แสดงถึงความสามารถของบุคคล และ คือ เหตุผลของการดำรงอยู่ขององค์กร
2. วัฒนธรรมแบบทีมงาน (Team Culture) การทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจำเป็นต้องผนึกกำลังคนให้ทำงานเป็นทีม เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดและปฏิบัติ ทีมงานเกิดจากการจัดกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้านที่จำเป็นสำหรับการทำงานอย่างหนึ่งให้สำเร็จ โดยมุ่งความสำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย สมาชิกในทีมจะยึดมั่นที่จะต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ลุล่วง ความสำเร็จหรือล้มเหลวที่เกิดขึ้นเป็นความรับผิดชอบของทุกคน
3. วัฒนธรรมความสามารถ (Competency Culture) องค์กรยุคใหม่จะต้องยึดหลักความสามารถในการบริหารงาน การคัดเลือกบุคลากร การเลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย การให้รางวัลต้องให้ด้วยความเป็นธรรมเป็นไปตามผลงาน และตามความสามารถของผู้ปฏิบัติมากกว่าการชอบพอเป็นส่วนตัว จึงจะดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถให้ทุ่มเททำงานให้กับองค์กรได้
4. วัฒนธรรมการเรียนรู้และปรับตัว (Learning and Adaptive Culture) การเรียนรู้ช่วยให้บุคคลและองค์กรมีความฉลาดขึ้น ความรู้มีการพัฒนาตลอดเวลา จึงเป็นความจำเป็นที่องค์กรจะต้องเพิ่มความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัยและล้ำหน้า และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม (Innovation) นวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และผลักดันให้องค์กรมีความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง

การสร้างวัฒนธรรมองค์กร

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรไม่ได้เกิดขึ้นภายในวันเดียว ซึ่งต้องให้เวลากับสิ่งเหล่านี้พอสมควร และที่สำคัญคือ ต้องมีการวางแผนในการพัฒนาให้เกิดขึ้น ซึ่งหากวัฒนธรรมองค์กรเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็สามารถใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมองค์กรในระยะยาว

อัครรัตน์ ธรรมดา ได้สรุปแนวทางการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในปัจจุบันไว้ ดังนี้ (อัครรัตน์ ธรรมดา, 2565)

1. สร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของพนักงาน พนักงานนับเป็นความสำคัญอย่างหนึ่ง ยิ่งถ้าหากรับรู้ถึงความสำคัญในการทำงานของพนักงานนั้น ๆ ก็จะมีส่งผลดีในวงกว้าง โดยเฉพาะผู้บริหารควรจะมีการชื่นชมพนักงานบ้าง การชื่นชมพนักงานเป็นตัวชี้วัดต่อความผูกพัน การรักษา และการพัฒนาตัวเองของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญ
 2. มีการรับฟังเสียงทุกคนในองค์กรอย่างแท้จริง การรับฟังความคิดเห็นของพนักงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะหากผู้บริหารพลาดในข้อนี้ ก็จะทำให้พนักงานสูญเสียกำลังใจในการทำงาน โดยสามารถรับฟังในรูปแบบแบบสอบถาม หรือการเข้าพูดคุยส่วนตัว
 3. ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในมือของผู้บริหาร เพราะเราปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้นำมีส่วนสำคัญในการเป็นตัวอย่างให้กับผู้ร่วมงาน ถ้าผู้นำไม่เชื่อในวัฒนธรรมองค์กร ก็คงไม่มีใครเชื่อมั่น เช่นกัน
 4. การดำเนินการตามค่านิยมขององค์กร ซึ่งวิสัยทัศน์เป็นตัวกำหนดภารกิจ แต่ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและทัศนคติ ค่านิยมจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งถ้าหากทุกคนสามารถดำเนินการตามค่านิยมได้จริงก็จะเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนทำได้จริง
 5. หมั่นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้กับพนักงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้จักกันให้มากขึ้น สายสัมพันธ์นี้จะส่งเสริมให้แต่ละฝ่ายทำงานร่วมกันได้อย่างสะดวกใจขึ้น ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน
 6. เน้นการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในองค์กร ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน พนักงานควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Soft skill)
 7. ให้ทุกคนแสดงออกถึงวัฒนธรรมองค์กรจนเป็นนิสัย โดยเริ่มจากวันแรกของการรับพนักงาน ควรสร้างความตระหนักถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ต้องการให้พนักงานรับรู้ เนื่องจากจะทำให้พนักงานมีการรักษาวัฒนธรรมนั้น ๆ และยังคงทำตามอยู่เสมอ
 8. ปรับแต่งให้เข้ากับประสบการณ์แต่ละคน เพราะความต้องการแต่ละคนไม่เหมือนกัน การยืดหยุ่นจึงเป็นทางออกที่ดีกว่าการบังคับ ฝ่ายทรัพยากรบุคคลจึงต้องสำรวจความต้องการของพนักงานอยู่เสมอว่าต้องการหรือไม่ต้องการวัฒนธรรมแบบไหน ซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่ที่จะจงใจให้พนักงานปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั่นเอง
- ในยุคปัจจุบันที่มีความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรจะแตกต่างกันไปตามบริบทขององค์กร และค่านิยม การที่ผู้บริหารจะสร้างวัฒนธรรมองค์กรในลักษณะใด หรือสร้างอย่างไรต้องเรียนรู้ความต้องการขององค์กรและบุคลากร การเชื่อมโยงวัฒนธรรมองค์กรกับประสิทธิภาพขององค์กร โดยการปรับกลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อควบคุมการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้สามารถดำเนินการได้ด้วยบทบาทของผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรการทำงานขึ้นมาใหม่ และนำวัฒนธรรมองค์กรมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบุคลากรและสภาพแวดล้อมขององค์กรที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารซึ่งเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ที่จะต้องวิเคราะห์และมองภาพขององค์กรให้ออกกว่าจะวางเป้าหมายขององค์กรไปในทิศทางใด ซึ่งรูปแบบวัฒนธรรมที่เหมาะสมจะส่งเสริมการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จขององค์กร

บทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรในศตวรรษที่ 21

ในการนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าในอนาคตด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารต้องศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สามารถปรับวัฒนธรรมองค์กรให้เข้ากับการบริหารจัดการองค์กร และเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรที่เปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารที่มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรไม่สามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาอันสั้น ซึ่งต้องใช้เวลาในการสั่งสมความคิด ความเชื่อ

ที่ยาวนานพอสมควรรวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ที่จะมาปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ ระเบียบความรู้ ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวิถีทางในการปฏิบัติของคนในองค์กรได้ วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม มีความซับซ้อนและยากในการที่เปลี่ยนแปลงได้ทันทีหรือในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น การที่ผู้บริหารจะสร้างหรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร จำเป็นต้องเรียนรู้องค์กรและคนในองค์กรเพื่อการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรเพื่อนำไปสู่การบริหารงานองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง โดยบทบาทผู้บริหารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยสรุปได้ ดังนี้

1. การปรับกรอบความคิด (Mindset) ของคนในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีความเชื่อว่าตัวเองสามารถพัฒนาและเรียนรู้ใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา จะช่วยผลักดันให้บุคลากรฝึกฝน หาความรู้เพิ่มเติม และพยายามคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาในการทำงานแทนที่จะจำนนต่องานที่ยากและท้าทาย
2. การกำหนดทิศทางขององค์กรที่ชัดเจน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางขององค์กร ทำให้บุคลากรในองค์กรมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน เข้าใจขอบเขตในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งค่านิยมจะเป็นสิ่งสะท้อนและเสริมสร้างวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ขององค์กร หรือสนับสนุนการตัดสินใจของบุคลากรทุกคนในองค์กร
3. ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบทีมงาน ด้วยการบริหารงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม การสร้างทีมงาน และสร้างความร่วมมือ โดยให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ รับฟังทุกความคิดเห็น มีการมอบอำนาจและการปรับรูปแบบให้เป็นการจัดการด้วยทีมงาน ที่จะช่วยให้โครงสร้างองค์กรมีความยืดหยุ่นมากขึ้น
4. การให้ข้อมูลและการสื่อสารให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายขององค์กร เพื่อให้บุคลากรรับรู้การดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรในการที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร
5. การอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือ ในช่วงที่มีการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารเป็นผู้คอยผลักดันและช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา และมีการแก้ปัญหา ปรับปรุง และพัฒนางานร่วมกัน ทำให้เกิดความไว้วางใจ เพื่อให้เกิดค่านิยมที่เหมาะสมในองค์กร
6. สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการปรับตัว โดยให้บุคลากรได้มีการพัฒนาและเพิ่มความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และมีการเรียนรู้ด้วยการจัดการความรู้ในองค์กร ทำให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน มีการสร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานตลอดเวลาและเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มศักยภาพ
7. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร และสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้มีความทันสมัย ทันโลก และทันกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมให้บุคลากรสนใจติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี และมีการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
8. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการทำงานร่วมกัน การเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งประสบการณ์กับบุคคลและองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงาน จะทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเรียนรู้และมีกิจกรรมการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เกิดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ
9. สร้างหรือพัฒนาระบบการสร้างขวัญ กำลังใจ หรือแรงจูงใจให้กับบุคลากร เช่น การชื่นชม การให้รางวัล ยกย่องเชิดชูเกียรติ การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น ถ้าบุคลากรได้รับแรงจูงใจในการทำงานที่ดีและเหมาะสมบุคคลนั้นก็จะรู้สึกดีต่อองค์กร มีความกระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน มีความผูกพันต่อองค์กร ก็จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางวิทยาการและนวัตกรรม เป็นยุคที่ต้องใช้ความรู้ นวัตกรรมทางเทคโนโลยี มาสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างขององค์การ การทำงานของบุคลากรภายในองค์กร กระบวนการทำงาน รวมถึงผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กร จากการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ผู้บริหารคิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรและนำองค์กรสู่ความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ซึ่งวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่เปรียบเสมือนหลักยึดขององค์กรในการกำหนดวิธีการทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นแนวปฏิบัติที่สมาชิกในองค์กรยอมรับร่วมกัน ส่งผลทำให้เกิดการปฏิบัติในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการขององค์กร ทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน แต่ถ้าวัฒนธรรมองค์กรยังเป็นทิศทางการทำงานแบบเดิม ๆ ไม่มีการปรับตัว ก็ย่อมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้ยาก ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างต่อเนื่อง เมื่อวัฒนธรรมองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและให้เหมาะสมกับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นรากฐานและแนวทางการทำงาน การบริหาร และให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีความเชื่อ ความคิด พฤติกรรม ค่านิยม ความเข้าใจและความรู้สึกร่วมกันในการพาองค์กรไปสู่เป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งกมล เกลี้ยงแก้ว. (2562). วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จุฑามาศ รัชจิตบริสุทธิ์ และคณะ. (2566). การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในยุคดิจิทัลตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 10(2), 383-393.
- ณัฐฉินันท์ โยมงาม และอุไร สุทธิแย้ม. (2565). บทบาทการสร้างวัฒนธรรมองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร. Journal of Roi kaensarn Academi, 7(10), 364-376.
- นิทัศน์ มาสาลี และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 12(3), 199-204.
- เบญจพร สุคนธร. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไว ชีรัมย์ และคณะ. (2563). วัฒนธรรมองค์กรที่เสริมสร้างการจัดการที่ดีของระบบบริหารราชการไทย. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(2), 176-192.
- ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา. (2561). ทศนะและบทบาทผู้นำที่แท้จริงกับการบริหารองค์การแห่งศตวรรษที่ 21. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 12(17), 39-54.
- ศุภวรรณ คงเสมา และคณะ. (2565). วัฒนธรรมองค์กร : เงื่อนไขสำคัญของการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 7(12), 378-390.

- สุกัญญา ลำสัน. (2565). วัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อุดรรัตน์ ธรรมดา. (2565). การสร้างวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture). เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2567 จาก <https://blog.wu.ac.th/?p=5702>
- Brent Gleeson. (2019). 7 Mindsets Necessary for Successful Leadership Development. Retrieved October 14, 2023, from <http://www.forbes.com/site/brentgleeson/2018/05/31/7-mindsets-necessary-for-successful-leadership-development>
- Gill, R. (2007). Theory and practice of leadership. New Delhi: Sage.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรม

การเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์*

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING CUSTOMERS' PURCHASING BEHAVIOR OF
SECOND - HAND DOLLS THROUGH ONLINE CHANNELS

ธิดารัตน์ วงษ์ใน*, สุธรรม พงศ์สำราญ, อิงอร ตันพันธ์

Thidarut Wagnai, Sutham Pongsamran, Ingorn Thanphan

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต วิทยาเขตร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration Program, Kasem Bundit University Romklao Campus, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thidarutwagnai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 2) พฤติกรรมในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ 3) เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran และเลือกกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากผู้ที่เคยซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ประมวลผลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย Chi - square และ Multiple Regression Analysis พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อตุ๊กตาทูน่าลิขสิทธิ์ ขนาดปานกลาง พิจารณาจากชนิด/รูปแบบตุ๊กตาเป็นหลัก เลือกซื้อด้วยตนเอง ตามความชื่นชอบ/สะสม ผ่านทาง Facebook และดูรีวิว ซื้อเฉลี่ย 3.5 ครั้งต่อปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 526.70 บาทต่อครั้ง ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในด้านราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ข้อเสนอแนะ สินค้าควรมีความสะอาด ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ มีความโดดเด่น ไม่ซ้ำใคร ระบุข้อมูลสินค้าให้ครบถ้วน แสดงราคาขายชัดเจน มีช่องทางการชำระเงินหลายช่องทาง จัดส่งสินค้าให้รวดเร็ว ตรงตามเวลาที่กำหนด ค่าจัดส่งมีความเหมาะสม พนักงานขายมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าสามารถตอบคำถามลูกค้าได้อย่างชัดเจน ควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและกิจกรรมส่งเสริมการขาย

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, พฤติกรรมการเลือกซื้อ, ตุ๊กตามือสอง, ช่องทางออนไลน์

Abstract

This research aims to study 1) the marketing mix factors, 2) the behavior of customers in purchasing second-hand dolls via online channels, 3) comparing customers purchasing behavior of second-hand dolls via online channels classified by personal information, and 4) the marketing

* Received January 15, 2024; Revised January 27, 2024; Accepted January 29, 2024

mix factors that affect customers' behavior of purchasing second-hand dolls through online channels. The study is a quantitative research tool using a questionnaire. Calculated by W.G. Cochran's formula and a sample of 400 was people who had previously purchased second - hand dolls online and processed using statistical percentage, mean, Chi-square, and Multiple Regression Analysis. The results of the study found that most the behavior of customers buy medium-sized licensed cartoons doll, mainly considering the type/style of the doll. Choose to buy by self - decision, according to preferences/accumulation via Facebook, through the reviews, purchase on average 3.5 times per year, with an average cost of 526.70 baht per time. The difference in personnel information gender, age, levels of education, occupation and income influences the difference customers' behavior in purchasing second-hand dolls online. Marketing mix factors are at a high level. Regarding prices, distribution channels, and promotion, they influenced customers' purchasing of second-hand dolls online with a significance of 0.01 level. The study recommends that products be clean, safe, and not harmful to users. It is outstanding and unique. Product listings should include accurate product information, and shows a clear selling price. There are many payment channels and quick and on - time delivery. Shipping costs are reasonable. Knowledgeable salespeople know about the products. Able to answer customer questions clearly. There should increase distribution channels. Including promote sales.

Keywords: Marketing Mix, Purchasing Behavior, Second - Hand Dolls, Online Channels

บทนำ

“ตุ๊กตา” ของเล่นชนิดนี้ยังคงเป็นที่นิยมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก ๆ ที่จะชื่นชอบมากเป็นพิเศษ โดยตุ๊กตาแต่ละตัวก็มีดีไซน์และเนื้อผ้าที่แตกต่างกันออกไปตามเอกลักษณ์ของตุ๊กตาตัวนั้น และปัจจุบันยังหาซื้อได้ง่ายตามร้านค้าออนไลน์ ตุ๊กตามักได้รับความนิยมอยู่เสมอ เพราะจุดเด่นของตุ๊กตา คือ ถูกออกแบบให้มีความน่ารัก มีการดีไซน์ หน้าตา และมีสีสันสวยงามที่ทำให้อยากได้มาสะสม มีความทันสมัย และมีผิวสัมผัสนุ่มนวล กอด ปัจจุบันตุ๊กตามีให้เลือกหลากหลายดีไซน์ อีกทั้งยังออกแบบมาให้เหมาะกับไลฟ์สไตล์คนสมัยใหม่ เช่น มีการตุ๋นหรืออนิเมชั่นเรื่องไหนที่กำลังฮิตก็มักจะมีผลิออกมาให้ได้เห็นกันอยู่เสมอ ประโยชน์ของตุ๊กตา คือ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการที่ดีในด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก ๆ ได้ เช่น ช่วยเสริมสร้างจินตนาการจากการเล่นบทบาทสมมุติต่าง ๆ ช่วยสร้างความผูกพันและช่วยฝึกความรับผิดชอบให้เด็กจากการเล่นแล้วเก็บให้เข้าที่ และรู้จักดูแลข้าวของของตนเอง นอกจากนี้ ตุ๊กตาก็ยังเป็นของขวัญที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับทุกวัยได้ โดยมักนิยมมอบให้กันในวันหรือโอกาสพิเศษต่าง ๆ (โคตรตุ๊กตา, 2565)

ในปัจจุบัน สินค้ามือสองได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะการซื้อสินค้ามือสองมีความหมายมากกว่าเป็นเพียงแค่การประหยัดเงินในกระเป๋าเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการรู้คุณค่าของสิ่งของ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ (Katexoxo, 2564) การขายตุ๊กตามือสอง ถือเป็นการขายสินค้าน่าคบหา ทำให้มีอัตราการขายออกค่อนข้างง่ายและถี่ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างรายได้โดยตรงสำหรับผู้ประกอบการ ปัจจุบันหลายคนอาจคุ้นตามากับร้านตุ๊กตาร้านใหญ่ที่เต็มไปด้วยตุ๊กตาจำนวนมาก จำหน่ายตุ๊กตาในราคาเริ่มต้นเพียง 20 บาท ซึ่งสินค้าภายในร้านเป็นตุ๊กตามือสองสภาพดี สามารถซื้อเก็บไว้เองหรือซื้อเป็นของขวัญก็ยังได้ ทำให้ร้านขายตุ๊กตามือสอง ในปัจจุบันได้รับความสนใจค่อนข้างมาก จึงถือเป็นข้อดีของการประกอบอาชีพ เพราะมีแนวโน้มว่าจะ

สามารถทำกำไรได้ง่าย ที่สำคัญคู่แข่งน้อย สังเกตได้จากในตลาดนัดหนึ่งแห่ง จะมีร้านขายตุ๊กตามือสอง อยู่เพียง 1 - 2 ร้านเท่านั้น ไม่เคลื่อนกลาดเหมือนร้านเสื้อผ้าหรือร้านขายอาหารและสินค้าอื่น ๆ (Smeleader, 2565)

ในโลกยุคปัจจุบัน อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในชีวิต ไม่เพียงแต่การสืบค้นข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารในกลุ่มเพื่อน แต่รวมไปถึงการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกกันว่า E - Commerce คือ การซื้อขายออนไลน์ สามารถซื้อขายได้ทุกที่ สร้างความสะดวกสบายให้ผู้ซื้อและผู้ขาย เติบโตไปได้อย่างรวดเร็วมาก และสามารถใช้งานได้หลากหลายช่องทางทั้งทางสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นช่องทางใหม่สำหรับผู้ประกอบการที่ช่วยสร้างโอกาสในการขยายช่องทางการค้าขายได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นตัวช่วยหนึ่งในการเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายและตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และเป็นวิธีที่ดีในการสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จัก เพราะปัจจุบันสังคมออนไลน์ถือเป็นสื่อหลักที่ช่วยในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ได้อย่างดีเยี่ยม ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จึงเป็นตัวช่วยในการเพิ่มฐานลูกค้าและขยายฐานธุรกิจ (Atom, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการในการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ ช่วยให้สามารถเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองของผู้บริโภค และเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดสำหรับธุรกิจตุ๊กตามือสองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ได้กำหนดวิธีการในการวิจัย ดังนี้ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ โดยอาศัยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 4P's) ของ Philip Kotler ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) และศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค (6W1H) ของ Philip Kotler ซึ่งประกอบด้วย Who ลูกค้าคือใคร, What ลูกค้าต้องการอะไร, Why ลูกค้าซื้อสินค้าเพราะอะไร, Whom ใครที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ, When ลูกค้าซื้อสินค้าเมื่อใด, Where ลูกค้าซื้อสินค้าที่ไหน และ How ลูกค้าซื้อสินค้าอย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
2. ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ยื่นให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 40 คน

6. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

โดยใช้สูตร

$$IOC = \sum \frac{R}{N}$$

เมื่อ	IOC	หมายถึง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)
	R	หมายถึง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
โดยค่า	+1	หมายถึง	ข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
ค่า	0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้
และ	-1	หมายถึง	ข้อคำถาม ไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
	N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงใช้ได้โดยมีค่า IOC เท่ากับ .870

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 40 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวมโดยใช้วิธีของ Cronbach (กลยา วาณิชยบัญชา, 2548) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือเพียงพอ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS) ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความน่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .844 โครงสร้างแบบสอบถามประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะ นามบัญญัติ (Nominal Scale) เป็นการวัดข้อมูลเพื่อจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยมีคำตอบให้เลือกหลายคำตอบ

แต่ผู้ตอบสามารถเลือกตอบเพียงข้อเดียว ข้อมูลที่วัดได้ในระดับนี้ใช้สถิติอย่างง่ายในการคำนวณ คือ ค่าร้อยละ โดยในส่วนข้อมูลส่วนที่ 1 ประกอบด้วยจำนวนคำถามทั้งสิ้น 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของร้านขายตุ๊กตามือสอง โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นข้อคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะ นามบัญญัติ (Nominal Scale) เป็นการวัดข้อมูลเพื่อจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนดโดยมีคำตอบให้เลือกหลายคำตอบแต่ผู้ตอบสามารถเลือกตอบเพียงข้อเดียว ข้อมูลที่วัดได้ในระดับนี้ใช้สถิติอย่างง่ายในการคำนวณ คือ ค่าร้อยละ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่น ๆ
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย จากการแจกแบบสอบถามออนไลน์ผ่านกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ร้านขายเอาม่วนตุ๊กตามือ 2, กลุ่มซื้อ - ขายตุ๊กตามือสอง และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และนำผลที่ได้มานำเสนอเพื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ Chi - square และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	122	30.50
	หญิง	278	69.50
	รวม	400	100
อายุ	ต่ำกว่า 15 ปี	7	1.75
	15 - 29 ปี	293	73.25
	30 - 44 ปี	84	21
	45 - 59 ปี	14	3.50
	60 ปีขึ้นไป	2	0.50
	รวม	400	100

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	23	5.75
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	48	12
	อนุปริญญา/ปวส.	30	7.50
	ปริญญาตรี	276	69
	สูงกว่าปริญญาตรี	23	5.75
	รวม	400	100
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	55	13.75
	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	60	15
	พนักงานบริษัทเอกชน	156	39
	อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว	121	30.25
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	8	2
	รวม	400	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	67	16.75
	10,000 - 20,000 บาท	171	42.75
	20,001 - 30,000 บาท	85	21.25
	30,001 - 40,000 บาท	34	8.50
	มากกว่า 40,001 บาท	43	10.75
	รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน จำแนกตามเพศ คือ เพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 และเพศชาย จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 ตามลำดับ

จำแนกได้เป็น ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15 - 29 ปี มากที่สุด จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 73.25 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 30 - 44 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21 อายุระหว่าง 45 - 59 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

จำแนกได้เป็น ผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาเป็นผู้ที่มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12 ผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 ผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 ตามลำดับ

จำแนกได้เป็น ผู้ที่มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน มากที่สุด จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.25 ผู้ที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15 ผู้ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.75 และผู้ที่มีอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

จำแนกได้เป็น ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท มากที่สุด จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 และผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.50 ตามลำดับ

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.22	.89	มาก	3
2. ด้านราคา	4.26	.86	มาก	2
3. ด้านการจัดจำหน่าย	4.44	.76	มาก	1
4. ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	4.14	.91	มาก	4
รวม	4.27		มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.27$) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.22$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.26$) ด้านการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.44$) และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ($\bar{X} = 4.14$) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.22$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมาก 5 รายการ ประกอบด้วย มีความสะอาด ปลอดภัยต่อผู้ใช้ ($\bar{X} = 4.35$) มีรูปแบบและสีสันทันสมัย ($\bar{X} = 4.23$) มีความเฉพาะตัว โดดเด่น ไม่ซ้ำใคร ($\bar{X} = 4.22$) มีความสมบูรณ์ ไม่มีตำหนิ ($\bar{X} = 4.15$) มีหลายขนาดให้เลือก ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ

ด้านราคา จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมาก 5 รายการ ประกอบด้วย มีการแสดงราคาที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.48$) สามารถเลือกชำระเงินได้หลายช่องทาง ($\bar{X} = 4.40$) ค่าจัดส่งมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.30$) ราคาถูกกว่าการซื้อจากท้องตลาดทั่วไป ($\bar{X} = 4.20$) สามารถต่อรองราคาได้ ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

ด้านการจัดจำหน่าย จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่าย โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.44$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมาก 5 รายการ ประกอบด้วย มีภาพประกอบที่ชัดเจน สวยงาม ระบุข้อมูลสินค้าที่จำเป็น ($\bar{X} = 4.46$) สั่งซื้อได้อย่างรวดเร็ว และประหยัดเวลาในการเดินทาง ($\bar{X} = 4.46$) สามารถเลือกดูสินค้าได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ($\bar{X} = 4.44$) มีการเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.43$) มีระบบค้นหาสินค้าง่าย ขั้นตอนการสั่งซื้อไม่ซับซ้อน ($\bar{X} = 4.41$) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมทางการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.14$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมาก 5 รายการ ประกอบด้วย พนักงานขายมีการตอบคำถามได้ชัดเจน ($\bar{X} = 4.47$) มีการจัดส่งฟรี เมื่อซื้อสินค้าตามที่กำหนด ($\bar{X} = 4.24$) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายในทุกช่วงเทศกาล ($\bar{X} = 4.10$) มีส่วนลด เมื่อซื้อสินค้าตามจำนวนที่กำหนด ($\bar{X} = 4.07$) มีของแถม เมื่อซื้อสินค้าตามที่กำหนด ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

ตารางที่ 3 สัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

พฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชนิดของตุ๊กตามือสอง ที่จะเลือกซื้อ	การ์ตูนลิขสิทธิ์	194	48.50
	งานตุ๊กตาสัตว์ (หมี กระต่าย หมา แมว เป็นต้น)	88	22
	งานตุ๊กตาสะสม/วินเทจ	104	26
	งานตุ๊กตาคอน (เด็กผู้ชาย/ผู้หญิง เป็นต้น)	14	3.50
	รวม	400	100
ขนาดของตุ๊กตามือสอง ที่จะเลือกซื้อ	ขนาดเล็ก	63	15.75
	ขนาดปานกลาง	282	70.50
	ขนาดใหญ่	51	12.75
	ขนาดจัมโบ้	4	1
	รวม	400	100
ในการเลือกที่จะซื้อตุ๊กตา มือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พิจารณาข้อใดเป็นหลัก	ชนิด/รูปแบบตุ๊กตา	282	60
	ราคา	115	28.75
	ช่องทางการสั่งซื้อ	26	6.50
	โปรโมชั่น	19	4.75
	รวม	400	100
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อ การเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง ผ่านช่องทางออนไลน์	ตนเอง	234	58.50
	คนในครอบครัว	44	11
	เพื่อน/คนที่รู้จัก	53	13.25
	คนรัก	49	12.25
	สัตว์เลี้ยง	20	5
	รวม	400	100
โอกาสในการที่จะเลือกซื้อ ตุ๊กตามือสอง	ขึ้นชอบ/สะสม	259	64.75
	เทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ	53	13.25
	ซื้อเพื่อไปจำหน่าย	17	4.25
	ซื้อเพื่อเป็นของขวัญ/ของขวัญ	71	17.75
	รวม	400	100
ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ ในการซื้อตุ๊กตามือสอง	Facebook	170	42.50
	Instagram	67	16.75
	TikTok	26	6.50
	Line	12	1.50
	Shopee	92	23
	Lazada	27	6.75
	Website	6	3
	รวม	400	100
การเลือกร้านขายตุ๊กตา มือสองออนไลน์	ร้านที่เคยรู้จัก	62	15.50
	ค้นหา (Search) แล้วเลือกจากหน้าร้านออนไลน์	107	26.75
	ดูรีวิว	213	53.25
	คนแนะนำ	18	4.50
	รวม	400	100

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อตักตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

พฤติกรรมในการเลือกซื้อ ตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน
ชนิดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ขนาดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
ในการเลือกที่จะซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทาง ออนไลน์ พิจารณาข้อใดเป็นหลัก	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง ผ่านช่องทางออนไลน์	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
โอกาสในการที่จะเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง
ช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการซื้อตุ๊กตามือสอง	แตกต่าง	แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง
การเลือกร้านขายตุ๊กตามือสองออนไลน์	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	แตกต่าง	ไม่แตกต่าง	ไม่แตกต่าง

ระดับการศึกษาของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านชนิดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านการเลือกร้านขายตุ๊กตามือสองออนไลน์ และด้านช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการซื้อตุ๊กตามือสองแตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทาง

ออนไลน์ ในด้านขนาดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านการเลือกที่จะซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พิจารณาข้อใดเป็นหลัก และด้านโอกาสในการที่จะเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง ไม่แตกต่างกัน

อาชีพของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านชนิดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ และด้านโอกาสในการที่จะเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง แตกต่างกัน ส่วนอาชีพของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านขนาดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านการเลือกที่จะซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พิจารณาข้อใดเป็นหลัก ด้านช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการซื้อตุ๊กตามือสอง และด้านการเลือกร้านขายตุ๊กตามือสองออนไลน์ ไม่แตกต่างกัน

รายได้เฉลี่ยของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านโอกาสในการที่จะเลือกซื้อตุ๊กตามือสอง แตกต่างกัน ส่วนรายได้เฉลี่ยของผู้บริโภคแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ในด้านชนิดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านขนาดของตุ๊กตามือสองที่จะเลือกซื้อ ด้านการเลือกที่จะซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พิจารณาข้อใดเป็นหลัก ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ด้านช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการซื้อตุ๊กตามือสอง และด้านการเลือกร้านขายตุ๊กตามือสองออนไลน์ ไม่แตกต่างกัน

5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์
ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	3.143	1.828		1.720	.086
ด้านผลิตภัณฑ์	.425	.496	.058	.857	.392
ด้านราคา	2.533	.569	.346	4.448	.000**
ด้านการจัดจำหน่าย	1.541	.574	.199	2.686	.008**
ด้านการส่งเสริมการตลาด	1.251	.473	.194	2.648	.008**

*ระดับนัยสำคัญ .05 **ระดับนัยสำคัญ .01

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา (Sig = 0.000) ด้านการจัดจำหน่าย (Sig = 0.008) และด้านการส่งเสริมการตลาด (Sig = 0.008) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้ศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ภาพรวมปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสรา ปานแก้ว ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อตุ๊กตามือสองของผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อตุ๊กตามือสองในภาพรวมทุกด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ประภัสรา ปานแก้ว, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ

กมลรัตน์ เสงี่ยมวงศ์ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นและของใช้เด็กมือสองทางออนไลน์ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก (กมลรัตน์ เสงี่ยมวงศ์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บริพัตร บุตรนาค ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อของเล่นของลูกค้าในจังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นในจังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (บริพัตร บุตรนาค, 2561)

พฤติกรรมในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองของผู้บริโภค จากการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ ได้แก่ ตนเอง และโอกาสในการซื้อ คือ ชื่นชอบ/สะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสรา ปานแก้ว ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมในการซื้อตุ๊กตามือสองของผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด ได้แก่ ตนเอง เหตุผลในการซื้อสินค้า คือ ความชื่นชอบ (ประภัสรา ปานแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บริพัตร บุตรนาค ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อของเล่นของลูกค้าในจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อ คือ ตนเอง (บริพัตร บุตรนาค, 2561)

ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างงานวิจัยของ กุลปรียา ยอดมูลคลี ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสะสมตุ๊กตาไอดอล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการสะสมตุ๊กตาไอดอล (กุลปรียา ยอดมูลคลี, 2564)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังตัวอย่างงานวิจัยของ บริพัตร บุตรนาค ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อของเล่นของลูกค้าในจังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของเล่นของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (บริพัตร บุตรนาค, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุ 15 - 29 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท พฤติกรรมผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อตุ๊กตาคารตูนลิขสิทธิ์ ขนาดปานกลาง พิจารณาจากชนิด/รูปแบบตุ๊กตาเป็นหลัก เลือกซื้อด้วยตนเอง ตามความชื่นชอบ/สะสม ผ่านทาง Facebook และดูรีวิว ซื้อเฉลี่ย 3.5 ครั้งต่อปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 526.70 บาทต่อครั้ง ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ที่แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในด้านราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้ สินค้าควรมีความสะอาด ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ มีลักษณะรูปแบบสีสันที่สวยงาม และมีความเฉพาะตัว โดดเด่น ไม่ซ้ำใคร มีการแสดงราคาขายที่ชัดเจน มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย เพื่อความสะดวกของลูกค้าในการชำระเงิน และค่าจัดส่งมีความเหมาะสม ในการลงขายสินค้าต้องระบุข้อมูลสินค้าให้ครบถ้วน ถูกต้อง มีรูปภาพและวิดีโอประกอบ เพื่อให้ลูกค้าเห็นสินค้าได้อย่างชัดเจน มี Admin สำหรับตอบคำถามลูกค้า 24 ชั่วโมง เพื่อให้บริการลูกค้าได้ตลอดเวลาและรวดเร็ว อีกทั้ง ควรจัดส่งสินค้าให้รวดเร็ว และตรงตามเวลาที่กำหนด พนักงานขายต้องมีความรู้เกี่ยวกับสินค้า เพื่อที่จะสามารถตอบคำถามลูกค้าได้อย่างชัดเจน ควรเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และกิจกรรมส่งเสริมการขาย เน้นการขายผ่านช่องทาง Facebook มีการลงรีวิวสินค้าบ่อย ๆ เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้า

และเราให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลในด้านอื่น ๆ เช่น กลยุทธ์การตลาด 4Cs ในเรื่องการแก้ปัญหาของลูกค้า (Customer Solution) ต้นทุนลูกค้า (Cost of Customer) ความสะดวกของลูกค้า (Convenience) และการสื่อสารกับลูกค้า (Communication) ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภค และเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกซื้อตุ๊กตามือสองผ่านช่องทางออนไลน์ ควรทำการศึกษาและวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่ไปกับการแจกแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ เสี่ยงวงศ์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของเล่นและของใช้เด็กมือสองทางออนไลน์ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2548). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลปรียา ยอดมูลลล. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสะสมตุ๊กตาไอคอลล. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยมหิดล. โคตรตุ๊กตา. (2565). ทำไมตุ๊กตาถึงเป็นที่นิยม? เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2566 จาก <http://www.krodtookkata.com/article/13/ทำไมตุ๊กตาถึงเป็นที่นิยม/>
- บริพัตร บุตรนาค. (2561). พฤติกรรมการซื้อของเล่นของลูกค้าในจังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภัศรา ปานแก้ว. (2563). พฤติกรรมการซื้อตุ๊กตามือสองของผู้บริโภค. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Atom. (2562). หลักการขายออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 11 กรกฎาคม 2566 จาก <https://kwa2539.blogspot.com/p/1.html>
- Katexoxo. (2564). ข้อดีของการสนับสนุนการซื้อของมือ 2. เรียกใช้เมื่อ 11 กรกฎาคม 2564 จาก <https://style.katexoxo.com/-ข้อดีของการสนับสนุนการซื้อของมือ2/>
- Smeleader. (2565). ขายตุ๊กตามือสอง ตัวละ 20 บาท ลงทุนไม่ถึง 10 บาท กำไรเท่าตัว. เรียกใช้เมื่อ 11 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.smeleader.com/ขายตุ๊กตามือสอง-ตัวละ-20/>

รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนพสุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาพะ”

โดยนักจัดการสุขภาพชุมชน*

DRIVING CHUMPHON MODEL FOR TOWARDS A “METROPOLITAN CITY OF HEALTH” BY COMMUNITY HEALTH MANAGERS

วงศ์สิริ เรืองศรี^{1*}, อองอาจ พรหมมงคล², ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ³, พงศ์เทพ แก้วเสถียร³, เพ็ญภา สวนทอง³

Wongsiri Rueangsri, Ongart Phrmmongkhon, Chananchida Tipyan, Pongtep Keawsatean, Pennapha Suanthong

¹นักวิชาการอิสระ สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Independent Scholar, Suratthani, Thailand

²สมาคมเพื่อนเยาวชนและพัฒนาสังคมภาคใต้ตอนบน นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Youth friend & Social Development of Southern Association, Nakhon Si Thammarat, Thailand

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: wongsiri2456@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ได้ถอดรูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนพสุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาพะ” โดยนักจัดการสุขภาพชุมชน หรือเรียกว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เป็นต้นแบบในการสร้างสุขภาพ เป็นผู้ร่วมดำเนินการ ส่งเสริม ควบคุมกำกับ ให้คำชี้แนะ ในกระบวนการจัดการด้านสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนด้านสุขภาพ การจัดการงบประมาณ การจัดการกิจกรรมด้านสุขภาพ และการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ เฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรคในชุมชนนำไปสู่การพัฒนา การดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนที่พึ่งตนเองได้ จากการจุดประกายของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบนที่มีแนวคิด “สุขภาพที่ดีเริ่มต้นจากฐานรากชุมชน” โดยการผสมผสานพลังชุมชนท้องถิ่นสู่สุขภาพะชุมชนที่ยั่งยืนอย่างเท่าเทียม เป็นการสร้างความเข้าใจว่าชุมชน คือ ยุทธศาสตร์ชาติ โดยเน้นชุมชนเป็นฐานในการบริหารงานพัฒนาประเทศ ซึ่งชุมชนเปรียบเสมือนเป็นความจริงของชีวิตและการอยู่ร่วมกัน หากชุมชนเข้มแข็งทุกด้านอย่างบูรณาการฐานของประเทศก็จะแข็งแรง และรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง ดังเช่น การดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยมีการปฏิบัติเป็นต้นแบบในการสร้างสุขภาพ สร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ด้วยวิธีหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการสื่อสารสร้างสุขภาพ เฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในชุมชน ซึ่งนำไปสู่การดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน เป็นมุมมองใหม่ในการจัดการใหม่ของระบบสุขภาพชุมชน โดยมีนักจัดการสุขภาพชุมชนเป็นแกนนำในการสร้างสุขภาพะ และลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการขับเคลื่อน, มหานคร, เมืองแห่งสุขภาพะ, นักจัดการสุขภาพชุมชน

* Received January 14, 2024; Revised January 23, 2024; Accepted January 26, 2024

Abstract

This academic article has been withdrawn of driving Chumphon model for towards a “Metropolitan City of Health” by community health managers or called village health volunteers (VHVs) who are models for creating health, co - operator, commanding, controlling, supervising, and providing advice in the 4 aspects include: creating a health plan, budget management, organizing health activities and participatory performance evaluation to Promote community health, monitor, prevent, and control diseases, in order to develop one's own and family healthcare and self-sufficient communities. Draw the idea that "good health starts from the community foundation" from the spark of the organizations to stop drinking alcohol in the upper southern network. By integrating the power of local communities equally into sustainable community health, establishing an understanding that communities are a national strategy, and emphasizing that communities are the foundation of national development management. Community is a reality of life and coexistence, if the community is strong in all aspects in a comprehensive way, the foundation of the country will be strong and support the entire country. For example, primary public health operations that cause changes in health behavior are practiced as a model for creating health, create participation in solving problems and use available local resources with appropriate methods or technology by communicating to create health, monitoring, Control chronic non - communicable diseases in the community. This leads to the health of oneself, family and community is a new perspective on new management of the community health system. with community health managers leading the way in creating health. and reduce risk factors in the community.

Keywords: Driving Model, Metropolitan, Health City, Community Health Managers

บทนำ

ประเทศไทยมีอดีตที่ยาวนานเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพที่ควบคู่มากับการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข ในการจัดการกับปัจจัยกำหนดสุขภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมด้วยการขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสาระของการเสริมสร้างสุขภาพนั้นปรากฏอยู่ในการพัฒนาสาธารณสุขของประเทศไทยมาโดยตลอด ซึ่งเป็นที่มาของการตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ในการสร้างเสริมสุขภาพพื้นฐาน ต่าง ๆ ด้านโภชนาการอนามัยแม่และเด็ก การวางแผนครอบครัว การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการฝึกอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) เป็นที่มาของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพที่สำคัญยิ่งและมีผลต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560)การสร้างเสริมสุขภาพชุมชนของบุคคลในชุมชนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพและคุณภาพที่ดีของคนในชุมชนและสังคมโดยรวม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กล่าวถึง หน้าที่รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงที่มีกระแสวัฒนธรรมเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคได้ โดยกำหนดให้คนไทยทุกคนได้รับโอกาส มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ และได้รับการบริการสุขภาพที่ได้มาตรฐานเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ดำเนินการรณรงค์การสร้างสุขภาพภายใต้กลยุทธ์

“รวมพลังสร้างสุขภาพ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยมีความรู้และทักษะด้านสุขภาพ โดยมุ่งเน้นให้ศูนย์สุขภาพชุมชนและสถานีนามัยเป็นหน่วยบริการสุขภาพหลัก ในการดำเนินงานประสานและเชื่อมโยงกับองค์กรภาคีเครือข่ายสุขภาพชุมชนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้นโยบายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลบรรลุเป้าหมาย (กวีนิธิดา สอดศรี, 2566) รวมทั้งแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้การกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ พ.ศ. 2561 ที่มุ่งให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและได้รับการดูแลทั้งด้านสุขภาพและสังคม มุ่งสร้างความเข้มแข็งหรือส่งเสริมให้ชุมชนได้มีศักยภาพในการจัดการตนเอง เป็นการสร้างฐานรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคงส่งผลให้เกิดสุขภาวะที่ดีและเกิดความยั่งยืนได้

อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกลไกการทำงานที่สำคัญของกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทในการขับเคลื่อนสุขภาพภาคประชาชน เนื่องจากอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทสำคัญ คือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) พฤติกรรมสุขภาพของประชาชน ตลอดจนการสื่อสารด้านสาธารณสุขระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือ ให้ประชาชนมีสุขภาพดี ดังนั้น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน จึงควรมีศักยภาพในด้านความรู้ด้านสุขภาพ และพัฒนาขีดความสามารถในระดับบุคคลให้มีความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ แปลความหมาย ประเมินข้อมูลข่าวสารและบริการทางสุขภาพที่ได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดการสนใจให้ตัดสินใจเลือกวิถีทางในการดูแลตนเอง มีการจัดการสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชนเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการขับเคลื่อนการทำงานสุขภาพภาคประชาชน จากบทบาทสำคัญในชุมชนของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานองค์กรพัฒนาชุมชนต่าง ๆ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560) เป็นการนำพาสังคมไทยไปสู่การสร้างสุขภาวะแบบองค์รวม และเรียนรู้แนวทาง การพัฒนาสุขภาวะชุมชนเพื่อนำไปสู่จัดการแก้ไขปัญหา (The Secretariat of the House of Representatives, 2017) จะเห็นได้ว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนชุมชนพหุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาวะ” โดยมีภาคประชาสังคมและสมัชชาสุขภาพจังหวัดชุมพร ตั้งแต่ปี 2560 ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ เกษตรสุขภาวะ: ครัวเรือนพอเพียง เมืองน่าอยู่: จัดการปัจจัยเสี่ยง และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน ซึ่งมีหน่วยประสานจัดการระดับจังหวัด Node Flagship Chumphon หรือสมาคมประชาสังคมชุมพร ได้สนับสนุนพื้นที่การสร้างเสริมสุขภาวะมาอย่างต่อเนื่อง 3 ปี จำนวน 67 พื้นที่/ชุมชน ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญต่อการสร้างเสริมสุขภาวะจังหวัดชุมพร หน่วยประสานจัดการจังหวัดชุมพรและภาคียุทธศาสตร์ได้ร่วมกันพิจารณาสถานการณ์และประเด็นสุขภาวะที่สำคัญต่อการคุณภาพชีวิตผู้คนจังหวัดชุมพรคำนึงถึงความเป็นไปได้ และได้จัดกลไกสนับสนุน คือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะทำงานสนับสนุนวิชาการ และคณะทำงานปฏิบัติการในระดับพื้นที่ โดยมีเป้าหมายให้เกิดแผนงานเกษตรสุขภาพหรือเกษตรปลอดภัยอาหารปลอดภัยระดับท้องถิ่น และแผนยุทธศาสตร์ระบบเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพ

จังหวัดชุมพรมีการสร้างเสริมสุขภาวะในพื้นที่ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของของภาคีเครือข่ายต่อการขับเคลื่อนในอนาคต จึงได้เลือก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพ หรือเกษตรสุขภาพ โดยคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีและเอื้อต่อสุขภาพ เช่น ดินฟ้าอากาศ แหล่งน้ำ พืชที่ปลูก สัตว์ที่เลี้ยง ฯลฯ รวมความถึง

กระบวนการผลิตต่อเนื่องอันนำไปสู่การเป็นอาหารปลอดภัย และ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่จัดการโรคเรื้อรังแนวใหม่ การพัฒนาให้เกิดความอยู่ดีมีสุข (Well Being) ของบุคคลและสังคม มี 4 ด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดี จากการจัดการที่ผ่านมา พบว่า มีความเสี่ยงด้านอาชีพของเกษตรกร ชุมพร/ภาคใต้ มีการนำเข้าและใช้สารเคมีวัตถุอันตรายทางการเกษตร ได้แก่ สารกำจัดแมลง 15.23 ล้านบาท สารกำจัดวัชพืช 12.53 ล้านบาท สารกำจัดโรคพืช 1.79 ล้านบาท (สารเคมีอันตราย คลอไพริฟอส พาราควอต อะบาแบ็กติน จังหวัดชุมพรใช้สูงสุด) และมีอัตราการป่วยต่อประชาชนชั้นรุนแรงตั้งแต่ปี 2558 คิดเป็น 19.49, ปี 2559 คิดเป็น 24.72, ปี 2560 คิดเป็น 25.51, ปี 2561 คิดเป็น 26.16, ตามลำดับจนถึงปี 2566 มีอัตราการเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว และจำแนกตามปัญหาความไม่ปลอดภัยในอาชีพสูงสุด คือ ปัญหาสารเคมีเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 64 มีความเสี่ยงจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น ร้อยละ 40.99 รวมทั้งแนวโน้มภาวะหนี้สินครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยค่าเฉลี่ยหนี้สินครัวเรือน 175,000 บาทต่อครัวเรือน (ศูนย์ประสานงานเขตสุขภาพเพื่อประชาชน เขตพื้นที่ 11, 2566) จากสภาพปัญหาดังกล่าว พบว่า การประกอบวิถีการดำเนินชีวิต ปัจจัยสังคม กำหนดสุขภาพที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเป็นพหุปัจจัย เช่น ความยากจน ความไม่เสมอภาค ประชาชนส่วนหนึ่งถูกระงับจากสังคม เช่น ความยากจน หนี้สิน ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ และสวัสดิการของภาครัฐเท่าที่ควร นอกจากนี้ ค่านิยมและวิถีการบริโภคนิยมแบบใหม่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรม การบริโภคที่ไม่สมดุล ขาดการออกกำลังกาย เกิดภาวะความเครียด ภาวะนี้ การบริโภคสุรา สารเสพติด และรักษาพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่อย่างจำกัด (Yuthavong, Y., 2015) ดังนั้น การขับเคลื่อนชุมพรสู่ “มหานครเมืองแห่งสุขภาวะ” โดยนักจัดการสุขภาพชุมชนจึงเห็นถึงความสำคัญในการจัดการต่อปัญหาสุขภาพ โดยการนำโครงสร้างแบบเชื่อมโยงบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงปัจจัยสำคัญ 3 ด้าน คือ ปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม และภาครัฐที่ต้องเข้ามาหนุนเสริม ตั้งอยู่บนหลักการมีส่วนร่วม การมีเหตุผล และการสมานฉันท์ เพื่อกำหนดระบบการจัดการและสร้างความยั่งยืนทางสุขภาพ โดยผู้เขียนได้รวบรวมคัดสรรเรื่องการขับเคลื่อนชุมพรของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบน ชุมพรมหานครเมืองแห่งสุขภาวะ และการจัดตั้งนักจัดการสุขภาพชุมชน

การขับเคลื่อนชุมพรของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 มีหน้าที่หลักในการสนับสนุน บวนการสร้างเสริมสุขภาพในประเทศไทย โดยทำงานสนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม มหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผ่านกลไกยุทธศาสตร์ไตรพลัง ประกอบด้วย พลังปัญญา พลังสังคม และพลังนโยบาย ที่ทำงานสอดประสานร่วมกันขับเคลื่อนขบวนการสร้างเสริมสุขภาพให้ทุกคนในสังคมไทยมีสุขภาพดีครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิต ปัญญา และสังคม โดยมีองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบนเป็นเครือข่ายภาคประชาชนรับนโยบายสนับสนุนการควบคุมกำกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีเป้าหมายที่จะลดผลกระทบจากการดื่มสุรา ทั้งการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การเกิดโรคที่มาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงลดพฤติกรรมความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขจะสร้างความเข้มแข็งในการควบคุมกำกับกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับจังหวัด การจุดประกายของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบนที่มีแนวคิด “สุขภาพที่ดี เริ่มต้นจากฐานรากชุมชน” โดยการสานพลังชุมชนท้องถิ่น สู่สุขภาวะชุมชนที่ยั่งยืนอย่างเท่าเทียม เป็นการสร้างความเข้าใจว่าชุมชน คือ “ยุทธศาสตร์ชาติ” ชุมชน คือ ฐานของประเทศซึ่งชุมชนครอบคลุมทุกตารางนิ้วของแผ่นดินไทย เป็นที่อยู่ของทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ อาหาร เป็นที่อยู่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ และ เป็นที่อยู่ของภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรม หรืออีกในหนึ่งเป็นความจริงของชีวิตและการอยู่ร่วมกัน

เครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบนเน้นการพัฒนาศักยภาพพัฒนาเครือข่าย สร้างความเข้มแข็งให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายและเครือข่ายองค์กรสุขภาวะ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และเน้นการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายชุมชน พื้นที่ เข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการแก้ปัญหาสุขภาพ เพื่อให้เกิดกลไกการสร้างเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่ชุมชนเป็นเจ้าของเป็นผู้ดำเนินการให้สอดคล้องเหมาะสมกับกับบริบทของพื้นที่และชุมชน นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่สานพลังของผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ลักษณะพันธมิตร หรือหุ้นส่วนเสริมสร้างสุขภาพ หรือภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันปรับเปลี่ยนวิถีคิด ิธีทำงานอย่างสร้างสรรค์นำไปสู่การสร้างควมยั่งยืนทางสุขภาพ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพและเสริมพลังอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนั้จัดการสุขภาพชุมชน (อสม.) โดยในกระบวนการพัฒนาศักยภาพได้มีการส่งเสริมให้เกิดทักษะต่าง ๆ เช่น การทำงานเป็นทีม การกำหนดเป้าหมายในชีวิต เป้าหมายทางสังคม และการกำหนดระบบที่จะไปส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการจัดการระบบสุขภาพ ทั้งการสร้างปัจจัยเสริมสุขภาพ และการลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ทั้งนี้รูปแบบการทำงานสร้างเสริมสุขภาพของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ยึดแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพร่วมสมัยที่ประยุกต์จากตัวแบบการสร้างเสริมสุขภาพของ Green and Tones 2012 และ 5 กลยุทธ์สร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรอตตาวามาเป็นพื้นฐานรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพได้แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ และเส้นทางความสัมพันธ์ของการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีครบทั้ง 4 มิติ

จากยุทธศาสตร์การทำงานที่ตั้งอยู่บนฐานของการบูรณาการตามยุทธศาสตร์หลัก “สามสามพลัง” หรือ “ไตรพลัง” ได้แก่ “พลังปัญญา พลังนโยบาย และพลังสังคม” เริ่มจากการสร้างพลังคน 3 วัย ร่วมเสริมสร้างสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงเหล้าเบียร์ต่อเด็กเยาวชนและสังคมอย่างยั่งยืน ในทศวรรษที่ 3 ของเครือข่ายงดเหล้า เน้นการเสริมพลังจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพทีมงาน 3 วัย โดยให้โอกาสน้อง ๆ เยาวชนนักบรรณรักษ์รุ่นใหม่ได้มาร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนมากขึ้น ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยใช้พื้นที่ระดับอำเภอเป็นตัวตั้ง การใช้ข้อมูลและการสื่อสารสาธารณะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการปรับสภาพแวดล้อมให้ลดแรงจูงใจในการดื่มเหล้าเบียร์ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งในด้านการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่และการชวน ช่วยเชียร์นักดื่มหน้าเก่าให้ลด ละ เลิก โดยเครือข่ายงดเหล้าขอเป็นหนึ่งในพลังในการปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ เพื่อให้การปรับเปลี่ยนค่านิยมในสังคมที่เน้นความปลอดภัยโดยลดความเสี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ในงานหรือพื้นที่สาธารณะ และการจัดให้มีการทำแผนงานด้านการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ เพื่อให้กลับไปดำเนินการในชุมชนต่อไป ภายใต้ต้นทุนที่ชุมชนมีอย่างเต็มศักยภาพจัดพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่สู่การจัดการระบบสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงในชุมชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนชุมชนพหุสมุ่หานครเมืองแห่งสุขภาวะ

การจัดตั้งนักจัดการสุขภาพชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพร

อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกลไกการทำงานที่สำคัญของกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทในการขับเคลื่อนสุขภาพภาคประชาชนการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) พฤติกรรมสุขภาพของประชาชนตลอดจนการสื่อสารด้านสาธารณสุขระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและประชาชน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือ ให้ประชาชนมีสุขภาพดี จากบทบาทสำคัญของอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานองค์กรพัฒนาชุมชนต่าง ๆ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2560) เป็นการสร้างเสริมชุมชนสุขภาวะเป็นการพัฒนาตั้งแต่ ฐานรากถึงระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้มีภูมิคุ้มกันที่ดี และมุ่งเน้นไปสู่ประเทศสุขภาพดี ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของพยาบาลชุมชนที่จะต้องอาศัยความร่วมมือและการระดมพลังจากทุกฝ่ายใน

การให้บริการด้านสุขภาพ บนฐานของบริบทความแตกต่างด้านระบบสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม เศรษฐกิจของแต่ละชุมชน เพื่อจุดประกายความคิดของนักจัดการสุขภาพชุมชนและภาคีเครือข่ายสุขภาพ ได้ทบทวนต้นทุนทางสังคมให้มีการเคลื่อนไหวโดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของสุขภาพของตนเอง และสุขอนามัยของ ประชาชนในท้องถิ่นนำไปสู่การพัฒนาในชุมชนตนเองเกิดการจัดการตนเอง เป็นสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี อย่างยั่งยืน โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมความเข้มแข็งและกลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การจัดตั้งนักจัดการสุขภาพชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรเริ่มจากการขับเคลื่อนงานดลห้เข้ามามีส่วนร่วมอย่าง ต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับ รวมถึงอำเภอสวี ได้ขับเคลื่อนงานดลห้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มข้น ทางสำนักงานสาธารณสุข อำเภอ (สสอ.) จึงประสานร่วมกับทางประชาคมดลห้จังหวัดชุมพรในการชวนกันสร้างความเข้าใจแบบบทบาทที่ เลี่ยง เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในทุกตำบลในอำเภอสวีเข้าใจและขับเคลื่อนการชวน คนเล็กเล้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำกระบวนการ “นักจัดการสุขภาพชุมชน” ที่ทางแกนนำคนหัวใจเพชร จังหวัดชุมพรได้พัฒนาร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดสุราษฎร์ธานีออกแบบเป็นหลักสูตรเพื่อการขยายผลสู่ นักศึกษาและชุมชนอื่น ๆ โดยบูรณาการกับบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการ สุขภาพชุมชน อันได้แก่ 1) เป็นผู้ปฏิบัติตน และนำพาบุคคลในครอบครัวปฏิบัติตามหลัก 3อ. 2ส. กล่าวคือ อาหาร อารมณ์ดี ออกกำลังกาย งดสูบบุหรี่ และงดดื่มสุรา (ประไพพิศ สิงหเสน และคณะ, 2562) 2) เป็นผู้ร่วมดำเนินการ ส่งเสริม ควบคุมกำกับ ให้คำชี้แนะ ในกระบวนการจัดการด้านสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนด้านสุขภาพ การจัดการงบประมาณ การจัดการกิจกรรมด้านสุขภาพ และการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำสนับสนุน ผู้สนับสนุน ประธาน ทรัพยากร ให้บริการเสริมสร้างสุขภาพ ซึ่งเชื่อมโยงทีมบริการ สุขภาพ สร้างการรับรู้และกระตุ้นเพื่อเตรียมพร้อมและส่งเสริมให้ปรับพฤติกรรมลดความเสี่ยง ทั้งนี้มีการพัฒนา ศักยภาพ อบรมผู้ดูแล แกนนำผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ที่บ้าน (อผส.) และผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวของตำบลให้มีทักษะเฉพาะในการดูแล ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุ รวมทั้งสามารถให้ความรู้แนวทางการดูแลตนเอง ป้องกันไม่ให้เกิดโรค ให้ความรู้เรื่องแนวคิดเชิงบวก พลังของผู้สูงอายุ และการปรับทัศนคติเพื่อเตรียมพร้อมการเป็นผู้สูงอายุอย่างเข้าใจ เน้นพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลใน ครอบครัวให้มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้สามารถดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง หรือกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะแทรกซ้อนได้ จะเห็นได้ว่า จากการทำงานที่ผ่านมาของเครือข่ายดลห้ได้เกิดมิติใหม่ของการจัดงานประเพณีเทศกาลที่ปลอด เหล้าปลอดดลห้ ในการรณรงค์สร้างค่านิยมที่จะไม่ดื่มและลดละเลิกการดื่ม เป็นการดำเนินงานในกลุ่มเป้าหมายเด็ก เยาวชน และกลุ่มในชุมชนและสถานประกอบการ ซึ่งปัจจุบันเครือข่ายมีโครงการชุมชนคนสู้เหล้าเป็นต้นแบบอยู่ ทุกจังหวัด มีนายอำเภอนักรณรงค์ มีชมรมคนเล็กเล้าหัวใจเพชรที่มีสมาชิกกว่า 5 พันคนทั่วประเทศ และมีแกน นำเยาวชน Youth Stop Drink Network (YSDN) ใน 45 จังหวัด การเชื่อมความสัมพันธ์ และเติมพลังใจให้กับที่ น้องเครือข่ายดลห้ที่ทำงานทั่วประเทศ ได้แลกเปลี่ยนความคิด ปัญหา อุปสรรค และเสริมพลังด้วยข้อมูล วิชาการ ยกกระตือรือร้นการทำงานให้เท่าทันเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งร่วมกันกำหนด ทิศทางการขับเคลื่อนงานของเครือข่ายดลห้ เพื่อส่งต่อสู่เยาวชนและเสริมพลังเครือข่ายให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน สู่อนาคต

การเคลื่อนชุมพรสู่ “มหานครเมืองแห่งสุขภาพะ”

นโยบายและเป้าหมายการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพของภาครัฐบาลที่เน้นการยกระดับคุณภาพ บริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน และนโยบายกระทรวงสาธารณสุขเน้นพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคให้ประชาชนทุกกลุ่มวัยเพื่อป้องกันความเสี่ยงต่อสุขภาพและคุ้มครองผู้บริโภคด้วยความร่วมมือ ของทุกภาคส่วน โดยให้คนไทยมีโอกาสได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบโดยมีเป้าหมาย

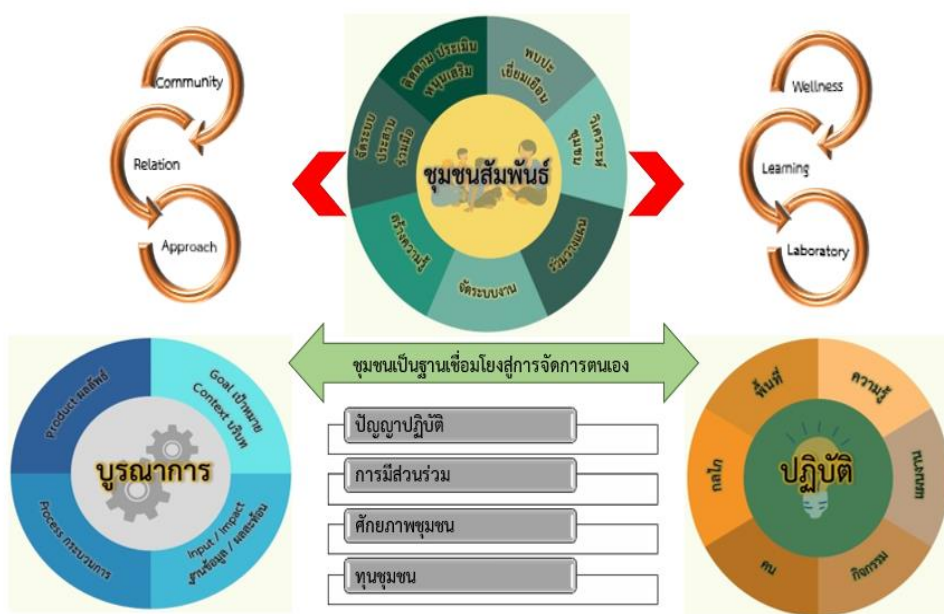
การให้บริการ “ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถลดภาระโรคและภัยคุกคาม ตลอดจนได้รับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ” (สำเริง แหยงกระโทก, 2562) ซึ่งกรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้มีกลไกการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ โดยการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะการเป็นนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่การดูแลสุขภาพตนเองในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน รวมถึงเป็นต้นแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและอนามัย เป็นผู้ประสานและเป็นตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพ (วัชรพร เชยสุวรรณ, 2560) สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้รับการยกระดับให้เป็นนักจัดการสุขภาพชุมชนเป็นผู้เชี่ยวชาญดูแลสุขภาพ โดยเป็นแกนนำหลักในการวางแผนด้านสุขภาพ การจัดการงบประมาณ การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน ผ่านกระบวนการยอมรับของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชนมีศักยภาพเข้มแข็งเป็นแกนนำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ มีการสื่อสารด้านสุขภาพให้กับอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) (ทรรศนีย์ บุญมั่น, 2564) เพื่อให้ทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครประจำ ครอบครัวและประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยให้มีทักษะและความสามารถในการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2561)

การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชนให้เป็น 4.0 โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน เพื่อให้การพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลที่ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันเวลา และมีประสิทธิภาพ จึงมีความสำคัญที่จะพัฒนา Application เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการดูแลสุขภาพของตนเองและประชาชนได้อย่างถูกต้อง หรือใช้ในการสื่อสารเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการนำข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพเพื่อให้คนในชุมชนรับรู้สถานการณ์ สร้างแนวทางและวิธีการทำงานที่เหมาะสม สร้างสื่อผ่านรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ไปสู่คนในชุมชน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่เป็นบวก สนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และคงพฤติกรรมที่เป็นบวกนั้นไว้ ทั้งนี้การสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี ได้แก่ การเพิ่มความรู้ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวก การกระตุ้นการพูดคุยในชุมชนให้มาร่วมกันจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวกได้ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนทัศนคติการรับรู้เหตุผลความจำเป็นและแนวทางเปลี่ยนพฤติกรรม การส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนจากผู้นำในชุมชน การลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม การสนับสนุนการจัดบริการด้านการป้องกัน รักษา และส่งเสริมสุขภาพ และการเพิ่มทักษะและความเชื่อมั่นในตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพะชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การยอมรับมุมมองร่วมกัน 2) การมีประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย 4) การปฏิสัมพันธ์ด้านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกัน และ 5) การประยุกต์ใช้บริบทของชุมชน แนวทางการดำเนินงานสุขภาพะของชุมชนสามารถอธิบายได้ว่าการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุขภาพะชุมชนต้องดำเนินการภายใต้การมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นของชุมชนการมีแกนนำจิตอาสาในการบริหารจัดการ การสนับสนุน และความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย โดยดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนและการมีกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพะชุมชน (เริงวิญญ์ นิลโคตร และคณะ, 2564)

ดังนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชนจึงควรนำการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายไปประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย หุ่นส่วนสำคัญ คือ ผู้ป่วยและครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น และระบบบริการสุขภาพ ซึ่งแต่ละหุ่นส่วนจะมีบทบาทและการตอบสนองต่อบทบาทที่แตกต่างกัน ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน คือ สุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว ทั้ง 3 หุ่นส่วนจึงต้องเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่ปัจจัยหนุนเสริมการพัฒนา: กระแสแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมเชิงสังคม เช่น คนต้นแบบ/คน

ริเริ่ม กลไกขับเคลื่อนแกนนำ/ทีมนำ ทูภายในและทูภายนอก เครื่องมือ/เทคนิค ในการสร้างกิจกรรมการดูแล สำหรับแต่ละกลุ่มเพื่อแผ้วถางและรักษา ติดตาม จัดทำฐานข้อมูลประชากรเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งนี้ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการตั้งแกนนำ เพื่อขับเคลื่อนหรือผลักดันเป็นนโยบายสาธารณะ หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับการจัดการโดยท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการบูรณาการตามยุทธศาสตร์หลัก “สามพลัง” หรือ “ไตรพลัง” ได้แก่ “พลังปัญญา พลังนโยบาย และพลังสังคม” ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์เฉพาะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้แก่ 1) สนับสนุนงานวิชาการและรังสรรค์นวัตกรรม 2) พัฒนาศักยภาพบุคคล ชุมชน และองค์กร 3) สามพลังพลังเครือข่าย 4) พัฒนากลไกทางนโยบาย สังคม และสถาบัน และ 5) สื่อสาร จุดประกาย ชี้นำ สังคม สามารถสรุปรูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนพหุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาวะ” โดยนักจัดการสุขภาพชุมชนได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนพหุ “มหานครเมืองแห่งสุขภาวะ” โดยนักจัดการสุขภาพชุมชน

สรุป

การจัดตั้งนักจัดการสุขภาพชุมชนในพื้นที่ จังหวัดชุมพร โดยการจุดประกายของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคใต้ตอนบนที่มีแนวคิด “สุขภาพที่ดีเริ่มต้นจากฐานรากชุมชน” เพื่อให้เกิดกลไกการสร้างเสริมสุขภาพและลดปัจจัยเสี่ยงที่ชุมชนเป็นเจ้าของ เป็นผู้ดำเนินการให้สอดคล้องเหมาะสมกับกับบริบทของพื้นที่และชุมชน การสร้างพันธมิตร หรือหุ้นส่วนเสริมสร้างสุขภาพ หรือภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีทำงานอย่างสร้างสรรค์นำไปสู่การสร้างที่ยั่งยืนทางสุขภาพจนเป็นที่ยอมรับ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงานวิชาการและรังสรรค์นวัตกรรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมกันออกแบบเป็นหลักสูตรเพื่อการขยายผลสู่นักศึกษาและชุมชนอื่น ๆ ทั้งในรูปแบบกิจกรรมและความรู้ โดยบูรณาการกับบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือนักจัดการสุขภาพชุมชน เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดสุขภาวะของประชาชนในชุมชน โดยความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีต้นทุนทั้งความรู้ คน ทรัพยากร และภูมิปัญญามาดูแลด้านสุขภาพเพื่อให้ชุมชนมีสุขภาพดีทุกมิติ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดมาตรการทางสังคมด้านสุขภาพ มุ่งพัฒนาคนตลอดทุกช่วงชีวิต เป้าหมายทุกช่วงวัยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ผ่านกลไกขับเคลื่อนแกนนำ/ทีมนำ มีต้นทุนภายในและทูภายนอก

และเครื่องมือ/เทคนิค มาสร้างเป็นกิจกรรมการดูแลเพื่อเฝ้าระวังและรักษา ติดตามผู้ป่วย ทั้งนี้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในการสร้างชุมชนสุขภาวะจำเป็นต้องให้ความสำคัญและความสนใจในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้บนพื้นฐานของความถนัด ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่บนพื้นฐานของการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการพัฒนากลไกสนับสนุน เพื่อส่งเสริมด้านองค์ความรู้ให้กับนักจัดการสุขภาพชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชนสู่การบรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นหัวใจและยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ชุมชนเป็นฐานของประเทศ เป็นที่อยู่ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด เป็นที่สืบต่อทางวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมสุขภาพ การศึกษา และประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นดุลยภาพทำให้เกิดความปกติภาพหรือสุขภาวะที่ดีและมีความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2560). การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพจาก อสม.สู่ อสค. กรุงเทพมหานคร: โอ-วิทย์.
- กวินธิดา สอดศรี. (2566). การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของบุคคลในชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://616214kawinthida.wordpress.com>
- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เข้าถึง เข้าใจ และการนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.
- พรรณนีย์ บุญมั่น. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประไพพิศ สิงห์เสม และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความ รอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพตาม 3อ.2ส. ของผู้สูงอายุ ตำบลหนองตรุด จังหวัดตรัง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 11(1), 37-51.
- เริงวิญญ์ นิลโคตร และคณะ. (2564). การพัฒนาสุขภาวะชุมชนโดยประยุกต์ใช้บริบทชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา การฟ่อนไทยทรงดำบ้านดอนทอง ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 5(2), 94-110.
- วัชรพร เชยสุวรรณ. (2560). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: แนวคิดและการประยุกต์สู่การปฏิบัติการพยาบาล. วารสารแพทยนาวิ, 44(3), 183-197.
- ศูนย์ประสานงานเขตสุขภาพเพื่อประชาชน เขตพื้นที่ 11. (2566). ก้าวอย่างสำคัญ Node flagship Chumphon เพื่อชุมพรมหานครสุขภาวะ. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.ahsouth.com/paper/857>
- สำเร็จ แหียงกระโทก. (2562). นโยบายรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขด้านสุขภาพ. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- The Secretariat of the House of Representatives. (2017). Public Health Provisions According to the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017. Bangkok: the Secretariat of the House of Representatives.
- Yuthavong, Y. (2015). Reform the Health System of Life, Reform of Democratic Consciousness. Nonthaburi: National Health Commission Office.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์*

LEGAL PROBLEMS CONCERNING DEPRIVATION OF POSSESSION

AND ADVERSE POSSESSION

วราชน รักษ์ปวงชน*, อิงครัด ดลเจิม, เกวลิน ต่อปัญญาชาญ

Vorachon Rakpuangchon, Ingkarad Doljerm, Galvalin Torpanyacharn

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

Master of Law, Field of study: Law, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: voraboom@live.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ ศึกษาหลักเกณฑ์การแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ตามกฎหมายของไทย และกฎหมายต่างประเทศ วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร ซึ่งจะได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร รายงานการวิจัย คำพิพากษาศาลฎีกา ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า การครอบครองเป็นทรัพย์สินซึ่งได้มาตามเหตุการณ์ข้อเท็จจริง โดยมีทฤษฎีการให้รางวัลต่อแรงงาน ให้รางวัลผู้เพียรพยายามให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ และทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ ลงโทษผู้ซึ่งทอดทิ้งทรัพย์สินของตน การแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ แม้ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ได้รับการคุ้มครอง กรณีการแย่งการครอบครองมีปัญหาการฟ้องคดีเพื่อเอาคืน ซึ่งการครอบครองต้องฟ้องภายใน 1 ปีซึ่งสั้นเกินไป ทำให้เจ้าของที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครองสูญเสียที่ดินไปโดยง่าย และการแย่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ได้สิทธิครอบครองไปแล้ว ควรให้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาข้อพิพาทต่อเนื่องต่อไปอีก สำหรับกรณีการครอบครองปรปักษ์มีปัญหาว่าแม้จะเป็นการครอบครองโดยไม่สุจริตก็ได้รับการคุ้มครอง จึงควรแก้ไขให้คุ้มครองเฉพาะผู้สุจริตเท่านั้น และควรขยายระยะเวลาเพิ่มขึ้น การคุ้มครองผู้ที่ได้ทรัพย์สินมาโดยการกระทำผิด ไม่ควรได้รับการคุ้มครองควรยกเลิกเสีย

คำสำคัญ: สิทธิครอบครอง, การแย่งการครอบครอง, การครอบครองปรปักษ์

Abstract

The objectives of this research article are To study the concepts and theories concerning deprivation of possession and adverse possession To study the criterions of deprivation of possession and adverse possession, namely To analyze problems concerning deprivation of possession and adverse possession and To suggest ways to amend the provisions of the Civil and

* Received January 16, 2024; Revised January 25, 2024; Accepted January 28, 2024

Commercial Code and other laws pertaining to deprivation of possession and adverse possession. This research article was conducted by utilizing qualitative research method and by documentary research, which has researched and gathered information from books, textbooks, documents, research reports, supreme court's judgement, electronic media's information and the Internet. The findings revealed that Possession is a real right. Acquired according to the facts which has the Reward to Labour theories to reward those who persevere with ownership and The Theory of Punishment to punish those who abandoned their property. Deprivation of possession and adverse possession, even if unlawful would still be protected by law. In case of deprivation of possession has problems which is the prescribe time for the action for recovery of possession within 1 year is too short causing the land's owner to easily lose their land and the deprivation of lands which has a certificate of utilization should procure the right to register as an owner of said lands so that there won't be dispute going forward. In case of adverse possession has problems which is possession even in bad faith, would still be protected by law Therefore, it should be amended to protect only those who are in good faith and the required adverse possession period should be extended further. Adverse possession which acquired unlawfully shouldn't be protected by law and should be abolish.

Keyword: Possession Right, Deprivation of Possession, Adverse Possession

บทนำ

ในเรื่องการครอบครองในสมัยแรกเริ่ม การเข้ายึดถือครอบครองนั้นเป็นเสมือนการตะโกนให้ดังพื่อต่อบุคคลใด ๆ ที่อาจสนใจในทรัพย์สินนั้น บุคคลแรกที่ประกาศว่า “ทรัพย์สินนี้เป็นของฉัน” ไปในทางที่ทำให้บุคคลอื่น ๆ เข้าใจก็จะได้รับรางวัลไปและบุคคลแรกนั้นจะได้รับการคุ้มครอง (Rose, M. C., 1985) แนวคิดทั่วไปว่าด้วยครอบครองในสมัยโรมันตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีเสถียรภาพหรือความมั่นคงปลอดภัยในทรัพย์สิน (Lévy, J. P. & Castaldo A., 2002) การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ กล่าวถึง โดยนักนิติศาสตร์โรมันสมัยโบราณ ได้ยอมรับว่าในการมีอำนาจทางพฤตินัย อันคนโรมัน เรียกว่า Possession Naturalis (การครอบครองตามธรรมชาติ) เกิดขึ้นก่อน Dominium (กรรมสิทธิ์) สิทธิครอบครองเป็นสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สิน มีใช้สิทธิที่มีต่อบุคคลโดยเฉพาะตัวสิทธิครอบครองจึงมีลักษณะเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ใช้ต่อสู้หรือยกขึ้นยืนต่อบุคคลโดยทั่วไปได้ (วิกรณ์ รัชชปวงชน, 2560) จึงเห็นได้ว่าสิทธิครอบครองคือสิทธิที่จะยึดถือทรัพย์สินไว้นั่นเอง สิทธิครอบครองอาจเป็นบริวารของกรรมสิทธิ์ และอาจมีสิทธิครอบครองได้แม้ไม่มีกรรมสิทธิ์ก็ตาม (ประมวล สุวรรณสร, 2541) ดังนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการครอบครองนำไปสู่การได้กรรมสิทธิ์ และสิทธิได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนได้ครอบครอง (ประชุม โฉมฉาย, 2548) ส่วนในเรื่องการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ ตามกฎหมายเดิมของไทย มิได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว หากแต่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศตะวันตก โดยบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับการแย่งการครอบครองตามมาตรา 1375 การครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 และมาตรา 1383 บทบัญญัติดังกล่าว ใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2468 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ไม่เคยมีการปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใดเลย ระยะเวลาผ่านไปเกือบ 100 ปี แล้วสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก การใช้บังคับตามบทบัญญัติเดิม จึงไม่สอดคล้องและในหลายกรณีเป็นปัญหาอย่างยิ่ง ทั้งในส่วนของการแย่งการครอบครอง และการครอบครองปรปักษ์ ซึ่งบทบัญญัติเดิมยึดตามแนวคิดการได้มาซึ่งสิทธิครอบครองตามเหตุการณ์ข้อเท็จจริง (De Facto) (เสนีย์ ปราโมช ศาสตราจารย์,

2551) การครอบครองทำให้เจ้าของทรัพย์สินได้รับประโยชน์ตามความเป็นจริงตามสิทธิที่ตนมีอยู่ (วิริยะ นามศิริ พงศ์พันธุ์, 2545) ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าการครอบครองใด ๆ แม้จะขัดต่อกฎหมาย ก็ยังถือว่าเป็นการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายต่อผู้ที่ละเมิดการครอบครองโดยมิชอบ (ไพจิตร บุญญพันธุ์, 2532) เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะกฎหมายไม่ประสงค์จะให้มีการยื้อแย่งกันอย่างไม่สิ้นสุด เพราะหากคนหนึ่งยึดถือครอบครองไว้ และคนอื่นก็ว่ามีสิทธิดีกว่าผู้ที่ยึดถือไว้อยู่ก่อนเข้ายื้อแย่งเอาได้ ย่อมเกิดความไม่สงบในสังคม (มานิตย์ จุมปา, 2554) ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยการครอบครองเกือบทั้งหมด ยึดตามแนวคิดดังกล่าวอย่างแน่นชัด รวมทั้งแนวคิดการให้รางวัลผู้ที่แย่งการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นเวลานาน ได้กรรมสิทธิ์เป็นบำเหน็จรางวัล สมกับความเพียรที่ได้ครอบครองทำประโยชน์มาช้านาน รวมทั้งทฤษฎีการลงโทษ (Charoenpanij, S., 1974) ผู้ที่ละเลยทอดทิ้งทรัพย์สินของตน เห็นว่าการครอบครองปรปักษ์สร้างขึ้นเพื่อลงโทษเจ้าของที่ละเลยไม่ป้องกันผู้แย่งการครอบครองหรือผู้ครอบครองปรปักษ์ในระยะเวลาที่เหมาะสม

สภาพการณ์ในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตเป็นอย่างมาก การใช้บทบัญญัติเดิมซึ่งยึดแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาแล้ว โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดปัญหาสะสมและต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ กรณีที่เป็นที่ดินมือเปล่าที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3, น.ส.3 ก. หรือ น.ส.3 ข.) โดยการแย่งการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1375 นั้น ไม่อาจนำไปยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อมาเป็นของผู้แย่งการครอบครองได้ และปัญหาระยะเวลาการฟ้องคดีเพื่อเอาคืน ซึ่งการครอบครองมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการครอบครองปรปักษ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ผู้ครอบครองจะต้องครอบครองโดยสุจริตหรือไม่ ซึ่งหลักสุจริตนั้นเป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ มีจุดมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่สังคมเป็นหลักกฎหมายเพื่อความยุติธรรมเป็นหลักความซื่อสัตย์ และความไว้วางใจที่ไม่อาจอธิบายให้ชัดเจนในรายละเอียดได้ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2526) ดังนั้นจึงควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์การครอบครองโดยสุจริตไว้อย่างชัดเจนอย่างไรหรือไม่ และอายุความครอบครองปรปักษ์ที่กำหนดไว้เดิม มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด หรือควรจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าว และปัญหาการกำหนดอายุความการครอบครองปรปักษ์โดยการกระทำผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1383 ซึ่งยังให้ความคุ้มครองผู้ได้การครอบครองมาโดยกระทำผิดอยู่นั้น มีความจำเป็นหรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันหรือไม่ หรือควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์ตามกฎหมายของไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น อันเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ รายงานการวิจัย ประมวลกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทยและต่างประเทศ โดยการนำข้อมูลต่าง ๆ

จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ จัดระเบียบแยกแยะส่วนต่าง ๆ เพื่อสังเคราะห์ไปสู่คำตอบตามประเด็นปัญหาของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการครอบครอง ทรัพย์สินสิทธิ กรรมสิทธิ์ การครอบครองปรปักษ์ และหลักสุจริต

2. หลักเกณฑ์การแย่งการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 การแย่งการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นอาจเกิดขึ้นใน 2 กรณี คือ 1) กรณีไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันมาก่อน ถือว่าเป็นการแย่งการครอบครองนับแต่ การเข้ายึดถือทรัพย์สินนั้นโดยเจตนายึดถือเพื่อตน และ 2) กรณีมีนิติสัมพันธ์ต่อกันมาก่อน ถือว่าเป็นการแย่งการครอบครองนับแต่ได้บอกกล่าวเปลี่ยนลักษณะแห่งการยึดถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1381 ทั้งสองกรณีดังกล่าว การฟ้องเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครอง การฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 บุคคลที่ถูกแย่งการครอบครองจะต้องฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองภายใน 1 ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครองตามมาตรา 1375

ระยะเวลาต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปีดังกล่าวใช้กับทรัพย์สินทุกชนิด เมื่อพิจารณาในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นเป็นที่ดินมือเปล่า แม้จะมีเพียงสิทธิครอบครอง แต่สิทธิครอบครองอย่างเจ้าของนั้น อำนาจแห่งสิทธิครอบครองก็ใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่งกับอำนาจแห่งกรรมสิทธิ์ จึงเห็นได้ว่าที่ดินมือเปล่าเป็นทรัพย์สินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวจะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าที่ดินที่มีโฉนดที่ดินแต่อย่างใด การแย่งการครอบครองอาศัยระยะเวลาเพียง 1 ปี เจ้าของก็ไม่อาจฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครองได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 วรรคสอง จึงเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีการครอบครองปรปักษ์ สังหาริมทรัพย์ทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีความสำคัญหรือมีมูลค่าน้อยเพียงใด การครอบครองปรปักษ์ยังต้องใช้เวลากว่า 5 ปี จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป

สำหรับปัญหากรณีผู้แย่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ได้สิทธิครอบครองไปแล้ว แต่ไม่อาจนำไปดำเนินการยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในหนังสือรับรองการทำประโยชน์จากเจ้าของเดิมมาเป็นชื่อของผู้แย่งการครอบครอง เพราะถือว่าผู้แย่งการครอบครองได้สิทธิครอบครองโดยเจตนายึดถือเพื่อตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 ไปแล้ว เป็นผลให้ผู้แย่งการครอบครองได้สิทธิการครอบครองไปตามความเป็นจริง แต่เจ้าของเดิมยังคงมีชื่อปรากฏอยู่ในหนังสือรับรองการทำประโยชน์อยู่เช่นเดิม เมื่อเจ้าของเดิมนำหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั้นไปจดทะเบียนโอนให้แก่บุคคลภายนอก หากผู้รับโอนที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ดังกล่าว นั้น ได้รับโอนไปโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว ผู้แย่งการครอบครองซึ่งได้สิทธิครอบครองไปตามความเป็นจริงดังกล่าว ก็หาอาจยกการได้มาซึ่งสิทธิครอบครองนั้นขึ้นต่อสู้กับบุคคลภายนอกดังกล่าวได้ไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1299 วรรคสอง ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2512/2549) กรณีเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทต่อเนื่องไปอีกจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว

3. หลักเกณฑ์การครอบครองปรปักษ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำแนกออกเป็น 2 กรณี คือ 1) การครอบครองปรปักษ์กรณีทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 จะต้องครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น จะต้องครอบครองโดยสงบและโดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็น และจะต้องครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาตามที่กฎหมายกำหนด กรณีเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี กรณีเป็นสังหาริมทรัพย์ (ทั้งสังหาริมทรัพย์ธรรมดาและสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ) ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี

และ 2) การครอบครองทรัพย์สินที่ทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1383 หากอายุความอายุสั้นกว่าอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ให้ใช้ อายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 (อายุความตามมาตรา 1382 นั้นเป็นอายุความได้ สิทธิ) และหากอายุความอายุยาวกว่าอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ให้ใช้ อายุ ความอายุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1383

ผลของการครอบครองทรัพย์สินทำให้ผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ เป็นการได้กรรมสิทธิ์โดยอายุความ ไม่จำเป็นต้อง มีทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์ แต่หากทรัพย์สินที่ครอบครองทรัพย์สินเป็นอสังหาริมทรัพย์ ถ้ายังมีได้จดทะเบียนจะ ส่งผลให้เปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ และมีให้ยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทน และโดยสุจริต และได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคสอง

ปัญหาการครอบครองทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ผู้ครอบครองจะต้อง ครอบครองโดยสุจริตหรือไม่ และอายุความครอบครองทรัพย์สินที่กำหนดไว้เดิม มีความเหมาะสมเพียงใด หลักเกณฑ์การครอบครองทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 มีได้บัญญัติคำว่าสุจริตไว้ และนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า ตามบทบัญญัติดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นการครอบครองโดยสุจริต เช่นนี้แม้จะเป็น การครอบครองโดยสุจริตหรือไม่สุจริต ก็ใช้ระยะเวลาการครอบครอง 5 ปี สำหรับสังหาริมทรัพย์ และ 10 ปี สำหรับอสังหาริมทรัพย์ เช่นเดียวกัน จึงมีปัญหาว่าเหตุใดกฎหมายไทยจึงคุ้มครองผู้ไม่สุจริต เช่นเดียวกันกับ ผู้สุจริต เหตุผลแต่เดิมในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินนั้น รัฐต้องการให้ประชาชนได้ใช้ ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ มิให้ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งร้างไว้โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ และมีความ ประสงค์จะให้ผู้ที่ครอบครองมาเป็นเวลาช้านานได้กรรมสิทธิ์เป็นรางวัล เหตุผลดังกล่าวเป็นเหตุผลที่มีมานานแล้ว ตั้งแต่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใน พ.ศ. 2468 ซึ่งเป็นเวลาผ่านมานานเกือบ 100 ปีแล้ว แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจนเกือบสิ้นเชิงแล้ว จึงเป็นปัญหาว่า บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการ ครอบครองทรัพย์สิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ จะยังคงมี ความจำเป็นหรือมีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่หรือไม่ และยังคงสมควรที่จะคุ้มครองผู้เข้ายึดถือ ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่สุจริตโดยให้รางวัลเช่นเดียวกับผู้สุจริตหรือไม่ และอายุความครอบครอง ทรัพย์สินที่กำหนดไว้เดิม มีความเหมาะสมเพียงใด หรือควรจะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าว

ปัญหาการครอบครองทรัพย์สินโดยการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1383 นั้น ในสภาพการณ์ปัจจุบันควรจะได้รับคุ้มครองต่อไปหรือไม่ สำหรับกรณีการครอบครองทรัพย์สิน ทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1383 นั้น เป็นการกำหนดให้ ผู้กระทำความผิดหรือผู้รับโอนโดยไม่สุจริต จะได้กรรมสิทธิ์โดยอายุความก็ต่อเมื่อพ้นกำหนดอายุความอายุ หรือพ้น กำหนดเวลาตามที่กำหนดไว้ในกรณีทั่วไปตามมาตรา 1382 ซึ่งบทบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองการครอบ ครองทรัพย์สินของผู้ได้การครอบครองมาโดยกระทำผิด หรือรับโอนโดยไม่สุจริตอยู่ เพียงแต่กำหนดอายุความ การครอบครองทรัพย์สินจะอ้างได้ก็ต่อเมื่อพ้นกำหนดอายุความอายุ หรือพ้นเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ก่อน ถ้ากำหนดให้นายกว่าให้ใช้กำหนดนั้น จึงเป็นปัญหาว่าการที่กฎหมายไทยให้การคุ้มครองได้การครอบครองมา โดยกระทำผิด หรือรับโอนโดยไม่สุจริตนั้น ยังคงมีความจำเป็นหรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่หรือไม่ อย่างไร

4. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในกรณีการแย่งการครอบครองควรขยายระยะเวลาการฟ้องคดี เพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครอง และให้สามารถนำไปยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อมาเป็นของผู้แย่งการครอบครองได้ สำหรับในกรณีการครอบครองทรัพย์สิน ควรกำหนดให้ต้องครอบครองโดยสุจริต เพิ่มอายุความการครอบครอง ทรัพย์สินในกรณีทั่วไป และปัญหาการครอบครองทรัพย์สินโดยการกระทำผิดควรยกเลิกไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการให้รางวัลซึ่งจะให้แก่ผู้เพียรพยายาม ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นเวลานาน ได้กรรมสิทธิ์เป็นบำเหน็จรางวัล สมกับความเพียรที่ได้ครอบครองทำประโยชน์มาช้านาน และทฤษฎีลงโทษซึ่งลงโทษผู้ที่ละเลยทอดทิ้งทรัพย์สินของตนนั้น ไม่สอดคล้องกับแนวคิดหลักสุจริต (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2554) รวมทั้งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอีกต่อไปแล้ว

2. พบหลักเกณฑ์การแย่งการครอบครอง ผู้แย่งการครอบครองจะได้สิทธิการครอบครองนับแต่แย่งการครอบครอง โดยการฟ้องคดีเพื่อเรียกคืนซึ่งการครอบครองต้องเรียกฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่มีการถูกแย่งการครอบครอง ส่วนการครอบครองปรปักษ์ ผู้ครอบครองจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นต่อเมื่อได้ครอบครองโดนสงบ เปิดเผย และเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการให้รางวัล และทฤษฎีลงโทษ

3. พบปัญหาในเรื่องการแย่งการครอบครอง มีอยู่ 2 กรณี คือ กรณีแรก ปัญหาระยะเวลาการฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครอง ผู้ครอบครองจะต้องฟ้องเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองนั้น ภายใน 1 ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครองซึ่งเป็นกำหนดระยะเวลาที่สั้นเกินไป เป็นปัญหาสำหรับกรณีการแย่งการครอบครองที่ดินมือเปล่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ทั้งที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั้นเจ้าของมีสิทธิเกือบจะเท่ากับเจ้าของที่ดินที่มีโฉนดที่ดินในทุกประการ เพียงแต่ไม่มีกรรมสิทธิ์เท่านั้น ระยะเวลาที่สั้นเกินไปดังกล่าวไม่เหมาะสมกับสำคัญของทรัพย์สินโดยเฉพาะที่ดิน ทำให้เจ้าของที่ดินที่มีหนังสือรับรองทำการประโยชน์สิ้นสิทธิครอบครองไปเป็นจำนวนมาก

กรณีที่สอง ปัญหาการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ กรณีที่เป็นที่ดินมือเปล่าที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยการแย่งการครอบครอง ผู้แย่งการครอบครองไม่อาจนำไปยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อมาเป็นของผู้แย่งการครอบครองได้ เมื่อไม่มีมาตรการรองรับให้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อมาเป็นของผู้แย่งการครอบครอง หากเจ้าของเดิมจดทะเบียนโอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั้นให้บุคคลภายนอก ผู้แย่งการครอบครองก็หาอาจยกการครอบครองขึ้นสู่บุคคลภายนอกผู้รับโอนมาโดยเสียค่าตอบแทน โดยสุจริต และได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้วได้ไม่ จึงส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทต่อเนื่องต่อไปอีก จึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว

พบปัญหาในเรื่องปัญหาการครอบครองปรปักษ์ 2 กรณีแรก ปัญหาการครอบครองปรปักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ผู้ครอบครองไม่ต้องครอบครองโดยสุจริต จึงมีปัญหาว่าเหตุใดกฎหมายไทยจึงคุ้มครองผู้ไม่สุจริต เช่นเดียวกับกับผู้สุจริต เหตุผลแต่เดิมในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองปรปักษ์นั้น รัฐต้องการให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ มิให้ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งร้างไว้โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจนเกือบสิ้นเชิงแล้ว ไม่มีที่ดินว่างเปล่าดังเช่นในอดีตแล้ว บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการครอบครองปรปักษ์ จึงไม่มีความจำเป็นหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ ไม่สมควรที่จะคุ้มครองผู้เข้ายึดถือครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่สุจริตโดยให้รางวัลเช่นเดียวกับผู้สุจริต และอายุความครอบครองปรปักษ์ที่กำหนดไว้เดิมนั้นสั้นเกินไป เพราะกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นเรื่องที่สำคัญ การตัดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่นจึงควรมีระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นตามแนวกฎหมายของต่างประเทศ

กรณีที่สอง ปัญหาการครอบครองปรปักษ์โดยการกระทำความผิดนั้น ให้ความคุ้มครองการครอบครองปรปักษ์ของผู้ได้การครอบครองมาโดยกระทำความผิด หรือรับโอนโดยไม่สุจริตอยู่ เพียงแต่กำหนดอายุความ การครอบครองปรปักษ์จะอ้างได้ก็ต่อเมื่อพ้นกำหนดอายุความอาญา หรือพ้นเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ก่อน ถ้ากำหนดไหนดยาวกว่าให้ใช้กำหนดนั้น การที่กฎหมายไทยให้การคุ้มครองได้การครอบครองมาโดยกระทำความผิด หรือรับโอนโดยไม่

สุจริตนั้น ไม่มีความจำเป็นหรือเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอีกต่อไปแล้ว จึงควรยกเลิกเสียตามแนวคิดแห่งหลักสุจริต รวมทั้งสอดคล้องกับเหตุผลในทางศีลธรรมด้วย

4. พบแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในเรื่องการแย่งการครอบครองควรขยายระยะเวลาการฟ้องเรียกคืน ซึ่งการครอบครองภายใน 1 ปี เป็น 5 ปี ซึ่งจะทำให้เจ้าของมีเวลาในการฟ้องคืนยาวนานมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความสำคัญของทรัพย์สินเป็นที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์นั่นเอง ตามแนวบทบัญญัติว่าด้วยการแย่งการครอบครองของสมาพันธ์รัฐสวิส และสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 6 (2) ที่ว่าการทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ในที่ดิน หรือปล่อยให้ดินให้รกร้างว่างเปล่า สำหรับที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (เป็นที่ดินที่เจ้าของมีเพียงสิทธิครอบครอง มิได้มีกรรมสิทธิ์ดังเช่นโฉนดที่ดิน) เกิน 5 ปี ติดต่อกัน ให้ถือว่าเจตนาสละสิทธิในที่ดินเฉพาะส่วนที่ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือที่ปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่า โดยอาศัยมาตรการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยให้สิทธิผู้แย่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ สามารถยื่นคำร้องต่อศาล ขอจดทะเบียนการแย่งการครอบครองได้เช่นเดียวกับการครอบครองปรปักษ์ โดยอาศัยมาตรการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เช่นกัน

สำหรับในเรื่องการครอบครองปรปักษ์ ควรให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ครอบครองโดยสุจริตเท่านั้นตามแนวคิดหลักสุจริต และสอดคล้องกับเหตุผลในทางศีลธรรมด้วย เพื่อคุ้มครองผู้ที่ได้ทรัพย์สินของผู้อื่นมาโดยสุจริต เช่น ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้มาโดยนิติกรรมที่มีได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ เป็นต้น รวมทั้งขยายอายุความการได้สิทธิโดยการครอบครองปรปักษ์ให้เป็น 10 กรณีสังหาริมทรัพย์ และ 30 ปีกรณีอสังหาริมทรัพย์ เพื่อเพิ่มระยะเวลาให้เจ้าของทรัพย์สินสามารถติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น หากทอดทิ้งไม่ดำเนินการฟ้องร้องเอาคืนในระยะเวลาที่ยาวนานดังกล่าวก็ควรที่จะคุ้มครองผู้ได้ทรัพย์สินนั้นไปโดยสุจริตนั่นเอง ตามแนวกฎหมายว่าด้วยการครอบครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยอาศัยมาตรการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และสำหรับกรณีการครอบครองปรปักษ์ทรัพย์สินอันได้มาโดยการกระทำผิด และการครอบครองโดยไม่สุจริต ควรยกเลิกเสีย เพราะไม่มีความจำเป็นในสภาพการณ์ปัจจุบันแล้ว รวมทั้งไม่สอดคล้องกับแนวคิดหลักสุจริต และเหตุผลในทางศีลธรรมด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแย่งการครอบครองและการครอบครองปรปักษ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งในส่วนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการครอบครอง ทรัพย์สิน สิทธิ กรรมสิทธิ์ การครอบครอง ปรปักษ์ และหลักสุจริต ในส่วนของหลักเกณฑ์การแย่งการครอบครอง (กรณีที่ดินใช้บังคับกับที่ดินมือเปล่าที่มีเพียงสิทธิครอบครองเท่านั้น เช่น ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ไม่ใช่บังคับกับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ เช่น ที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน) ผู้แย่งการครอบครองได้สิทธิครอบครองนับแต่ยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนายึดถือเพื่อตน แต่การฟ้องคดีเพื่อเรียกคืนซึ่งการครอบครองต้องฟ้องภายใน 1 ปีนับแต่มีการถูกแย่งการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 วรรคสอง เป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ทำให้เจ้าของที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครองสูญเสียที่ดินไปโดยง่าย จึงควรขยายระยะเวลาการฟ้องเรียกคืนซึ่งการครอบครองภายใน 1 ปี เป็น 5 ปี ตามแนวบทบัญญัติว่าด้วยการแย่งการครอบครองของสหพันธ์รัฐสวิส และสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 6 (2) และเพื่อมิให้มีปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้แย่งการครอบครองกับผู้จดทะเบียนรับโอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ต่อเนื่องต่อไปอีก จึงควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยให้สิทธิผู้แย่งการครอบครองที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ สามารถยื่นคำร้องต่อศาล ขอจดทะเบียนการแย่งการครอบครองได้เช่นเดียวกับการครอบ

ครอบปักษ์ ในส่วนของปัญหาเรื่องการครอบครองปักษ์ (กรณีที่ดินใช้บังคับกับที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์เท่านั้น ไม่ใช่ บังคับที่ดินมือเปล่าที่มีเพียงสิทธิครอบครอง) ควรให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้ครอบครองโดยสุจริตเท่านั้น ตามแนวคิดหลักสุจริต และสอดคล้องกับเหตุผลในทางศีลธรรมด้วย แต่ควรขยายอายุความการครอบครองปักษ์ ให้ทำได้ยากขึ้น โดยขยายให้เป็น 10 ปีกรณีสังหาริมทรัพย์ และ 30 ปี กรณีอสังหาริมทรัพย์ตามแนวกฎหมายว่า ด้วยการครอบครองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสำหรับกรณีการครอบครองปักษ์ทรัพย์สินอันได้มา โดยการกระทำผิด และการครอบครองโดยไม่สุจริต ควรยกเลิกเสีย เพราะไม่มีความจำเป็นในสภาวะการณ์ปัจจุบันแล้ว รวมทั้งไม่สอดคล้องกับแนวคิดหลักสุจริต

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2554). หลักสุจริตและเหตุเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ประชุม โฉมฉาย. (2548). วิวัฒนาการของกฎหมายโรมัน. โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ประมวล สุวรรณศร. (2541). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2526). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการบริหารทาง วิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจัดการงานนอกสั่งและลามิควรได้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณาการ.
- มานิตย์ จุมปา. (2554). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกรณ์ รักษ์ปวงชน. (2560). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน PROPERTY LAW. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี การพิมพ์จำกัด.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เสนีย์ ปราโมช ศาสตราจารย์. (2551). อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายลักษณะทรัพย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).
- Charoenpanij, S. (1974). Acquisition of Ownership of land by Prescription Comparative study between Thai Law and American Law (LL.M.). U.S.A.: Tulane University.
- Lévy, J. P. & Castaldo A. (2002). Histoire du Droit Civil. Paris: Dalloz.
- Rose, M. C. (1985). Possession as the Origin of Property. Chicago: The University of Chicago Law Review.

การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร
อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
IMPROVING THE QUALITY OF LIFE IN THE COMMUNITY OF THE PEOPLE
OF NONG SAI SUBDISTRICT, PHUN PHIN DISTRICT,
SURAT THANI PROVINCE

พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ

Phraathikan Thawatchai Saengsophon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: watnerndindaeng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพชีวิต 2) พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต 3) สร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีขอบเขตด้านเนื้อหา คุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม ประชากร ได้แก่ ประชาชนตำบลหนองไทร 365 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มีความเชื่อมั่น 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น จำนวน 5 คน บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนในตำบลหนองไทรมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.90$) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.89$) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.87$) และด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.78$) 2) พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย ผ่านโครงการอาหารกลางวัน โครงการก่อสร้างลานกีฬาเอนกประสงค์ ด้านจิตใจ ผ่านโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และคนพิการ เข้าร่วมโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านรวมตัวกันร่วมกันทำกิจกรรม เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ ส่งเสริมพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสภาพแวดล้อม ผ่านการจัดระบบบริหารจัดการกำจัดขยะ บำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำ ลำคลอง และคูคลอง และ 3) การสร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน รูปแบบการทำกิจกรรมโดยใช้พลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) การสร้างเครือข่ายเข้าร่วมโครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่ายชุมชน กิจกรรมเครือข่ายเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป้าหมายในการสร้างเครือข่าย ความสมัครใจและมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, กิจกรรมการยกระดับ, การสร้างเครือข่ายทางสังคม

* Received January 6, 2024; Revised January 24, 2024; Accepted January 26, 2024

Abstract

The purposes of this research article are to 1) study quality of life 2) develop activities to improve quality of life 3) create a network to improve quality of life in the community. of the people of Nong Sai Subdistrict, Phunphin District, Surat Thani Province It is a mixed methods research. There are areas of content, quality of life, physical aspect, mental aspect, and social relationship aspect. And in terms of the environment, the population includes 365 people in Nong Sai Subdistrict. A questionnaire was used as a tool with a reliability value of 0.99. Statistics used in the analysis were percentages, means, and standard deviations. Key informants include 5 people from the local government department, 5 people from the Nong Sai Subdistrict Administrative Organization, and 5 academics, totaling 15 people. The results of the research found that 1) People in Nong Sai Subdistrict have a quality of life. At a high level, including physical aspects ($\bar{X} = 3.90$, mental aspects ($\bar{X} = 3.89$), social relationships ($\bar{X} = 3.87$), and environmental aspects ($\bar{X} = 3.78$). 2) Develop activities to improve quality. Physical life through the lunch program Project to construct a multi-purpose sports field, psychological aspect through the project to promote the health of the elderly and people with disabilities, participating in the Wat Pracharat Creates Happiness project, social relations aspect. Through gathering together to do activities such as merit-making ceremonies, ordination ceremonies, funerals, promoting the development of religion, art, culture, customs, traditions and local wisdom. Environmental aspect Through organizing a waste management system Maintaining the condition of water sources, canals, and canals; and 3) creating a network to improve the quality of life in the community. Form of activity using the power of "Bowon" (home, temple, school/government), network building, joining the Moral Model Project to build community networks. Network activities emphasize the practice of Buddhist principles. and continue the tradition local culture and goals for creating a network Voluntary and participation

Keywords: Quality of Life, Upgrading Activities, Social Networking

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาทั้งส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจ ความสัมพันธ์ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดี รู้จักการบริหารและพัฒนาตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้มีพอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เท่ากับเป็นการยกระดับทั้งตนเอง และสังคม ทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง การพัฒนาที่มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีขึ้นในกลุ่มวัยทำงานให้มีศักยภาพที่จำเป็นต่อการการทำงานให้ทัน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีในโลกปัจจุบัน จะมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำลดลง (นอริณี ตะหวา และคณะ, 2566) เหตุผลที่มนุษย์ทุกคนจะต้องยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมิได้อยู่ตามลำพังเพียงคนเดียวแต่มนุษย์จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในชุมชน จึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และผลตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม ดังนั้น บุคคลแต่ละคนจึงจำเป็นต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับคนอื่น ทั้งแนว ความคิดใน

การดำเนินชีวิต บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการแสดงออกของ ความมีมนุษยสัมพันธ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีบุคลิกภาพที่ถูกต้องเหมาะสมทัดเทียมกับแนวทางในการดำเนินชีวิตและความเจริญก้าวหน้า (พระสมชาย จนทสาโร, 2562) การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในชุมชนหรือในประเทศไทยมีมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี แล้วแต่ก็ยังมีปัญหาในการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทำให้หน่วยงานภาครัฐ โดยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และนักวิชาการที่สนใจได้พยายามพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับจังหวัด ระดับชุมชน และระดับบุคคล เพราะตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคลครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดีรู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้ เท่ากับเป็นการยกระดับทั้งตนเองและสังคม ทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ เป็นต้น (พัชรี หล้าแหล่ง, 2556) การพัฒนาชุมชนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและอนาคต กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีบางสิ่งบอกให้รู้ว่า การพัฒนาและการเรียนรู้ของชุมชน ในสังคมไทยนั้น มีความเป็นมาอย่างต่อเนื่องเป็นทั้งการเรียนรู้ การพัฒนาและการถูกรับรู้ด้วยอำนาจของความรู้ แนวคิดการพัฒนาและกลไกการจัดการของรัฐในอดีต การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชนในแต่ละพื้นที่ ที่มีการเรียนรู้และดำเนินการผ่านระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกับบ้าน วัด วัง และโรงเรียน เพื่อปลูกฝังให้ลูกหลานได้มีความรู้ในการทำสัมมาชีพ และเรียนรู้เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ ร่วมกันด้วยความดีงามตามแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของการดำรงอยู่ในสังคมมนุษย์ที่จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บนหลักการของความเป็นพี่ น้อง เป็นเพื่อนบ้าน หรือเป็นคนละแวกบ้านเดียวกัน เป็นหลักการของความสามัคคีและการแบ่งปันที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นร่วมกันทำกิจกรรมเป็นต้น เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างถนน สร้างศาลา หรือการก่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ที่ทุกคนใช้ร่วมกันนั่นเอง (วรการณ พูลสวัสดิ์ และคณะ, 2562)

จากการสรุปปัญหาของชุมชนตำบลหนองไทร ด้านศักยภาพของชุมชน ประชาชนภายในชุมชนค่อนข้างมีศักยภาพ แต่การดำเนินงานของกลุ่มยังไม่ต่อเนื่อง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังไม่มี การพัฒนาอย่างจริงจังต่อเนื่อง ด้านสังคม ค่านิยมของเยาวชนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างประเทศ ไม่ค่อยสนใจ ในประเพณีวัฒนธรรมความเป็นไทย ปัญหาเรื่องยาเสพติด ด้านเศรษฐกิจ เกิดช่องว่างในการกระจายรายได้ ไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร, 2565) จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนหลายด้านยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ทั่วถึง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษาไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน นำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทรจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทำการศึกษาตามขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 1 ฝ่ายปกครองท้องถิ่น 5 คน กลุ่มที่ 2 บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร 5 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ประชาชนในตำบลหนองไทรจำนวน 365 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร, 2565)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัด สุราษฎร์ธานี และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้บอกถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าส่วนราชการตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้อง และข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 365 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 วิเคราะห์ยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และข้อ 3 โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสถิติพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านร่างกาย	3.90	0.833	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.89	0.845	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.87	0.830	มาก
4. ด้านสภาพแวดล้อม	3.78	0.878	มาก
ภาพรวม	3.86	0.808	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.808) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นกัน และได้เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90, ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89, ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87, และด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78, ตามลำดับ

2. การพัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

2.1 พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านร่างกาย ต้องจัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนได้ดูเป็นตัวอย่าง ประกอบด้วย จัดให้มีโครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าตามหลัก โภชนาการอย่างทั่วถึงให้นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ฝึกอบรมมีความรู้ รับทราบถึงปัญหาและพิษภัยของยาเสพติด ส่งเสริมการออกกำลังกาย และรักษาสุขภาพของประชาชน โดยการจัดทำโครงการก่อสร้างลานกีฬาเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีลานกีฬาไว้ใช้ในการออกกำลังกายที่ได้มาตรฐาน โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และคนพิการ ควรส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน (ยุพา หนูรัก, 2566)

2.2 พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านจิตใจ ประกอบด้วย กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ จัดโครงการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ เข้าร่วมโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข และหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญาภิธรรม อบต.เคลื่อนที่ จัดให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ (จุฑามาศ ทองอินทร์, 2566)

2.3 พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วย การมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องร่วมกันชาวบ้านในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะมารวมตัวกันร่วมกันทำกิจกรรม เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ ควรมีการส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมในการประชุมประจำเดือน จัดตั้งศูนย์บริการพยาบาลและสวัสดิการประจำชุมชน โดยเป็นที่ตั้งของรพพยาบาลฉุกเฉิน ผู้นำท้องถิ่นมีการพบปะเยี่ยมเยียน เพื่อสอบถามความเป็นอยู่ หรือปัญหาในการดำเนินการชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ส่งเสริมพัฒนาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญา และส่งเสริมการออกนโยบายการตั้งคลินิกให้คำปรึกษาด้านความรักและการใช้ชีวิตคู่ (สุรพล ศรีเกษตรริน, 2566)

2.4 พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการ การกำจัดขยะมูลฝอย โครงการลดและคัดแยกขยะที่สามารถขายได้เพื่อนำไปขายเพิ่มรายได้ให้แก่ ครอบครัว สร้างจิตสำนึก และให้ความรู้สำหรับประชาชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการ ขยะให้ถูกวิธี และสามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือนได้มากขึ้น รณรงค์ให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน กิจกรรมให้มีการบำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำ ลำคลอง และคูคลอง ประชาชนที่มีจิตอาสา เสียสละที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัยได้อย่างทันท่วงที (สุรศักดิ์ ชนะแก้ว, 2566)

3. การสร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1 รูปแบบการกิจกรรมในการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย โดยใช้พลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และเชิญหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วม มีการประชุมวางแผนร่วมกัน ของคณะกรรมการและชาวบ้าน ถือเอาเสียงส่วนใหญ่ของชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตาม วัตถุประสงค์ ด้วยการน้อมนำ สถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์เป็นหลักสำคัญในการสร้างรูปแบบ มุ่งเน้น หลักการ 3 มิติ มาอบรมชาวบ้าน คือ 1) หลักสังคหวัตถุ 4 2) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) หลักการ อนุรักษ์วัฒนธรรม

3.2 การสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 1) เข้าร่วมโครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่าย ชุมชน เน้นในรูปของกลุ่มชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ ทำให้งาน พัฒนาต่าง ๆ 2) โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการพัฒนาชุมชนด้วย เมื่อแก้ปัญหา ทุกอย่างได้แล้วก็จะทำให้ชุมชนน่าอยู่เจริญก้าวหน้าอย่างสงบสุขยั่งยืน 3) เมื่อมีปัญหาที่นำปัญหานั้นมา ปรีกษาหารือกันในที่ประชุม เพื่อแก้ไขปัญหาค่อยไป 4) การให้คำแนะนำสั่งสอนการชักชวน ให้ผู้คนเข้าร่วม โครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรม เพื่อเป็นสนับสนุนให้ เกิดความเข้าใจอันดีของ ชุมชน 5) การให้ความช่วยเหลือทั้งข้าวของเครื่องใช้และเงินทองแก่ผู้ที่ตกทุกข์ ได้ยากและเดือดร้อนไม่มีที่อยู่อาศัย

3.3 กิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น 2) ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ร่วมบริจาคข้าวสารอาหารแห้ง เมื่อทางวัดจัดกิจกรรมเครือข่ายชุมชน 3) ช่วยเหลืออนุเคราะห์งานในชุมชน เช่น งานบวช งานแต่ง และงานศพของคนในชุมชนทุกครั้งเพื่อ เป็นต้น แบบในการช่วยเหลือ และเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีให้กับคนในชุมชนอีกด้วย ร่วมกับคนในชุมชนปลูกต้นไม้เพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ การรักษาความสะอาดเริ่มต้นในครัวเรือนก่อนตลอดจนการจัดการขยะ ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองและรักษา ความสะอาดในชุมชนส่วนร่วมกิจกรรมประจำปีทางวัดจัดขึ้น และสนับสนุนกิจกรรมอื่น ๆ แสดงน้ำใจด้วยการให้ น้ำเครื่องดื่ม น้ำแข็ง ไปร่วมสนับสนุนเพื่อเป็นการบรรเทาความเหนื่อยล้าของผู้ที่ลงแรงทำงาน สนับสนุนเสื้อทีมใน การแข่งขันกีฬาภายในหมู่บ้าน

3.4 เป้าหมายในการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ความสมัครใจและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ มีเป้าหมายในการพัฒนา แก้ไขปัญหาที่ต้องแก้ ความดีที่อยากทำ 2) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป้าหมายหลักเน้นทุกคนในชุมชนเกื้อหนุนพึ่งพากันและกัน คือ เร่งเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ ส่งเสริมการสร้างสา ธารณสมบัติ ปรับปรุงการอนามัยและสุขภาพ และส่งเสริมการศึกษา ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม 3) โดยให้ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ลด ละ เลิกอบายมุข และสร้างคนดีในชุมชน 4) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 5) การประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยหรือกฎกติกาของชุมชน ช่วยกันพัฒนาชุมชน ให้มีความเจริญรุ่งเรืองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ทางสังคมและด้านสภาพแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลหนองไทร มีความเป็นอยู่ที่ดี เช่น มีที่อยู่อาศัย ที่ดีมีสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ ที่มีมาตรฐานปลอดภัย เช่น การคมนาคมที่ดีมีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศ บริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อนและสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระสมชาย จันทสาโร เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านร่างกาย มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารเช้าที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย (พระสมชาย จันทสาโร, 2562)

2. พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 1) พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านร่างกาย ประกอบด้วย 1) โครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการให้นักเรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ฝึกอบรมมีความรู้ รับทราบถึงปัญหาและพิษภัยของยาเสพติด 2) โครงการก่อสร้างลานกีฬาเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน สวนสาธารณะ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีลานกีฬาไว้ใช้ในการออกกำลังกายที่ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการออกกำลังกาย และรักษาสุขภาพของประชาชน 3) โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และคนพิการ 4) โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน ค่าครองชีพสูงขึ้น ประชาชนมีรายไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ แสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย จึงต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการจัดโครงการอาหารกลางวัน โครงการก่อสร้างงานกีฬา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพร กีก้างพล เรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญ การพัฒนาทางด้านร่างกาย และจิตใจผ่านการรณรงค์ทางด้านสุขภาพ และจิตใจคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (อรรถพร กีก้างพล, 2564)

3. พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านจิตใจ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) เข้าร่วมโครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข หมู่บ้านรักษาศีล 5 3) จัดโครงการกิจกรรม อบต.เคลื่อนที่ เพื่อออกเยี่ยมประชาชนเพื่อรับฟังปัญหาและความคิดเห็นของประชาชนให้ทั่วถึงจัดโครงการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 4) จัดให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อดูแลจิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส และรู้สึกไม่ถูกผู้นำชุมชนทอดทิ้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนธยา สวัสดิ์ เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบ้านร้องเม็ง” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านอารมณ์หาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส ด้านสังคม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม บำรุงศาสนา และด้านสติปัญญา คือ การสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่สังคมโดยรวม (สนธยา สวัสดิ์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร อิมิวัตรและคณะ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางปฏิบัติ คือ 1) กิจกรรมรื้อฟื้นความทรงจำวัยเยาว์แก่ผู้สูงอายุในชุมชน 2) กิจกรรมกองทุนหนึ่งวันหนึ่งบาทเพื่อเติมโอกาสแก่ผู้ยากไร้ในชุมชน 3) กิจกรรมหมอน้อยคอยอาสา 4) โรงเรียนผู้สูงอายุสาขาระดับหมู่บ้าน 5) โรงเรียนผู้สูงอายุระดับตำบล และสร้างระบบการดูแลการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นภารกิจใหม่ต่อไปในอนาคต (ประยูร อิมิวัตร และคณะ, 2562)

4. พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ประกอบด้วย 1) รวมตัวกันร่วมกันทำกิจกรรม เช่น งานบุญ งานบวช งานศพ 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเข้าร่วมประชุมในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน 3) จัดตั้งศูนย์บริการพยาบาลและสวัสดิการประจำชุมชน โดยเป็นที่ตั้งของรถพยาบาลฉุกเฉิน 4) ผู้นำท้องถิ่นมี

การพบปะเยี่ยมเยียนสอบถามความเป็นอยู่ หรือปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง 5) ส่งเสริมพัฒนาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญา และ 6) ส่งเสริม การออกนโยบายการตั้งคลินิกให้คำปรึกษาด้านความรักและการใช้ชีวิตคู่ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำชุมชนต้องการให้ ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรัก ความสามัคคีกันมากขึ้นในชุมชนสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุธรรม อิสเฮาะ เรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอกงหรา จังหวัด สงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว หรืออาจสร้างกิจกรรมอื่น เพื่อให้ประชาชนลดความคิดในเรื่องเพศแล้วหันมาสนใจในเรื่องของส่วนรวม (อนุธรรม อิสเฮาะ, 2561)

5. พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดสระแก้ว ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ระบบบริหารจัดการ การกำจัดขยะมูลฝอย โครงการลดและ คัดแยกขยะที่สามารถขายได้เพื่อนำไปขายเพิ่มรายได้ให้แก่ ครอบครัว สร้างจิตสำนึก และให้ความรู้สำหรับ ประชาชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะให้ถูกวิธี และสามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือนได้มากขึ้น 2) รมรงค์ให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน 3) กิจกรรมให้มีการบำรุงรักษาสภาพแหล่งน้ำ ลำคลอง และคูคลอง 4) การจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้มีอาสาสมัคร อปพร. กองกำลังภาคประชาชนที่มีจิตอาสา เสียสละ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นำชุมชนต้องการให้ประชาชนสร้างจิตสำนึก และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ ขยะให้ถูกวิธี และสามารถลดปริมาณขยะในครัวเรือนได้มากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดแนวคิดในการ จัดการขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมชาย จนทสโร เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าที่แท้จริงของต้นไม้และควรให้มีการปลูกต้นไม้ทดแทน (พระสมชาย จนทสโร, 2562)

การสร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดสระแก้ว การสร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ได้แก่ 1) รูปแบบการทำกิจกรรมใน การสร้างเครือข่าย โดยใช้พลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) 2) การสร้างเครือข่ายชุมชน ประกอบด้วย 2.1) มีโครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่ายชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจาก พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งาน พัฒนาต่าง ๆ 2.2) โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ใน การพัฒนาชุมชนด้วย 2.3) เมื่อมีปัญหาก็นำปัญหานั้นมาปรึกษาหารือกันในที่ประชุม เพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป 2.4) การให้คำแนะนำสั่งสอนการชักชวน เพื่อเป็นสนับสนุนให้ เกิดความเข้าใจอันดีของชุมชน 2.5) การให้ความ ช่วยเหลือทั้งข้าวของเครื่องใช้และเงินทองแก่ผู้ที่ตกทุกข์ ได้ยากและเดือดร้อน 3) กิจกรรมของเครือข่าย ประกอบด้วย 3.1) กิจกรรมเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสืบสานประเพณี วัฒนธรรมอัน ดั้งเดิมของท้องถิ่น 3.2) ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และ 3.3) ช่วยเหลืออนุเคราะห์งานในชุมชน เช่น งานบวช งานแต่ง และงานศพของคนในชุมชนทุกครั้ง 4) เป้าหมายในการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 4.1) ความสมัครใจและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ มีเป้าหมายในการพัฒนา แก้ไขปัญหาที่ต้องแก้ ความดีที่ยากทำ 4.2) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป้าหมายหลักเน้นทุกคนในชุมชนเกื้อหนุนพึ่งพากันและกันคือ เร่งเพิ่ม ผลผลิตและเพิ่มรายได้ ส่งเสริมการสร้างสาธารณสมบัติ ปรับปรุงการอนามัยและสุขภาพ และส่งเสริมการศึกษา ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม 4.3) ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ลด ละ เลิก อบายมุข และสร้างคนดีในชุมชน 4.4) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 4.5) การประพฤติตนอยู่ใน ระเบียบวินัยหรือกฎกติกาของชุมชนช่วยกันพัฒนาชุมชน ให้มีความเจริญรุ่งเรืองให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจาก ผู้นำชุมชนต้องการให้เป็นชุมชนน่าอยู่ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาดและปลอดภัย มีผังเมืองที่ดี สร้างความมั่นคงทาง

เศรษฐกิจ ส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชน และสร้างกลุ่มอาชีพให้พึ่งตนเองได้ ทางด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูล มีวินัย มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาศักดิ์ดา กิตติสมปนโน (เหลาลาภะ) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรมต้นแบบเชิงพุทธ ในอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรม 1) รูปแบบการทำกิจกรรม มุ่งเน้นหลักการ 3 มิติ คือ หลักพุทธธรรม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) สร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรมเชิงพัฒนา ช่วยเหลือพึ่งพากัน 3) กิจกรรมของเครือข่าย มีลูกต้นไม่ร่วมกันในวันสำคัญ และ 4) มีเป้าหมายวิสัยทัศน์ ร่วมกันในการ สร้างเครือข่าย โดยมีโครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรม การพัฒนา รูปแบบการสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรมต้นแบบเชิงพุทธ (พระครูใบฎีกาศักดิ์ดา กิตติสมปนโน (เหลาลาภะ), 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถให้คำอธิบายแนวคิดที่ใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชน ตำบลหนองไทร อำเภอบ้านฝาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้จากการศึกษาชุมชน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิต จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านร่างกายส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรับประทานอาหารที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ด้านจิตใจมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีหน่วยให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ของสมาชิกใน ด้านสิ่งแวดล้อม รมรงค์ให้มีการเลิกตัดต้นไม้และให้ปลูกต้นไม้ทดแทน

2. พัฒนากิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต จัดโครงการดังนี้ โครงการอาหารกลางวัน โครงการก่อสร้างลานกีฬาเอนกประสงค์ โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และคนพิการ รวมตัวกันร่วมกันทำกิจกรรม เช่น งานบุญ

งานบวช งานศพ ส่งเสริมให้มีความสำคัญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โครงการวัดประชา รัฐ สร้างสุข อบต. เคลื่อนที่ การกำจัดขยะมูลฝอย บำรุงแหล่งน้ำ การจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3. สร้างเครือข่ายการยกระดับคุณภาพชีวิต 1) รูปแบบการทำกิจกรรมโดยใช้พลัง “บวร” 2) การสร้างเครือข่ายเข้าร่วมโครงการคุณธรรมต้นแบบในการสร้างเครือข่ายชุมชน 3) กิจกรรมเครือข่ายเน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสืบสานประเพณี วัฒนธรรม

4. เป้าหมายในการสร้างเครือข่าย ความสมัครใจ วิสัยทัศน์ร่วมกัน ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะงานเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การมีงานทำช่วยให้มนุษย์สามารถสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นแหล่งที่มารายได้ งานเป็นตัวกำหนดสถานภาพ และตำแหน่งทางสังคม ลักษณะของงานเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น ประชาชนในชุมชนก็เช่นเดียวกัน การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนสามารถทำได้โดยผ่านการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการก่อสร้างลานกีฬาเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และคนพิการ โครงการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณี รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ เข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญา กิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการขยะ และการสร้างเครือข่ายโดยการเข้าร่วมโครงการชุมชนคุณธรรม ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน ผู้นำชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมการหมั่นคอยตรวจตรา ดูแล และเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชนอยู่เสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรจัดทำแผนส่งเสริมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องและมีความชัดเจนเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต สุขภาวะ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรมีการส่งเสริม การรณรงค์ให้ ลด ละ เลิก สิ่งเสพติดทุกชนิดภายในชุมชน เพื่อสุขภาพที่ดีของร่างกาย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มเติมได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ด้านกายภาพ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ ทองอินทร์. (26 ตุลาคม 2566). การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชนของประชาชน ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระอธิการธวัชชัย คมกริต, ผู้สัมภาษณ์)
- นอรีณี ตะหวา และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มวัยทำงานในชุมชนเทศบาลเมืองปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 32(1), 31-42.
- ประยูร อิมิวัตร์ และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(2), 364-374.
- พระครูใบฎีกาศักดิ์ดีดา กิตติสมปโน (เหลาลาละ). (2564). การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรมต้นแบบเชิงพุทธ ในอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. วารสารนิเทศศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 5(2), 129-139.
- พระสมชาย จนทสาโร. (2562). บทบาทของผู้นำชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดีแขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. ใน ปริญาพุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรี หล้าแหล่ง. (2556). การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์ม
น้ำมันในพื้นที่ภาคใต้. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยจังหวัดชุมพร.
- ยุพา หนูรัก. (26 ตุลาคม 2566). การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชนตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระอธิการธวัชชัย คมภีร์โต, ผู้สัมภาษณ์)
- วรากรณ์ พูลสวัสดิ์ และคณะ. (2562). การพัฒนาชุมชนตามแนวคิดทางสายกลางขงจื้อ. วารสาร มจร พุทธปัญญา
ปริทรรศน์, 4(3), 399-540.
- สนธยา สวัสดิ์. (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบ้านร้องเม็ง. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่.
- สุรพล ศรเกษตริน. (13 พฤศจิกายน 2566). การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชน ตำบลหนองไทร
อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระอธิการธวัชชัย คมภีร์โต, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรศักดิ์ ชนะแก้ว. (10 พฤศจิกายน 2566). การยกระดับคุณภาพชีวิตในชุมชน ของประชาชน ตำบลหนองไทร
อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (พระอธิการธวัชชัย คมภีร์โต, ผู้สัมภาษณ์)
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร. (2565). การบริการพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2565 จาก
[http://www. saonongsai.go.th/general4.php](http://www.saonongsai.go.th/general4.php)
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2561). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัด
สงขลา. ใน ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรรคมพร กีก้างพล. (2564). คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ประเทศไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(43), 227-238.

กลยุทธ์การสื่อสารตราสินค้าของนาฬิกาสมาร์ตวอตช์กับการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้ใช้เจน X และ Y*

SMART WATCHES BRAND COMMUNICATION STRATEGY EFFECTING FOR USAGE AND GRATIFICATION OF POPULATION GEN X AND Y

วีระวัลย์ แหยมวิเชียร* และธีรติ์ บรรเทิง

Weerawan Yamwichien and Teerati Banterng

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: weerawan.yam@stu.nida.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจ ที่มีผลต่อการเลือกใช้นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์ในช่องทางต่าง ๆ 3) เพื่อศึกษาโดยการเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ที่มีส่วนแบ่งตลาดลำดับ 1 และ 2 ได้แก่ Apple และ Samsung ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และวิเคราะห์จากช่องทางการสื่อสารทั้งออนไลน์ และออฟไลน์ของแบรนด์ที่มีการยอดขายเป็นผู้นำตลาด 1 - 2 ลำดับ ในแง่กลยุทธ์การสื่อสาร และศึกษาโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้บริโภค Gen X และ Y จำนวน 14 คน ซึ่งเป็นผู้ใช้นาฬิกาสมาร์ตวอตช์เป็นเวลา 1 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจของนาฬิกา และการรับรู้การสื่อสารในมุมมองผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านการใช้ประโยชน์จากสินค้าในชีวิตประจำวัน และรับรู้ข้อมูลจากการสื่อสารของแบรนด์จากช่องทางต่าง ๆ 2) แบรนด์ที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสารโดยให้ข้อมูลสินค้าผ่านการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) ที่ชัดเจน และเข้าใจง่าย มีการออกแบบการสื่อสารให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับ การเข้าถึง การจดจำ เผยแพร่ บอกต่อ จนถึงการตลาดใจใช้ ซึ่งเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารของแบรนด์ 3) พบว่า นอกจากการสื่อสารในข้อ 2 แล้วแบรนด์ผู้นำตลาดยังใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication: IMC) ได้แก่ การส่งเสริมการขาย การ Collaboration การใช้ผู้นำทางความคิด (KOL) การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน (Public Relation)

คำสำคัญ: นาฬิกาสมาร์ตวอตช์, เจเนอเรชันเอ็กซ์, เจเนอเรชันวาย, การตลาดเชิงเนื้อหา, สื่อสังคม

Abstract

The objectives of the research were 1) To study the usages and gratifications of consumer effecting in choosing a smart watch. 2) To study the strategies communications of smart watch brands in any channels. 3) To study of top 2 box of smart watch brands comparing in term of communication strategies, Apple watch and Samsung Watch. This research follows is qualitative research studying and analyzing data from documents and analyzed from both online and offline

* Received January 13, 2024; Revised January 21, 2024; Accepted January 23, 2024

communication channels and strategies of brands whose are 1 - 2 top ranging market leaders. To approach and involves Focus group interviewing of 14 individual participants, who are Generation X and Generation Y consumers using smart watch 1 year and more and living in Bangkok. The research methods interview to study and analyzed The Usage and Gratification Satisfaction of the watch and perception of communication from a consumer perspective. The results of the research found (1) The consumer is satisfied with the use of products in their daily life and receive information from brand communications from various channels 2) The brand uses a communication strategies by providing product information through content marketing and setting a clear and easy message. Communication is designed to create confidence, acceptance, access, recognition, dissemination, advocacy, and decision to use that achieves the brand's communication objectives. 3) It has been discovered that in addition to the communication in 2), market leader brands also use The Integrated Marketing Communication (IMC) strategies, including sales promotion, collaboration, using Key Opinion Leaders (KOL) and communicating through the mass media as well.

Keywords: Smart Watch, Generation X, Generation Y, Content Marketing, Social Media

บทนำ

ในปัจจุบัน นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ กำเนิดมากกว่า 100 ปี พัฒนาด้วยเทคโนโลยีจากคอมพิวเตอร์เมื่อปี 1977 โดย Hewlett - Packard และเป็นนาฬิกาสมาร์ตวอตช์เต็มรูปแบบในปี 1988 (Davies, J., 2023) โดยนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ มีฟังก์ชันใช้งานได้หลากหลาย อาทิ การสนทนาโทรศัพท์ผ่านตัวนาฬิกา การแสดงแผนที่และการนำทาง เป็นรีโมทควบคุมเพลงบน Smartphone เป็นกล้องถ่ายรูปในตัว แสดงปฏิทิน เก็บข้อมูลการเดินทาง วัดการเต้นของหัวใจ ใช้ในกิจกรรมการออกกำลังกายมีโหมดสำหรับการออกกำลังกายมากมาย วิเคราะห์อัตราการเต้นของหัวใจ นับก้าวเดิน ระบบ GPS บอกเส้นทางสำหรับนักวิ่ง และมีการพัฒนาตอบโต้ด้วยคนรักสุขภาพ อาทิ ระบบติดตามการนอนหลับ ระบบแจ้งเตือนการนั่งนาน ไปจนถึงระบบตรวจวัดความเครียด การกดสั่งงานบนข้อมือได้โดยไม่ต้องใช้โทรศัพท์ (ญาณิศา หาญการสุจริต และกิตติพงษ์ โยธาทักติ, 2566) ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวจึงตอบสนองการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ ในงานวิจัยนี้จะหมายถึงผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชัน X และ Y ซึ่งเติบโตมากับเทคโนโลยี และมีพฤติกรรมใส่ใจดูแลสุขภาพ โดย ณฤทธิ์ ปาลรุจิพร ได้สรุปผลจากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน อายุแต่ละช่วงมีความชื่นชอบที่ต่างกัน ระดับการศึกษาจะมีผลต่อการค้นหาข้อมูลที่แตกต่างกัน (ณฤทธิ์ ปาลรุจิพร, 2561)

บทความวิจัยนี้ทำการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของนาฬิกาสมาร์ตวอตช์กับการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้บริโภคเจน X และ Y โดยผู้บริโภคเจน X เป็นกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ.2508 - 2522 ที่เกิดในช่วงที่เกิดสันติภาพ และความมั่งคั่ง มีชีวิตกำลังแบบยุคเก่าและยุคดิจิทัล เป็นกลุ่มวัยทำงานที่สามารถขึ้นสูงสุดสูงสุดของอาชีพ มีการใช้จ่ายส่วนใหญ่กับสินค้าอุปโภคบริโภคมากกว่าสินค้าฟุ่มเฟือย ส่วนผู้บริโภคเจน Y เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 - 2543 ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นเป้าหมายหลักของนักการตลาด เพราะมีจำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตามถือว่าเป็นกลุ่มที่เข้าถึงได้ยากเพราะมีความคิดแปลกใหม่ ชอบการเรียนรู้ และมีความคิดเป็นของตัวเอง มีความเชี่ยวชาญและสนใจการใช้สื่อช่องทางใหม่ ๆ (อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์, 2561) ซึ่งทั้งสองกลุ่มเติบโตท่ามกลางความเจริญของเทคโนโลยีในการดำรงชีวิต และเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจส่วนใหญ่

การเติบโตทางด้านยอดขายและสัดส่วนการตลาดนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ จากองค์การวิจัยระดับนานาชาติ Statista และ Counterpoint Research พบว่า ยอดขายของนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ทั่วโลกปี 2565 ใน 2 ลำดับแรก ได้แก่ แปรนด์ Apple watch เป็นผู้นำตลาดนาฬิกาอัจฉริยะทั่วโลก โดยครองตลาดประมาณ 30% ตามมาด้วย Samsung watch 10.1% (Statista, 2566) จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงกลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกา 2 อันดับแรกดังกล่าว ซึ่งแต่ละแบรนด์มีการสื่อสารหลายมิติ อาทิ การตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ การโฆษณา การขายโดยพนักงาน การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (ขจิวรรณ เกตุวิทยา, 2563) อีกทั้งการสื่อสารเชิงเนื้อหา เนื่องจากเป็นสินค้าที่ต้องให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างปฏิสัมพันธ์ และก่อให้เกิดโอกาสทางธุรกิจ เช่น การซื้อผลิตภัณฑ์ หรือใช้บริการ เป็นต้น อีกทั้งกลยุทธ์การสื่อสารและการรับรู้ภาพลักษณ์ของตราสินค้าก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเช่นเดียวกัน (จตุพร สุขศรี, 2560)

ทุกวันนี้การสื่อสารในช่องทางต่าง ๆ มีการเปลี่ยนรูปแบบอยู่เสมอ อีกทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามเทคโนโลยี ซึ่งสิ่งที่แบรนด์ต้องคำนึงถึง การสร้างความน่าเชื่อถือ การใช้ประโยชน์ตลอดจนปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจในการใช้งาน อีกทั้ง กลยุทธ์ในการสื่อสารที่เหมาะสมต่อผู้บริโภค การส่งสารจากแบรนด์สู่ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสื่อสารสินค้าที่มีการแข่งขันทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มต่าง ๆ ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ในมุมมองของผู้บริโภคที่มีผลต่อการเลือกใช้แบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ โดยภาพรวมโดยเฉพาะกลยุทธ์ที่โดดเด่นในช่องทางต่าง ๆ ทั้งช่องทางออนไลน์ และช่องทางออฟไลน์
3. เพื่อเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ในตลาดของ 2 แบรนด์นาฬิกา ลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ได้แก่ แปรนด์ Apple Watch และ Samsung Watch

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร ได้แก่ เอกสารวิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัยอิสระ เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลช่องทางออนไลน์ 2) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริโภคใช้นาฬิกาเพื่อสุขภาพตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 14 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน X อายุระหว่าง 44 - 57 ปี จำนวน 8 คน ชาย 4 คน หญิง 4 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริโภคเจนเนอเรชัน Y อายุระหว่าง 26 - 43 ปี จำนวน 6 คน ชาย 2 คน หญิง 4 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มสัมภาษณ์ Focus Group มี ดังนี้ 1) มีข้อมูลด้าน Demographic อายุ สถานภาพ และสถานที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครที่ตรงตามวัตถุประสงค์ช่วงอายุอยู่ในเกณฑ์ Gen X, Gen Y สถานภาพ โสด หรือสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 2) มีความสนใจด้านการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน 3) มีความสนใจด้านการดูแลสุขภาพ อาทิ ออกกำลังกาย 4) มีความสนใจด้านการรับข้อมูลสื่อสารสังคมออนไลน์

2. เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเป็นตัวกำหนดประเด็นการสนทนา โดยมีการสร้างรูปแบบคำถามสอดคล้องวัตถุประสงค์ ได้แก่ การทำความเข้าใจ

พฤติกรรมการใช้งานฟิกาในชีวิตประจำวัน การรับรู้สื่อ และความรู้สึกในความพึงพอใจในนาฟิกาที่ใช้อยู่ โดยมี การตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวัดค่าตัวตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูล จึงนำคำพูดและปฏิกิริยาที่แสดงมาแปลความหมาย ด้วยการใช้เทคนิคการเติม ประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion) โดยมีโครงสร้างคำถามสำคัญ ดังนี้

ด้านการรับรู้สื่อ 1) พบเห็นสื่อโฆษณาของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থช่องทางไหนบ่อยที่สุด 2) โฆษณา ของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থที่ท่านจำได้ ไม่ระบุแบรนด์ 3) สื่อโฆษณาของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থที่มีผล ช่วยกระตุ้นให้ท่านอยากใช้

ด้านการรับรู้ตราสินค้า 1) โฆษณาของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থแบรนด์ใดที่ท่านรับรู้มากที่สุด 2) ทศนคติ ที่มีต่อโฆษณาของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থที่ท่านใช้ 3) ท่านรู้สึกคุ้นเคยกับชื่อเสียงและภาพลักษณ์ตราสินค้า ของนาฟิกาสามารถทอর্থที่ท่านชอบ

ด้านความพึงพอใจในตราสินค้า 1) มีความพึงพอใจตราสินค้าของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থแบรนด์ใด มากที่สุด 2) มีความพึงพอใจตราสินค้าของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থแบรนด์ที่ใช้อยู่หรือไม่ 3) มีแนวโน้มว่าจะใช้ นาฟิกาสามารถทอর্থเดิมที่ใช้อยู่หรือไม่ ในอนาคต เพราะเหตุใด

ด้านการใช้ประโยชน์จากการใช้งานฟิกา 1) การใช้ประโยชน์นาฟิกาสามารถทอর্থด้านใดบ่อยที่สุด 2) ประโยชน์ จากการใช้นาฟิกาสามารถทอর্থมีนวัตกรรม หรือฟังก์ชันที่ตอบโจทย์ความต้องการท่านมากน้อยเพียงใด

ด้านความพึงพอใจต่อนาฟิกาสามารถทอর্থ 1) ความพึงพอใจการใช้งานฟิกาสามารถทอর্থมากน้อยเพียงใด 2) ความพึงพอใจในการใช้นาฟิกาสามารถทอর্থด้านใดมากที่สุด

3. การตรวจสอบเครื่องมือ

เมื่อได้มีการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาแล้ว ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ เรียบเรียงและสรุปผลการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการรวบรวม ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) จากกลุ่มสนทนาในรูปแบบการอภิปรายอย่างต่อเนื่อง ใช้แบบฟอร์มคำถามที่ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมไว้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเอกสาร ได้แก่ เอกสาร วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัยอิสระ เอกสารทางวิชาการ เอกสารราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ และมีแหล่งอ้างอิง ข้อมูลวิธีการสื่อสาร และการโฆษณาของแบรนด์นาฟิกาสามารถทอর্থ ได้แก่ แบรนด์ Apple และ Samsung ในช่องทาง Official ของบริษัท

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ที่ได้จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการจัดข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไป หลังจากนั้น ทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) โดยการเขียนประโยค หรือข้อความตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมถึงการนำข้อมูลที่ตีความมา วิเคราะห์และทำเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และจัดบันทึก การวิเคราะห์เนื้อหา กับข้อมูลที่ได้จากเอกสาร และงานวิจัย โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทบทวน วรรณกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ 2) การตรวจสอบข้อมูล การประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ใน ระดับที่น่ามาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัย 3) การฟังและถอดข้อความจากการสัมภาษณ์ (Transcription) จากนั้น ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการบันทึกคำพูดและยกคำพูด (Quotation) เพื่อประกอบ ให้เห็นภาพตามความเป็นจริง 4) การทำข้อสรุปชั่วคราว สังเคราะห์ว่าข้อมูลส่วนใดที่มีความสำคัญและต้องการ

ต่อไปเพื่อการตรวจสอบ หรือต้องการหาข้อมูลเพิ่มเติม 5) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปโดยจัดกลุ่มย่อยที่เกี่ยวข้องกัน และการทำผลสรุปย่อยให้สมบูรณ์และครอบคลุมมากที่สุด จากนั้น นำข้อสรุปย่อยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อเกิดผลลัพธ์ในการตอบปัญหาการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ในมุมมองผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ในแนวทางเดียวกัน จะแตกต่างในความถนัดทางด้านเทคโนโลยี และกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โดยสามารถสรุปพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนาฬิกา ดังนี้

1.1 ด้านการใช้ประโยชน์จากนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ จากการศึกษาพบว่า

ก. การใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการเชื่อมต่อใช้งานบางฟังก์ชันในมือถือเพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น ไม่ต้องหยิบมือถือมากดการสนทนาโทรศัพท์ผ่านตัวนาฬิกา การแสดงแผนที่และการนำทางแบบออฟไลน์ เป็นรีโมทคุมเพลงบนสมาร์ตโฟนสามารถหาโทรศัพท์ได้ในขณะเชื่อมต่อ การชำระเงินผ่านมือถือไปยังอุปกรณ์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ และอื่น ๆ

ข. การใช้ประโยชน์สำหรับการออกกำลังกาย จากผลการสัมภาษณ์กลุ่ม จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมการออกกำลังกายอย่างจริงจัง มักจะใช้นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ควบคู่กับการใช้ Application เพื่อสุขภาพอย่างจริงจัง คำนวณ Calories (แคลอรี) ได้ จากการออกกำลังกาย และอัตราการเต้นของหัวใจ โหมดการใช้งานสำหรับกิจกรรมกลางแจ้ง การวิ่ง การว่ายน้ำ การปั่นเขา การปั่นจักรยาน การเดินป่า การบันทึกการเคลื่อนไหวขณะออกกำลังกาย

ค. การใช้ประโยชน์สำหรับการดูแลสุขภาพ จากผลการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า ผู้บริโภคมีการใช้ในการเก็บข้อมูลการเคลื่อนไหว การนับก้าวเดิน วัดการเต้นของหัวใจ วัดความเครียดในร่างกาย คำนวณการใช้พลังงานเป็นแคลอรีในแต่ละวัน วัดคุณภาพการนอนหลับ กลุ่มตัวอย่างมีการเก็บข้อมูลสุขภาพเพื่อเป็นข้อมูลการดูแลสุขภาพของตนเองสม่ำเสมอ บางท่าน นำไปลดเบี่ยงประกันสุขภาพกับบริษัทประกันบางแห่งได้

1.2 ด้านความพึงพอใจจากนาฬิกาสมาร์ตวอตช์จากการศึกษา พบว่า

ก. ความพึงพอใจในด้านตราสินค้า จากการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า ผู้ที่ใช้นาฬิกาสมาร์ตวอตช์แบรนด์ Apple Watch มีความพึงพอใจในด้านตราสินค้าเป็นอย่างมากโดยสรุป ดังนี้ 1) รูปแบบการออกแบบที่มีดีไซน์เป็นเอกลักษณ์เรียบง่ายแต่ใส่ใจรายละเอียด 2) คุณสมบัติการใช้งานโดยใช้เทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ Pain point อาทิการรักษาความลับในข้อมูลสุขภาพ 3) การใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่แตกต่างจากแบรนด์อื่น อาทิ การ Collaboration กับแบรนด์แฟชั่น อาทิ Hermes นอกจากนี้ พบว่า หากจะมีการเปลี่ยนนาฬิกาเรือนใหม่ก็ยังคงใช้ Apple Watch เหมือนเดิม และเหตุผลในแง่ของระบบปฏิบัติการ iOS ที่สามารถเชื่อมต่อกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้อยู่ ซึ่งจะทำให้การใช้งานง่ายขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน ถึงแม้ว่าข้อเสียที่ผู้สัมภาษณ์เอ่ยถึง คือ แบตเตอรี่ไม่สามารถใช้ได้นานเท่าแบรนด์อื่น ในขณะที่ผู้ใช้นาฬิกาแบรนด์อื่น อาจจะมีการเปลี่ยนเมื่อทำการเปรียบเทียบคุณสมบัติที่ดีกว่าเดิม

ข. ความพึงพอใจด้านเทคโนโลยี จากการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า สำหรับผู้ที่เปิดรับเทคโนโลยี และมีความสนใจด้านเทคโนโลยีจะศึกษาคุณสมบัติที่ล้ำสมัย มีความคาดหวังว่าจะใช้ฟังก์ชันใหม่ ๆ บนนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ และทดลองการใช้แบรนด์ที่มีเทคโนโลยีแปลกใหม่ และทำการเปลี่ยนแบรนด์เมื่อมีโอกาส เพื่อหาคุณสมบัติที่ยังไม่เคยมีมาก่อน สำหรับกลุ่มที่ใช้แบรนด์ Apple Watch มีความพึงพอใจกับการเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ที่มีอยู่

ค. ความพึงพอใจด้านการสื่อสาร ทางกลุ่มตัวอย่างบางส่วนเห็นว่าการสื่อสารเรื่องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลสุขภาพของแบรนด์ Apple มีความน่าสนใจ แต่หากจะทำการตัดสินใจจะหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจซื้อ โดยมักจะหาข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ อาทิ หาข้อมูลจากทางออนไลน์ ดูการรีวิวจากผู้มีอิทธิพลทางความคิด

การสอบถามคนรู้จักที่น่าเชื่อถือ หรือผู้ใกล้ชิด ผู้ที่เคยใช้มาก่อน ทราบถึงคุณสมบัติและนำมาเปรียบเทียบกับความต้องการของตนเอง และประกอบกับราคา และการส่งเสริมการขาย รวมถึงพนักงานขายสินค้าก็มีส่วนสำคัญ

2. เพื่อการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ โดยภาพรวมโดยเฉพาะกลยุทธ์ที่โดดเด่นในช่องทางต่าง ๆ จากการสังเกตและการเก็บข้อมูลจากช่องทางของแบรนด์ของผู้วิจัย พบว่า

2.1 แปรนนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ทุกแบรนด์มีการสื่อสารช่องทางออนไลน์ ได้แก่ สื่อดิจิทัล (Digital) สื่อปฏิสัมพันธ์ (Interactive) สื่อสังคม (Social Media) ได้แก่ 1.1) เว็บไซต์ (Website) แปรนนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ทุกแบรนด์ได้จัดทำเว็บไซต์ เพื่อแสดงให้กลุ่มเป้าหมายได้ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับฟังก์ชันนาฬิกา และการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสร้างความ และใช้เป็นเครื่องมือในการทำการตลาดในการจัดทำ SEO อีกทั้ง ยังจัดทำระบบอีคอมเมิร์ซ (E - Commerce) เพื่อสามารถปิดการขายได้บนเว็บไซต์ได้ และมีการติดตั้งโค้ดสำหรับการทำโฆษณาแบบ GDN (Google Display Network) เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นสื่อโฆษณา และลิงก์กลับมายังเว็บไซต์ 1.2) สื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษพบว่า แปรนนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ได้มีการจัดทำสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเป็นการสื่อสารสองทาง (Two way Communication) เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เนื้อหาของคุณสมบัติของนาฬิกาในรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ได้แก่ รูปภาพ (Image) วิดีโอ (Video) ลิงก์ในการนำเสนอขายสินค้าเพื่อลิงก์กลับมาที่เว็บไซต์อีกด้วย

2.2 ช่องทางการสื่อสารออฟไลน์ (Offline Media) จากการศึกษพบว่า แปรนนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ มีการใช้สื่อออฟไลน์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ได้แก่ สื่อกระจายเสียง ได้แก่ TVC การประชาสัมพันธ์หรือการให้ข่าว (Public relations or Publicity) ใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ (PR Strategies) ในการสร้างกระแสข่าวเพื่อ PR สร้างความน่าเชื่อถือแบบหนึ่ง เนื่องจาก มีแหล่งการส่งข่าวจากบริษัทต้นสังกัดเอง เมื่อมีการเปิดตัวนาฬิกาในแต่ละรุ่นทางแบรนด์มักจะทำการส่งข่าวถึง คุณสมบัติการใช้งานฟังก์ชันใหม่ ราคา กลยุทธ์การตลาด โดยสารที่ส่งจะเป็นคอนเทนต์หลายประเภท เช่น ช่วงการเปิดตัวนาฬิกาใหม่ ก็จะเน้นเรื่องฟีเจอร์ หรือโปรโมชั่น สื่อนอกบ้าน (Out - of - Home Media) ได้แก่ บิลบอร์ด และป้ายนอกบ้าน

ผลการศึกษาช่องทางการรับสื่อจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้สัมภาษณ์มีความสนใจในด้านเทคโนโลยี และด้านสุขภาพ มีการรับรู้สื่อจาก Touch point ต่าง ๆ ทั้งสื่อ On - line และสื่อ Off - line ได้แก่ สื่อนอกบ้าน อาทิ บิลบอร์ด และสื่อบนรถไฟฟ้า การรับรู้จากโฆษณาทีวี การบอกต่อจากคนในครอบครัว และ มีการสอบถามข้อมูลจากพนักงานขาย และดูโปรโมชั่นจากห้างสรรพสินค้า และมีพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติ ราคา การส่งเสริมการขายจากสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสังคม ได้แก่ การดูรีวิวจาก YouTube, TikTok และอื่น ๆ

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ของ 2 แปรนดลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ได้แก่ แปรน Apple Watch และ Samsung Watch ซึ่งมีลักษณะรูปแบบธุรกิจคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ แปรน Apple Watch มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยใช้แคมเปญร่วมกับสมาร์ตโฟน โดยการทำตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ การโฆษณาโดยมีการใช้ Global Campaign ได้แก่ แคมเปญ “ความเป็นส่วนตัวทางด้านสุขภาพ” ใช้สปอตโฆษณาช่องทางทีวี ส่งสารไปยังคนจำนวนมาก พร้อมการทำให้เกิด Momentum ในแคมเปญโฆษณาโดยการใช้สื่ออกบ้าน อาทิ บิลบอร์ด และข้อได้เปรียบทางด้านราคาค่าที่เป็นอันดับ 1 จึงได้รับการสนับสนุนจากตัวแทนจำหน่ายในการประชาสัมพันธ์ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ผู้มีอิทธิพลทางความคิด (KOLs) ผู้มีอิทธิพลในสังคม (Influencer และ Celebrity) นอกจากนี้ ยังใช้การประชาสัมพันธ์จากการสื่อสารมวลชน (Marketing Public Relations) ในการส่งข่าวให้สื่อสำนักต่าง ๆ การทำการส่งเสริมการขายโดยร่วมกับตัวแทนจำหน่าย สื่อโฆษณา ณ จุดขาย และการใช้สื่อที่ทรงประสิทธิภาพและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ ได้แก่ การตลาดผ่านสื่อสังคมและ

สื่อดิจิทัล ซึ่งทางแบรนด์ Apple Watch มีการสื่อสารด้านคอนเทนต์ที่แตกต่างออกไป ได้แก่ การใช้เว็บไซต์ในการให้ข้อมูลมากกว่าการใช้สื่อสังคม เช่น เฟสบุ๊ก และทวิตเตอร์ ที่พยายามจะให้ผู้บริโภคคลิ๊งค์เข้ามาสู่เว็บไซต์ เนื่องจาก ไม่มีการโพสต์บนเฟสบุ๊กและ ทวิตเตอร์เลย โดยความโดดเด่นของเว็บไซต์ Apple Watch เน้นการใช้การดีไซน์เนื้อหาในรูปแบบรูปภาพ (Image) ที่เป็นเอกลักษณ์แบบ Apple คือ เรียบง่ายดูเบาบาง ลักษณะเนื้อหาแบบข้อความ (Text) เท่เหมือนการดีไซน์สินค้าของตระกูล Apple ทั้งหมด มีการใช้ Copy ที่สั้น แต่โดนใจ และมีปุ่ม Call to Action เพื่อเพิ่มการตัดสินใจซื้อออนไลน์ในทุกจุด มีการให้ข้อมูลส่งเสริมการขาย อาทิ บริการส่งฟรี ผ่อน 0% สินค้าเรือนเก่าแลกเรือนใหม่โดยให้ส่วนลด เป็นต้น

ในส่วนของนาฬิกาแบรนด์ Samsung Watch จะมีการนำเสนอการใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเช่นกัน โดยเน้นในเรื่องการนำเสนอการให้ข้อมูลฟังก์ชันและการส่งเสริมการขาย มีการใช้ Paid Media บนสื่อออนไลน์ จากการค้นข้อมูลในทุกช่องทางการสื่อสารจะเห็นได้ว่า สื่อของ Samsung Watch จะปรากฏอยู่ในทุกแพลตฟอร์มของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเข้าชมเว็บไซต์ของ Samsung และให้กลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาเพื่อตอบทุกวัตถุประสงค์ของความต้องการใช้ของผู้บริโภค อาทิ ฟังก์ชันที่ช่วยบันทึกข้อมูลการนอนหลับ ฟังก์ชันสำหรับฟังเพลง ฟังก์ชันสำหรับการวิ่ง โดยรูปแบบการนำเสนอเป็นเนื้อหาแบบวิดีโอสั้น (Short Video) เนื้อหาแบบข้อความบนภาพหรือมีม โดยบนทุกแพลตฟอร์มจะให้ลิงก์ (Link) ในการซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้การสื่อสารนอกบ้าน และการสื่อสารโดยผู้มีอิทธิพลทางความคิด (KOLs) ผู้มีอิทธิพลในสังคม (Influencer และ Celebrity) และมีการใช้โฆษณาสำหรับการสื่อสารเช่นกัน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลยุทธ์การสื่อสาร การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ กับกลุ่มผู้บริโภคเจน X และ Y วัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษากลุ่มเป้าหมายในการตัดสินใจบริโภค จนถึง การตัดสินใจใช้ ซึ่งเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสารของแบรนด์ โดยผลการศึกษาไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. จากที่ผู้อภิปรายได้ศึกษาการใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ในมุมมองของผู้บริโภคที่มีผลต่อการเลือกใช้แบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์นั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากนาฬิกาในชีวิตประจำวัน ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในเชื่อมต่อใช้งานบางฟังก์ชันในมือถือ อีกทั้ง การใช้ประโยชน์สำหรับการออกกำลังกาย รวมถึงการใช้ประโยชน์สำหรับการดูแลสุขภาพ ใช้ในการเก็บข้อมูลสุขภาพ ในด้านความพึงพอใจจากการใช้ประโยชน์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ของกลุ่มผู้ใช้ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 14 คน ผู้บริโภคมีความชื่นชอบในศักยภาพของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่คาดหวัง ผลิตภัณฑ์หลัก รูปลักษณะผลิตภัณฑ์ การออกแบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ และต้องการนาฬิกาที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกาย อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับปิยะพร สมานเกียรติสกุล พบว่า ความเป็นไปได้ในการใช้งานฟังก์ชันใหม่ของนาฬิกาอัจฉริยะ ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับความเป็นไปได้มากที่สุด คือ คาดว่าจะได้ฟังก์ชันที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (ปิยะพร สมานเกียรติสกุล, 2562)

2. การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ในช่องทางต่าง ๆ แต่ละแบรนด์มีวัตถุประสงค์ทางการตลาดเหมือนกัน คือ การสร้างยอดขาย การเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดให้มากขึ้น โดยพบว่า ทุกแบรนด์มีการใช้การสื่อสารทุกช่องทางทั้งช่องทางออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ขึ้นกับวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย โดยพบว่า กลยุทธ์ที่ทุกแบรนด์ใช้ ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated marketing communication: IMC) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขจิวรรณ เกตุวิทยา พบว่า การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ มีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อนาฬิกา อัจฉริยะ ได้แก่ การโฆษณา การขายโดยพนักงาน การส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ มีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อนาฬิกาอัจฉริยะ และมีผลในขั้นการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ และมีผล

ในขั้นการเสาะแสวงหาข้อมูล และในด้านการกลยุทธ์การวางเนื้อหาที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้ (ขจิวรรณ เกตุวิทยา, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ นวลน้อย พบว่า การตลาดเชิงเนื้อหาด้านข้อมูล (Information) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อ ความผูกพันของลูกค้า (Customer engagement) ผ่านสื่อสังคม Facebook โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ทำการศึกษการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของลูกค้าในแต่ละจุดทำให้เกิดวงจรการซื้อ เพื่อทำการซื้ออย่างมั่นใจ และเกิดการกลับมาซื้อซ้ำ (กานต์ นวลน้อย, 2565)

3. เปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารของแบรนด์นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ในตลาดของ 2 แบรนด์นาฬิกาลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ได้แก่ แปรนด์ Apple Watch และ Samsung Watch

จากผลการศึกษาการเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสารแบรนด์ Apple Watch และ Samsung Watch ในช่องทางต่าง ๆ จะพบว่า แต่ละแบรนด์มีความแตกต่างในเชิงโครงสร้างธุรกิจ โดยในการแข่งขันทางการตลาดของ Apple กับ Samsung มีมาอย่างยาวนานและเข้มข้น (Ross, S., 2023) สำหรับ Samsung Watch ซึ่งเป็นของ บริษัท ไทย ชัมซุง อิเล็คทรอนิกส์ มีสินค้าในแบรนด์จำนวนหลายกลุ่ม โดยกลุ่มใหญ่จะแบ่งเป็นประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า และกลุ่มโมบายล์ เพราะฉะนั้น การสื่อสารออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ภายใต้ www.samsung.com/TH จึงมีผลให้การวางความสำคัญของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับสัดส่วนยอดขาย การให้ความสำคัญกับสมาร์ตวอตช์ จึงถูกวางไว้ตำแหน่ง Footer ของเว็บไซต์ และสื่อในช่องทางอื่น ๆ สำหรับแบรนด์ Apple Watch มีใช้งบประมาณทางการตลาดจำนวนมากบนช่องทางสื่อสารออนไลน์เป็นหลัก โดยมีการใช้งบประมาณในการซื้อสื่อโฆษณาในทุกจุด Touchpoint ของผู้สนใจหาข้อมูลนาฬิกาสมาร์ตวอตช์ ความได้เปรียบของ Apple Watch ในเรื่องงบประมาณโฆษณา Apple อาศัยพลังของผู้ที่ได้รับสิทธิจำหน่าย ทั้งค่าแอร์โรว์ในการออนแอร์ออกสื่อทีวี วิทย์ บิลบอร์ด ซึ่งทางผู้ได้รับสิทธิจำหน่ายต้องการขายสินค้าผ่านช่องทางของเขาให้มากที่สุด ได้แก่ ค่ายโทรศัพท์มือถือ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้แบรนด์ Apple Watch ในระดับแฟน เป็นผู้ที่มีความชื่นชอบแบรนด์ Apple อยู่แล้ว เนื่องจาก การตลาดสไตล์ Apple ที่คงคุณภาพของสินค้า และภาพลักษณ์ จนสร้างฐานแฟนที่มีความ Loyalty สูง โดยไม่คิดจะเปลี่ยนใจจากแบรนด์ Apple เลย เพราะชอบในดีไซน์ รูปลักษณ์ คุณภาพ ความรวดเร็วของระบบปฏิบัติการ ถึงแม้จะมีข้อเสียด้านแบตเตอรี่อยู่บ้าง การใช้แบรนด์ Apple ให้ความรู้สึกความเป็นพรีเมียม สอดคล้องกับวิธีการ มหิทธิกรกุล พบว่า ความโดดเด่นในตราที่มีความสัมพันธ์กับความภักดีในระดับสูงมาก (รวิญการ มหิทธิกรกุล, 2562)

ด้านการกลยุทธ์การวางเนื้อหาสำหรับแบรนด์ Apple ความเรียบง่าย คือ หัวใจหลักของ Apple นอกจากดีไซน์ และการใช้งานที่เน้นความง่ายสะดวก และ Apple ก็ใช้ Copy บนโฆษณาของแบรนด์ ก็ยังใช้กลยุทธ์นี้ในการดึงดูดผู้บริโภค ภาพพอร์ดักต์สินค้า และคำอธิบายที่เรียบง่ายแต่ได้ใจความ เช่น พลังพิเศษในมือคุณก้าวกระโดดครั้งใหญ่เพื่อสุขภาพ และอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์กลยุทธ์การตลาดสไตล์ Apple ทำไมแพงแค่นั้น ก็ใจสู้ ! (Adaddict., 2564) แปรนด์ Apple มักจะใช้ “ข่าวลือ” ก่อนออกสินค้าตัวใหม่อยู่เสมอ เรียกได้ว่าเป็นหนึ่งในจิตวิทยาที่ Apple ใช้มาโดยตลอด กับการทำให้แบรนด์ดูลึกลับและน่าค้นหา จนทำให้คนเกิดความสงสัย ทำให้ผู้บริโภคอยากรู้และคาดเดาทั้งในด้านราคา และคุณภาพ ความสามารถของสินค้า หลังจากโหมกระหน่ำให้คนสนใจด้วย “ข่าวลือ” แล้ว ทาง Apple ก็ออกมาเฉลยทุกข้อสงสัยในข่าวลือเหล่านั้นผ่าน “งานเปิดตัว” ที่สร้าง Wow Effect ให้แก่ผู้บริโภค การสื่อสารที่ใช้ Copy โฆษณาเรียบง่าย ไม่ยัดเยียดศัพท์เทคนิคแต่ทรงพลังโดนใจความต้องการผู้บริโภคในปัจจุบัน

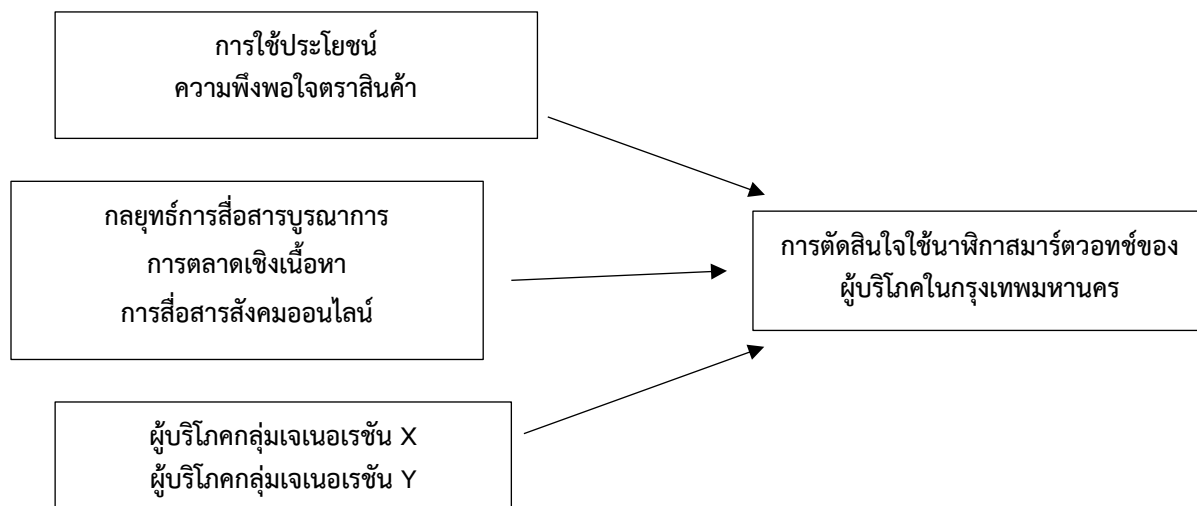
ด้านช่องทางการสื่อสารของ Apple Watch จะมีการใช้สื่อประเภทสื่อสารมวลชน (Mass Media) ได้แก่ สื่อโฆษณาทางทีวีซึ่งได้รับการ Collaboration กับ Business Partner ค่ายการสื่อสาร อีกทั้ง การสื่อสารออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ทางแบรนด์จะใช้การสื่อสารในเทคโนโลยีภาพรวมกับโทรศัพท์ iPhone ซึ่งมีความสอดคล้องกันในด้านประโยชน์การใช้งานของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ พบว่า การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร

ของผู้บริโภค Gen X และ Y มากที่สุด คือ โทรศัพท์มือถือ รองลงมา คือ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์และสื่อสิ่งพิมพ์ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า เนื้อหาจากสื่อที่กลุ่ม Gen X ชื่นชอบมากที่สุด คือ ข่าว รองลงมา คือ ละคร รายการวาไรตี้และรายการบันเทิง ตามลำดับ ส่วนกลุ่ม Gen Y เนื้อหาที่ชื่นชอบ คือ ข่าว เช่นกัน รองลงมา คือ รายการวาไรตี้ รายการบันเทิง และละคร ตามลำดับ ส่วนความเชื่อถือในสื่อชนิดใดมากที่สุด ทั้งสองกลุ่มตอบว่าเชื่อถือสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุและสื่อสังคมออนไลน์ ตามลำดับ (อดิพล เอื้อจรัสพันธ์, 2561)

ด้านกลยุทธ์การสื่อสารของ Samsung Watch มีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเช่นกัน สื่อที่แบรนด์ใช้เน้นไปที่การใช้งบประมาณซื้อ AD บนสื่อออนไลน์โดยใช้งบประมาณค่อนข้างมาก เนื่องจาก ผู้วิจัยได้รับการสื่อสารโดยแบรนด์ถึง AD จาก Samsung Watch ทุกวัน และทุกช่องทาง ได้แก่ GDN บนเว็บไซต์ต่าง ๆ สื่อสังคมออนไลน์ Facebook, Instagram, YouTube, Lines, Twitter นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ผู้สัมภาษณ์หลายรายจะเอ่ยถึงการเห็นสื่อ Samsung Watch บนสื่อนอกบ้าน อาทิ ป้ายบนรถไฟฟ้า BTS

ด้านการวางแผนกลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหา Samsung หยิบยกความต้องการด้านสุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย หรือปัญหาสุขภาพที่กังวล รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีทั้ง อัลบั้มรูปภาพ วิดีโอสั้น ภาพประกอบ ข้อความที่สื่อสารในช่องทางออนไลน์ และสื่อสังคมเป็นหลัก สอดคล้องกับ ณัฐนันท์ กองจิริต และ ชุตินา เกศดาญรัตน์ ในการใช้แนวคิดของการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) เพื่อดึงดูดความสนใจ สร้างปฏิสัมพันธ์ และเป็นการสื่อสารในลักษณะการดึงลูกค้าเข้ามา (Pull Marketing) โดยการสร้างเนื้อหาที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายอยากติดตามและขายสินค้าและบริการได้ในระดับสูง ซึ่งทางแบรนด์ได้จัดทำเนื้อหาเกี่ยวกับ Pain Point เรื่องสุขภาพ การนอนที่อยู่ในความต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริโภค Gen X และ Y (ณัฐนันท์ กองจิริต และชุตินา เกศดาญรัตน์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ตามกรอบกระบวนการวิจัยภาพที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้นาฬิกาสมาร์ทวอตช์ ประกอบด้วยกัน 4 กรอบแนวคิด ได้แก่ การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจจากตัวนาฬิกาสมาร์ทวอตช์ กรอบที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการ กลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหา และการสื่อสารสังคม

ออนไลน์ กรอบที่ 3 การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่ม Gen X และ Gen Y โดยทั้ง 3 กรอบแนวคิดจะส่งผลต่อการศึกษาความพึงพอใจในการตัดสินใจใช้นาฬิกาสมาร์ตวอตช์ของคนในกรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครแล้ว ควรมีการศึกษาในจังหวัดใหญ่ ๆ ในประเทศไทยเพิ่มเติม ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ใหญ่และน่าสนใจ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งการเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหลาย ๆ กลุ่มจะช่วยให้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนกลยุทธ์ที่ตอบสนองกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น จนสามารถนำมาเปรียบเทียบในการกำหนดสัดส่วนตลาด อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงและขยาย ตลาดสินค้าประเภท สมาร์ตวอตช์ในประเทศไทยได้ อีกทั้งยังสามารถกำหนดกลยุทธ์ด้านการสื่อสารในมุมมองการสื่อสารองค์กรของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ “สมาร์ตวอตช์” ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับสื่อ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และพฤติกรรมการดำรงชีวิตของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารรูปแบบการตลาดเชิงเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม的开รับสื่อผลิตภัณฑ์สมาร์ตวอตช์ เพื่อที่จะได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวกับ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมาใช้ ในการสื่อสารให้มีความได้ เปรียบเทียบการแข่งขันต่อไป การศึกษาในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับองค์ประกอบผลิตภัณฑ์สมาร์ตวอตช์ในแบรนด์อื่น ๆ เพื่อที่จะนำกลยุทธ์จากหลากหลายแบรนด์มาปรับปรุงทั้งความต้องการ การใช้ประโยชน์ ความพึงพอใจ ให้ทันต่อความต้องการของตลาด และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในด้านกลยุทธ์ของแบรนด์ผู้นำตลาด ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของกลยุทธ์ผู้นำตลาด เพื่อความเข้าใจความแตกต่างต่อกลุ่มผู้บริโภคทั้งสองแบรนด์สามารถนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ เพื่อตอบโต้ภัยการเปิดรับการสื่อสาร ความเชื่อ ความจงรักภักดีต่อแบรนด์ การส่งเสริมการขาย ที่ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มนี้ตัดสินใจซื้อสินค้าในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ นวลน้อย. (2565). การทำการตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing) บนโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการที่ผู้บริโภคมีความผูกพันซึ่งนำไปสู่ทัศนคติต่อแบรนด์ Mo-Mo-Paradise. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ขจิรวรรณ เกตุวิทยา. (2563). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อนาฬิกาอัจฉริยะของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จตุพร สุขศรี. (2560). ความคาดหวังตัวสินค้าภาพลักษณ์ตราสินค้า และความภักดีในตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อนาฬิกาอัจฉริยะ ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ญาณิศา หาญการสุจริต และกิตติพงษ์ โยธาทักดี. (2566). 12 อันดับ สมาร์ตวอตช์ รุ่นไหนดี ปี 2023 (Smart Watch). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2565 จาก <https://proreview.co/smart-watch/>
- ณฤทธิ์ ปาลรุจิพร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลทำให้คนกรุงเทพมหานครตัดสินใจซื้อสมาร์ท วอชของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐนันท์ กองจิริต และชุตินา เกศดาญรัตน์. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านเสริมสวยสัตว์เลี้ยง. ใน การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิยะพร สมานเกียรติสกุล. (2562). ความเป็นไปได้ในการใช้ฟังก์ชันใหม่บนนาฬิกาอัจฉริยะ (สมาร์ตวอตช์). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- รวิญญากร มหิทธิกรกุล. (2562). การสื่อสารตราและคุณค่าตราที่มีผลต่อความภักดีในตรา Apple ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อของกลุ่มเงินเนอเรนซ์ เอ็กซ์ และเงินเนอเรนซ์ วาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Adaddict. (2564). กลยุทธ์การตลาดสไตล์ Apple ทำไมแพงแคไหนก็ใจสู้. Retrieved กรกฎาคม 15 , 2565, from <https://www.blockdit.com/posts/63213e58aefa0884fffaaac>
- Davies,J. (2023). History Of Smartwatch: Who's The 1st? Retrieved July 1 , 2023, from [https://smart watchlab .com/guides/knowledge/history/](https://smartwatchlab.com/guides/knowledge/history/)
- Ross, S. (2023). Samsung vs. Apple: Comparing Business Models. Retrieved July 27 , 2023, from <https://www.investopedia.com/articles/markets/110315/samsung-vs-apple-comparing-business-models.asp>

ความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ : การบูรณาการหลักธรรม

สู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน*

BUDDHIST EMOTIONAL INTELLIGENCE : INTEGRATING DHARMA PRINCIPLES INTO A HAPPY WORKPLACE IN BANI WORLD ERA

ณัฐพร สิงห์สร*, ฐิติวัศ สุกป้อม, เรืองวิญญ์ นิลโคตร, ณัฐพัชร สายเสนา, ณัฐกรณ ปะพาน

Natataporn Singorn, Thitiwas Sukpom, Reongwit Nilkote, Natthapat Saisena, Nattakorn Papan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: natataporn1223@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ โดยได้มีการวิเคราะห์การบูรณาการหลักธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน ความฉลาดทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการองค์กรในยุคปัจจุบันที่สถานการณ์ไม่แน่นอน เพราะเป็นทักษะที่ทรัพยากรมนุษย์ในโลกแห่ง การเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมี ความสุขเป็นความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญในการทำงานถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อการบริหารองค์กรในเชิงการจัดการ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงทั้งต่อระดับปัจเจกบุคคลในการที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและส่งผลต่อองค์กรที่จะทำให้องค์กรเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศแห่งความสุข การสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุขในองค์กรจะต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่สะสมกันมายาวนาน ต้องอาศัยความอดทนมุ่งมั่น ต่อการแก้ปัญหาและใช้ความพยายามในการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กร พระพุทธศาสนาได้เชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษาและพัฒนาศักยภาพปัจเจกบุคคล การบรรลุจุดมุ่งหมายตามแนวพุทธศาสนามุ่งพัฒนาให้จิตใจสบายท่ามกลางสถานการณ์ต่าง ๆ แนวทาง การบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวทางพระพุทธ ศาสนาประกอบด้วย 1) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักสติปัฏฐาน ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และอัมมานุปัสสนา และ 2) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบสัมพันธ์กับหลักเป้าหมาย คิดแบบแก้ปัญหา คิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติ คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม คิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และคิดแบบแยกประเด็น

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, วิถีพุทธ, การบูรณาการ, องค์กรแห่งความสุข, ยุคพลิกผัน

Abstract

This article aims to present the Buddhist way of emotional intelligence by analyzing the integration of Dharma principles into a happy organization in the changing era. Because it is a skill that human resources in a changing world need. Happiness is an important emotional intelligence at work, it is considered a very important factor for the management of the organization, which directly

* Received January 12, 2024; Revised January 21, 2024; Accepted January 23, 2024

affects both the individual level in order to create motivation to work more efficiently and affects the organization to make the organization a place of happiness. Creating a culture of happiness in an organization will take time to change attitudes that have been accumulated for a long time. It requires patience, commitment to problem solving and effort to create happiness in the organization. Buddhism is believed to be a religion of education and development of individual potential. Achieving Buddhist goals aims to develop a comfortable mind in the midst of various situations. The approach to integrating emotional intelligence according to the Buddhist approach includes: 1) The development of emotional intelligence according to the principles of mindfulness are Kāyānupassanā, Vedānupassanā, Cittānupassanā and Dhammānupassanā, and 2) The development of emotional intelligence according to the Yonisomanasikāra principle, consisting of discriminating between components, blame and exit thinking, investigative thinking, and interrelated thinking with goal principles. Problem - solving thinking, simple cognitive thinking. Think of genuine values, artificial values. Think morally, think in the present moment, and think in isolation.

Keywords: Emotional Intelligence, Buddhist Way, Integration, Happy Workplace, BANI World Era

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน รวดเร็ว และไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมไทยต้องพยายามสร้างกระบวนการพัฒนาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ มิติของสังคม ความสลับซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นตามลำดับ องค์ความรู้ ข้อความรู้อย่างถูก “ผลิต” ขึ้นมาใหม่ หรือบางครั้งก็นำความรู้เดิมมาผลิตซ้ำ (Reproduction) บนฐานของการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามถือได้ว่ามี “การต่อยอด” ในความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ ข้อความรู้นั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น (ธงชัย สมบูรณ์, 2560) ยุคโลกที่เกิดความสับสนและการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมหรือองค์กร การทำงานที่มีความซับซ้อน ผิดเพี้ยน และยากจะประเมินได้ง่าย ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาและให้ความสำคัญ โกลแมน (Goleman, D., 1995) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ว่ามีความสำคัญมากกว่า IQ ความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยอธิบายความสำเร็จทั้งต่อในโรงเรียน บ้าน และ ในการทำงานได้ บางครั้งเรียกว่าเป็นระดับทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หรือเรียก “EQ” ตามแนวคิดของบาร์ออน (Bar - On, R., 1997) ได้กล่าวถึงลักษณะของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นสมรรถภาพ (Capacities) ที่ไม่ใช่การรู้การคิด ความสามารถ (Competencies) และทักษะ (Skills) ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถของบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการสภาพแวดล้อมและแรงกดดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร การทำงาน หรือการดำเนินชีวิต โครงสร้างสำคัญประกอบไปด้วย การรู้อารมณ์ตนเอง การจัดการอารมณ์ การใส่ใจตนเอง การตระหนักรู้อารมณ์คนอื่น และสัมพันธภาพในการจัดการ คูเปอร์ และสวอฟ (Cooper, R. K., & Sawaf, A., 1997) กล่าวถึงโครงสร้างของสติปัญญาทางอารมณ์ให้สัมพันธ์กับทักษะที่เฉพาะและแนวโน้ม ประกอบด้วย การรับรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy) สมรรถนะทางอารมณ์ (Emotional Fitness) ความลึกทางอารมณ์ (Emotional Depth) และพลังทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) การรับรู้และสามารถบริหารจัดการอารมณ์ดังกล่าวได้จะเป็น ความชาญฉลาดในการพัฒนาตนและบริหารจัดการตนเองในการสร้างสัมพันธภาพสมาชิกในองค์กร ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการนิยามของคำว่า “สุขภาพ” ที่ว่า

“สุขภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม” เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (อานาจ ศรีรัตนบัลล์, 2560) โดยเป้าหมายสูงสุด คือ การมีความสุข (Happiness) นั่นเอง

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกหัดอบรมตนและการพึ่งพาตนเองเพื่อให้ก้าวหน้าด้วยคุณความดี จนกระทั่งบรรลุถึงจุดหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจาก อำนาจโลก โกรธ หลง โดยสิ้นเชิง กระบวนการฝึกฝนตนเองนั้นจะต้องบังคับตนเอง ควบคุมตัวเอง (วิทย์ วิศวเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2559) มิติของความสุข พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการเป็นอยู่ปัจจุบันขณะ และในระดับสูงความสุข คือ การปราศจากการยึดมั่นในอัตตาตัวตน เป็นความสุขที่เป็นอิสระ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) การพัฒนาความสุขในพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนาธรรมชาติ และสังคม และความหมายของความสุขมีในหลายระดับทั้งระดับโลกียะ และโลกุตระ สรุปย่อได้เป็น 3 ระดับ คือ กามสุข ฌานสุข และนิพพานสุข (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตฺโต), 2559) กล่าวได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาตนเองและมีความสุขในพระพุทธศาสนา เป็นความฉลาดทางอารมณ์ที่สามารถบูรณาการมาใช้ในการดำรงชีวิตและสร้างความสุขทั้งในปัจจุบันและในระดับสูงได้

บทความนี้ผู้พิมพ์มุ่งนำเสนอความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ: การบูรณาการหลักธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข โดยการนำเสนอทัศนะเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ และนำเสนอแนวทางการบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์ในมิติพระพุทธศาสนาทั้งหลักการและแนวปฏิบัติซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นการเสนอเชิงแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องจากนั้นเป็นการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนาตามลำดับ

ความฉลาดทางอารมณ์ : แนวคิดพื้นฐาน และการบูรณาการโลกยุคพลิกผัน

บนวิถีการดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพลวัตของโลกที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องรวดเร็ว และจะทวีความรุนแรงไปอย่างต่อเนื่อง การก้าวสู่สังคมยุค BANI WORLD ซึ่งเป็นช่วงเวลาของปรากฏการณ์ที่หลายสิ่งในโลกแตกสลายได้ง่าย (B) และก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างไปทั่วโลกความเปราะบางนี้มีผลต่อความมั่นคงขององค์กรต่าง ๆ ทำให้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นสิ่งสำคัญมากยิ่งขึ้น นำไปสู่ความวิตกกังวล (A) ขององค์กรโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คน มีลักษณะไม่เป็นเส้นตรง (N) กล่าวคือ สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นสัดส่วนที่คงที่ บางครั้งสาเหตุเล็กน้อยนำไปสู่ผลใหญ่โตได้ ซึ่งตรงข้ามกับการเปลี่ยนแปลงเชิงเส้นตรง ที่ความสัมพันธ์ของสาเหตุและผลเป็นสัดส่วนคงที่เสมอ และสุดท้าย คือ (I) เป็นลักษณะที่ไม่สามารถเข้าใจได้ ปรากฏการณ์หลายสิ่งที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นไม่อาจเข้าใจได้ เช่น เหตุใดโรคระบาดในคนที่ติดตามจากสัตว์จึงมีจำนวนมากขึ้นและรุนแรงมาก เหตุใดภาวะเศรษฐกิจโลกหลังโควิดจึงเป็นไปอย่างตรงข้ามกับการคาดคะเน ทิศทางของผลกระทบจาก Climate Crisis จะเป็นไปในลักษณะใด เป็นต้น (วรารักษ์ สามโกเศศ, 2565) การมองเห็นและเข้าใจถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวจะช่วยให้คนสามารถดำเนินชีวิตในโลกยุค BANI อย่างมีประสิทธิภาพและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้

ความฉลาดทางอารมณ์หรือคุ้นเคยกับคำว่า “EQ” มาจากคำว่า Emotional Quotient หรือ Emotional Intelligence ปัจจุบันนี้ในภาษาไทยมีการใช้และสื่อสารกันอย่างแพร่หลาย และใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น การบริหารอารมณ์ สติอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ อัจฉริยะทางปัญญา เจตโกศล เซวอารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ปรีชาเชิงอารมณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ และปัญญาทางอารมณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้มาจากคำภาษาอังกฤษที่มีความหมายเดียวกัน คือ คำว่า Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotient (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2545) ส่วนภาษาอังกฤษมีคำที่ใช้เรียกใกล้เคียงกับความฉลาดทางอารมณ์อยู่มาก เช่น Social Intelligence (ความฉลาดทางสังคม) Interpersonal Intelligence (ความฉลาดในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น หรือที่เรียกว่าเก่งคบ) Emotion Literacy (ความฉลาดรู้ในอารมณ์ของตนเอง) Partial Intelligence (ความสามารถใน

การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม) Emotional Competence (ความสามารถทางอารมณ์) และความฉลาดใหม่ (Goleman, D., 1995); (ภูมิวรพล กุณทา, 2563)

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะพัฒนาตนเองและดำรงตนให้เป็นคนดี มีค่า และมีความสุขในการดำเนินชีวิต คำว่าเป็นคนดีจะรวมความหมายไปถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งหมายถึงความเมตตา กรุณา ซึ่งในมิติทางพระพุทธศาสนา ก็คือ ศีล ข้อปฏิบัติเพื่อขัดเกลามนุษย์ การมีคุณค่าจะสอดคล้องกับการมีสติรู้ตัว (Awareness) และการมีความสุขที่เกิดจากการรู้จักมองโลก เลือกลำบากสุขใส่ตัวเมื่อเกิดความทุกข์ก็หาวิธีแก้ไข (เทิดศักดิ์ เดชคง, 2555) องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน (Goleman, D., 1998) มี 5 ประการ คือ

1. การรู้จักอารมณ์ตนเอง (Know One's Emotions) การเริ่มต้นด้วยการรู้จักและเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง ที่สำคัญในการเริ่มต้นสร้างความสุข คือ ความเข้าใจและความรับผิดชอบ การรู้จักอารมณ์ตนเองช่วยให้สมาชิกในองค์กรมีความเข้าใจและรับผิดชอบต่อความรู้สึกและสุขภายในตนเอง
2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Managing Emotions) การทบทวนและควบคุมอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และบุคคล สามารถแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมและสร้างอารมณ์ที่ดีให้ตนเองและผู้อื่น
3. การสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง (Motivation Oneself) ครอบคลุมถึงมิติต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีแรงจูงใจในการตามเป้าหมายนั้นเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบต่องานของบุคลากรในองค์กร
4. การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others) การรับรู้และเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจและสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข เนื่องจากมีผลให้สร้างความเข้าใจและสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และ สร้างความสุขในที่ทำงาน ซึ่งครอบคลุมมิติต่าง ๆ ได้แก่ สร้างความเข้าใจและความรับผิดชอบ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การสร้างความไว้วางใจ และการสร้างความรับผิดชอบต่อผู้อื่น การหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่นเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งความสุข ที่สนับสนุนความเข้าใจและสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความสุขและความพึงพอใจในที่ทำงาน
5. การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (Handling Relationship) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีโดยฝึกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แสดงความเข้าใจและรับรู้ผู้อื่น และสร้างความเอื้อเฟื้อในความสัมพันธ์ เป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข ที่สำคัญ

ดังกล่าวมาแล้วนั้น ความฉลาดทางอารมณ์เป็นทั้งแนวคิดและเป็นทักษะสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์กรที่สนับสนุนความสุขและความพึงพอใจของสมาชิกในองค์กร และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะและความสามารถในการทำงานในองค์กรแห่งความสุขได้

วิถีพุทธธรรมกับการพัฒนาความสุข

พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาหลักธรรมมุ่งเน้น “แนวทางสายกลาง” และเชื่อว่าเป็นแนวทางสู่ความเป็นตุลยภาพ กล่าวคือ เป็นแนวทางการสร้าง “ปฏิบัติ” หรือ “วิธีปฏิบัติที่พอดี” มุ่งให้ความสำคัญกับการปฏิบัติที่ได้สัดส่วนที่พอเหมาะพอดี นอกจากนี้แล้วคำสอนของพระพุทธศาสนายังเป็นหลักธรรมหรือคำสอนที่ว่าด้วยการพัฒนาความสุข และเชื่อมั่นว่าการศึกษาหรือการเรียนรู้ คือ การพัฒนาความสุข (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต), 2548) ความสุขเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการศึกษา หรือในแง่จริยธรรม คือ จริยธรรมที่ดีจะไม่ได้ถ้าขาดความสุข และการศึกษาก็เช่นเดียวกัน การศึกษาที่สำเร็จจะมีไม่ได้ถ้าไม่สามารถทำให้คนมีความสุข (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต), 2541) พระพุทธศาสนา มองปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นธรรมชาติ เป็นความจริงที่

ทุกคนต้องเผชิญ และเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ปรารถนาความสุขกันทั้งหมด การที่จะเข้าถึงความสุขได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าความสุขมีหลายระดับ “ความสุขที่อิงวัตถุ” เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่รู้จักและแสวงหา ส่วน “ความสุขที่ไม่อิงวัตถุ” เรียกว่า “นิรามิสสุข” เป็นความสุขที่เกิดจากใจที่สงบ ถ้าสงบอย่างยิ่งเรียกว่า “ฌานสุข” ซึ่งยังเป็นสุขของปุถุชน แต่สิ่งที่ยิ่งกว่านั้น คือ สุขที่เกิดจากใจที่สว่างด้วยปัญญา (พระไพศาล วิสาโล, 2555)

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาความสุขอย่างเป็นระบบ โดยจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพัฒนาจิต โดยเชื่อว่า “จิตที่ดีแล้วนำสุขมาให้” หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วนมุ่งสู่การให้เกิดความสุข การบริหารจัดการที่ดีจะส่งเสริมให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารจัดการจะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการระดับชีวิตประจำวัน ได้แก่ ทำจิตใจให้สบาย หายเครียด มีความสุขผ่องใจ หายกระวนกระวายจิตใจ การมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันปรากฏการณ์ ยับยั้งชั่งใจได้ดีเยี่ยม ด้านที่ 2 ประโยชน์ของสมาธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้มีบุคลิกเข้มแข็ง หนักแน่นมั่นคง มีความสงบเยือกเย็น ไม่ฉุนเฉียวเกรี้ยวโกรธ มีความสงบเยือกเย็น ทำให้มีเมตตา พร้อมเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถแก้ไขสถานการณ์คับขันได้ มองอะไรทะลุปรุโปร่ง รับรู้อะไรได้ไว รู้จักตนเองและผู้อื่นตามความจริง และ ด้านที่ 3 ประโยชน์ของสมาธิที่เป็นจุดหมายของศาสนา มุ่งประโยชน์เอาสมาธิที่แนบแน่นถึงระดับ “อัปมานาสมาธิ” หรือสมาธิระดับฌาน ผู้ได้สมาธิระดับนี้จิตใจจะสงบแน่วแน่มาก สามารถระงับ “นิวรณ์” ได้หมด พร้อมจะนำไปสู่ปัญญาเห็นแจ้งความจริงสูงสุด อันเป็นจุดหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา (วิทย์ วิศวเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2559) อย่างไรก็ตาม บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวทางตามวิธีพุทธธรรมในการพัฒนาความสุข 2 แนวทาง ประกอบด้วย

1. แนวทางการบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ โดยเฉพาะ “สัมมาสมาธิ” เป็นองค์มรรคข้อสุดท้าย และเป็นข้อที่มีเนื้อหาลำบากสำหรับศึกษามากเพราะเป็นเรื่องของการฝึกอบรมจิตในขั้นลึกซึ้ง เป็นเรื่องละเอียดประณีต ทั้งในแง่ที่เป็นเรื่องของจิตอันเป็นของละเอียด และในแง่การปฏิบัติที่มีรายละเอียด และในแง่การปฏิบัติที่ซับซ้อน เป็นจุดบรรจบ หรือเป็นสนามรวมของการปฏิบัติ “สมาธิ” แปลกันว่าความตั้งมั่นของจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ “จิตตั้งเสถียรคคตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “เอกัคคตา” ซึ่งแปลว่า ภาวะจิตที่มีอารมณ์เป็นทีหนึ่ง คือ การที่จิตกำหนดแน่วอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน หรือส่ายไป การปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมาธิ จนเป็นผลสำเร็จต่าง ๆ พระอรรถกถาจารย์ ได้รวบรวมข้อปฏิบัติที่เป็นวิธีการต่าง ๆ ทั้งหมด 40 อย่าง ประกอบด้วย กสิณ 10 อสุภะ 10 อนุสติ 10 อัปมมัญญา 4 อาหาเรปฏิกูลสัณญะ 1 ธาตุวชิฐฐาน 1 และอรุพ 4 (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต), 2559) การบริหารจัดการตามหลักสติปัฏฐาน ประกอบด้วย 4 อย่าง (พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต), 2546) คือ

กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริง ว่า เป็นเพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of the body; mindfulness as regards the body) จำแนกปฏิบัติไว้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำเคลื่อนไหวทุกอย่าง ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประสมเข้าเป็นร่างกายนี้ ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตนโดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่าง ๆ 1 นวสัทธิกา พิจารณาซากศพในสภาพต่าง ๆ อันแปลกกันไปใน 9 ระยะเวลา ให้เห็นคติธรรมดาของร่างกาย ของผู้อื่นเช่นใด ของตนก็จักเป็นเช่นนั้น 1

เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of feelings; mindfulness as regards feelings) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิส และเป็นนิรามิสตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ

จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of mind; mindfulness as regards thoughts) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เป็นการตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา (Contemplation of mind-objects; mindfulness as regards ideas) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิรวณ 5 ชั้น 5 อายตนะ 12 โพชนงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่า คือ อะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญบริบูรณ์ และดับไปได้ อยางไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ

กล่าวได้ว่า แนวทางการบริหารจิตตามหลักสติปัฏฐานนี้มีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลได้ตระหนักถึงความจริงของตนเองและสังคมรอบตัวอย่างรอบด้าน ชัดเจน และช่วยในการพัฒนาความมีสมาธิและความรู้ในการควบคุมจิตใจ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ปัจเจกบุคคลพัฒนาความตั้งมั่นในจิตและให้ความสำเร็จในการบริหารจิตตามหลัก สติปัฏฐาน และช่วยให้บุคคลพัฒนาความตั้งมั่นในจิตและเพิ่มความเข้าใจในธรรมและชีวิตตามที่เป็นจริงอย่างลึกซึ้ง

2. การเจริญปัญญาตามแนวทางโยนิโสมนสิการ

ตามความหมายโยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สืบหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกพิจารณาเหตุด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546) โยนิโสมนสิการเป็นแนวทางการเจริญปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 10 อย่างด้วยกัน คือ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (Inquiry) หรือวิธีคิดแบบ อธิปปัจจยตา คือ การคิดวิเคราะห์ การพิจารณาว่า สิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี 2) วิธีคิดแบบแยกส่วน (Analysis) หรือวิธีคิดแบบธาตุวัตถฐาน เป็นการคิดแบบสังเคราะห์ คือ การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เช่น การพิจารณาว่า ร่างกายนี้ประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ วิธีคิดแบบนี้อธิบายว่า รถยนต์ถ้าเราเอามาแยกส่วนเป็นชิ้นก็จะเห็นว่ามีส่วนประกอบบ้าง เป็นการศึกษาและเทียบเคียงองค์ประกอบ ว่ามีลักษณะอย่างไร ทำด้วยอะไร แตกต่างกันอย่างไร มีหน้าที่อย่างไรเพื่อเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ชัดเจน 3) วิธีคิดแบบสามัญญลักษณะ (The Three Characteristic) หรือคิดแบบศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ การพิจารณาว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่แปรเปลี่ยน ดับไปตามวิถีธรรมชาติและวัฏฏะของโลก 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ (The Four Noble Truths) คือ วิธีการคิดแบบแก้ปัญหา แบบหาสาเหตุแห่งปัญหา โดยหาวิธีแก้ที่ต้นเหตุเพื่อเข้าถึงการแก้ปัญหา คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค 5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ (Principle and Rational) คือ การศึกษาเป้าหมายและวิธีการ ว่าวิธีการถูกต้องต่อการที่จะทำให้เป้าหมายบรรลุผลหรือไม่ 6) วิธีคิดแบบพิจารณาคุณโทษและทางออก (Reward and Punishment Approach and Avoidance) หรือการพิจารณาข้อดี (อภัยโกศล) ข้อเสีย (อุปายโกศล) และอุบายการใช้ประโยชน์จากข้อดี ข้อเสียนั้น (อุปายโกศล) 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม (Real Value and Unreal Value) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวิธีคิดแบบปัจจุเวกชนวิธี คือ การพิจารณาว่าอะไร คือ แก่นอะไร คือ เปลือกอะไร คือ สิ่งประดับอะไร คือ สิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต 8) วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม (Virtue and stimulation) หรือวิธีคิดแบบอุปาทกมนสิการ แปลว่าการคิดอย่างสร้างสรรค์ คือ การคิดสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในสิ่งต่าง ๆ 9) วิธีคิดแบบปัจจุบัน (Present Thought) เป็นกระบวนการคิดที่จะค้นหาความจริงจากประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ผ่านการมีสติในปัจจุบันจนเกิดความรู้จริงขึ้น และ 10) วิธีคิดแบบวิภาษชาติ (Well - Rounded Thought) หรือการคิดแบบแยกแยะเทียบเคียงประเด็น คือ การคิดแบบองค์รวมโดยไม่เหมารวม คือ การพิจารณาสิ่ง ต่าง ๆ เป็นกรณี ๆ ไป

หรือการคิดแบบเทียบเคียงความจริงเฉพาะหน้า คือ การพิจารณาถึงความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้นั่นเอง เป็นการพิจารณาความเข้ากันได้หรือเข้ากันไม่ได้ของข้อมูล การเจริญปัญญาตามแนวทางโยนิโสมนสิการเป็นการสอนวิธีคิดเพื่อให้คิดเป็น และคิดอย่างถูกต้องวิธีเพื่อที่จะได้ความรู้ที่ถูกต้อง ซึ่งเรียกวิธีคิดแบบนี้ว่า “โยนิโสมนสิการ” และสรุปเป็น 4 แบบ ได้ ประกอบด้วย 1) อุปายมนิการ คือ คิดถูกวิธี เมื่อมีวิธีคิดแล้วต้องรู้จักใช้วิธีคิดให้เหมาะสม เพราะวิธีคิดแต่ละอย่างเหมาะสมกับปัญหาหรือเรื่องที่แตกต่างกัน 2) ปถมนสิการ คือ คิดมีระเบียบ คิดอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง การมีระเบียบในการคิด หมายถึง การไม่ก้าวกระโดดทางความคิด คิดอย่างมีเป้าหมาย ไม่กระโดดไปกระโดดมาทางความคิด กล่าวได้ว่าทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความตระหนักและความเข้าใจในทางที่สำคัญสำหรับ การบริหารจัดการอย่างมีสติและเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเรา และช่วยในการตัดสินใจที่ดีและมีคุณภาพ 3) การณมนสิการ คือ คิดมีเหตุผล ด้วยการรู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุอย่างนี้จะก่อให้เกิดผลหรือนำไปสู่ผลอย่างไร หรือผลนี้มาจากเหตุอะไร และ 4) อุปาทกมนสิการ คือ คิดเป็นกุศล เป็นการคิดดี คิดเพื่อค้นหาสิ่งที่เป็นแก่นสารสาระ และเป็นประโยชน์ รู้จักแยกแยะกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับ และคัดสรรนำมาใช้เฉพาะส่วนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับตัวเรา (วิทย์ วิศวเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2559)

กล่าวได้ว่า การเจริญปัญญาตามแนวทางนี้เน้นการพัฒนาการคิดเป็นอย่างถูกต้องและมีระเบียบ รวมถึงการคิดเพื่อค้นหาความรู้ที่มีค่าและเป็นประโยชน์ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความตระหนักและความเข้าใจที่มีคุณภาพในชีวิตประจำวันของเรา และช่วยในการตัดสินใจที่มีคุณภาพและมีความรู้สึถึงความพึงพอใจและความสุขในชีวิต

การบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์กับหลักธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข

องค์กรแห่งความสุขเป็นแนวคิดสืบเนื่องจากสถานการณ์วิกฤตเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ยากจะควบคุม รวมทั้งความก้าวหน้าในการสื่อสารทำให้โลกแคบลงเรื่อย ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาต่อดำเนินธุรกิจขององค์กร องค์กรจะต้องอยู่ได้นานที่สุดจึงต้องปรับตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เผชิญอยู่ และที่จะเข้ามาในอนาคต องค์กรต้องมุ่งสู่การสร้างคามเข้มแข็งผ่านการทำงานด้วยความสุข จุดเริ่มต้นขององค์กรแห่งความสุข คือ การเพิ่มคุณค่าของคนให้เป็นคนสำคัญ เมื่อคนมีคุณค่ามากขึ้น เป็นคนสำคัญขององค์กรการพัฒนาคนจึงต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร (แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน, 2552) สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลกที่กล่าวถึงองค์กรสุขภาวะ (Healthy Workplace) คือ สถานที่ซึ่งพนักงานและผู้บริหารร่วมมือกันเพื่อพัฒนากระบวนการของการปกป้อง และสนับสนุนสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ของพนักงานทุกคนให้เกิดความยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคมจิตวิทยา ทรัพยากรบุคคลที่มีสุขภาพดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Burton, J., 2010) ลักษณะสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งความสุข คือ สมาชิกในองค์กรทำงานอย่างมีความสุข สถานที่ และสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ สมาชิกในองค์กรมีความรัก สามัคคี และสมานฉันท์รักใคร่กลมเกลียวกัน สามารถจำแนกลักษณะสำคัญได้ (แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน, 2552) ดังนี้ 1) สมาชิกในองค์กรมีความสุข (Happy people) องค์กรมีความตระหนักว่าสมาชิกในองค์กรเป็นส่วนหนึ่งและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรในภาพรวม ต้องส่งเสริมและสนับสนุน อยู่ร่วมกันอย่างครอบครัว เนื่องจากคนทำงานมีความสุของค์กรก็สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการแข่งขัน 2) สถานที่ทำงานน่าอยู่ (Happy home) การเป็นองค์กรที่มีสภาพแวดล้อมเหมือนเป็นบ้านหลังที่ 2 ของสมาชิกในองค์กร เกิดความรัก สามัคคี และภักดีต่อองค์กร และ 3) การเป็นชุมชนสมานฉันท์ (Happy team work) ความสามัคคีในการทำงานเป็นทีมภายในองค์กรที่เน้นการช่วยเหลือและร่วมมือกัน เพื่อสร้างความเพื่อเอื้ออาทรต่อสังคมรอบข้าง ความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีในทีมทำให้องค์กรมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างสิ่งดี ๆ ให้กับสังคมได้อีกด้วย

โดยสร้างความสุขและความพึงพอใจในทีมและเพื่อนร่วมงานในระหว่างการทำงานร่วมกันในองค์กร และเมื่อมีความสามัคคีและความร่วมมืออย่างดี องค์กรสามารถมีผลกระทบที่ดีต่อสังคมรอบข้างด้วยเช่นกัน

ตามแนวคิดของ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2551) ได้กำหนดตัวชี้วัดความก้าวหน้าของมนุษย์ เรียกว่า ความสุข 8 ประการซึ่งครอบคลุม 3 มิติ คือ มิติความสุขของคน มิติความสุขของครอบครัว และมิติความสุขทางสังคม อันประกอบด้วย 1) ความสุขทางกาย (Happy Body) เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพทั้งกายและใจ และการใช้ชีวิตให้เป็นสุขในสภาพแวดล้อมที่ดี 2) น้ำใจงาม (Happy Heart) ความมีน้ำใจและการเอื้ออาทรต่อกันเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสร้างความสุขในสังคมและองค์กร 3) ทางสายกลาง (Happy Relax) การรู้จักผ่อนคลายเป็นและเพิ่มคุณภาพชีวิตด้วยการทำกิจกรรมที่ทำให้เราผ่อนคลาย 4) พัฒนาสมอง (Happy Brain) การเรียนรู้และพัฒนาสมองผ่านการศึกษาและพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะที่ทำให้เราเป็นมืออาชีพ 5) ศาสนาและศีลธรรม (Happy Soul) ความสุขที่เกิดจากการมีศาสนาและความเคร่งครัดศีลธรรมในการดำเนินชีวิต 6) ปลอดภัย (Happy Money) การมีความสุขทางการเงินโดยการเรียนรู้การเก็บเงินและใช้เงินอย่างรู้คุณค่า 7) สร้างความสุขจากครอบครัวที่ดี (Happy Family) ความสุขที่มาจากครอบครัวที่เข้มแข็งและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี และ 8) ความสุขที่เกิดจากสังคม (Happy Society) ความสุขในสังคมเกิดขึ้นเมื่อมีความรัก และความสามัคคีในชุมชนและองค์กร

การบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์โดยการบูรณาการการเจริญสติปัญญาและหลักโยนิโสมนสิการจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกรอบการจัดการและพัฒนาความสุขภาวะในองค์กร เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการบูรณาการความสุขในที่ทำงานไปพร้อม ๆ กัน โดยเน้นการพัฒนาความมั่นคงและมีความสุขของสมาชิกในองค์กรให้เป็นอยู่กับปัจจุบันขณะ และสร้างความเข้าใจถึงสัมพันธภาพองค์กร โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

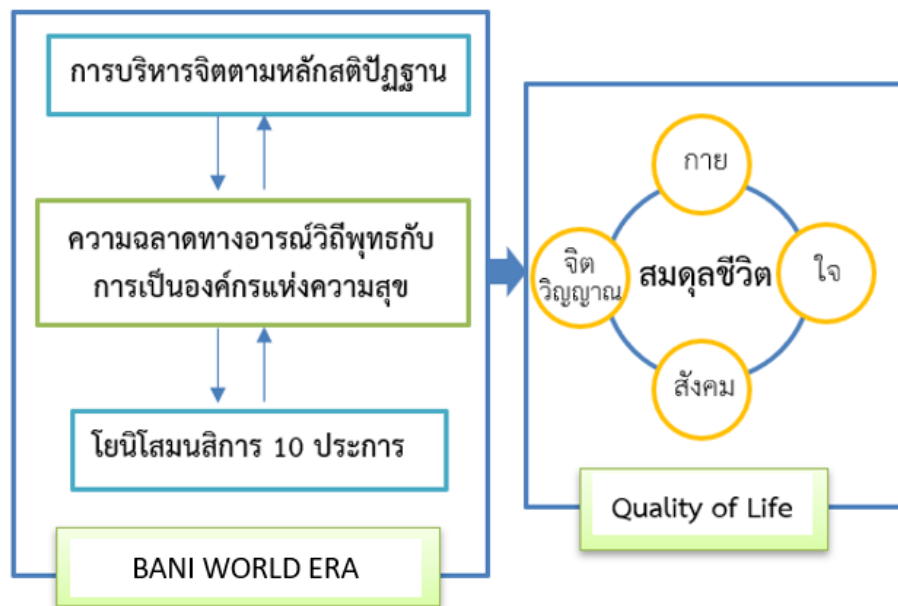
1. บูรณาการความฉลาดทางอารมณ์ การให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักให้กับสมาชิกในองค์กรเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและคนอื่น ๆ ส่งเสริมการสื่อสารและการร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในทีมและองค์กร สนับสนุนพนักงานในการจัดการกับความเครียดและสมดุลในชีวิตการทำงาน

2. การเจริญสติปัญญา 4 สร้างความตระหนักให้กับสมาชิกในองค์กรให้สังเกตและรับรู้สติปัญญา 4 คือ การสังเกตร่างกาย การสังเกตอารมณ์และจิตใจ การสังเกตความคิดและจิตใจ และการสังเกตธรรม โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้วิธีการที่สม่ำเสมอในการสังเกตและปรับเปลี่ยนที่เกี่ยวกับตัวและจิตใจ การส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรมีเครื่องมือและเทคนิคในการสังเกตและปรับปรุงสุขภาวะที่ดีขึ้นผ่านหลักการปฏิบัติดังกล่าว

3. หลักธรรมโยนิโสมนสิการสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข มุ่งสนับสนุนความเข้าใจถึงหลักธรรมโยนิโสมนสิการในที่ทำงาน และให้ความสำคัญกับความตระหนักในปัจจุบันและความรู้สึกของพนักงาน

4. สร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และสนับสนุนความสุขของพนักงาน โดยเชื่อว่าความสุขของพนักงานมีผลต่อสมบัติขององค์กร

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวจะเป็นการสะท้อนถึง ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) จะเป็นการหนุนเสริมให้สมาชิกในองค์กรการรู้จักการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้พร้อมในยุคการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้องค์กรสามารถรักษาความสุขของพนักงานในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การควบคุมทักษะในหลักบริหารจิตตามหลักสติปัญญา 4 และการใช้หลักธรรมโยนิโสมนสิการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์และสร้างสรรค์ในการทำงานจะช่วยให้องค์กรแห่งความสุขมีความสามัคคีและความเป็นมนุษย์ที่เหนือกว่าองค์กรทั่วไปและสนับสนุนความสุขของพนักงานอย่างต่อเนื่องในยุคการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระพุทธศาสนามุ่งสู่การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และจิตใจของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อความสุขและความพึงพอใจในชีวิต และสามารถเพิ่มส่วนสำคัญในการเป็นองค์กรแห่งความสุขได้ กล่าวคือ สติปัฏฐาน เกี่ยวกับการสังเกตและรับรู้อารมณ์และความคิดในปัจจุบันโดยไม่มีการตัดสินใจหรือติดตามอารมณ์และความคิดให้มีอิทธิพลต่อความสุขของสมาชิกในองค์กร การสร้างความตระหนักและการสังเกตอารมณ์และความคิดของสมาชิกจะสามารถช่วยให้พนักงานเห็นความสำคัญของความคิดบวกและความรู้สึกที่ดีในที่ทำงาน และโยนิโสมนสิการ หมายถึง ความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์และสนับสนุนความสุขและความพึงพอใจของคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้องค์กรเริ่มเติบโตเป็นองค์กรแห่งความสุข (Happy workplace) ทั้งด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และสนับสนุนความสุขของพนักงาน รักษาการเป็นครอบครัว และสร้างความพึงพอใจในการทำงานและชีวิตอย่างรวดเร็วและถาวร ข้อเสนอแนะทั่วไป หลักการบริหารจิตตามแนวสติปัฏฐาน และหลักการเจริญปัญญาตามแนวทางโยนิโสมนสิการเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และสอดคล้องกับความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเหมาะการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาบทความครั้งต่อไป ควรมีศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการองค์กรใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เท่าทันกับสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2545). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สารนิเทศและประชาสัมพันธ์ กรมสุขภาพจิต.
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2551). องค์กรแห่งความสุข ด้วยความสุข 8 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://www.doctor.or.th/article/detail/5572>

- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2555). เทคนิคให้คำปรึกษาแบบสร้างแรงใจ : หลักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพด้วยการ
สนทนาสร้างแรงจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2560). โลกหลังยุคใหม่ อนาคตทางการศึกษาและปัญญาของชาติ. เรียกใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2560
จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_783896
- แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน. (2552). คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. กรุงเทพมหานคร:
แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต). (2541). แง่คิดข้อสังเกต เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: cursa
ลาดพร้าว.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต). (2548). สู่การศึกษาแนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตโต). (2559). ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคง
การพิมพ์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2555). ความสุขอันประเสริฐ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สุภา จำกัด.
- ภูมิวรพล กุณทา. (2563). ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ ศูนย์ฝึก
พาณิชย์นาวี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2565). กรอบคิด VUCA สู่ BANNI. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก [https://
www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689](https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689)
- วิทย์ วิศวเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2559). พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). พุทธธรรมฉบับเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ข้อเสนอระบบการเรียนรู้เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลก
อนาคตในปี 2040. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อำนาจ ศรีรัตนบัลล์. (2560). การสร้างเสริมสุขภาพและการเสริมพลังชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
การสร้างเสริมสุขภาพ สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม (สำนัก 6).
- Bar-On, R. . (1997). The Emotional Quotient Inventory (EQ-I) : Technical Manual. Toronto, Canada
: Multi- Health Systems.
- Burton, J. (2010). WHO Healthy Workplace Framework and Model : Background and Supporting
Literature and Practice : World Health Organization. Retrieved December 22, 2023, from
www.who.int/occupational_health/healthy_workplace_framework.pdf
- Cooper, R. K., & Sawaf, A. (1997). Executive EQ: Emotional Intelligence in Business. London: Orion
Business Books.
- Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence. New York: Bantam Books.
- _____. (1998). Working with Emotional Intelligence. New York: Bantam Books.

แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงาน

นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง*

MOTIVATION AFFECTING ORGANIZATIONAL LOYALTY OF EMPLOYEES AT AMATA CITY INDUSTRIAL ESTATE, RAYONG PROVINCE

ชายเมียวมิน* และสุธรรม พงศ์สำราญ

Sai Myo Myint and Sutham Pongsamran

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration Program, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: myomimm98@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แรงจูงใจในการทำงาน 2) ระดับความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กร 3) เปรียบเทียบความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดี 5) ปัจจัยค่าจ้างที่มีผลต่อความจงรักภักดี บุคคลกรที่ใช้ในการวิจัย เป็นพนักงานปฏิบัติงานในนิคมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยเลือกเจาะจงเป็นจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาและประมวลผล โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย t - test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F - test (One - way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัย พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21 - 30 ปี การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นพนักงานปฏิบัติการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,001 บาท และมีอายุงานในการทำงาน 1 - 5 ปี ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจ้างอยู่ในระดับมาก อายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอายุงานที่แตกต่างกันมีความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยองที่แตกต่างกัน ปัจจัยจูงใจ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติและด้านความก้าวหน้าในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยค่าจ้างในการทำงานที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์กร ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านสถานะของอาชีพ และด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, ความจงรักภักดี, นิคมอุตสาหกรรม, อมตะซิตี้

Abstract

This research study explores motivation affecting organization loyalty of employees at Amata City Industrial Estate, Rayong Province. The objective of this research article is to study 1) work motivation, 2) the level of loyalty to the organization, 3) compare loyalty to the organization classified by personal factors, 4) motivating factors affecting loyalty, and

* Received January 10, 2024; Revised January 23, 2024; Accepted January 25, 2024

5) maintenance factors that affect Organizational Loyalty of Employees. Personnel used in research They were employees working in Amata City Industrial Estate, Rayong Province, by specifically selecting 400 people. Questionnaire were used as a tool for the study and processed using statistical percentages, mean, t-tests, f-test (one-way ANOVA), and Multiple Regression Analysis. The results found that most respondents were female, aged between 21 and 30 years, with less than a bachelor's degree in education, an operating employee's average monthly income of less than 20,001 baht, and a working period of 1-5 years. Motivating factors and maintenance factors are at a high level. The personal differences in age, job position, level of education, average monthly income, and length of service have different loyalty to the organization of employees in Amata City Industrial Estate, Rayong Province-motivating factors in acceptance and respect, the nature of work performed and the progress of work influence employees' loyalty towards the organization which is statistically significant at the .05 level. Maintenance factors influence the organization of employees in terms of policy and administration, governance, command, and control. The aspect of job security influences in terms of career and personal well-being affects employees' loyalty towards the organization in Amata City Industrial Estate, Rayong Province, with statistically significant at the .05 level.

Keywords: Motivation, Loyalty, Industrial Estate, Amata City

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ และยังเป็นส่วนช่วยในการผลักดันให้องค์กรดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขับเคลื่อนไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ ถึงแม้ว่า เงิน อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกจะมีเพียงพอครบถ้วนเพียงใด แต่ถ้าขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถก็จะเป็นสิ่งที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจได้ยาก การบริหารทรัพยากรมนุษย์ถึงเป็นสิ่งสำคัญต่อองค์กรอย่างยิ่ง (กัญญารัตน์ วิชยยะ, 2562) ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจและเรียนรู้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรักษานักงานให้อยู่กับองค์กรนาน ๆ และทำให้นักงานมีความจงรักภักดีกับองค์กร เพื่อไม่ให้นักงานคิดจะลาออกจากองค์กร มีความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความพยายามที่จะพัฒนาปฏิบัติงานให้ดี (ธนัพร กบิลฤทธิวัฒน์, 2557) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้มีหน้าที่เพียงสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรเท่านั้น สิ่งที่จะต้องทำควบคู่ไปด้วย (บุษราคัม รักท้วม, 2562) คือ พัฒนาบุคลากรให้มีคุณค่าเหมาะสมแก่องค์กรในระยะยาว การที่องค์กรสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไปย่อมเท่ากับการเสียต้นทุนที่มีค่าไป จึงต้องสร้างแรงจูงใจและเจตจำนงที่ดีให้กับพนักงานในระดับสูงสุด และยังสนับสนุนความต้องการของพนักงานได้ ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม การให้อิสรภาพพนักงาน การเสนอแนวคิดที่ทำให้พนักงานรู้สึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร เพื่อให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีและเต็มใจในการปฏิบัติงาน จึงจะมีการลดภาวะการลาออกของบุคลากรในองค์กรได้ (ชัชพร มานะกิจ, 2561)

จาก Hoy, K. & Rees, R. กล่าวว่า ความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กรเป็นการสะท้อนระหว่างบุคคลกับองค์กร ถ้าระดับความจงรักภักดีของคนที่มีต่อองค์กรสูงขึ้นแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์กรก็จะน้อยลง ความจงรักภักดีเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่องค์กรตระหนักอยู่เสมอ เป็นการสะท้อนความรู้สึกของพนักงานที่มีต่อองค์กรในระยะยาว (Hoy, K. & Rees, R. , 1974) ดังนั้น การจูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อองค์กรและยอมรับเป้าหมายค่านิยมขององค์กร จะทำให้ความเชื่อและแสดงออกถึงพฤติกรรมในด้านดีต่อ

องค์การ บุคลากรที่มีความจงรักภักดีต่อองค์การจะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อการปฏิบัติงานกับองค์การในระยะยาวนานเท่าที่องค์การต้องการ ในทางตรงกันข้าม หากบุคลากรในองค์การใดขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานก็ย่อมจะเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดงานการลาออก (จิรภัทร อเนกวิทย์, 2561) ที่เกิดขึ้นกับหลาย ๆ องค์การ เนื่องจากบุคลากรที่ขาดความจงรักภักดีต่อองค์การของตนพร้อมที่จะย้ายไปทำงานกับองค์กรที่อื่น ๆ ที่สามารถมอบค่าตอบแทนที่สูงกว่า หรือตำแหน่งหน้าที่การทำงานมากกว่าทำให้้องค์การต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการสรรหาพนักงานใหม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการอบรมพนักงานใหม่ ความจงรักภักดีต่อองค์การจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องที่มีความสนใจอย่างมากกว่าอะไร คือ ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกในองค์การมีความจงรักภักดีต่อองค์การ เพื่อจะได้นำสิ่งเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างและเพิ่มพูนให้สมาชิกในองค์การเกิดความจงรักภักดีต่อองค์การในภายหลังต่อไป (จุมพฏ บริราช, 2564)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจและความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์การ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์การในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง เพื่อให้ทราบว่างค์การของเรามีปัจจัยองค์ประกอบอย่างไรที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีที่มีต่อองค์การ ดังนั้น พนักงานมีความจงรักภักดีแล้วก็จะปรากฏพฤติกรรมที่ส่งเสริมการทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้การเปลี่ยนงานการลาออกจากงานของพนักงานให้ลดน้อยลงได้ โดยผลที่ได้จากการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และเสริมสร้างความจงรักภักดีของพนักงานให้มีการตัดสินใจในการลาออกน้อยลง และสามารถรักษากพนักงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์การในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
3. เพื่อเปรียบเทียบความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์การในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

4. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
5. เพื่อศึกษาปัจจัยค่าจ้างที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์การในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนไว้ ดังนี้

ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา การศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์การในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยอาศัยทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในการทำงานด้านการยอมรับนับถือด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติด้านความรับผิดชอบด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และปัจจัยค่าจ้างด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคตด้านนโยบายและการบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านสภาพการทำงานด้านการปกครองบังคับบัญชาด้านความมั่นคงในการทำงานด้านสถานะของอาชีพด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และใช้ทฤษฎีความจงรักภักดีขององค์การของทฤษฎี Hoy & Rees ประกอบด้วยด้านพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้สึกด้านการรับรู้ด้านสถานที่ คือ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

ด้านประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ พนักงานที่ทำงานในองค์การนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 400 ราย ระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 - กันยายน พ.ศ. 2566

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองมีโครงสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 40 คน การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \sum \frac{R}{N}$$

โดยใช้สูตร		
เมื่อ	IOC	หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence)
	R	หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
โดยค่า	+1	หมายถึง ข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
ค่า	0	หมายถึง ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้
	-1	หมายถึง ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
	N	หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้ว เห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้โดยมีค่า IOC เท่ากับ .961

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 40 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวม โดยใช้วิธีของ กัลยา วาณิชยบัญชา เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้ Program SPSS ในการคำนวณหา

ค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .986 (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2548)

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูล แยกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากพนักงาน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยอง โดยให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากตำรา รายงานการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ t - test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F - test (One - way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยอง จำแนกตามผลวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและอายุงาน

ข้อมูลส่วนบุคคล		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	161	40.3
	หญิง	239	59.8
อายุ	ต่ำกว่า 21 ปี	41	10.3
	21 - 30 ปี	255	63.7
	31 - 40 ปี	81	20.3
	41 - 50 ปี	22	5.5
	50 ปี ขึ้นไป	1	0.3
ตำแหน่งงาน	ผู้จัดการสาขา	37	9.3
	พนักงานอาวุโส	19	4.8
	ผู้จัดการแผนก	31	7.8
	พนักงานปฏิบัติการ	313	78.3
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	289	72.3
	ปริญญาตรี	92	23.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.8
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 20,001 บาท	201	50.2
	20,001 - 30,000 บาท	115	28.7
	30,001 - 40,000 บาท	44	11.0
	40,001 - 50,000 บาท	22	5.5
	มากกว่า 50,000 บาท	18	4.5
อายุงาน	น้อยกว่า 1 ปี	140	35.0
	1 - 5 ปี	222	55.5
	5 - 10 ปี	18	4.5
	10 ปีขึ้นไป	20	5.0

จากตารางที่ 1 การศึกษาข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงจำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 ผู้ที่มีตำแหน่งงาน พนักงานปฏิบัติการ จำนวน 313 คน คิดเป็นร้อยละ 78.3 จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72.3 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,001 บาท จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.2 และมีอายุงานระหว่าง 1 - 5 ปี จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5

แรงจูงใจ ของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยอง

จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยแยกตาม ทฤษฎีสองปัจจัย ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน

ตารางที่ 2 ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

ปัจจัยจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.18	.909	มาก
ด้านการยอมรับนับถือ	3.97	.970	มาก
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	3.99	.894	มาก
ด้านความรับผิดชอบ	4.17	1.250	มาก
ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในงาน	3.5	.996	ปานกลาง
รวม	3.96	1.00	มาก

จากตารางที่ 2 การศึกษาข้อมูลปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96$) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดมี 4 รายการประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X} = 4.18$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.17$) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับความสำคัญปานกลางมี 1 รายการประกอบด้วย ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 3.5$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ปัจจัยค้ำจุนของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยอง

ปัจจัยค้ำจุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.6	1.097	มาก
ด้านนโยบายในการบริหาร	3.74	1.153	มาก
ด้านความสัมพันธ์กับบุคลากร	3.78	1.103	มาก
ด้านสภาพการทำงาน	3.68	1.154	มาก
ด้านการปกครองบังคับบัญชา	3.8	1.093	มาก
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	3.76	1.107	มาก
ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	3.61	1.133	มาก
ด้านสถานะของอาชีพ	3.99	.926	มาก
ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว	3.56	1.236	มาก
รวม	3.72	1.111	มาก

จากตารางที่ 3 จากการศึกษาค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยค้ำจุนของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.72$) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุดมี 9 รายการ คือ ด้านสถานะของอาชีพ ($\bar{X} = 3.99$) ด้านการปกครองบังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.8$) ด้าน

ความสัมพันธ์กับบุคลากร ($\bar{X} = 3.78$) ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\bar{X} = 3.76$) ด้านนโยบายในการบริหาร ($\bar{X} = 3.74$) ด้านสภาพการทำงาน ($\bar{X} = 3.68$) ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ($\bar{X} = 3.61$) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X} = 3.6$) ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ($\bar{X} = 3.56$) ตามลำดับ

ข้อมูลเกี่ยวกับความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กร

ความจงรักภักดี	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก	4.15	.885	มาก
ด้านความรู้สึก	3.92	.981	มาก
ด้านการรับรู้	3.85	.957	มาก
รวม	3.97	.941	มาก

จากตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับความสำคัญมาก 3 รายการ คือ ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ($\bar{X} = 4.15$) ด้านความรู้สึก ($\bar{X} = 3.92$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

เปรียบเทียบความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบความจงรักภักดีที่มีผลต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กร		Sig.	ผลการทดสอบ
	t	F		
เพศ	.564		.007	ไม่แตกต่างกัน
อายุ		13.605	.000*	แตกต่างกัน
ตำแหน่งงาน		7.828	.000*	แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา		15.951	.000*	แตกต่างกัน
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		5.279	.000*	แตกต่างกัน
อายุงาน		6.507	.000*	แตกต่างกัน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ที่แตกต่างกัน จากการศึกษพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ที่ไม่แตกต่างกัน จากการศึกษพบว่า อายุตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อายุงานที่แตกต่างกันมีความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ที่แตกต่างกัน

ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
ตารางที่ 6 ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

ปัจจัยจูงใจ	B	Std. Error	Beta	t	Sig	ผลการทดสอบ
ค่าคงที่ (Constant)	1.147	.147		7.776	.000	
ด้านความสำเร็จในงาน	.005	.053	.005	.092	.926	ไม่มีอิทธิพล
ด้านการยอมรับนับถือ	.156	.056	.184	2.789	.006*	มีอิทธิพล
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	.347	.060	.380	5.779	.000*	มีอิทธิพล
ด้านความรับผิดชอบ	.049	.055	.050	.899	.369	ไม่มีอิทธิพล
ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน	.162	.035	.232	4.683	.000*	มีอิทธิพล

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2-tailed)

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

จากตารางที่ 6 ปัจจัยจูงใจที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยค้ำจุนที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง
ตารางที่ 7 ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง

ปัจจัยค้ำจุน	B	Std. Error	Beta	t	Sig	ผลการทดสอบ
ค่าคงที่ (Constant)	.866	.086		10.068	.000	
ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ	-.032	.027	-.040	-1.189	.235	ไม่มีอิทธิพล
ด้านนโยบายและการบริหาร	.153	.040	.210	3.846	.000*	มีอิทธิพล
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	.072	.047	.093	1.529	.127	ไม่มีอิทธิพล
ด้านสภาพการทำงาน	.054	.033	.071	1.644	.101	ไม่มีอิทธิพล
ด้านการปกครองบังคับบัญชา	.248	.036	.319	6.968	.000*	มีอิทธิพล
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	.097	.035	.122	2.764	.006*	มีอิทธิพล
ด้านโอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต	-.050	.036	-.065	-1.394	.164	ไม่มีอิทธิพล
ด้านสถานะของอาชีพ	.327	.037	.351	8.798	.000*	มีอิทธิพล

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2-tailed)

จากตารางที่ 7 ปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง พบว่า ปัจจัยค้ำจุน ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านสถานะของอาชีพ และด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะอภิปราย ดังนี้

ปัจจัยจูงใจของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ กระซังแก้ว จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมแล้วปัจจัยจูงใจสามารถจูงใจพนักงานอยู่ในระดับมาก (นริศ กระซังแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภัคร อเนกวิถิ พบว่า ภาพรวมแล้วปัจจัยจูงใจสามารถจูงใจพนักงานอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยค่าจ้างของพนักงานนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก (จิรภัคร อเนกวิถิ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ กระซังแก้ว พบว่า ภาพรวมของปัจจัยค่าจ้างที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานอยู่ในระดับสำคัญมาก (นริศ กระซังแก้ว, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุริโกะ สินทวี พบว่า ภาพรวมของปัจจัยค่าจ้างที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานอยู่ในระดับสำคัญมาก

ความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้จังหวัดระยอง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก (ยุริโกะ สินทวี, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชพงศ์ โพธิ์สุวรรณ พบว่า ภาพรวมของความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรอยู่ในระดับสำคัญมาก

จากผลเปรียบเทียบความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กร นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล จากผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความจงรักภักดีต่อองค์กรแตกต่างกัน พนักงานที่มีอายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กรแตกต่างกัน (เดชพงศ์ โพธิ์สุวรรณ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชะธินยา หล้าสุวรรณ บุคคลที่มีอายุมากกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยจะมีความจงรักภักดีที่แตกต่าง เนื่องจากค่านิยมที่มีอายุจะทำให้มีความคิดในการทำงานของตนเองลดลง คนที่มีอายุมากจะมีการเรียนรู้ มีประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งที่สูงและยังรวมถึงความพึงพอใจ ความรู้สึกรักกับการที่อยู่ในองค์กรเป็นยาวนานและความคิดที่อยากจะเปลี่ยนงานของตนเองลดลง

แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีที่มีอิทธิพลเป็นด้านการยอมรับนับถือและ ปัจจัยค่าจ้างที่มีผลต่อความจงรักภักดีที่มีอิทธิพลเป็นด้านการปกครองบังคับบัญชาและด้านความมั่นคงในการทำงาน (ชะธินยา หล้าสุวรรณ, 2545) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชพร มานะกิจ การที่สนับสนุนและการพัฒนาบุคลากร ทำให้รู้สึกถูกยอมรับและนับถือ เพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีทั้งในด้านการยอมรับด้านการปกครองบังคับบัญชาและความมั่นคงในการทำงาน (ชัชพร มานะกิจ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงานต่อองค์กรในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ จังหวัดระยอง จากผลการศึกษาปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจ้างในการปฏิบัติงานของพนักงานนิคมอุตสาหกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมแล้วปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจ้างในการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับสำคัญมาก และความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กร โดยภาพรวมระดับอยู่ในระดับสำคัญมาก ผลเปรียบเทียบความจงรักภักดีของพนักงานที่มีต่อองค์กร พบว่า พนักงานที่มีอายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กรแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มี ดังนี้ 1) ด้านการยอมรับนับถือ องค์กรควรสร้างบรรยากาศที่ทำให้พนักงานรู้สึกทำงานในองค์กรนี้มีค่าและได้รับการยอมรับจากภายในและภายนอก จะส่งผลให้พนักงานมีความภูมิใจและทัศนคติที่เชื่อมั่นในการทำงานที่มีค่าทั้งองค์กรและสังคม

2) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ องค์กรหรือผู้บังคับบัญชาจึงควรทำให้พนักงานรู้สึกถึงงานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสม และตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว โดยตั้งใจในการพัฒนาปรับปรุงงานให้เข้ากับเทคโนโลยีและความต้องการของปัจจุบัน 3) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน องค์กรหรือผู้บังคับบัญชาจึงควรเน้นการเลื่อนตำแหน่งด้วยการส่งเสริมความก้าวหน้า สนับสนุนการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ และสนับสนุนการเลื่อนตำแหน่งต่อเนื่องด้วยการได้รับสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในกระบวนการนี้ 4) ด้านนโยบายและการบริหาร ผู้บริหารควรกำหนดชี้แจงนโยบายและโครงสร้างวิธีการบริหารงานอย่างเหมาะสม กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างถูกต้อง และประกาศนโยบายที่เปลี่ยนแปลงในองค์กร 5) ด้านการปกครองบังคับบัญชาผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าทีมงานควรมีความยุติธรรมในการประเมินผลและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ และมีความเท่าเทียมในการปฏิบัติได้ดี 6) ด้านความมั่นคงในการทำงาน องค์กรหรือผู้บังคับบัญชาจึงควรสร้างบรรยากาศในความมั่นคงและเชิงบวกต่อการทำงาน รักษาความมั่นคงให้กับพนักงานในตลอดระยะเวลาในการทำงาน เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายและความพึงพอใจในทีมงาน 7) ด้านสถานะของอาชีพ พนักงานควรส่งเสริมค่านิยมทางสังคมและศีลธรรมในทุกระดับขององค์กร สนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อสร้างการตระหนักรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย 8) ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว องค์กรควรกำหนดวันหยุดสัปดาห์ วันหยุดประเพณีและสิทธิการลาเพื่อสนับสนุนพนักงานในการรักษาความสมดุลระหว่างการทำงานของพนักงานและชีวิตส่วนตัว

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ วิชายะ. (2562). ความพึงพอใจในงานและความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แห่งหนึ่ง ในเขตนิคมอุตสาหกรรม 304 จังหวัดปราจีนบุรี. ใน บทความวิชาการค้นคว้าอิสระ คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาเอกบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2548). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชะธินยา หล้าสุวรรณ. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลภาวะผู้นำบารมีของหัวหน้าหอผู้ป่วย ความก้าวหน้าในอาชีพกับความจงรักภักดีต่อองค์กรของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชน. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรภัทร อเนกวิถี. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงาน กรณีศึกษา โรงแรมเอเชียแอร์พอร์ท. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จุมพฏ บริราช. (2564). ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของพนักงาน กรณีศึกษาบริษัท อิเลคทรอนิกส์แห่งหนึ่งในเขตนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ บุรพาปริทัศน์, 16(2), 58-70.
- ซัชร มานะกิจ. (2561). แรงจูงใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานธุรกิจค้าปลีก สินค้าอุปโภค และบริโภคในรูปแบบซูเปอร์มาร์เก็ต. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เดชพงศ์ โพธิ์สุวรรณ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานระดับปฏิบัติการใน องค์กรภาคเอกชน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต (การบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ธนัชพร กบิลฤทธิวัฒน์. (2557). แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อองค์กรของพนักงานไทยในบริษัทข้ามชาติญี่ปุ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์ บธ.ม. สาขาการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นริศ กระซังแก้ว. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีในองค์กรของพนักงานบริษัทประกันวินาศภัยแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุษราคัม รักท้วม. (2562). ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน โรงพยาบาลบางปะกอก 9 อินเตอร์เนชั่นแนล. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.
- ยוריโกะ สินทวี่. (2557). ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อความจงรักภักดีของพนักงาน ในบริษัทและเครื่องมือแพทย์แห่งหนึ่ง. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Hoy, K. & Rees, R. (1974). Subordinate Loyalty to Immediate Superior: A Neglected Concept in the Study of Educational Administration. *Sociology of Education*, 47(2), 268-286.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร*

COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AND HAPPINESS AT WORK OF TEACHERS UNDER THE MUNICIPALITY IN SAMUT SAKHON PROVINCE

ธัญญา ธารศโสมณ* และสุธาสิณี วียาภรณ์

Thansaya Thassoapon and Suthasinee Wiyaporn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Educational, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: t.thansaya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาครครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรสาคร 2) ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร จำนวน 372 คน ประกอบด้วย ครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 168 คน ได้แก่ ครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของ เครซี่และมอร์แกน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ วิธีดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัย 2) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3) เก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาล จังหวัดสมุทรสาคร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงและมีลักษณะคล้ายตามกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ในศตวรรษที่ 21, ความสุขในการทำงาน, ครู

Abstract

This research on the competency of school and happiness at work of teachers under the Municipality in Samut Sakhon Province. The objectives of this research were: 1) to study the level

* Received January 10, 2024; Revised January 22, 2024; Accepted January 24, 2024

of competency of school administrators in the 21st century under the Municipality in Samut Sakhon Province; 2) to study the level of happiness at work of teachers under the Municipality in Samut Sakhon Province; and 3) to study the relationship between competency of school in the 21st century and happiness at work of teachers under the Municipality in Samut Sakhon Province; The research was survey research. The population of 372 people work as teachers and school administrators under the Municipality in Samut Sakhon Province. The sample group consisted of 168 people. The sample size determined by Krejcie & Morgan who work as teachers and school administrators under the Municipality in Samut Sakhon Province, was obtained by stratified random sampling method; the method has four steps: 1) study documents and research related to the research, 2) create research tools, 3) collect data, 4) analyze the data. The research instrument used for data collection was a five-point rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and correlation coefficients. The results of the research found that 1) the competency of school administrators in the 21st century under the Municipality in Samut Sakhon Province, overall and in each aspect was at a high level, 2) the happiness at work of teachers under the Municipality in Samut Sakhon Province, overall and in each aspect was at a high level, and 3) the relationship between competency of school administrators in the 21st century and happiness at work of teachers under the Municipality in Samut Sakhon Province, overall, and in each aspect had high positive correlation at the statistical significance of the .05 level.

Keywords: Competency, School Administrators, The 21st Century, Happiness at Work, Teachers

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถและสมรรถนะของคน โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษามีการสนับสนุนการจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามหลักประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit principle) ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐอย่างทั่วถึงเป็นธรรม โดยกำหนดให้ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งได้มีการกำหนด เป้าหมายที่มีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเทศบาล กองการศึกษาสังกัดเทศบาลในสมุทรสาคร ตามแผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาล พ.ศ. 2562 - 2565 ได้ระบุประสิทธิภาพตามตัวชี้วัดของแผนพัฒนาการศึกษา ฯ ยังประสบปัญหาในการดำเนินงานในแง่ของการบริหารตัวชี้วัด ได้แก่ ปัญหาในการกำหนด ตัวชี้วัดและการวางแผนโครงการ/กิจกรรมสำคัญ ปัญหาการถ่ายทอด การทำความเข้าใจและความสอดคล้องของตัวชี้วัดกับการดำเนินงานจริงจากฝ่ายที่เกี่ยวข้องปัญหาด้านการติดตาม รายงานผลตัวชี้วัด อุปสรรคเกี่ยวกับกลไก และทรัพยากรสนับสนุนการบริหารแผนพัฒนาการศึกษา ฯ ได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้างการบริหารงาน ทางด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับและปัญหา ด้านความเปลี่ยนแปลงของทิศทาง เป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของสังคม อีกทั้ง ประเด็นการพัฒนาที่ควรวางแผนและกำหนดแนวปฏิบัติสำหรับการวางแผนทางการศึกษาในอนาคต รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ระบบเทคโนโลยี ดิจิทัล

ในการขับเคลื่อน (ICT & Digital base) การพัฒนากระบวนการพัฒนาทักษะของครูและ บุคลากรทางการศึกษา ให้เกิดความพร้อมในการใช้งานของระบบเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบรรทัดฐานใหม่ของสังคม (New normal) และการให้ความสำคัญกับ ความต่อเนื่องและความจริงจังในการพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีจุดเน้นในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงของโลกและประเทศไทย รวมทั้งสามารถสะท้อนถึงบริบทของเทศบาล และเป้าหมายในการพัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทของ (สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน, 2560)

เทศบาลในจังหวัดสมุทรสาครกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาและแก้ไข ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญในการลงทุนพัฒนาเมืองในระยะยาวเพื่อให้เทศบาลก้าวสู่การมีประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพการในการบริหารที่สำคัญหนึ่งใน นั่นคือ บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรครูนั้น ส่งต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนโดยตรงอย่าง และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัญหาคุณภาพการศึกษาส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งและเป็นหัวใจที่สำคัญในการเรียนการสอน

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์และมาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นผู้วิจัยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือเอกสารงานวิจัยใดในการรองรับการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำเสนอสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากการสังเคราะห์ตามแนวคิดของตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ (Spencer, L.M. & Spencer, S. M., 1993); (McClelland & David, C., 1973); (Hellriegel, et al., 2005); (อุทัย ภักดีประยูรวงศ์, 2556); (เทียน ทองแก้ว, 2558); (พัชรา วาณิชชิน, 2560); (คณินนิตย์ กิจวิธิ, 2560); (บุญส่ง กรุงชาติ, 2561) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร 2) ด้านการพัฒนาตนเอง 3) ด้านการทำงานเป็นทีม และ 4) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ส่วนความสุขในการทำงานของครูได้นำแนวคิดของ Manion, J. ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ 2) ด้านความรักในงาน 3) ด้านความสำเร็จในงาน และ 4) ด้านการเป็นที่ยอมรับ (Manion, J., 2003)

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นครู และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วยครู 327 คน ผู้บริหาร 45 คน รวมประชากรทั้งหมด 372 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 168 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 23 คน รวมทั้งสิ้น 191 คน สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เทียบสัดส่วนตามสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในแต่ละอำเภอ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และความสุขในการทำงานของครูเทศบาล ในจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขของครูเทศบาล ในจังหวัดสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดของลิเคิร์ต (Likert, 1970)

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถามเกี่ยวกับ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร
3. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ด้านวิชาการ และด้านการวิจัย โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามที่มีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เท่ากับ .86 และค่าความเชื่อมั่นของความสุขในการทำงานของครู เท่ากับ .88
5. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยการส่งแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 191 ฉบับ

3.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่รับคืนทั้งหมดจำนวน 191 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	60	31.40
	หญิง	131	68.60
	รวม	191	100
อายุ	20 - 40 ปี	83	43.50
	40 ปีขึ้นไป	108	56.50
	รวม	191	100
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	78	40.80
	สูงกว่าปริญญาตรี	113	59.20
	รวม	168	100
ประสบการณ์การทำงาน	1 - 10 ปี	79	41.40
	10 ปีขึ้นไป	112	58.60
	รวม	168	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 68.60 อายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 และมีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไปจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 58.60

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	เทคโนโลยีและการสื่อสาร	3.67	0.90	มาก
2.	การพัฒนาตนเอง	3.64	0.92	มาก
3.	การทำงานเป็นทีม	3.63	0.99	มาก
4.	การบริหารการเปลี่ยนแปลง	3.57	0.88	มาก
	รวม	3.63	0.87	มาก

จากตารางที่ 2 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.64$) และด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.57$)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสุขในการทำงานของครู

ที่	ความสุขในการทำงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	การติดต่อสัมพันธ์	3.61	0.94	มาก
2.	ความรักในงาน	3.62	1.03	มาก
3.	ความสำเร็จในงาน	3.60	0.98	มาก
4.	การเป็นที่ยอมรับ	3.57	1.01	มาก
	รวม	3.60	0.95	มาก

จากตารางที่ 3 ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านความรักในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา คือ การติดต่อสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.61$) และด้านการเป็นที่ยอมรับมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.57$)

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร

X&Y	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X
Y ₁	.878**	.875**	.803**	.873**	.906**
Y ₂	.880**	.882**	.820**	.924**	.926**
Y ₃	.885**	.875**	.821**	.893**	.918**
Y ₄	.899**	.889**	.833**	.912**	.934**
Y	.923**	.917**	.854**	.939**	.960**

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาครมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.803 - 0.960 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .960$) และมีลักษณะคล้ายตามกัน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้ศึกษามีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความเหมาะสมทั้งความรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับผู้นำในยุคปัจจุบัน ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค มีการวางแผน ที่สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ เน้นให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร และเปิดรับฟังความคิดเห็น นำนามาประยุกต์ให้เกิดต่อองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้คนในองค์กรมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชรณ สุทธาธาร ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ชววรรณ สุทธาธาร, 2556)

2. ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะครูรู้สึกมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน รายได้ มีความสุขและพึงพอใจในสวัสดิการ มีความภูมิใจในหน้าที่การงานของตน มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความรู้สึกอันดีกับสถานศึกษา ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมโดยยึดตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำพาไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร พงษ์พิบูล ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สถาพร พงษ์พิบูล, 2560)

3. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาครมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับสูงและมีลักษณะคล้ายตามกัน อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ และศักยภาพการบริหาร โดยยึดตามหลักธรรมาภิบาล อุทิศเวลาและความสุขส่วนตน มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่สูงและมีมาตรฐานการทำงานตามที่กำหนด บริหารงานด้วยความใส่ใจให้ความสำคัญกับบุคลากรครูทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สุขภาพมีผลทำให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ยึดถือ และนำแนวความคิดสมรรถนะผู้บริหารข้าราชการทั้ง 5 ด้าน เป็นกรอบและแนวทางในการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ นภารัตน์ หอเจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก (นภารัตน์ หอเจริญ, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร พงษ์พิบูล ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกมีความสัมพันธ์กันมีระดับความสุขของครูไปในทิศทางเดียวกัน (สถาพร พงษ์พิบูล, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครูสังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้ 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.87) 2) ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.95) และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ความสุขในการทำงานของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดสมุทรสาครมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับสูงและมีลักษณะคล้ายตามกัน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษารวมทั้งส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน 2) ผู้บริหารควรสร้างทีมงานพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมให้ครูมีงานเป็นทีม ส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการที่เหมาะสม สำหรับการประยุกต์ใช้พัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นภาคกลาง 2) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คณินันต์ย์ กิจวิธิ. (2560). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เทียน ทองแก้ว. (2558). สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธวรรณ สุทธาธาร. (2556). สมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภารัตน์ หอเจริญ. (2559). สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญส่ง กรุงชาติ. (2561). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พัชรา วาณิชชิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ: จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- สถาพร พงษ์พิภูล. (2560). โครงการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ประจำปีงบประมาณ 2560 เรื่อง การจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning. สระแก้ว: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเทศบาลเมืองลำพูน. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาห้าปีของเทศบาล (พ.ศ. 2561 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 19 ธันวาคม 2566 จาก <https://lamphuncity.go.th/document/>.
- อุทัย ภักดีประยูรวงศ์. (2556). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20. ใน การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Hellriegel, et al. (2005). Management: A Competency-Based Approach, (10th ed). Singapore: Thomson South-Western Educational Publishing.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 608 – 609.
- Likert. (1970). New Partterns of Management. New York: McGraw - Hill.
- Manion, J. (2003). “Joy at work: Creation a positive workplace”. Journal of Nursing Administra tion, 33(12), 652-659.
- McClelland & David, C. (1973). Testing for Competence rather than for Intelligence. New Jersey: American Psychologist.
- Spencer, L.M. & Spencer, S. M. (1993). Competency at Work: Models for Superior Performance. New York: John Wiley & Sons.

การสังเคราะห์เชิงอภิมานงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*

A META - SYNTHESIS PF RESEARCH ON EDUCATIONAL MANAGEMENT IN HISTORICAL MUSEUMS IN THAILAND

วรัทธา พันธวงษ์*, พรสวรรค์ ศิริสาตนันท์, เรืองวิทย์ นิลโคตร

Watsathon Phanwong, Pomsawad Sirasatanan, Reongwit Nilkote

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhaiarni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: watsathon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และ 3) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสังเคราะห์เชิงอภิมาน ประชากรที่ใช้การศึกษา คือ งานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis) ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2563 159 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 8 เรื่อง เครื่องมือ คือ แบบสรุปการสังเคราะห์ 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานเนื้อหา และผลการวิจัย เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยรวมเน้นด้านการบริหารจัดการนิทรรศการถาวรมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการกลางแจ้ง นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการพิเศษ และอื่น ๆ ให้ความสำคัญลงมาจากการบริหารจัดการนิทรรศการถาวร 2) ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 2.1) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.2) การบริหารโดยภาคเอกชน 2.3) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิตหรือพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ 2.4) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและหลักการประชาสัมพันธ์ 2.5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ 2.6) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ สามารถแบ่งการบริหารออกได้ 2 แบบ คือ พิพิธภัณฑ์ของรัฐบาล/วัด และพิพิธภัณฑ์เอกชน

คำสำคัญ: การสังเคราะห์เชิงอภิมาน, งานวิจัยการบริหารจัดการศึกษา, พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the characteristics of the educational management of historical museums in Thailand, 2) to study the important factors related to the

* Received January 14, 2024; Revised January 21, 2024; Accepted January 26, 2024

educational management of historical museums in Thailand, and 3) to synthesize the knowledge of the educational management of historical museums in Thailand. It is a qualitative meta-synthetic research. The study population was 159 research on museums in Thailand from the research database (ThaiLis) from 1992 to 2020. The research sample is research that has 8 contents regarding educational management of historical museums in Thailand. The tool is a 3-part synthesis summary form: basic information, content, and research results. Collect documentary data. The results of the research were as follows: 1) Characteristics related to the educational management of historical museums in Thailand. Overall, the focus is on the most permanent exhibition management aspect. On a case-by-case basis, it was found that rotating exhibitions, outdoor exhibitions, mobile exhibitions, special exhibitions, and others have been given priority to the management of permanent exhibitions, 2) Important factors related to the educational management of historical museums in Thailand. It was found that there are 6 important factors: 2.1) participatory management, 2.2) private administration, 2.3) living museum or learning museum, 2.4) marketing and public relations management, 2.5) museum management through the use of technology, 2.6) museum management by providing services. and 3) knowledge of educational management of historical museums in Thailand. It was found that historical museums can be divided into 2 types of administration: government museums/temples, and private museums.

Keywords: Meta - Synthesis, Management Education Research, Historical Museum

บทนำ

พิพิธภัณฑ์มีความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยช่วยสงวนรักษาและปกป้องวัตถุมีค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการสืบทอดและฟื้นฟูประวัติศาสตร์ และเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจทางวัฒนธรรม (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2565) นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจและสามารถส่งเสริมความเชื่อมโยงในชุมชนได้ มิติของการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์พิพิธภัณฑ์จึงเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม ทำหน้าที่อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้และจัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (ICOM., 2010) ด้านมิติของการเรียนรู้ การจัดการพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันได้ถูกออกแบบและให้ความสำคัญกับการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยการจัดพิพิธภัณฑ์และรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ได้มี การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเชิงเนื้อหาและกระบวนการให้มีความหลากหลายมีความสอดคล้องกับสภาพของบริบทสังคม (สาทิสมลักษณ์ ชาติเสริมศักดิ์ และคณิต เขียววิชัย, 2560); (กิตพล เชิดชูกิจกุล และสุรศักดิ์ จิรวาส์มงคล, 2560) ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มีทั้งในระดับประเทศและในท้องถิ่นได้มีบทบาทอย่างมากในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งทัศนศึกษา และการจัดการศึกษานอกห้องเรียนในรายวิชาตามหลักสูตรและตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกห้องเรียน หรือการศึกษาตลอดชีวิตควบคู่กันไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในทุกสาขาวิชา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กล่าวถึง Lifelong Learning (การเรียนรู้ตลอดชีวิต) ในหลายด้าน เนื่องจากมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและเตรียมความพร้อมของประชากรให้สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองตลอดชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังมาตรา 6 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อ

การพัฒนาคนไทยให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2545)

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยใช้ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศไทยว่ามีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาภายในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์มีรูปแบบอย่างไรได้ ลักษณะสำคัญเป็นอย่างไร เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อถักในส่วนของการบริหารจัดการศึกษาภายในพิพิธภัณฑ์ โดยสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไปและเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
3. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) แบบการสังเคราะห์เชิง อภิธาน (Meta - Synthesis) ประชากรที่ใช้การศึกษา คือ งานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis) ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2563 159 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 8 เรื่อง เครื่องมือ คือ แบบสรุปการสังเคราะห์ 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานเนื้อหา มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ในระดับดุสิตบัณฑิตและ มหาบัณฑิตในเรื่องที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษางานวิจัย เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นกรอบความคิดเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และ 3) ผู้วิจัยได้เสนอกรอบความคิดเบื้องต้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ มีดังนี้ 1) สรุปรายชื่องานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ที่จะนำมาสังเคราะห์ จะดำเนินการโดยการค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของประเทศไทย (ThaiLis) ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ไทยทั้งหมดในระบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวน 159 เรื่อง 2) รวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการแสวงหางานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ตามรายชื่อที่ได้จากการสำรวจในข้อ 1 ให้ได้มากที่สุด และ 3) คัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ในเบื้องต้น โดยการพิจารณางานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในข้อ 2 อย่างละเอียด งานวิจัยที่จะได้รับการคัดเลือกเพื่อนำมาสังเคราะห์ จะต้องผ่านเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ 1) เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) เป็นงานวิจัยที่ระบุข้อมูลเกี่ยวกับการจัดวางวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา 3) เป็นงานวิจัยที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารพิพิธภัณฑ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น ผู้วิจัยคัดเลือกงานวิจัยที่จะมาสังเคราะห์จาก 159 เรื่อง คัดเหลือ 34 เรื่อง เมื่ออ่านวิเคราะห์อีกครั้งแล้ว ได้คัดจาก 34 เรื่อง เหลือ 8 เรื่อง และ 11 พิพิธภัณฑ์ คือ 1) มิวเซียมสยาม 2) พิพิธภัณฑ์บ้านไทยจิม ทอมป์สัน 3) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง 4) พิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญ ครูมนตรี ตราโมท 5) พิพิธภัณฑ์เมืองนครศรีธรรมราช 6) พิพิธภัณฑ์วัดดงสัก จังหวัดกาญจนบุรี 7) พิพิธภัณฑ์สงครามอักษะและเชลยศึก 8) หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2

9) พิพิธภัณฑสถานแห่งความทรงจำ 10) พิพิธภัณฑสถานทางรถไฟ ไทย - พม่า และ 11) พิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้านวัดยาง ณ รังสี จังหวัดลพบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย ใช้รูปแบบการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา และแปลความหมาย 3 ลักษณะ คือ การแปลความหมายเทียบกลับไปมา (Reciprocal Translation) การแปลความหมายเชิงหักล้าง (Refutations Translation) และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (Build a Line of Argument) และ 4) ผู้วิจัยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ รวมงานวิจัยทุกเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

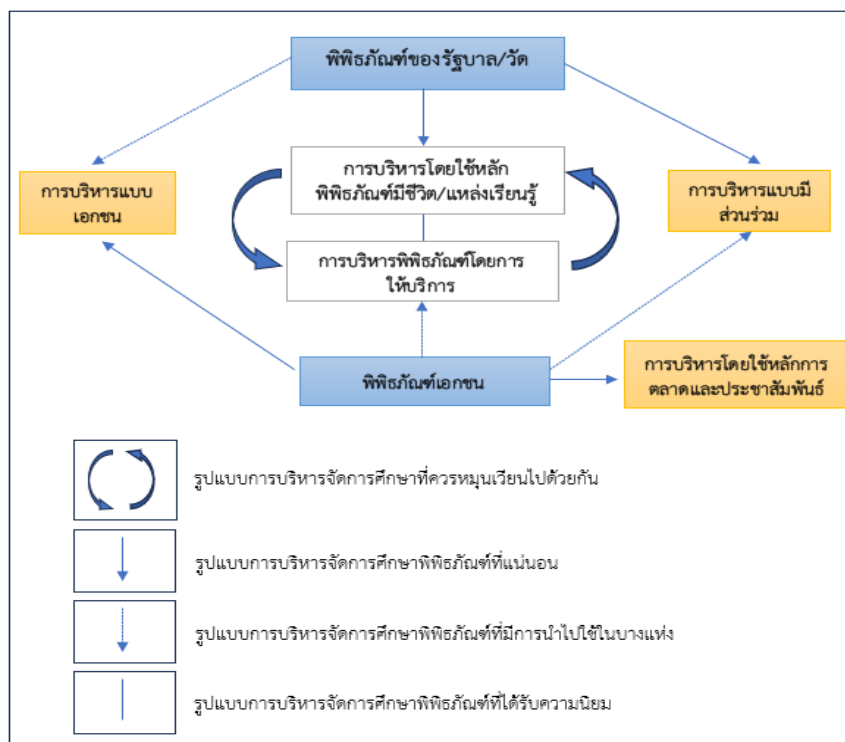
การสังเคราะห์เชิงอภิปรายงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า มีดังนี้ 1) นิทรรศการถาวร 2) นิทรรศการหมุนเวียน 3) นิทรรศการกลางแจ้ง 4) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ 5) นิทรรศการพิเศษ (อื่น ๆ) ในด้านของเนื้อหาการจัดแสดงเพื่อการศึกษาภายในพิพิธภัณฑสถาน จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมและวิถีชีวิต ของคนในพื้นที่ หรือ ห้องถิ่นที่พิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ โดยลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษา คือ อันดับที่ 1 การจัดนิทรรศการถาวร จากการศึกษาพบว่า งานวิจัย 8 พิพิธภัณฑสถาน ที่มีนิทรรศการถาวรทั้งหมด ทั้งพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลและเอกชนโดยเป็นหลักปัจจัยสำคัญในการทำให้พิพิธภัณฑสถานมีสาระความรู้ตามกรอบและเกณฑ์ที่พิพิธภัณฑสถานตั้งไว้ สามารถใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการได้อย่างตรงไปตรงมา และเป็นพื้นที่หลักในการให้การศึกษาแก่ผู้สนใจเข้ามาศึกษา อันดับที่ 2 นิทรรศการหมุนเวียน จากการศึกษาพบว่า 3 พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเป็นเอกชน 2 แห่ง และรัฐบาล 1 แห่ง โดยในการสังเคราะห์งานวิจัยพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลไม่มีข้อมูลในส่วนของการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนว่ามี การจัดแสดงในรูปแบบใด มีข้อมูลเป็นเพียงตัวอาคารที่ใช้ในการจัดนิทรรศการเท่านั้น จึงทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า การจัดนิทรรศการหมุนเวียน จะเน้นจัดโดยพิพิธภัณฑสถานที่เป็นของเอกชนเป็นหลัก โดยพิพิธภัณฑสถานเอกชน ให้ความสำคัญในการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการให้ความสำคัญกับผู้เข้าชมในด้านต่าง ๆ ที่สนใจ ทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ เป็นต้น อันดับที่ 3 นิทรรศการกลางแจ้ง จากการศึกษาพบว่า มีการจัดขึ้นเพียง 2 แห่ง โดยเป็นพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลทั้ง 2 พิพิธภัณฑสถาน เพิ่มเติมออกมาจากนิทรรศการถาวร โดยเป็นการบริหารจัดการพื้นที่ส่วนนอกของตัวอาคารของพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่เรียนรู้ก่อนที่จะเข้าไปในตัวอาคารของพิพิธภัณฑสถาน ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่มากขึ้น และเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านของการจัดการศึกษา อันดับที่ 4 นิทรรศการเคลื่อนที่พบว่า มีเพียงพิพิธภัณฑสถานเอกชน 1 แห่ง ที่นำนิทรรศการถาวร มาย่อส่วนอยู่ในตู้คอนเทนเนอร์แล้วเดินทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมในพื้นที่สามารถเข้ามาศึกษา เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานได้ นอกจากนั้นยังนำข้อมูลของประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ในจังหวัดที่เดินทางไปมาใช้ในการจัดแสดงอีกด้วย และอันดับที่ 5 นิทรรศการพิเศษ พบว่า มีเพียงพิพิธภัณฑสถานของเอกชนเพียง 1 แห่ง ใช้ในการจัดนิทรรศการ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษา ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านของหัวข้อ เนื้อหา แนวทางการจัดนิทรรศการให้แก่หน่วยงานที่ติดต่อเข้ามาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ที่สุดตามมาตรฐานและพันธกิจของพิพิธภัณฑสถานที่ได้วางเอาไว้ โดยจากอันดับ 4 - 5 อาจกล่าวได้ว่า เป็นการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่เริ่มมีให้เห็นมากขึ้นภายในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษา ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัยภายใน คือ การบริหารพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ในด้านเนื้อหาและด้านงบประมาณ การตลาด การประชาสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ตัวผู้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีพิพิธภัณฑ์อยู่ด้วยกัน 7 พิพิธภัณฑ์ ที่ใช้รูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพราะเป็นการทำให้พิพิธภัณฑ์ที่เคยมีเพียงการจัดแสดงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เปลี่ยนบรรยากาศเป็นการทำให้เนื้อหาสนุกสนาน เพลิดเพลิน จากกิจกรรมที่สอดแทรกภายในเนื้อหาต่าง ๆ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม จากการสังเคราะห์พิพิธภัณฑ์ทั้ง 11 แห่ง พบว่า มีพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 5 แห่งมีการบริหารจัดการแบบการร่วมกันประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ได้ตอบโจทก์การบริการในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดแสดง เนื้อหา และข้อมูล การตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด รองลงมาเป็นส่วนของการบริหารงบประมาณ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ 3) การบริหารโดยเอกชน (ส่วนตัว) จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 5 แห่ง ซึ่งพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่บริหารงานโดยเอกชน ซึ่งเป็นการบริหารผ่านผู้มีอำนาจสูงสุดในองค์กรนั้น ๆ 4) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ จากการสังเคราะห์งานวิจัย 5 แห่ง ที่ใช้รูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นส่วนเสริมในการจัดการศึกษา โดยส่วนใหญ่เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนจะใช้บริการแบบนี้เข้ามาเสริม 5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ จากศึกษาพบว่า มี 5 พิพิธภัณฑ์ที่ใช้การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ เข้ามามีส่วนเสริมในการบริหาร โดยมีทั้งพิพิธภัณฑ์รัฐบาล และเอกชนที่นำเข้ามาช่วยในการบริหาร เนื่องจากการบริหารที่เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นส่วนช่วยในการจัดการศึกษา ด้านการบริหารได้ใช้หลักการบริหารแบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM) ซึ่งเป็น การบริหารคุณภาพแบบองค์รวม ภายใต้หลักการ 3 C คือ 1) Customer focus เป็นการบริหารที่เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ 2) Continuous improvement เป็นการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 3) Company - wide involvement เป็นการบริหารที่ต้องทำให้คนทั้งองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงคุณภาพด้วยความมุ่งมั่นเต็มใจ และมีความสุขในการทำงาน และยังใช้หลักการบริหารพิพิธภัณฑ์ข้อที่ 2 อีกด้วย นั่นคือ การทำงานเป็นทีม (Team Work) คือ การส่งเสริมทัศนคติด้านการทำงานเป็นทีม สนับสนุนให้มีการสื่อสารระหว่างกันในองค์กรและยอมรับในเป้าหมายเดียวกันของคนในองค์กร นั้น เป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีการทำงานเป็นทีม การพัฒนาวิสัยทัศน์ของสถาบันและการจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีมจะทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย และ 6) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและประชาสัมพันธ์ พบว่า มีอยู่ 2 พิพิธภัณฑ์ที่ใช้การบริหารโดยใช้หลักการตลาด และประชาสัมพันธ์เข้ามามีส่วนช่วยในการบริหาร เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากในปัจจุบัน ปัจจัยหลัก ๆ ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์เอกชนอยู่รอดได้นั้น คือ ตัวงบประมาณ การเงิน ที่ใช้ในการปรับปรุง พัฒนา ซ่อมแซม พิพิธภัณฑ์ในทุก ๆ ด้าน และยังใช้ในการบริหารภายในองค์กร ทำให้พิพิธภัณฑ์เอกชนจำเป็นต้องใช้หลักการตลาดและหลักประชาสัมพันธ์ เข้ามาใช้ในการช่วยสื่อสารให้กับ ผู้เข้าชมได้รับรู้ข้อมูล เนื้อหาในการจัดการศึกษา และดึงดูดผู้เข้าชมให้เข้ามาภายในพิพิธภัณฑ์ โดยสอดแทรกเนื้อหา และหลักการตลาดโดยการขายของที่ระลึก หรือสินค้าในการจัดแสดงต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และสรุปปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 4 ลักษณะ คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบหมุนเวียน หมายถึง การจัดการและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ในลักษณะที่มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้รับประสบการณ์ที่ทันสมัยและน่าสนใจตลอดเวลา 2) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน หมายถึง วิธีการจัดการและสร้างโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวคิดและแผนที่เจาะจงอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความสำเร็จที่กำหนดไว้ล่วงหน้า รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอนอาจมีการให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและน่าสนใจสำหรับผู้เยี่ยมชม และการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาและสนับสนุนนิทรรศการและกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ 3) รูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่นำไปใช้ในบางแห่ง มีหลายทัศนะหรือการใช้งานที่แตกต่างกันไป และ 4) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยม หมายถึง แนวทางหรือแนวคิดในการจัดการและสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและนำเข้าบางส่วนจากแนวโน้มทางสังคม เทคโนโลยี และการแสดงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา รูปแบบนี้อาจมีลักษณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและลักษณะของพิพิธภัณฑ์ตนเอง สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยออกมาเป็นตารางได้ ดังนี้ ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงลำดับขั้นการจัดการศึกษาพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย

อภิปรายผล

การสังเคราะห์เชิงปริมาณงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย อภิปรายผลได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาพบว่า มีทั้งหมด 5 ประการ คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) นิทรรศการถาวร การจัดแสดง

ที่มีความยาวนานและเป็นตลอด เน้นการนำเสนอประวัติศาสตร์ในลักษณะที่ทรงพลังและสามารถสร้างความสนใจในระยะยาวได้ 2) นิทรรศการหมุนเวียน การจัดนิทรรศการที่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ และไม่น่าเบื่อ 3) นิทรรศการกลางแจ้ง การจัดแสดงที่เน้นการนำเสนอในพื้นที่กลางแจ้ง เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ให้กับประชาชน 4) นิทรรศการเคลื่อนที่ การจัดแสดงที่มีการเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์แก่ชนชั้นผู้คนทั่วไป และ 5) นิทรรศการพิเศษ (อื่น ๆ) เป็นการการจัดแสดงที่มีลักษณะพิเศษและหลากหลาย ผลการศึกษาสอดคล้องกับไอคอม (ICOM) ที่ได้กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์จึงเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม ทำหน้าที่อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (ICOM., 2010) และสอดคล้องกับญาณินทร์ รัทวงศ์วาน ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑ์มีบทบาทมากกว่า การเป็นสถานที่เก็บของเก่า หรือสถานที่สะสมดังในอดีต แต่ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สามารถทำหน้าที่ในการสืบทอด ฟื้นฟู และสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ พิพิธภัณฑ์จึงเป็นเสมือนพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน ส่งเสริมให้ผู้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแล และจัดการวัฒนธรรมรวมทั้งอัตลักษณ์ของตนได้ นอกจากนี้แล้วพิพิธภัณฑ์ยังเป็นการสะท้อนภาพความคิดความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้น ๆ ออกมาที่สังคมและส่งผลต่อให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้ศึกษาและประยุกต์ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน (ญาณินทร์ รัทวงศ์วาน, 2554)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยประกอบด้วย “ปัจจัยภายใน” คือ การบริหารพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ในด้านเนื้อหาและด้านงบประมาณ การตลาดการประชาสัมพันธ์ ส่วน “ปัจจัยภายนอก” คือ ตัวผู้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การบริหารโดยเอกชน (ส่วนตัว) 4) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ 5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ และ 6) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและประชาสัมพันธ์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับฐิติพร มีศิลป์ พบว่า การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งให้เห็นคุณค่าในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นพื้นที่สร้างคุณค่าด้านการศึกษาจากประสบการณ์ การบริหารจัดการต้อง มุ่งเสริมสร้างการเป็นองค์กรหนุนเสริมการสนับสนุนและเป็นปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนปัจจัยภายใน และต้องมุ่งสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการสร้างมูลค่าของมรดกเพื่อสนับสนุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสร้างทั้งคุณค่าแท้และคุณค่าเสริมของการศึกษา (ฐิติพร มีศิลป์, 2559) และสอดคล้องกับบุญชู บุญลิขิตศิริ พบว่า การใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีการเลือกใช้เทคโนโลยีให้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เข้าชม ทั้งการเลือกใช้รูปแบบนำเสนอข้อมูลทั้งแบบที่ใช้แบบ on - site หรือ off - site (บุญชู บุญลิขิตศิริ, 2557)

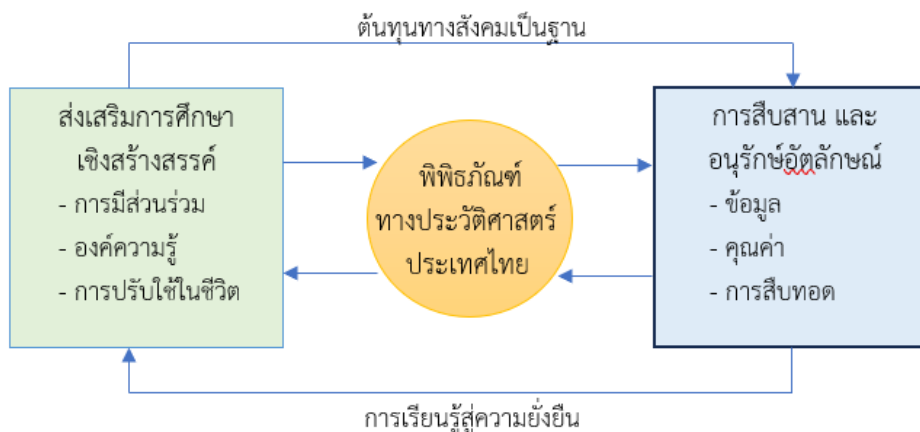
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และสรุปปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบหมุนเวียน คือ การจัดการและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ในลักษณะที่มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง 2) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน คือ วิธีการจัดการและสร้างโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวคิดและแผนที่เจาะจงอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความสำเร็จที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 3) รูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่นำไปใช้ในบางแห่ง เช่น รูปแบบการจัดแสดงและนิทรรศการ บางพิพิธภัณฑ์อาจนำเสนอนิทรรศการและแสดงข้อมูลในรูปแบบที่เน้นการใช้สื่อต่าง ๆ รูปแบบการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัล บางพิพิธภัณฑ์นำ

เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อ (ศูนย์มานุษยวิทยา, 2566) และ 4) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยม หมายถึง แนวทางหรือแนวคิดในการจัดการและสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและนำเข้าบางส่วนจากแนวโน้มทางสังคม เทคโนโลยี และการแสดงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา รูปแบบนี้อาจมีลักษณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและลักษณะของพิพิธภัณฑ์ตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับจิตตรา มาคะ ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ใช้วิธีการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยวัฒนธรรมคูบัวสร้างสรรค์ความคิดจากพิพิธภัณฑ์เป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นจากฐานการเรียนรู้ในชุมชน 5 ฐาน ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงจากพิพิธภัณฑ์ ผลการจัดกิจกรรม พบว่า เป็นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้รับ ผู้ถ่ายทอด และผู้จัดต่างก็มีความสุขและพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสุขพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลผลิตมีทั้งที่เป็นองค์ความรู้และชิ้นงาน ผลกระทบ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและต้องการสืบทอดแนวคิดในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม ด้านความยั่งยืน เกิดแนวทางในการดำเนินงานต่อไป (จิตตรา มาคะผล, 2555) สอดคล้องกับบุหลัน กุลวิจิตรได้ศึกษาการจัดการนิทรรศการใน ยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ และ พบว่า พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันควรก้าวไปสู่การส่งผ่านความรู้ในแนวทางที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ชมปรารถนาที่จะเรียนรู้กระบวนการสร้างความรู้ภายในตนเอง โดยควรมีการจัดการความรู้ภายในงานนิทรรศการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้จากนิทรรศการไปสู่ผู้ชมที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ หรือแม้กระทั่งผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใชระบบดิจิทัลเป็นสื่อประกอบนิทรรศการเพื่อให้ผู้ชมได้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว (บุหลัน กุลวิจิตร, 2562) และสอดคล้องกับ กุณทิกา ชาพิมล และดิอนา คาชาได้กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ตามความเข้าใจของคนในสังคม คือ สถานที่แหล่งเก็บข้อมูลของสะสมของหยากรวัตถุโบราณต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์คุณค่าและสร้างความเพลิดเพลิน และยังเป็นท้องที่ของคนรุ่นใหม่ เช่น เป็นสถานที่เชคอิน เป็นต้น (กุณทิกา ชาพิมล และดิอนา คาชา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์สามารถทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำนวนมาก และทำให้ความรู้ที่ได้รับมีความยั่งยืน และต้นทุนทางสังคม การให้บริการทางการศึกษาที่ดีในพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม โดยมีภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าในการสร้างสรรค์สังคมที่มีการศึกษาและเข้าใจประวัติศาสตร์ สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ประเทศไทยกับบทความการส่งเสริมการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์เชิงปริมาณงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีคุณลักษณะที่เน้นด้านการบริหารจัดการนิทรรศการถาวรมากที่สุด นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการกลางแจ้ง นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการพิเศษ และอื่น ๆ มีความสำคัญตามลำดับลงมา ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีทั้งหมด 6 ด้าน คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยภาคเอกชน การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิตหรือพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและหลักการประชาสัมพันธ์ การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ และการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ นอกจากนี้ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 แบบ พิพิธภัณฑ์ของรัฐบาล/วัด และพิพิธภัณฑ์เอกชน และจากผลวิจัยสามารถสะท้อนได้ว่า การบริหารนี้มีผลต่อการนำเสนอนิทรรศการและบริการของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ข้อเสนอจากการศึกษา ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้เรื่องราวในอดีตตามสถานที่ต่าง ๆ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการบริหารโดยใช้หลักการพิพิธภัณฑ์มีชีวิต/แห่งการเรียนรู้ เฉพาะด้านและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ไทย ที่มาจากทางด้านของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อหาข้อบกพร่องและข้อดีในด้านความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ และการได้รับการบริการที่ดีผ่านการลงพื้นที่สัมภาษณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตพล เชิดชูกิจกุล และสุรศักดิ์ จิรวาสตรมงคล. (2560). รูปแบบการจัดการสื่อสารพิพิธภัณฑ์อุทยานการเรียนรู้กรุงเทพมหานครที่มีผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. วารสารกระแสนวัฒนธรรม, 18(33), 30-42.
- กฤษฏีกา ขาพิมล และดิอนา คาซา. (2565). พลวัตของพิพิธภัณฑ์ไทย: ความหมายใหม่ในสถานที่เดิม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22(3), 355- 370.
- จิตตรา มาคะผล. (2555). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์จิตสาธารณะสถานบ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 4(2), 114-129.
- ญาณินทร์ รักรวงศ์วาน. (2554). พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น. วารสารดำรงวิชาการ, 10(1), 1-24.
- ฐิติพร มีศีล. (2559). พิพิธภัณฑ์กับคุณค่าด้านการศึกษาจากประสบการณ์. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชู บุญเลิศศิริ. (2557). การออกแบบเทคโนโลยีการเรียนรู้สำหรับพิพิธภัณฑ์ THE DESIGNING OF LEARNING TECHNOLOGY FOR MUSEUMS. วารสารครุศาสตร์, 44(3), 302-314.
- บุหลัน กุลวิจิตร. (2562). การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 41(2), 303-317.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2545). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 16-21. (19 ธันวาคม 2545).

- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2565). พิพิธภัณฑ์/เมือง. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.matichon.co.th/article/news_3569212
- ศูนย์มานุษยวิทยา. (2566). ประเภทพิพิธภัณฑ์ตามการจัดแสดง. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก <https://db.sac.or.th/museum/>
- สาทิสมลักษณ์ ชาติเสริมศักดิ์ และคณิต เขียววิชัย. (2560). การศึกษาบทบาทพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน A Study of Roles of Wat Muang Folk Museum As a Community's Learning Centers. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 231-242.
- ICOM. (2010). Running a Museum: Practical Handbook. Paris: ICOM.

ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*
ENHANCING CRITICAL READING SKILLS THROUGH ORGANIZED LEARNING USING
THE SQ5R TEACHING METHOD : A CASE STUDY OF STUDENTS
AT BANGKOK THONBURI UNIVERSITY

วิระวัลย์ ดีเลิศ* และสุธาสินี วียาภรณ์

Wirawan Deelert and Suthasinee Wiyaporn

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: nong00nong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่มีต่อการสอนแบบ SQ5R กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่เรียนวิชา GT 105 ภาษาไทย เพื่ออาชีพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 55 คน ซึ่งได้จากวิธีการเปิดตารางของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน โดยใช้วิธีวิจัยแบบเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยวิธีสอนแบบ SQ5R 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R การวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาหลังการสอนแบบ SQ5R สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนแบบ SQ5R ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.70 พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นเรื่องนักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและได้รับความรู้ใหม่ ๆ ดังนั้น การสอนแบบ SQ5R ควรเพิ่มการตั้งคำถามเพื่อเป็นองค์ประกอบใหญ่และนำมาเป็นข้อมูลย่อย ๆ

คำสำคัญ: การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ, การจัดการเรียนรู้, วิธีสอนแบบ SQ5R

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare the critical reading abilities of first-year students before and after organized learning using the SQ5R teaching method, and 2) investigate the opinions of first - year students regarding SQ5R teaching method. The study focused on a

* Received January 6, 2024; Revised January 20, 2024; Accepted January 22, 2024

sample group of first-year students enrolled in the course GT 105 Thai Language for Career during the first semester of the academic year 2023, totaling 55 students. The research employed a sampling method based on Krejcie and Morgan Table. The research tools included 1) a critical reading lesson plan using the SQ5R teaching method, 2) a test to measure critical reading abilities, and 3) a questionnaire to gather student opinions on SQ5R teaching method. Data analysis involved calculating means, standard deviations (S.D.), t - test dependent, and content analysis. The findings of the research indicate that 1) first - year students after teaching using the SQ5R teaching method was higher than before teaching, with statistical significance at the .01 level, and 2) The overall student opinions regarding the SQ5R teaching method were at the highest level of agreement, with an average score of 4.70. When considering each aspect, it was found that learning activities and the classroom environment were at the highest level for every item. Additionally, the benefits received were at the highest level, except for the fact that students practiced systematic thinking skills and gained new knowledge. This implies that in SQ5R teaching, questioning should be added as a major component and brought in as sub-data in order to better connect with the content of the story.

Keywords: Critical Reading, Organized Learning, SQ5R Teaching Method

บทนำ

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณ วรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการอ่าน เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2559 ความว่า

“...การพัฒนาทักษะการอ่าน การใช้ภาษา การคิด เป็นแรงจูงใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ความคิดที่จะพัฒนาตนเอง ผู้ที่รักการอ่านนับว่าเป็นบุคคลผู้ใฝ่เรียนรู้อย่างแท้จริง การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตลอดจนบุคคลทั่วไปรักการอ่าน จึงเป็นเรื่องควรสนับสนุน การที่พวกเราทั้งหลายร่วมมรรณงค์สืบต่อมาเป็นเวลานาน ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้เกิดสังคมแห่งปัญญาและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบ้านเมืองเรา...”

จากพระราชดำรัสที่ได้กล่าวข้างต้นทำให้เห็นว่า การอ่านเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเป็นรากฐานในการเรียนและช่วยพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ได้ด้วย

ทักษะการอ่านถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต การอ่านจึงเป็นรากฐานของการเรียนรู้และเปรียบเสมือนกุญแจที่จะนำไปสู่ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความคิดและคุณภาพชีวิตในอนาคต “การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโต และจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งในปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคนการอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง” ดังนั้น การอ่านที่ทำให้สามารถพัฒนาระบบความคิดได้นั้นต้องอาศัยวิจารณญาณในการพิจารณาไตร่ตรอง ข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล การอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถทำให้ผู้อ่านเลือกรับข้อมูล รู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2560); (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, 2545)

ด้วยเหตุนี้ในการเรียนการสอนรายกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปในระดับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปในกลุ่มภาษาไทยให้ความสำคัญและตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้นักศึกษา ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและ

มีนิสัยรักการอ่านโดยฝึกให้นักศึกษาอ่านเรื่องต่าง ๆ ภายในเวลาที่กำหนดถึงแม้ว่าการจะได้รับการฝึกฝนในทักษะดังกล่าวแล้ว ก็ยังพบว่า นักศึกษายังไม่สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตีความจากเรื่องที่อ่านรวมทั้งยังขาดการอ่านที่ต่อเนื่อง (สมพร มั่นตะสูตร, 2526) สุจริต เพียรชอบ ได้กล่าวถึง ปัญหาการอ่านของผู้เรียนสรุปได้ว่า “การขาดทักษะการใช้ภาษาไทย ขาดโอกาสในการฝึกฝน และขาดเอกสารตำราหรือเอกสารเสริมความรู้และประสบการณ์อย่างเพียงพอ รวมทั้งนักเรียนใช้เวลาในการอ่านลดน้อยลงให้ความสนใจกับเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิง เป็นอันมาก และนักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาในการเขียนแสดงความคิดเห็นหรือเรียบเรียงข้อความ” (สุจริต เพียรชอบ, 2561)

ทำให้นักศึกษามีความบกพร่องในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่กล่าวมา ทำให้เป็นสาเหตุและมีส่วนสำคัญต่อการเรียนการสอนและเทคนิคการสอนรูปแบบใหม่ ๆ วิธีการสอนที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจที่จะนำมาใช้ในการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ วิธีสอนแบบ SQ5R ซึ่งเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและจดจำข้อมูลได้อย่างแม่นยำ รวมถึงสามารถนำความรู้ใหม่ไปประยุกต์กับความรู้เดิมที่มีอยู่ และยังช่วยให้นักเรียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสิ่งที่อ่าน พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ในเรื่องที่อ่านอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล (Pauk, W., 2001)

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและได้กำหนดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1: การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โดยเนื้อหาสาระประกอบด้วย ขยายความเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์ วิเคราะห์ เรื่องที่อ่านในทุก ๆ ด้านอย่างมีเหตุผลคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านและประเมินค่าเพื่อนำความรู้ความคิดใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเสนอความคิดใหม่อย่างมีเหตุผล ซึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นักเรียนขาดทักษะการอ่าน โดยไม่เข้าใจความหมาย ไม่สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตีความจากเรื่องอ่าน อีกทั้งนักเรียนยังขาดการพัฒนาการอ่านอย่างต่อเนื่อง

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับสุจริต เพียรชอบ ได้กล่าวถึงปัญหาการอ่านของผู้เรียนสรุปได้ว่า นักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาไทยขาดโอกาสในการฝึกฝน และขาดเอกสารตำราหรือเอกสารเสริมความรู้และประสบการณ์อย่างเพียงพอ รวมทั้งนักเรียนใช้เวลาในการอ่านลดน้อยลงให้ความสนใจกับเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงเป็นอันมาก ครูผู้สอนเองก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น (สุจริต เพียรชอบ, 2561) ขาติ แจ่มนุช ได้กล่าวว่า ปัญหาเกี่ยวกับตัวครูผู้สอนไว้ว่าการเรียนการสอนที่ยึดเนื้อหาเป็นศูนย์กลาง ครูบอกหรืออธิบายเนื้อหา ผู้เรียนจะไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนและพัฒนาการคิด ครูภาษาไทยที่สอนโดยเน้นการท่องจำมากกว่าการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และขาดทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย (ขาติ แจ่มนุช, 2562)

การพัฒนาวิธีสอนแบบ SQ4R มาเป็น SQ5R โดยเพิ่มขั้นตอนการอ่านทบทวน (Review) ซึ่งเป็นขั้นตอนให้นักศึกษาได้อ่านทบทวนประเด็นที่ได้อ่านแล้วสรุปโดยภาพรวม ในขั้นตอนนี้ นักศึกษาจะได้พัฒนาทักษะการอ่าน ด้านการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ และประเมินค่าจากสิ่งที่อ่าน เพราะการที่ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ทำได้ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ และตัดสินใจจากสิ่งที่อ่านก่อน จากนั้นผู้เรียนจึงจะสามารถใช้เหตุผลในการอธิบายถึงสิ่งที่อ่านในแง่มุมต่าง ๆ ได้วิธีสอนแบบ SQ5R ประกอบด้วย การอ่าน 7 ขั้นตอน คือ 1) Survey (S) คือ การสำรวจ 2) Question (Q) คือ การตั้งคำถาม 3) Read (R) คือ การอ่าน 4) Record (R) คือ การจดบันทึก 5) Recite (R) คือ การสรุป 6) Review (R) คือ การทบทวน และ 7) Reflect (R) คือ การวิเคราะห์ วิเคราะห์ SQ5R

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยศึกษาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่มีต่อการสอนแบบ SQ5R

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1. ด้านเนื้อหา

- ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R
- ศึกษาหนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมี

วิจารณ์โดยวิธีสอนแบบ SQ5R การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถ ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนในรายวิชา GT 105 ภาษาไทยเพื่ออาชีพภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2565 มีทั้งหมด 3 คณะประกอบด้วยคณะบัญชี คณะบริหารธุรกิจ และคณะศิลปศาสตร์ จำนวน 55 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนในรายวิชา GT 105 ภาษาไทยเพื่ออาชีพภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 48 คน ซึ่งได้จากการเปิดตารางของของกลุ่มตัวอย่างของเครชีและมอร์แกน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยวิธีสอนแบบ SQ5R มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

ศึกษาหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์โดยวิธีสอนแบบ SQ5R และคัดเลือกสื่อมาเป็นบทอ่านในแผนการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- แผนการสอนเรื่องที่ 1 การอ่านบทความอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง คนต้นแบบของแผ่นดิน
- แผนการสอนเรื่องที่ 2 การอ่านสารคดีอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง อัปเดตภัยเงียบจากความหวาน
- แผนการสอนเรื่องที่ 3 การอ่านเรื่องสั้นอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ซึมไป

กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง เพื่อสร้างแผนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยวิธีสอนแบบ SQ5R จำนวน 3 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 9 ชั่วโมง (ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังการเรียน)

ตารางที่ 1 การกำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง

เนื้อหา	เวลา (ชั่วโมง)
การทดสอบก่อนการเรียนรู้	1
แผนการสอนที่ 1 การอ่านบทความอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องคนต้นแบบของแผ่นดิน	3
แผนการสอนที่ 2 การอ่านสารคดีอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องอัปเดตภัยเงียบจากความหวาน	3
แผนการสอนที่ 3 การอ่านเรื่องสั้นอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องซิมไบ	3
การทดสอบก่อนหลังการเรียนรู้	1
รวม	11

การนำเสนอแผนการสอนโดยจัดกิจกรรมวิธีสอนแบบ SQ5R มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำ ทักทายและซักถาม พร้อมทบทวนและร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นสอน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน

Survey (S) คือ การอ่านสำรวจเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ เพื่อช่วยให้นักศึกษาเรียบเรียงแนวคิดได้

Question (Q) คือ การตั้งคำถามนี้ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้นักศึกษาได้ระลึกถึงความรู้เดิมและเข้าใจเรื่องได้เร็ว โดยถามเกี่ยวกับใจความสำคัญคืออะไร เกี่ยวข้องกับอะไรหรือใครตอนไหน เมื่อไร และอย่างไร

Read (R) คือ การอ่านซ้ำอย่างละเอียดและค้นหาคำตอบสำหรับ คำถามที่ตั้งไว้ หากมีคำถามอีกก็สามารถเพิ่มได้

Record (R) คือ จดบันทึกข้อมูลส่วนต่าง ๆ ในส่วนที่สำคัญอย่างกระชับ

Recite (R) คือ สรุปใจความสำคัญโดยใช้ภาษาของตนเองถ้า ไม่แน่ใจในตอนใดให้กลับไปอ่านซ้ำ

Review (R) คือ ทบทวนประเด็นที่ได้อ่านแล้วสรุปโดยภาพรวม

Reflect (R) คือ วิเคราะห์ วิจาร์ณ บทอ่านที่นักศึกษาได้อ่านและแสดงความคิดเห็น

3. ขั้นสรุป นักศึกษาและอาจารย์ร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อเรื่องและวิธีการอ่าน

ดำเนินการทดลองโดยการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและตรวจสอบคุณภาพแล้ว เมื่อดำเนินการทดลองสอนครบ 3 แผน จำนวน 9 ชั่วโมง จึงทดสอบหลังเรียนรู้ จากนั้นนำผลการทดลองมาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test dependent) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางและความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทดลอง

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (One Group Pretest - Posttest Design)

ตารางที่ 2 การทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลังการจัดการเรียนรู้

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

T₁ แทน การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

X แทน การจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

T₂ แทน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดย วิธีสอนแบบ SQ5R ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 แผน ใช้เวลาในการทดลอง 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 3 ชั่วโมง ใช้เวลา 9 ชั่วโมง (ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้)

หลังจากการทดลองดำเนินการทดสอบหลังการสอน โดยใช้แบบทดสอบหลังการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันก่อนเรียนแต่สลับข้อและสลับตัวเลือกกำหนดเวลาในการทำ 1 ชั่วโมง และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ไปสอบถามนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

การทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาจากแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

วิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test dependent)

วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ดำเนินการทดลองโดยการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและตรวจสอบคุณภาพแล้ว เมื่อดำเนินการทดลองสอนครบ 3 แผน จำนวน 9 ชั่วโมง จึงทดสอบหลังเรียนรู้ จากนั้นนำผลการทดลองมาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test dependent) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางและความเรียง

ส่วนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	48	30	19.50	2.31	26.49**	.001
หลังเรียน	48	30	25.00	1.35		

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนการทดสอบของกลุ่มทดลองก่อนการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.31 และหลังการสอนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 19.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.35 และผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการทดสอบ พบว่า ค่า t เท่ากับ 25.00 ค่า p เท่ากับ .001 แสดงให้เห็นว่า ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการสอนวิธีสอนแบบ SQ5R สูงกว่าก่อน การสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการสอน โดยวิธีสอนแบบ SQ5R ด้านกิจกรรมการ เรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R มี รายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนปีที่ 1 ที่มีการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเรียงลำดับต่อเนื่องกันจนเสร็จสิ้น	4.62	0.49	มากที่สุด
2. นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมการอ่านแบบ SQ5R ได้	4.72	0.43	มากที่สุด
3. กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนคิดและค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง	4.76	0.51	มากที่สุด
4. กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนคิดและค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง	4.55	0.57	มากที่สุด
5. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเรียงลำดับต่อเนื่องกันจนเสร็จสิ้น	4.76	0.51	มากที่สุด
ด้านบรรยากาศในการเรียน			
1. มีความสนุกในการทำกิจกรรมด้วยการสอน SQ5R	4.86	0.35	มากที่สุด
2. อาจารย์ผู้สอนช่วยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจกรรม ด้วยการสอน SQ5R	4.83	0.38	มากที่สุด
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการสอน SQ5R	4.77	0.43	มากที่สุด
4. ได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.83	0.38	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
1. นักศึกษามีการพัฒนาทักษะด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	4.72	0.45	มากที่สุด
2. นักศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และประเมินค่าสารที่อ่านอย่างสมเหตุสมผล	4.59	0.68	มากที่สุด
3. นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและได้รับความรู้ ใหม่ ๆ	4.45	0.73	มาก
4. นักศึกษานำขั้นตอนกระบวนการอ่านด้วยเทคนิค SQ5R ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.66	0.67	มากที่สุด
5. นักศึกษาได้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์จากกระบวนการอ่านด้วยเทคนิค SQ5R	4.72	0.45	มากที่สุด
6. นักศึกษามีความก้าวหน้าในการเรียนมากขึ้นจากการได้ทำกิจกรรม	4.79	0.49	มากที่สุด
รวม	4.70	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี คะแนนเฉลี่ย 4.70 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ 1 และ 2 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ส่วนในด้านที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการยกเว้นข้อ 3.3 พบว่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่า นักศึกษาได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและได้รับความรู้ ใหม่ ๆ ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี พบว่า ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 หลังการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R สูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก

1. การสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R เป็นการสอนที่ช่วยให้ผู้อ่านได้คิดเข้าใจและจดจำข้อมูลได้อย่างมีระบบ รวมทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับความรู้เดิมที่มีอยู่และยังช่วยให้ผู้อ่านได้คิด วิเคราะห์ แยกแยะจนสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นได้อย่างถูกต้องสมเหตุ สมผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pauk, W. ได้กล่าวไว้ว่า วิธีสอนแบบ SQ5R เป็นการอ่านวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้อ่านอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจับใจความและยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาเรื่องราวจากเรื่องที่อ่านได้อย่างดี โดยผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจมีความพร้อมที่จะเรียนรู้บทเรียนใหม่ โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลายประกอบการใช้คำถาม กระตุ้นซักถาม ทบทวน หรือแสดงความคิดเห็น 2) ขั้นสอนประกอบด้วยกระบวนการอ่าน 7 ขั้น ได้แก่ Survey (S) คือ การอ่านสำรวจเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียบเรียงแนวคิดได้ Question (Q) คือ การตั้งคำถามนี้ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้นักเรียนได้ระลึกถึงความรู้เดิมและเข้าใจเรื่องได้เร็วโดยถามเกี่ยวกับใจความสำคัญ คือ อะไร เกี่ยวข้องกับอะไรหรือใคร ตอนไหน เมื่อไร และอย่างไร Read (R) คือ การอ่านช้าอย่างละเอียดและค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ หากมีคำถามอีก ก็สามารถเพิ่มได้ Record (R) คือ จดบันทึกข้อมูลส่วนต่าง ๆ ในส่วนที่สำคัญอย่างกระชับ Recite (R) คือ สรุปใจความ สำคัญโดยใช้ภาษาของตนเอง ถ้าไม่แน่ใจในตอนใดให้กลับไปอ่านซ้ำ Review (R) คือ ทบทวนประเด็นที่ได้อ่านแล้วสรุปโดยภาพรวมของเรื่อง Reflect (R) คือ วิเคราะห์ วิจารณ์ บทอ่านที่นักเรียนได้อ่านและแสดงความคิดเห็น และ 3) ขั้นสรุป เป็นการสรุปผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยร่วมกันสรุปความรู้และสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่เรียน (Pauk, W., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติกานต์ คำมะสอน เรื่อง การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R ผ่านหนังสือพิมพ์ พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านอย่างมี วิจารณญาณมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 90.01/85.88 แสดงว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ (จิตติกานต์ คำมะสอน, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ แสงไกร เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (E1/E2) เท่ากับ 81.48/80.63 รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยกระบวนการ SQ5R มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.48/80.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงนับว่าการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R เป็นการสอนที่ให้นักศึกษาได้ฝึกกลวิธีการเรียนรู้จากบทอ่าน โดยนักศึกษาได้มีโอกาสอ่านและสำรวจเนื้อหาจากเรื่องที่อ่านเพื่อจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องพิจารณาอย่างพินิจพิเคราะห์ อ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้เข้าใจความคิดและเชื่อมโยงความคิดของผู้เขียน (เตือนใจ แสงไกร, 2560)

1.1 การสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ให้นักศึกษาอ่านแบบสำรวจและคร่าว ๆ พร้อมทั้งตั้งคำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญ คือ อะไร ใคร ตอนไหน เมื่อไรและอย่างไร เพื่อหาคำตอบพร้อมจดบันทึกในส่วนต่าง ๆ ด้วยสำนวนภาษาของตนเอง ทบทวนประเมินสิ่งที่ได้อ่านแล้วสรุป และวิเคราะห์ วิจารณ์ บทอ่านที่นักศึกษาได้อ่านและแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีขั้นตอนการอ่านอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน

สูงขึ้น อันเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้นักศึกษาพยายามค้นคว้าหาคำตอบ ด้วยตนเอง เพื่อให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ โดยนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในห้องเรียน และวิธีสอนแบบ SQ5R ยังเป็นวิธีการที่ช่วยเรื่องการทำงานของนักศึกษาในแต่ละวิชา โดยเฉพาะการอ่านและการใช้ภาษาในการถ่ายทอด ซึ่งนักศึกษาหาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจดบันทึกเนื้อหาในการเรียนแต่ละวิชาได้เป็นอย่างดี

1.2 การสอนการอ่านแบบ SQ5R มีขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนวิธีการเรียนรู้จากบทอ่าน โดยนักศึกษาได้มีโอกาสอ่านและสำรวจเนื้อหาจากเรื่องที่อ่าน เพื่อจับประเด็นสำคัญจากเรื่องที่อ่าน ซึ่งจะต้องพิจารณาอย่างพิถีพิถัน และเชื่อมโยงความคิดของผู้เขียนโดยใช้การปฏิบัติตามขั้นตอนการอ่านแบบ SQ5R โดยเฉพาะในขั้นการตั้งคำถาม (Question (Q) การตั้งคำถามที่ช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น ช่วยให้นักศึกษาได้นึกคิดความรู้เดิมและเข้าใจเรื่องได้มากขึ้นและรวดเร็ว โดยเชื่อมโยงได้ว่าใจความสำคัญคืออะไร เกี่ยวข้องกับอะไรหรือใคร ตอนไหน เมื่อไร อย่างไร เรื่องผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการอ่านแบบ SQ5R ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการอ่านแบบ SQ5R มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.25/81.03 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50) และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบ SQ5R อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55)

ของ Coultas, K. ที่สรุปว่าขั้นตอนการจดบันทึก (Record (R)) เป็นการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ โดยมุ่งจดบันทึกในส่วนที่สำคัญและสิ่งที่จำเป็น โดยใช้ข้อความตามความเข้าใจของผู้เรียน ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ การอ่านหนังสืออย่างมีสมาธิ และการจดบันทึกจะช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนเนื้อหาได้โดยไม่ต้องย้อนกลับไปอ่านเนื้อเรื่องอีกครั้ง ที่ว่าการจดบันทึกเป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องอ่านเนื้อหา โดยจดบันทึกในส่วนที่สำคัญ พยายามทำความเข้าใจกับคำตอบหรือบอกเล่าสิ่งที่อ่านโดยใช้ภาษาของตนเอง และการสรุปใจความสำคัญ (Recite (R)) เป็นการจดจำและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่านให้มากที่สุด (Coultas, K., 2017)

ของ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ ที่สรุปว่า ในขั้นการอ่านทบทวน (Review (R)) เป็นการอ่านทบทวนหัวข้อหรือประเด็นสำคัญหลังจากที่อ่านจบแล้ว คือ การสรุปโดยมองภาพรวมของเรื่องเป็นการทบทวนเนื้อเรื่อง ที่อ่านโดยผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เช่น “นักศึกษามีความคิดเห็น อย่างไร “ต่อคนต้นแบบของแผ่นดิน” “เพราะเหตุใดภัยเจ็บจากความหวานที่มาจากแหล่งอาหารต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง ” “เรื่องของซิมป์สันสะท้อนสังคมมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หรือไม่อย่างไร” จะเห็นว่ากิจกรรมในขั้นการอ่านทบทวน (Review (R)) จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ การอ่านด้านการวิเคราะห์ แยกแยะ และวิจารณ์ เพราะการที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้อ่านได้ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักการวิเคราะห์ และมองเห็นภาพรวมของเรื่องจึงจะสามารถอธิบายในแง่มุมต่าง ๆ ได้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์พื้นฐานผนวกกับการประเมินค่าเรื่องราวที่เราอ่านอีกขั้นหนึ่ง คือ สามารถวิจารณ์เรื่อง แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ถ้อยคำประโยค วิเคราะห์ทัศนคติของผู้เขียนและเนื้อหา และขั้นตอนการวิเคราะห์ วิเคราะห์บทอ่าน (Reflect (R)) เป็นขั้นตอนที่ทำให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการคิดการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่เชื่อมโยงความรู้ใหม่สามารถวิเคราะห์ (Analizing) วิวิจารณ์ (Criticism, Review) แสดงความคิดเห็นจากกลวิธีการเขียน แนวการเขียน เนื้อเรื่องภาพประกอบ ตัวละคร โดยแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่นักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องหรือความคิดเห็นไม่สอดคล้อง บางครั้งอาจขยายความสิ่งที่อ่านโดยการเชื่อมโยงความคิด

จากบทอ่านกับความรู้เดิมโดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง และการที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นวิเคราะห์ วิจารณ์บทอ่านนั้น มีส่วนทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจ และได้รับความรู้จากบทอ่าน (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2543)

ของ Skinner, B.F. สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอน SQ5R เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการอ่านเป็นขั้นตอนซึ่งจะช่วยกำหนดทิศทางการอ่านของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว และช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในการอ่านสูงขึ้น ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการสอน โดยวิธีสอนแบบ SQ5R ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวิธีสอนแบบ SQ5R ในภาพรวมความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการสอนโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.70 การสอนแบบ SQ5R เป็นวิธีการสอนที่มีขั้นตอนการสอนที่เป็นระบบ ชัดเจน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากที่สุด นักศึกษาได้รู้จักเทคนิคในการอ่าน ได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ และประเมินค่าเรื่องที่ได้อ่าน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและสามารถหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนได้อีกทั้งยังได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ นักศึกษา ได้ช่วยกันคิดหาคำตอบทำให้ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษาคิดและใช้ความสามารถในการอ่าน โดยเฉพาะการใช้คำถามจะช่วยให้ผู้เรียนได้ แนวคิดจากคำถามและพยายามหาคำตอบ ประกอบกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R ที่มีขั้นตอนการฝึกปฏิบัติจากง่าย ไปสู่ยาก การจัดการเรียนรู้ของครูจึงทำให้มีอิสระในความคิด ไม่มีวิธีการใดดีไปกว่าการให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกว่าเขามีอิสระเสรีภาพในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ครูควรจะปล่อยให้เด็กได้ทำเฉพาะในสิ่งที่เขาอยากทำแต่เขาอยากทำเฉพาะสิ่งที่ครูต้องการ ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และการยกย่องยอมรับในผลสำเร็จของการกระทำย่อมเป็นสาเหตุที่สร้างแรงจูงใจให้อยากเรียนรู้และกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน (Skinner, B.F., 1971)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีผู้ศึกษาสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้ 1) ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีหลังการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สังกัดมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ 1) อาจารย์ผู้สอนควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนแบบ SQ5R โดยละเอียด และก่อนใช้วิธีสอนแบบ SQ5R กับนักศึกษาควรมีการสนทนา พูดคุยเพื่อสร้างบรรยากาศ และบอกถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากวิธีสอนแบบ SQ5R 2) อาจารย์ผู้สอนควรเตรียมบทอ่านให้เหมาะสมกับนักศึกษา และกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสม 3) การจัดกิจกรรมโดยวิธีสอนแบบ SQ5R ควรเลือกเรื่องที่ตรงกับความสนใจของนักศึกษาและพิจารณาว่ามีเนื้อหาใดบ้าง และเนื้อหาใดเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1.ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ5R กับการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกกระบวนการอ่านที่จะนำไปสู่การคิดขั้นสูง นอกจากนี้ ควรมีการเปรียบเทียบการใช้วิธีสอนแบบ SQ5R กับวิธีสอนทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิด อื่น ๆ เช่น วิธีสอนด้วยเทคนิค KWL วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบ เป็นต้น เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่องความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีประจำปี พ.ศ. 2565 ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- สุจิตต์ เพียรชอบ. (2561). การพัฒนาการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาศาสตรจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติกานต์ คำมะสอน. (2558). การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2560). การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- ชาติ แจ่มนุช. (2562). สอนอย่างไรให้คิดเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). การสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เตือนใจ แสงไกร. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นปีที่ 6. วารสารธรรมทัศน์, 17(1), (45-56).
- สมพร มั่นตะสูตร. (2526). การสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2543). หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Coultas, K. (2017). SQ5R READING METHOD. เรียกใช้เมื่อ 23 November 2023 จาก <http://www.maywoodacademy.org/apps/pages/>.
- Pauk, W. (2001). How to study in college (3 rd ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Skinner, B.F. (1971). Beyond freedom and dignity. Toronto: A Bantam Vintage Book.

การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา*

CREATIVE AREA DEVELOPMENT IN THE OLD TOWN OF SONGKHLA PROVINCE

พระครูโสภณรัตนบัณฑิต*, ไพรัตน์ ฉิมหาด, ประสิทธิ์ รักษ์นัย, วนิดา เหมือนจันทร์

Phrakru Sopanarattanabanthit, Pairat Chimhad, Prasit Ruknuiy, Wanida Mueanjan

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

Master of Buddhist Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: thepratrue@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและการย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา 2) วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา และ 3) พัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการปฏิบัติการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยแบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ ผลการวิจัยพบว่า 1) จังหวัดสงขลาจึงมีลักษณะของความเป็นเมืองเก่าที่โดดเด่น คือ เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งยังคงมีลักษณะเด่น ประกอบด้วยโบราณสถาน ซึ่งในส่วนของฝั่งเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร เป็นที่ตั้งของวัดสี่วัด คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณวาสและวัดภูผาเบิก เมืองเก่าในจังหวัดสงขลาแบ่งตามอายุสมัยได้ 2 ยุค คือ ยุคก่อนเมืองสงขลาและยุคเมืองสงขลา ในยุคเมืองสงขลาจะแบ่งได้เป็น 2 สมัย คือ สมัยแรกเป็นเมืองสงขลาเก่าหัวเขาแดง สมัยที่สอง คือ สงขลาเก่าฝั่งแหลมสน 2) ในอดีตสงขลาเป็นเมืองท่าโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมและเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการอนุรักษ์พัฒนาเมืองเก่าสู่เมืองมรดกโลก ด้วยการสร้างมูลค่านำจุดเด่นของเมืองเก่าสงขลาเป็นจุดขายเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจและกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ท้องถิ่นได้อย่างลงตัว 3) เครือข่ายจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีเครือข่ายภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน คือ ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่

คำสำคัญ: การพัฒนาพื้นที่, สร้างสรรค์, เมืองเก่าในจังหวัดสงขลา

Abstract

This research article aims to 1) study the history and migration of the old city in Songkhla province, 2) analyze the process of developing creative areas around the old city in Songkhla province, and 3) develop a network for preserving historical sites around the old city in Songkhla province. It is qualitative research combined with an action research format. The tools used include an interview form. Group discussion and research practice Presentation of inductive research results

* Received January 7, 2024; Revised January 22, 2024; Accepted January 25, 2024

By taking the data, compiling and classifying it systematically. Then interpret the meaning, connect relationships, and draw conclusions from the various data collected. The research results found that 1) Songkhla Province therefore has the characteristic of being a distinctive old city, that is, the city or area of the city that used to be the original city at one time still has distinctive features consisting of ancient sites. In the part of the old city, Hua Khao Daeng, Singhanakhon District, there are four temples, namely Wat Suwankiri, Wat Bo Sap, Wat Siriwannawas and Wat Phu Pha Boek. Old cities in Songkhla Province can be divided into two eras according to age: the pre-Songkhla era and the Songkhla era. In the Songkhla era, it can be divided into 2 periods: the first period was the old city of Songkhla at the head of Khao Daeng. The second period was Old Songkhla on the Laem Son side. 2) In the past, Songkhla was an ancient port city that was prosperous in arts and culture and was a multicultural society. Creative space development is therefore important and necessary for preserving and developing the old city into a world heritage city. By creating value, bringing the distinctive points of Songkhla's old city as selling points. to stimulate tourism Stimulate the economy and encourage people in the community to see the importance of local areas perfectly. 3) The network will be a part of promoting the potential of cultural tourist attractions. There is a network of the public sector, the private sector, and the public sector, namely the community that owns the area.

Keywords: Area Development, Create Old City, In Songkhla Province

บทนำ

ประเทศไทยตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว แผนย่อยที่ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีแนวทางการพัฒนาที่จะสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการบนฐานของทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ แหล่งอุทยานประวัติศาสตร์ เมืองมรดกโลก โบราณสถานเมืองเก่า เป็นต้น (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 - 2580), 2562) ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่ต้องการพลิกโฉมประเทศไทยจะสอดคล้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานในหมวดหมู่ที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570), 2565)

การพลิกโฉมประเทศไทยเพื่อเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืนจะต้องมีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาควิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ให้มาร่วมแก้ไข ปัญหาในเรื่องใหญ่ที่ทุกคนในพื้นที่เห็นว่าจะต้องแก้ไข และจะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของคนในพื้นที่ (จุฑามาศ อ.อุย, 2553) ดังนั้น เมื่อนำการบริหารจัดการเชิงพื้นที่มาบูรณาการกับความคิดสร้างสรรค์ซึ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เป็นการคิดค้นเพื่อค้นพบความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่มีประโยชน์มีคุณค่า รวมทั้งเป็นลักษณะความคิดที่แปลกใหม่ไม่ลอกเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดจากการคิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากความคิดเดิมให้เป็นความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม (Sitirin T., 2557) องค์ประกอบของการเป็นเมืองเก่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 “เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของ

สมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์/เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรมท้องถิ่นหรือมีลักษณะเป็นรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่าง ๆ /เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งและยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน/เมืองหรือบริเวณของเมือง ซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งสถาปัตยกรรมหรือคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดีหรือประวัติศาสตร์ (กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า, 2564)

ดังนั้น พื้นที่เชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการอนุรักษ์ พัฒนาเมืองเก่าเชิงศิลปวัฒนธรรมความเป็นมรดกโลก เพราะพื้นที่เชิงสร้างสรรค์เป็นการร่วมมือกันนำพื้นที่มาพัฒนาโดยการใส่ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการสร้างมูลค่านำจุดเด่นของเมืองเก่าสงขลาออกมาสร้างให้เด่นชัดมาเป็นจุดขาย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจและกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ท้องถิ่นได้อย่างลงตัว (ภาศิคนักเมืองสงขลาสมาคม, 2556) ปี พ.ศ. 2544 องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ออกประกาศว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม (จิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ, 2565) วัดจึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมเป็นโบราณสถานที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์มาอย่างยาวนาน องค์การสหประชาชาติหรือยูเนสโก (UNESCO) ได้จัดทำอนุสัญญามรดกโลก (World Heritage) จึงหมายถึง มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561)

สำหรับจังหวัดสงขลาเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคนไทยเชื้อสายจีน มีการหลอมรวมวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสงขลา (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดสงขลา, 2565) จังหวัดสงขลา จึงมีลักษณะของความเป็นเมืองเก่าที่โดดเด่น คือ เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน ซึ่งในส่วนของฝั่งเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร เป็นที่ตั้งของวัดสี่วัด คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณาวาสและวัดภูผาเบิก เมืองเก่าในจังหวัดสงขลาแบ่งตามอายุสมัยได้ 2 ยุค คือ ยุคก่อนเมืองสงขลาและยุคเมืองสงขลา ในยุคเมืองสงขลาจะแบ่งได้เป็น 2 สมัย คือ สมัยแรกเป็นเมืองสงขลาเก่าหัวเขาแดง สมัยที่สอง คือ สงขลาเก่าฝั่งแหลมสน (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา, 2558)

เมืองสงขลา นับได้ว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ควรธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของโบราณสถาน ดังนั้น ด้วยอำนาจหน้าที่ของกรมศิลปากรในการธำรงรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ (กรมศิลปากร, 2560) สงขลา มีโบราณสถานที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 จนถึงปัจจุบัน มีอยู่ทั้งสิ้น 49 แห่ง ซึ่งในพุทธศตวรรษที่ 24 - 25 มีโบราณสถาน 5 ใน 49 แห่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติเช่นกัน 1) วัดสุวรรณคีรีหรือวัดหัวเขาหรือวัดออก (อยู่ทางทิศตะวันออกของวัดบ่อทรัพย์) ตั้งอยู่บนเนินริมทะเลสาบสงขลา ที่บ้านบ่อเตย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2561) 2) วัดบ่อทรัพย์ ตั้งอยู่ในตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (อินทกตติโก, 2564) 3) วัดศิริวรรณาวาส เป็นวัดที่มีโบราณสถานเก่าแก่อีกวัดหนึ่งที่อยู่คู่กับประวัติศาสตร์เมืองสงขลา วัดศิริวรรณาวาสอยู่ติดกับวัดบ่อทรัพย์ 4) วัดภูผาเบิก ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านบ่อเตย ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา, 2559) 5) สุสานต้นตระกูล ณ สงขลา มีหอวิเชียรเทวดารัง ศิลารจารึกสวนตุล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่สักการบูชาป้ายชูบรรพบุรุษตระกูล ณ สงขลา (เรื่องราวหาดใหญ่, 2564) โบราณสถานทั้ง 4 วัด 1 สุสานในจังหวัดสงขลาตั้งกล่าวมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสงขลา (พ.ศ.2566 - 2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 6 คือ ส่งเสริมอนุรักษ์ศาสนาประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) เทศบาลนครสงขลา, 2564)

คณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมจะตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) ของจังหวัดสงขลา ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทั้ง 4 ข้อ กับการพัฒนาพื้นที่บริเวณเมืองเก่า 4 วัด 1 สุสาน ในจังหวัดสงขลาให้เป็นพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ประกอบกับคณะผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดสงขลาแต่กำเนิดจึงมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง ต้องการสร้างการมีจิตสำนึกและความห่วงใยประวัติศาสตร์จังหวัดสงขลาให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่และประชาชนในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวและการสร้างรายได้แก่ คนในชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประวัติความเป็นมาและการย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและการย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้แทนที่อาศัยอยู่ในชุมชน คือ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านในชุมชน มัคคุเทศก์ในพื้นที่ จำนวน 17 ราย กลุ่มผู้นำทางศาสนา คือ พระภิกษุภายในวัดทั้ง 4 วัด คือ วัด สุวรรณคีรีหรือวัดหัวเขาหรือวัดออก วัดบ่อทรัพย์ วัดสิริวรรณवासและวัดภูผาเบิก จำนวน 4 ราย กลุ่มผู้แทนจากภาครัฐ คือ วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา/นักวิชาการทางด้านพิพิธภัณฑ์สถานและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 ราย จำนวน 25 ราย ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ปฏิบัติการวิจัย กลุ่มนักเรียนที่มาศึกษาดูงาน รวมจำนวน 25 ราย กลุ่มผู้นำชุมชน/ไกด์ท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 ราย รวมจำนวน 30 ราย และผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะเจ้าอาวาสทั้ง 4 วัด จำนวน 4 รูป นักวิชาการวัฒนธรรม 6 จำนวน 1 รายและกลุ่มองค์กรจากภาคเอกชน คือ ตัวแทนต้นตระกูล ณ สงขลา จำนวน 3 ราย รวมจำนวน 8 ราย รวมทั้งสิ้น 63 ราย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวมข้อมูลการวิจัยโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา โดยมีเนื้อหาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ 2 แนวทาง คือ 1) การอนุรักษ์ด้วยแนวทางด้านกฎหมาย 2) การอนุรักษ์ด้วยแนวทางด้านวัฒนธรรม และพระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์โบราณสถาน จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้/นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม/พัฒนาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์/นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ/นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

แบบสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยจัดทำเป็นแบบบันทึกการสังเกตการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการวิจัย จำนวน 30 ราย โดยสังเกต 2 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ระดับที่เห็นได้โดยตรง โดยจดบันทึกกลุ่มเป้าหมายปฏิบัติการวิจัย ระดับที่ 2 ระดับที่เป็นผลจากการพัฒนา โดยจดบันทึกความคิดรวบยอด กระบวนการ แนวปฏิบัติที่ดี ข้อเสนอแนะจากการอบรม

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยมีการเตรียมการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ/แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิธีการ คือ ระยะก่อนเริ่มสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเตรียมข้อมูลพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ข้อมูลประวัติโดยสังเขป ตำแหน่ง ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการสนทนากลุ่ม/ระหว่างดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแนะนำตนเอง ผู้ดำเนินการอธิบายวัตถุประสงค์และขอบข่ายของการสนทนากลุ่ม มีการร่วมกันกำหนดและปฏิบัติตามกติกาในการสนทนา การขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพระหว่างการสนทนาจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 ราย โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์/ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง/นำข้อมูลและคำตอบจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียง และนำไปวิเคราะห์ในรายละเอียดการสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้องเหมาะสม

การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ขั้นตอนการเตรียมการวิจัยเชิงปฏิบัติการและขั้นตอนการปฏิบัติ มีการสังเกตการณ์/การถอดบทเรียน/การสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยการนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ถอดบทเรียน/แสวงหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาส่วนที่เป็นปัญหาและยังไม่สมบูรณ์

การสนทนากลุ่ม มีการเตรียมการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ/แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ/การสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้งระยะก่อนเริ่มสนทนากลุ่มเฉพาะและระหว่างดำเนินการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้ง และนำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น การอนุรักษ์โบราณสถาน การพัฒนาพื้นที่ของชุมชน เป็นต้น โดยที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงนำมาถอดเสียงบันทึกอย่างละเอียด แบบคำต่อคำ (Transcription of Data) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเภท พิจารณาเชื่อมโยงความเหมือนความต่างแล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตการณ์ โดยใช้แบบวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกข้อมูล รวมถึงการตีความจากการสังเกต การเข้าอบรมการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา ได้แก่ การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ 2 แนวทาง คือ 1) การอนุรักษ์ด้วยแนวทางตามกฎหมาย 2) การอนุรักษ์ด้วยแนวทางตามวัฒนธรรม และพระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์โบราณสถาน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบอุปนัย (Inductive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา รวมถึงข้อสรุปในประเด็นทฤษฎีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสังเกตการณ์ ซึ่งถือเป็นการยืนยันข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลและให้การรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์และหนักแน่นยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในรูปแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ความรู้ประวัติความเป็นมาและการย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า 1) ประวัติความเป็นมาเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ที่มีลักษณะของความเป็นเมืองเก่าที่โดดเด่น คือ เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่ง และยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน ซึ่งในส่วนของฝั่งเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร เป็นเมืองเก่าในครั้งตั้งสงขลามิ่วตี่วัด คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณาวาสและวัดภูผาเบิก ได้มีการขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปกรเป็นสถานที่ที่ต้องอนุรักษ์ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ 2) การย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา เมืองสงขลา มีประวัติความเป็นมาแบ่งตามอายุสมัยได้ 2 ยุค คือ ยุคก่อนเมืองสงขลาและยุคเมืองสงขลา ในยุคเมืองสงขลาจะแบ่งได้เป็น 2 สมัย คือ สมัยแรกเป็นเมืองสงขลาเก่าหัวเขาแดง ภายหลังจากการอพยพมาสร้างชุมชนใหม่บริเวณริมเขาแดงปากทะเลสาบสงขลาประมาณ 60 ปี ชุมชนบริเวณริมเขาแดงขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากการขยายตัวทางการค้ากับชาวต่างประเทศในยุโรป สงขลาจึงได้เป็นเมืองท่าค้าขายทางเรือที่มีท่าเรือน้ำลึกปานกลางทั้งในทะเลใหญ่และในทะเลสาบ เป็นที่รู้จักกันทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในนามเมือง “สงขลาริมเขาแดง” ในสมัยที่สอง คือ สงขลาเก่าฝั่งแหลมสน ชาวสงขลาส่วนหนึ่งได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนใหม่ที่บริเวณแหลมสน เรียกกันต่อมาว่า “เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน” เพราะบ้านเมืองเกิดสงคราม สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้พัฒนาเมืองสงขลาให้เจริญเพื่อคานอำนาจกับนครศรีธรรมราชทรงแต่งตั้งชาวจีน ชื่อ เหยียง แซ่เฮ่า ให้ดำรงตำแหน่งเป็นพระยาสงขลา โดยให้ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช นับเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบทอดทายาทเจ้าเมืองสงขลา ผู้เป็นต้นตระกูล ณ สงขลา

2. การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า ในอดีตสงขลาเป็นเมืองท่าโบราณที่สำคัญในภาคใต้ มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคนไทยเชื้อสายจีน มีการหลอมรวมวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสงขลา วัดสั้วตี่จึงได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปกรเป็นสถานที่ที่ต้องอนุรักษ์ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ ทั้งยังมีหลักฐานถึงวัฒนธรรมจีนที่มีความสวยงาม ปัจจุบันการพัฒนาพื้นที่โดยการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลาจึงถูกกำหนดในยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสงขลา (พ.ศ. 2566 - 2570) ในยุทธศาสตร์ที่ 6 คือ ส่งเสริมอนุรักษ์ศาสนาประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมอนุรักษ์บูรณะและพัฒนาแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ หอจดหมายเหตุและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการอนุรักษ์ พัฒนาเมืองเก่าเชิงศิลปวัฒนธรรมเป็นมรดกโลก ด้วยการสร้างมูลค่าจุดเด่นของเมืองเก่าสงขลาให้เด่นชัดมาเป็นจุดขาย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและให้คนในชุมชนได้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ท้องถิ่นได้อย่างลงตัว ภาคีคนรักเมืองสงขลาจึงสนับสนุนกระบวนการที่จะนำเมืองสงขลาสู่มรดกโลก ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเป็นศูนย์กลางที่คนรักเมืองสงขลาทุกคนทุกเพศทุกวัยได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดประสบการณ์ ได้รับรู้และภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่ ก่อให้เกิดความหวนแหนมรดกทางวัฒนธรรม ร่วมกันผลักดันให้อนุรักษ์สิ่งทรงคุณค่าเหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญหาย และร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่จะสร้างสรรค์ให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่เป็นมรดกของชาติและมรดกโลกเพื่อคนสงขลาทุกคน

3. การพัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา พบว่า เครือข่ายจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและหัวเขาแดง พันธกิจของเครือข่ายคนรักเมืองสงขลาจึงให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาคประชาชน เอกชนและภาครัฐที่มีเจตคติที่ดีต่อเมืองสงขลา เพื่อบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดสร้างสงขลาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกคน เครือข่าย 1) ภาครัฐ คือ มหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา วัฒนธรรมจังหวัด นักวิจัย นักวิชาการ ภาคีเครือข่ายด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและเครือข่ายการอนุรักษ์ 2) ภาคเอกชนที่เข้มแข็ง คือ ลูกหลานต้นตระกูล ณ สงขลาและ 3) ภาคประชาชน คือ ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และนอกพื้นที่เข้าร่วมดูแลบริหาร จัดการให้มีการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง

อภิปรายผล

จากการศึกษา “การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา” มีการอภิปรายผล ดังนี้

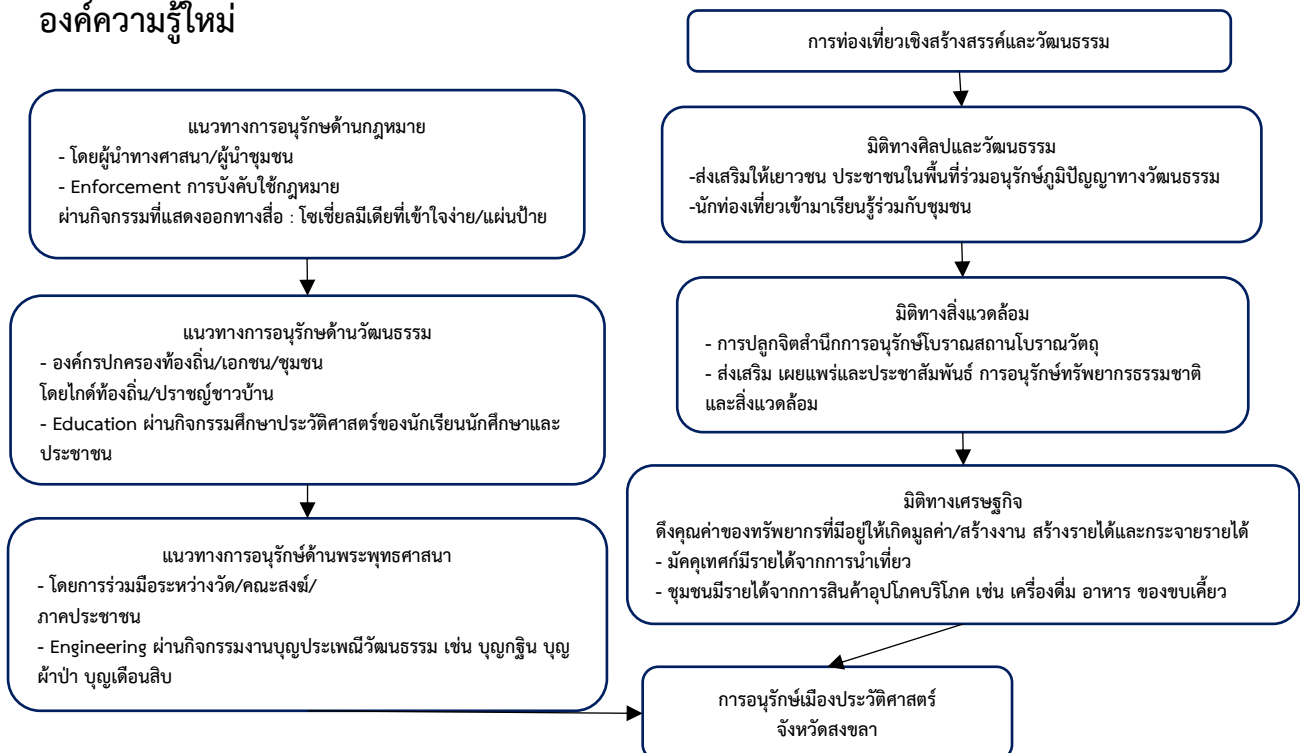
1. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและการย้ายถิ่นฐานเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ด้วยเมืองสงขลาเป็นเมืองเก่าหลายเมืองมีโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุภาษาชนบทรรมนิยมประเพณี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษตกทอดให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา ที่ยังคงรักษาความเก่าแก่ของโบราณสถานอันเป็นสัญลักษณ์ของเมืองไว้อย่างเหนียวแน่นมั่นคง เมืองสงขลาที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่แรกเริ่มมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งตามอายุสมัยได้ 2 ยุค คือ ยุคก่อนเมืองสงขลาและยุคเมืองสงขลา พื้นที่วัด 4 วัด คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณवासและวัดภูผาเบิกอยู่ในยุคเมืองสงขลา มีโบราณสถานที่มีผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของแผ่นดินและมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความเก่าแก่ตั้งแต่ยุคต้นรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ 3 และเกี่ยวเนื่องกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทรงสร้างเมืองสงขลาในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การอนุรักษ์เมืองเก่าสามารถพัฒนาสร้างประโยชน์ในเรื่องการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงถึงการสร้างรายได้สู่ชุมชนและสู่สังคมได้ จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลแก้ว คล้ายแก้วและคณิต เขียววิชัย กล่าวว่า อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความโดดเด่นในฐานะเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานของคนในอดีต ที่สะท้อนรากฐานอารยธรรมสุโขทัยอันเก่าแก่และรุ่งเรือง รวมถึงการค้นพบเตาทุเรียงจำนวนมากที่เคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลก ปัจจุบันชุมชนบ้านศรีชุมจึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทำให้เกิดคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว (กุลแก้ว คล้ายแก้ว และคณิต เขียววิชัย, 2566) ในปัจจุบันยังได้เร่งขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก คนสงขลาต้องหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมและผลักดันให้มีการอนุรักษ์ไว้ชั่วลูกชั่วหลาน ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในอนาคตที่จะสร้างสรรค์พื้นที่เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่เป็นมรดกของชาติและมรดกโลกเพื่อคนทุกยุคทุกคน

2. ผลการศึกษาระบบการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา จากการที่เทศบาลนครสงขลาได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) สามารถรวบรวมสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเรื่องของสภาพปัญหา ได้ข้อสรุปว่าประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ขาดจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งประชาชนให้ความสนใจด้านศาสนาน้อยลง (แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) เทศบาลนครสงขลา, 2564) ผู้วิจัยจึงนำปัญหาของพื้นที่ที่เกิดขึ้นมาพัฒนาการคิดเชิงสร้างสรรค์ ที่นำปัญหามาบูรณาการจากการลงพื้นที่จริง จึงพบว่า โบราณสถานทั้ง 4 วัดเมื่อได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรแล้วได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ตลอดมาแต่มีบางประเด็น เช่น พระสงฆ์ยังไม่มีบทบาทในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ ด้วยยังไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านข้อมูลอย่างจริงจังจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนได้ และประเด็นของโบราณสถานบางจุดหากภาครัฐให้การดูแลไม่ทั่วถึงอาจเสื่อมสลายและสูญค่า จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโมและคณะ ว่าการบริหารจัดการโบราณสถานส่วนใหญ่ถูกกำหนดให้อยู่ในการดูแลของทางภาครัฐ คือ กรมศิลปากร จึงไม่อาจดำเนินการได้อย่างเต็มที่และทั่วถึงเพราะจำกัดอยู่เฉพาะโบราณสถานขนาดใหญ่และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเท่านั้น แต่โบราณสถานในวัดตามต่างจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลจึงอาจถูกละเลยและเริ่มมีความเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลาหากไม่มีการบริหารจัดการ ทำนุบำรุง ตลอดจนพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อันทรงคุณค่าที่แสดงถึงการเชื่อมโยงเรื่องราวอันน่าสนใจในวัฒนธรรมดั้งเดิมและการค้นคว้าประวัติศาสตร์ย่อมเป็นสิ่งน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง (พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และคณะ, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ทั้ง 4 วัด (วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณवासและวัดภูผาเบิก) ที่มีความชุ่มชื้นสูงเพราะมีสภาพเป็นป่าบนเนินเขา ต้นไม้โดยรอบเป็นไม้ใหญ่ แต่ในด้านของสิ่งแวดล้อมผู้วิจัยมีความเห็นว่าตีเยี่ยมวัดสุวรรณคีรีได้ได้รับ

รางวัลการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับดีมาก จากกรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ.2566 ด้วยความภาคภูมิใจของคนสงขลา

3. การพัฒนาเครือข่ายการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา เครือข่ายมีความสำคัญและมีความจำเป็นในยุคปัจจุบัน เพราะเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณสถานโบราณวัตถุชุมชนสงขลาหัวเขาแดง ผู้วิจัยได้เห็นการขับเคลื่อนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาทั้งภาครัฐ คือ มหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา วัฒนธรรมจังหวัด นักวิจัยนักวิชาการ ภาคีเครือข่ายด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและเครือข่ายการอนุรักษ์ ภาคเอกชนที่เข้มแข็ง คือ ลูกหลานต้นตระกูล ณ สงขลาและภาคประชาชน คือ ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาร่วมดูแลบริหารจัดการให้มีการอนุรักษ์ที่ถูกต้องแต่เมื่อเมืองสงขลา กำลังจะก้าวเข้าสู่เมืองมรดกโลกจึงมีความจำเป็นที่จะสร้างเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง จึงมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชพฤกษ์ พิกุล ที่กล่าวว่า แหล่งโบราณคดีโคกช้างเผือกจึงควรพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยเสนอแนวทางการพัฒนาซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการอนุรักษ์ การพัฒนาแบ่งออกเป็น 12 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความรับผิดชอบ 3) ผู้เชี่ยวชาญ 4) ความปลอดภัย 5) พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์ 6) กฎและกฎหมาย 7) การเรียนรู้เสมือนจริง 8) การบริหาร 9) เทคโนโลยีและข้อมูล 10) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 11) ความเป็นเจ้าของ 12 เครือข่าย (ชพฤกษ์ พิกุล, 2566) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชยาภรณ์ สุขประเสริฐและคณะ ที่กล่าวว่า คนในชุมชนมีความตระหนักรู้รับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถาน เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานชุมชนซึ่งโบราณสถานยังบอกถึงความรู้เรื่องในอดีตของชุมชน ทุกคนควรช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อให้สภาพอากาศดีขึ้น และยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของโบราณคดีรวมทั้งเป็นการสร้างกลุ่มอาสาสมัครเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานชุมชน ให้ยั่งยืนต่อไป (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และคณะ, 2563) ชุมชนเจ้าของพื้นที่จึงเป็นพื้นที่สำคัญด้วยการเข้ามามีส่วนร่วม อย่าเข้าไปบุกรุกหรืออย่าไปทำลาย แต่ชุมชนจะไม่สามารถพัฒนาได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากส่วนงานอื่น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ จังหวัดสงขลา

1. แนวทางการอนุรักษ์ สรุปลได้ 3 แนวทาง 3 E ดังนี้

แนวทางการอนุรักษ์ด้านกฎหมาย โดยการให้ความรู้ผ่านผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน ลงพื้นที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ มีแผนป้ายที่บ่งชี้ถึงกฎเกณฑ์การอนุรักษ์ที่ชัดเจน เช่น กฎหมายในการป้องกันการโจรกรรม บทลงโทษหากมีการละเมิด เป็นต้น

- Enforcement การบังคับใช้กฎระเบียบ เช่น การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุและโบราณสถานที่ต้องตามกฎหมาย ผ่านกิจกรรมที่แสดงออกทางสื่อ ทั้งแผนป้ายสื่อโซเชียลมีเดียที่เยาวชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจง่าย

แนวทางการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม ด้วยบทบาทของครอบครัวปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาชน ผ่านกิจกรรมการมาทัศนศึกษาประวัติศาสตร์ของนักเรียน นักศึกษาและประชาชน เข้ามาเยี่ยมชมและฟังบรรยายสรุปจากไกด์ท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน

- Education ให้ความรู้เพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมภายในวัด ผ่านกิจกรรมการทัศนศึกษาที่หลายโรงเรียนได้จัดอยู่แล้ว โดยการนำนักเรียนเข้ามาศึกษาจากสถานที่จริง จับต้องได้ ทั้งกำแพงโบราณ สถาปัตยกรรมและฟังบรรยายสรุปในด้านประวัติศาสตร์

แนวทางการอนุรักษ์ด้านพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ โดยการร่วมมือกันระหว่างวัดรวมถึงระหว่างคณะสงฆ์กับภาคประชาชนด้วย เพราะโบราณสถานโบราณวัตถุเป็นผลงานด้านศิลปะที่สร้างขึ้นมาสืบเนื่องมาเพื่อสนองตอบและรับใช้งานทางด้านพระพุทธศาสนาที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น

- Engineering การสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และประดิษฐ์นวัตกรรมในการจัดการ โดยใช้ประเพณีในการส่งเสริมการอนุรักษ์ ผ่านกิจกรรมงานบุญประเพณีวัฒนธรรม เช่น บุญกฐิน บุญผ้าป่า บุญเดือนสิบ เป็นต้น เพื่อให้คนระลึกถึงสิ่งที่มีคุณค่าในโบราณสถานนั้น ๆ

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สรุปลได้ 3 มิติ

มิติทางศิลปะและวัฒนธรรม มีการส่งเสริมให้เยาวชน ประชาชนในพื้นที่ร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

มิติทางสิ่งแวดล้อม ด้วยการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ เป็นเรื่องที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่งเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2566 วัดสุวรรณคีรี จังหวัดสงขลา ได้รับโล่การจัดการสิ่งแวดล้อมในวัดระดับดีมาก จากกรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์โบราณวัตถุต้องรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีและคงอยู่

มิติทางเศรษฐกิจ ด้วยการดึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมูลค่า/สร้างงาน สร้างรายได้และกระจายรายได้ มักุเทศก์มีรายได้จากการนำเที่ยว ชุมชนมีรายได้จากการสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องดื่ม อาหาร ของขบเคี้ยว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา” พบว่า จังหวัดสงขลา จึงมีลักษณะของความเป็นเมืองเก่าถึง 2 ยุค 2 สมัย งานวิจัยฉบับนี้กล่าวถึงสมัยแรกซึ่งเป็นเมืองเก่าหัวเขาแดง เป็นเมืองเก่าในครั้งตั้งสงขลามีสี่วัด คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณวาสและวัดกุฎาเบิก เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคนไทยเชื้อสายจีน มีการหลอมรวมวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสงขลา ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการอนุรักษ์พัฒนาเมืองเก่าเชิงศิลปวัฒนธรรมสู่ความเป็นมรดกโลก การสร้างเครือข่ายจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนหัวเขาแดงในจังหวัดสงขลา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ภาครัฐ คือ วัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการอนุรักษ์

โบราณสถานโบราณวัตถุ 2) หน่วยงานภาครัฐควรจัดหางบประมาณการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานโบราณวัตถุ เพราะกาลเวลาและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจะส่งผลในความเปลี่ยนแปลงของวัตถุ 3) สถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ควรเป็นแกนนำในการสร้างเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายด้านการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 1) คณะสงฆ์และผู้นำสงฆ์ในพื้นที่โบราณสถานโบราณวัตถุควรปฏิบัติกรอนุรักษ์อย่างจริงจัง โดยการมีนโยบายออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อจะได้ปฏิบัติไปในแนวเดียวกัน 2) เพิ่มการจัดเวรยามในด้านการรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ที่มาศึกษาประวัติศาสตร์ ด้วยสภาพพื้นที่มีต้นไม้ใหญ่มีความลาดชันและมีจุดบังตา ที่เหมาะแก่การก่อเหตุที่ไม่พึงประสงค์ได้ 3) พระภิกษุภายในวัดที่มีพื้นที่โบราณสถานโบราณวัตถุ (แม้เป็นพระบวชใหม่) ควรศึกษาหาความรู้ในด้านการอนุรักษ์ ทั้งนี้ เพื่อจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้มาเยือนในโอกาสต่าง ๆ เช่นในงานบุญประเพณีวัฒนธรรม วันพระ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น ด้วยแรงศรัทธาจะทำให้การโน้มน้าวประสบความสำเร็จสูง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาและวางแผนอย่างจริงจังถึงสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ ทั้ง 4 วัด 1 สุสาน คือ วัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ วัดศิริวรรณवास วัดภูผาเบิกและสุสานต้นตระกูล ณสงขลา ของจังหวัดสงขลา เพราะมีความเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยอยุธยา บางส่วนมีการชำรุดหักพังไปตามกาลเวลา หากไม่เร่งดำเนินการจะมีความเสียหายมากขึ้น 2) ในพื้นที่ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญที่ต้องมีการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ เนื่องจากเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมีทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ให้ได้รับทราบและเข้าใจกฎเกณฑ์ของการรักษา (ไม่นำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในบริเวณดังกล่าว) 3) การศึกษาเพื่อหาแนวการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยใช้การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุเป็นแกนนำ

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า. (2564). รัฐสภา. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2566 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?id=1709
- กรมศิลปากร. (2560). ประวัติและบทบาทหน้าที่. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2565 จาก <http://web.finearts.go.th/literatureandhistory/ประวัติและบทบาทหน้าที่.html>
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว และ คณิต เขียววิชัย. (2566). เมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), 25-40.
- จุฑามาศ อ.อ้อย. (2553). การพัฒนาเชิงพื้นที่ area based. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/400631>
- ชพฤกษ์ พิกุล. (2566). แนวทางการพัฒนาแหล่งโบราณคดีโคช้างเผือก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(3), 471-485.
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และคณะ. (2563). การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(2), 405-416.
- ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2561). วัดสุวรรณคีรี (Wat Suwankhiri). เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2565 จาก <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/1/05a6a70a>
- ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์ต่อยอดวัฒนธรรมลาว ครั้ง บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท. วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 18(1), 50-51.
- แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) เทศบาลนครสงขลา. (2564). ส่วนที่ 2 ยุทธศาสตร์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2565 จาก https://www.songkhlaclity.go.th/2020/files/com_strategy/2021-12_6965f656290afb2.pdf

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง (1 พฤศจิกายน 2665).
- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561 - 2580). (2562). แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 31 กรกฎาคม 2566 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/05-การท่องเที่ยว.pdf>
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และคณะ. (2564). การบริหารจัดการโบราณสถานในวัดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 651-664.
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา. (2558). ประวัติความเป็นมา. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2565 จาก <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/songkhla/index.php/th/ความเป็นมา-about-us.html>
- ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. (2556). เกี่ยวกับภาคี. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.songkhla-ht.org/about>
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก (13 ตุลาคม 2561).
- เรื่องราวหาดใหญ่. (2564). หอวิเชียรเวทดำรง ที่ประดิษฐานแผ่นป้ายบูชาของตระกูล ณ สงขลา และศิลาจารึกสวนตุล. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.hatyaifocus.com/บทความ/3029-เรื่องราวหาดใหญ่-หอวิเชียรเวทดำรง%2B%2Bที่ประดิษฐานแผ่นป้ายบูชาของตระกูล%2Bณ%2Bสงขลา%2Bและศิลาจารึกสวนตุล/>
- สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดสงขลา. (2565). จังหวัดสงขลาประชุมคณะทำงานเตรียมการเสนอเมืองเก่าสงขลา ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ทางด้านวัฒนธรรม เพื่อเตรียมการจัดทำข้อมูลเข้าสู่บัญชีรายชื่อ “Tentative List” ของศูนย์มรดกโลก. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://songkhla.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/143184>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา. (2559). วัดภูผาเบิก. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.2.m-culture.go.th/songkhla/ewt_news.php?nid=561&filename=index
- อินทกตติโก. (2564). "วัดบ่อทรัพย์" สงขลา. เรียกใช้เมื่อ 11 กรกฎาคม 2565 จาก <https://travel.trueid.net/detail/7zMQQL2gEavz>
- Sitarin T. (2557). ความหมายของความคิดสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2566 จาก <https://jennyandfirm.wixsite.com/sitarin/about2-c1ky5>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิด รายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณา ตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลัง เสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษ หนึ่งหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอ รูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียด ของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้ สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 1 Tab และ หัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับเข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น วารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ ทั้งนี้วารสารขอปฏิเสธการอ้างอิงหรือข้อมูลการอ้างอิงที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือเว็บไซต์ (URL) เนื่องจากไม่สามารถระบุฐานข้อมูลชัดเจน เพื่อสามารถสืบค้นภายหลังได้

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง “...โดยการส่งเสริมการประกอบวิชาชีพชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้การผลิต (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, 2563) ทั้งนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จนนำไปสู่การจัดการปัญหาของตนเองได้...” เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวกัน เผยแพร่ปีเดียวกัน แต่ผลงานต่างกัน ให้กำหนดลำดับของเอกสารอ้างอิงโดยใช้ตัวอักษรอิงตามลักษณะภาษาของเอกสารอ้างอิง ต่อท้ายปีที่เผยแพร่แทน เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560 ก) (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560 ข) (Kemp, S., 2020 A) (Kemp, S., 2020 B) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปิวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) กฎหมาย, ระเบียบ, พระราชบัญญัติ หรือ ประกาศ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

-:ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6).กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)...ระบุประเภทของวิจัย, วัตถุประสงค์ของการวิจัย, ประชากรกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย, การเก็บรวบรวมข้อมูล, สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล, ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) 300 คำ

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) มีเนื้อความตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

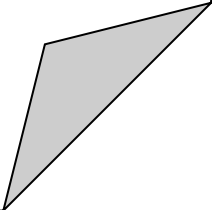
ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง.....
กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

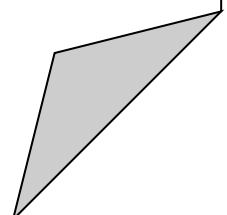
.....

.....

.....

.....

.....

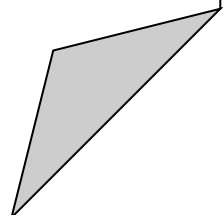

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะที่ออกมาในรูปแบบ.....
โมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการ.....
วิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ข้อบทรความ (ไทย) (20 pt)
ข้อบทรความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย

.....

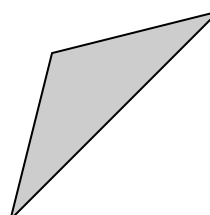
.....

.....

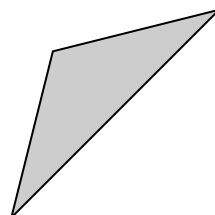
Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

(16 pt).

(16 pt).

